

EDITURA
Muzeului de Istorie Galați

MUZEUL DE ISTORIE „PAUL PĂLTĂNEA”
GALAȚI

DANUBIUS

XXXV
Partea I

EDITURA
Muzeului de Istorie Galați

2017

COLEGIUL ȘTIINȚIFIC:

Mihalache BRUDIU (Galați), Anne-Marie CASSOLY (Strasbourg),
Virgil CIOCÂLTAN (București), Constantin FROSIN (Galați), Viaceslav KUSHNIR
(Odessa), Florin MARINESCU (Atena), Mihai MAXIM (Istanbul),
Mykola MYKHAILUTSA (Odessa), Silviu MILOIU (Târgoviște),
Crișan MUȘETEANU (București), Ioan OPRIȘ (București),
Dan RÂPĂ-BUICLIU (Galați), Martin RILL (Ulm), Ion SANDU (Iași),
Silviu SANIE (Iași), Victor SPINEI (Iași), Marian STROIA (București), Mihai-
Dimitrie STURDZA (Paris), Elena TÎRZIMAN (București),
Ion ȘIȘCANU (Cahul), Taras VINSTKOVSKII (Odessa)

RESPONSABILI ANTERIORI AI REVISTEI:

Ion T. DRAGOMIR, Ștefan STANCIU

COLEGIUL DE REDACȚIE:

Cristian-Dragoș CĂLDĂRARU - redactor responsabil
George ENACHE - redactor șef
Ovidiu NEDU - secretar științific
Virgil NISTRU-ȚIGĂNUȘ, Elena-Ingrid BAHAMAT,
Decebal NEDU, Marius VELICĂ, Raluca DRAGOMIR – redactori

TRADUCERI ȘI CORECTURA TEXTELOR ÎN LIMBI STRĂINE:

Ovidiu NEDU, Raluca DRAGOMIR

MACHETĂ GRAFICĂ ȘI DESKTOP PUBLISHING:

Ovidiu NEDU

I.S.S.N. 1220 – 5052
E.- I.S.S.N. 2392 - 7992

CUPRINS/CONTENT

Partea I

Cristian-Dragoș CĂLDĂRARU

Revista *DANUBIUS* la jumătate de secol (1967-2017)..... 5

Arheologie/Archeology

Andrei MIHAI, Alexandra GEREĂ, Alexandru MICU

Aplicații ale metodelor geofizice în studii arheologice. Studii de caz în zona Negrilești, județul Galați 13

Applications of the Geophysical Methods in Archaeological Researches. Case Studies: Negrilești Area, Galați County

Ovidiu Soleriu COTOI

Obiectele de aramă în cadrul schimburilor dintre comunitățile cucuteniene și cele din regiunile limitrofe..... 35

The Copper Artefacts in the Context of the Trade between the Cucuteni Communities and Their Neighbours

Costel ILIE, Paul CIOBOTARU, Tudor MANDACHE

Situl arheologic Negrilești, jud. Galați. Cercetări arheologice în sectoarele Curtea Școlii și Pin – 2017 55

The Archaeological Site Negrilești, Galați County. Archaeological Researches in the Sectors School Yard and Pine – 2017

Paul CIOBOTARU

Notă privind trei ulcioare amforoidale (tip Coconi), aflate în patrimoniul Muzeului de Istorie „Teodor Cincu”, Tecuci 89

A Note Regarding Three Amphora-like Pots (of Coconi Type), Belonging to the Patrimony of „Teodor Cincu” History Museum of Tecuci

Costel ILIE, Tudor MANDACHE, Adrian-Ionuț ADAMESCU

Situl arheologic Biserica „Sf. Nicolae” Galați. Cercetare arheologică preventivă în punctul Protoierie 99

The Archaeological Site „St. Nicholas” Church, Galați. Preventive Archaeological Research at the Point Protoierie

Numismatică/Numismatics**Gabriel Mircea TALMAȚCHI**

Câteva noi descoperiri monetare „scitice” provenind din spațiul istro-pontic.. 157

Some New „Scythian” Monetary Findings from the Istro-Pontic Area

Cristiana TĂTARU, Costel ILIE

Emisiuni monetare muntenești și moldovenești din colecția numismatică a

Muzeului de Istorie „Paul Păltănea” 185

Wallachian and Moldavian Coins from the Collection of Numismatics of „Paul Păltănea” History Museum of Galați

Patrimoniu/Patrimony**Marius MITROF**

Vechiul proiect de acoperire a Cavoului roman 197

The Old Project for Covering the Roman Charnel

Virgil Nistru ȚIGĂNUȘ

530 ani de statornicie. Mărturii voronețiene (1488-2018) 213

530 Years of Stability. Testimonies from Voroneț (1488-2018)

Corneliu MORARU

Restaurarea și conservarea unui bahut din sec. XIX, aparținând colecțiilor

Muzeului de Istorie „Paul Păltănea” Galați 217

The Restoration and Conservation of a Sideboard from the XIX-th Century, Belonging to the Collections of „Paul Păltănea” History Museum of Galați

Memorialistică/Memoirs**Cristian-Dragoș CĂLDĂRARU**

Din corespondența istoricului Ion T. Dragomir (1954-1988) 223

From the Correspondence of the Historian Ion T. Dragomir (1954-1988)

REVISTA *DANUBIUS* LA JUMĂTATE DE SECOL (1967-2017)

În decembrie 1967 apărea, într-un tiraj de 1.500 exemplare, primul număr al revistei *Danubius* „redactat de colectivul științific al Muzeului Regional de Istorie din Galați, sub îndrumarea profesorului I. T. Dragomir directorul Muzeului”. Trecuseră 10 ani (1957) de la propunerea profesorului I.T. Dragomir ca *Muzeului Regional de Istorie din Galați* să aibă o revistă științifică anuală. În anii 1966-1967 au fost trimise invitații de a fi trimise studii și materiale științifice pentru prima revistă a Muzeului Regional de Istorie din Galați, ***DANUBIUS***.

Se prefigura, aici, la Dunărea de Jos, începutul un drum editorial ambițios în acord cu exigențele și maturitatea cercetării academice naționale și internaționale, prin valorificarea rezultatelor științifice din domeniile: arheologie, istorie medievală, modernă și contemporană, numismatică, medalistică, istoria culturii, patrimoniul cultural, etnografie, etnologie, filatelie, bibliologie, muzeografie, memorialistică, științe conexe istoriei, restaurarea și conservarea patrimoniului cultural național, recenzii și note bibliografice.

Acest demers științific a apărut după a doua reorganizarea a Muzeului Regional de Istorie din Galați, demers susținut de mediul academic de la București și Iași care, de altfel, a urmărit respectarea normelor redacționale în cadrul revistei *Danubius*.

Volumele I/1967 și II-III/ 1969, au apărut sub titlul *Danubius. Istorie-Etnografie*, volumele IV/1970, V/1971, VI-VII/1972-1973, *Danubius. Istorie*, iar de la volumele VIII-IX/1979 și până în prezent periodicul apare doar sub titlul *Danubius*.

În perioada 1967-1985 au apărut opt volume ale revistei *Danubius*, din care patru au fost cumulate pe câte doi ani: II-III/ 1969, VI-VII/1972-1973, VIII-IX/1979 și XI-XII/1984-1985. Volumul X/1980 cuprinde și un *Index bibliografic*. *Danubius nr. I-X (1967-1980)* realizat de Steluța-Viorica Pisiță.

A urmat o perioadă de șase ani (1986-1991), neprielnică din toate punctele de vedere pentru apariția revistei *Danubius*; și totuși apare un Supliment/1991 al revistei *Danubius*, “care omagiază personalitatea marelui om politic și de cultură Mihail Kogălniceanu. Restituiri (1817-1891)”. Următorul volum, XIII-XIV, apare abia în anul 1992, după care a urmat o altă pauză de trei ani (1993-1995) timp în care volumul XV/1994 al revistei *Danubius* a fost suplinit de *Fascicola I, seria: Cataloage și Colecții*, cuprinzând studiul lui Costel Ilie *Medalii și decorații românești din colecțiile Muzeului de Istorie Galați*. Se inaugura în acest fel seria de fascicule și publicații ale revistei *Danubius*, din care au apărut următoarele titluri: Dan Râpă, *Biblia-Cartea Cărților. Breviar istoric în date*, Fascicola I/1998; Dan Râpă, *Cantemiriana. Breviar bibliologic*, Fascicola II/1998; Valeriu Avram, *Grupul 3 Aeronautic Galați în războiul de întregire națională (ianuarie-iulie 1917)*, 1998; Ștefan cel Mare și Sfânt (1504-2004). *Poliptic istoric*, III, CD-ROM/2004, singura lucrare publicată pe suport electronic sub egida revistei *Danubius*, îngrijită de Ștefan Stanciu și Dan Râpă-Buicliu; *Perspective asupra istoriei locale în viziunea tinerilor cercetători. Pagini de istorie gălățeană*, Fascicola IV (vol I/2005, II/2006, III/2007), îngrijită de Ștefan Stanciu și Costin Croitoru; Dan Râpă-Buicliu, *Alexandru Ioan I. Cuza-Domnitorul României (1859-1866). Omul și epoca sa. Un breviar istoric*, Fascicola V/2010.

Volumul XVI/1996 i-a fost rezervat profesorului Ion T. Dragomir pentru lucrarea *Monografia arheologică a Moldovei de sud*, vol. I, fiind o culegere de studii și materiale arheologice publicate în revistele: *Danubius*, *Materiale și Cercetări Arheologice*, *Studii și cercetări de Istorie Veche*, *Bibliotheca Archaeologica Iassensis-Universitatea Al.I. Cuza din Iași*, *Carpica*, *Muzeul Național, Istros*, *Revista Muzeelor*, *Thraco-Dacica*, *Dacia*, *Pontica*.

Lipsa resurselor financiare a întrerupt din nou ritmicitatea apariției revistei Muzeului de Istorie Galați. În acest context volumul XVII/1997 a fost realizat pe un PC al muzeului și legat la Biblioteca V.A.Urechia din Galați, după care a urmat o altă pauză editorială a revistei (1998-2000).

O premieră în apariția revistei *Danubius* a avut loc în anul 2001 când au apărut volumele XVIII/2001 și XIX/2001, compensând, într-un fel, anii pierduți. Volumul XIX/2001 este unul special, dedicat tot profesorului Ion T. Dragomir prin apariția lucrării *Necropola birituală Sântana de Mureș-Cerneahov (sec.III-IV e.n.) de la Lunca, Regiunea de sud a Moldovei*.

Din anul 2002 până în prezent (2017), revista *Danubius* a avut o ritmicitate anuală, așa cum a fost gândită acum 50 de ani. Pentru ca unele articole și studii științifice publicate în revista *Danubius* să poată fi mai ușor de identificat,

colectivele de redacție au hotărât realizarea a două *index-uri bibliografice*, ca instrumente de lucru pentru cercetători. Astfel Steluța-Viorica Pistică a realizat un *Index bibliografic „Danubius”, nr. I - X (1967-1980)*, apărut în *Danubius* X/1980, iar Constantina Arion a realizat *Index bibliografic revista „Danubius”, nr.XI-XII/1984-1985 – XXX/2012*.

Trebuie consemnat faptul că volumul XXVI/2008 cuprinde și publicarea lucrărilor Simpozionului științific internațional, „500 ani de la apariția primei cărți tipărite în România”, organizat de Muzeul de Istorie Galați în parteneriat cu Biblioteca V.A.Urechia Galați și Episcopia Dunării de Jos.

Volumul XXXIII/2015, *IN HONOREM Mihalache Brudiu. Octogenarii*, a reprezentat un alt omagiu, după cel din anul 2013, adus de Muzeul de Istorie din Galați pentru „*rigoarea, omenia, credința, răbdarea și articularea armonică a ideilor*” (Virgil Nistru Țigănuș).

În cei 50 de ani (1967-2017) au fost depuse eforturi deosebite privind selectarea, culegerea și publicarea studiilor și articolelor științifice conform normelor redacționale stabilite de întregul *Colectiv* sau *Colegiu de redacție*.

De aceea revista *Danubius* adresează TABULA GRATULATORIA:

ARHEOLOGIE, ISTORIE ANTICĂ, NUMISMATICĂ:

Ioan Basoc, Florian Anastasiu, Nicolae Harțuche, Gheorghe Bichir, Eugenia Popușoi, Gheorghe Constantinescu, Adrian C. Florescu, Maria Chițescu, Ionel Cădea, Ghenuță Coman, Ștefan Rugină, Dumitru Vicoveanu, Nicolae Gostar, Anton Nițu, Mircea Petrescu-Dîmbovița, Constantin Mihai, Elena Isăcescu, Tudor Mateescu, Gheorghe Constantinescu, Alexandru Vulpe, Ion Broscățean, Dan Gheorghe Teodor, Ion Toderășcu, Valeriu Sârbu, Victor Spinei, Marilena Florescu, Adrian-Ionuț Adamescu, Daniela Alecsă, Aneta Anghel, Andreea Barboș, Mihalache Brudiu, Paul Ciobotaru, Ovidiu Soleriu Cotoi, Costin Croitoru, Ion T. Dragomir, Alin Frînculeasa, Gheorghe Gherghe, Costel Ilie, Dragoș Măndescu, Pavel Mîrea, Dan-Basarab Nanu, Marian Neagu, Decebal Nedu, Mircea Nicu, Cristina Paraschiv-Talmațchi, Ion Pătrașcu, Silviu Sanie, Șeiva Sanie, Gabriel Jugănar, Valentin – Aurel Parnic, Florin Topoleanu, Sorin Langu, Cristian Onel, Laurențiu Ursachi, Aurel Vâlcu, Vasile Ursachi, Radu-Mihai Ilie, Corneliu Beldiman, Diana-Maria Sztancs, Ioan Vasiliu, Dorel Paraschiv, Dănuț Prisecaru, Elena Rența, Simona Munteanu, Nicolae Roddy, Stănică Pandrea, Isabela Miron, Igor Vladimirovich Pistrui, Alla Vasiljevna Glavenchuk, Vladislav Petrenko, Anca-Diana Popescu, Elena Vieru, Mihai Constantinescu, Ligia Otilia Teodor, Codrin Lăcătușu, Natalia Mateevici, Sergiu Matveev.

ISTORIE MEDIEVALĂ, MODERNĂ ȘI CONTEMPORANĂ

George Felix Tașcă, Victor Andrei, Ion Aldea, Margareta Guziec, Tudorel Oancea, Dumitru Tiutiuca, Paul Cernovodeanu, Nicolae Stoicescu, Dumitru Agache, Nicolae Corivan, Dumitru Ivănescu, Aurel Loghin, Maricel Gh. Morărașu, Constantin Gh. Marinescu, Nicolae Oprea, Șerban Orăscu, Alexandru Porțeanu, Gheorghe Bujoreanu, Apostol Stan, Gheorghe Tudoran, Constantin Jofa, Ghiță Nazare, Omer Remzi, Constantin Șerban, Adrian Macovei, Stela Mărieș, Dumitru D. Rusu, Liviu Ștefănescu, Dan Boțescu, Leon Eșanu, N.N. Maftai, Nicolae G. Munteanu, P. Panfăru, I. Sârbu, Gabriela Apostu, Constantin Ardeleanu, Elena-Ingrid Bahamat, Daniela Bușă, Cristian-Dragoș Căldăraru, Iulian Capsali, Gabriela-Ana Costin, Ștefan Delureanu, Vasile Docea, Eugen Drăgoi, Alexandru Duță, Nicolae Ioniță, H. Bernd Kortschak, Cristian Luca, Marius Mitrof, Cătălin Negoită, Mariana-Delia Pohrib, Ion Rogojanu, Ștefan Stanciu, S. Gheorghe Ștefănescu, Marian Stroia, Maria – Magdalena Tuluș, Valentin Țurlan, Adrian Vasilescu, Ion Aldea, Cezar Avram, Florian Banu, George Enache, Sorin Geacu, Neculai Iurașcu, Bouba Mamoudou, Emeric Mihály, Sara Mihály, Emil Păunescu, Viorica Piscică, Vitalie Ponomariov, Constantin I. Stan, Théodore Takou, Liviu Țăranu, Arthur Tuluș, Taras Vințovskii, Wiesław Mariusz Kaczka, Dan Lăzărescu, Claudiu Neagoe, Paul Păltănea, Ioan-Aurel Pop, Dan Râpă-Buicliu, Eugen Zuică, Cristian Constantin, Natalia Petrova, Mihaela Munteanu, N.N. Dianova, Claudiu Sachelarie, Irina Motornaia, David Mokham, Mihaela Damian, Carmen Alexandrache, Ana-Maria Cheșcu, Valentin Bodea, Alexandru Ghișa, Daniela Șișcanu, Pompiliu Nicolae Constantin, Valentin Maier, Corina Buțea, George Spiridon, Michael Kpughe Lang, Igor Sava, Nicolae Ioniță, Ievgen Dzhumyga, Olena Tselykh, Alain Roger Pegha, Gilbert Lamblin Taguem Fam, Vitalie Ponomariov, Cristina Spinei, Ion Eremia, Vitali V. Stetskevych, Olena Batchinska, Ion Gumenăi, Valeriu Harabara, Lucia Argint, Sergiu Tabuncic, Liviu Brătescu, Andreea Atanasie – Croitoru, Constantin I. Stan, Daniel Citirigă, Valentin Ciorbea, Bogdan Popa, Paul Nistor, Emanuel Plopeanu, Silviu Miloiu, Mihaela Teodor, Florin Stan, Ion Giurcă, Ciprian-Antonio Nicoară, Pavel Moraru, Mariana S. Țăranu, Angela Lisnic, Nadejda Scobioală, Sergiu Matveev, Lucia Sava, Aurel Vilcu, Daniela Bușă, Florian Banu, Ludmila Chiciuc, Iryna Petrenko, Olena Bacynska, Galyna Levchenko, Olena Fedenko, Natalia Dianova, Valery Levchenko, Victor Savchenko, Oleksandr Lysenko, Tetyana Sheleiko, Mykola Myhailutsa, Tetyana Konopatska, Oleksandr Maievskyi, Denys Tolochko, Aleksandar Filipov, Aneta Mihaylova, Iavor Stoyanov.

ISTORIA CULTURII, PATRIMONIUL CULTURAL, MUZEOGRAFIE, MEMORIALISTICĂ

Ștefan Andronache, Maria Itu, Elena Potorac, Dumitru D. Șoitu, Valentin Țurlan, Klaus Bochmann, Ludmila Chiciuc, Constantin Daniel, Victor Ghilaș (Chișinău), Nicolae Kopanav, Olimpia Mitric, Cristian Ovidiu Nedu, Dina Paladi, Lucian Petroaia, Cristina Spinei, Anca-Elisabeta Tatay, Elena Tirziman, Radu Ștefan Vergatti, Albert Baltres, Maria-Magdalena Crișan, Carol König, Mihai Maxim, Gabriel Vedeș, Elena Ingrid Bahamat, Anica Codreanu, Sorin Geacu, Marian Ghiță, T. Irimia, Nicolae Itu, Constantin Loghin, Dan Basarab Nanu, Steluța Viorica Pistică, Bogdan Popa, Ștefan Stanciu, Liviu Țăranu, Nicolae Bacalbașa-Dobrovici, C.Z. Buzdugan, Eugen Drăgoi, Viorica Pistică, Neculai Staicu-Buciumeni, Ștefan Andronache, Mariana Jaklovszki, Dan Lăzărescu, Nedelcu Oprea, Lucian Petroaia, Dan Râpă-Buicliu, Dragoș Stăncescu, Raluca Cristina Sarău, Alexander Pereverzev, Silviu Lupașcu, Olivia Cattedra, Adrian Pohrib, Daniel Gălățanu, Bruce A. Little, Constantina Arion, George Andonie, Neculai Iurașcu, Osman Murat Deniz, Zubair Hudawi, Farrukhjon Kamolov, Ahmed Kyeyune, Daniel Jones, Santiago Cunial, Judith Victoria Mwanduba, Yusuf Kasumba, Alaa Hamouda, Ksenia Kolkunova, Cosmin Tudor Ciocan, Oğuzhan Tan, Fatima Saba Akhunzada, Darko Djogo, Rehab Sakr, Zaker Hussain Ershad, Ibrahim Olatunde Uthman, Yoshimi Fujimura, Sol Prieto, Marie Goretti Nizigiyimana, Ikali Karvinen, Chue Ming, Rachana Kaushal, Antoine J. Saad, Ramis Sattarov, Michael Kpughe Lang.

ETNOGRAFIE, ETNOLOGIE

Virginia Arbore, Ion Chelcea, Mihalache Brudiu, Eugen Holban, Alexandr Prigarin, Costel Cioancă.

RESTAURARE

Corneliu Moraru, Sandu Sindile, Paul Smărăndescu, Gabriel Vedeș.

IN MEMORIAM, ȘTIINȚE AUXILIARE

Nistru Virgil Țigănuș, Dan Râpă-Buicliu, Laurențiu-Ștefan Szemkovics.

RECENZII, NOTE BIBLIOGRAFICE ȘI INDEX BIBLIOGRAFIC

Nedelcu Oprea, Mariana Jaklovsky, Nicolae Stoicescu, Stan Apostol, Constantina Arion, Cristian Dragoș Căldăraru, Ana-Maria Cheșcu, Costin Croitoru,

Mircea Goga, Florin Marinescu, Steluța-Viorica Pistică, Virgil Nistru Țigănuș, Lina Codreanu.

De asemenea, editorii au fost foarte atenți ca revista *Danubius* să fie trimisă în mod constant, prin schimb interbibliotecar, la peste 125 de instituții de profil din țară și străinătate.

Primele 10 volume ale revistei *Danubius* au fost redactate de colectivul științific al Muzeului de Istorie Galați, sub coordonarea lui Ion T. Dragomir. Începând cu volumul XI-XII/1984-1985 *Comitetul de redacție* a fost alcătuit din Ștefan Stanciu, Mihalache Brudiu și Dan Râpă-Buicliu, apoi între anii 1991-2002 au rămas Ștefan Stanciu și Dan Râpă-Buicliu, completată din anul 2003-2006 cu Marian Stroia, Virgil Ciocâltan, Anne-Marie Cassoly (Strasbourg), Mihai Maxim (Istanbul) și Martin Rill (Ulm). În următorii 10 ani, 2007-2017 *Colegiul de redacție* a fost astfel: anul 2007, Cristian-Dragoș Căldăraru, Dan Râpă-Buicliu și Costin Croitoru; anii 2008-2009, Cristian-Dragoș Căldăraru și Dan Râpă-Buicliu, iar din 2010-2017 *Colegiului de redacție* are următoare componente: Cristian-Dragoș Căldăraru, George Enache, Virgil Nistru Țigănuș, Eugen Drăgoi, Ovidiu Nedu, Ingrid-Elena Bahamat, Silviu Lupașcu și Decebal Nedu.

Începând cu volumul XXV/2007, revista *Danubius* dispune și de un *Colegiu științific*, alcătuit din cercetători cu o mare probitate științifică atât în țară cât și în străinătate: Mihai Dimitrie-Sturdza (Paris), Martin Rill (Ulm), Virgil Ciocâltan (București), Constantin Frosin (Galați), pr. Eugen Drăgoi (Galați), Ion T. Dragomir (Constanța, până în anul 2009), Anne-Marie Cassoly (Strasbourg), Mihalache Brudiu (Galați), Florin Marinescu (Atena), Crișan Mușțeanu (București), Mihai Maxim, Ioan Opriș (București), Silviu Miloș (Târgoviște), Viaceslav Kushnir (Odesa), Ion Sandu (Iași), Dan Râpă-Buicliu (Galați), Paul Păltănea (Galați, doar în anul 2007), Marian Stroia (București), Victor Spinei (Iași), Elena Târșiman (București), Ion Șisăcanu (Cahul), Taras Vinstkovki (Odesa), Silviu Sanie (Iași), Mykola Myhailutsa (Odesa); meritul pentru inițierea acestui demers științific aparținut domnului Dan Râpă-Buicliu.

În perioada 2011-2015 membrii *Colegiului de redacție* ai revistei *Danubius* au reușit să introducă revista în circuitul științific internațional indexând-o în câteva baze de date de mare prestigiu: SCOPUS, ERIH+, EBSCO și CEEOL; un rol determinant în acest demers l-a avut George Enache, redactor șef al anuarului Muzeului de Istorie Galați. În acest sens toate studiile și articolele propuse spre publicare la revista *Danubius* au fost supervizate de recenzori invitați: Lucrețiu Mihăilescu-Bârliba (Iași), Octavian Bounegru (Iași), Ovidiu Cotoi (Galați), Ileana

Cazan (București), Constantin I.Stan (Galați), Elena Șișcanu (Chișinău), Silviu Lupașcu (Galați), Marian Cojoc (Constanța), Silviu B.Moldovan (București), Gabriel-Dorin Pandele (Galați), Lucia Sava (Cahul), Daniela Bușă (București), Veniamin Ciobanu (Iași), Valentin Ciorbea (Constanța), Paul Nistor (Iași), Bogdan Popa (București), Ștefan Purici (Suceava), Igor Șarov (Chișinău), Adrian Gabor (București), Ion Cordoneanu (Galați), Ion Eremia (Chișinău), Ion Gumenăi (Chișinău), Cristian Luca (Galați), Constantin Marin (Iași), Emanuel Plopeanu (Constanța).

Începând cu anul 2012 până în prezent fiecare număr al revistei *Danubius* a fost însoțit și de un *Supliment* astfel:

- *Danubius XXX. Supliment 2012*, „Aux confins des civilisations. La Bessarabie dans le context geopolitique, economique, culturel et religieux”, editori Cristian-Dragoș Căldăraru, Raluca Sarău și George Enache;
- *Danubius XXXI. Supliment 2013*, „Studii și cercetări privind arheologia spațiului nord-vest Pontic. IN HONOREM Nicu MIRCEA Septuagenarii”, editori Paul Ciobotaru și Ovidiu-Cristian Nedu;
- *Danubius XXXII. Supliment 2014*, „Religious pluralism in global perspective, editor George Enache”;
- *Danubius XXXIII. Supliment 2015*, „Religion and the challenges of the contemporary world”;
- *Danubius XXXIV. Supliment 2016*, „Economy, society, culture and politics in the southern Ukraine during the XVIIIth-XXth centuries”;
- *Danubius XXXV. Supliment 2017*, „Modernity, post-modernity, comunism, post-comunism. Ukrainian historiographic contributions”.

În anul 2015 a fost editat primul număr din noua serie de publicații, *Acta Symposium*, prin care sunt puse la dispoziția cititorului studiile și materialele prezentate în cadrul Simpozioanelor și Sesiunilor de comunicări științifice, organizate de către la Muzeul de Istorie din Galați. *Acta Symposium I/2015*, ediție trilingvă (română-engleză-bulgară), editor Cristian-Dragoș Căldăraru, este rezultatul Simpozionului internațional *Comunitatea bulgară din Galați. Istoria familiei Geshov*, desfășurat în perioada 20-21 aprilie 2015.

Cu prilejul semicentenarului revistei *Danubius*, *Colegiul redacțional* publică volumul XXXV/1 și XXXV/2 precum și *Danubius XXXV, Supliment 2017*, însumând 47 de studii și articole științifice în peste 900 de pagini, nutrind speranța

că și pe viitor această revistă va rămâne cartea de vizită a Muzeului de Istorie Galați, Muzeu care în data de 24 ianuarie 2019 va împlini 80 de ani de la înființare.

Să sperăm că la acel ceas aniversar instituția noastră să poarte numele *ALEXANDRU IOAN I CUZA*.

prof. Cristian-Dragoș CĂLDĂRARU

Directorul Muzeului de Istorie *Paul Păltănea* Galați

Andrei MIHAI*, Alexandra GERE*, Alexandru MICU*

**APLICAȚII ALE METODELOR GEOFIZICE
ÎN STUDII ARHEOLOGICE.
STUDII DE CAZ ÎN ZONA NEGRILEȘTI, JUDEȚUL GALAȚI¹**

**APPLICATIONS OF THE GEOPHYSICAL METHODS IN
ARCHAEOLOGICAL RESEARCHES. CASE STUDIES: NEGRILEȘTI
AREA, GALAȚI COUNTY**

- Abstract -

Geophysical methods see more and more successful use in archaeological research. Their purpose is to create cross sections and maps to highlight archaeological elements below surface, which can then more easily be pinpointed either for excavation or conservation.

The Negrilești-Curtea Școlii (Negrilești-School Yard) site, first investigated over 30 years ago, produced many archaeological evidence spanning from the early Neolithic all through to the modern age. Considering the large quantity of such evidence over a wide area, geophysical methods are ideally suited to study the subsoil and identify areas with archaeological potential. In total, seven distinct areas were studied, three of which were in the school yard proper and make the object of this paper.

Following data acquisition, processing, and interpretation, we created maps and other materials representative of geophysical prospecting. All areas showed soil disturbances that can serve as indicators of archaeological potential. In some cases, these indicators pointed strongly to the existence of archaeological structures buried in the subsoil.

* Universitatea București / Birmingham University (mareacaspica@gmail.com).

** Universitatea București / Birmingham University (alexandragerea@yahoo.de).

*** Universitatea București (alexandruilian.micu@gmail.com).

¹ Această lucrare nu ar fi fost posibilă fără susținerea și informațiile oferite de domnul arheolog Costel Ilie.

Am dori să-i mulțumim lui George Ivan pentru contribuția sa în achiziționarea datelor.

De asemenea, mulțumiri domnului profesor Marian Ivan pentru îndrumare constantă și suportul neconținut pe care ni l-a acordat, precum și domnului profesor Corneliu Dinu, pentru susținere.

For example, ground penetrating radar and resistivity measurements suggest the presence of man-made structures (Fig. 7, Fig. 8), potentially archaeological in nature, in one of the areas (S2). In another area (S1), we see a highly-contrasting area that stands out from its surroundings (Fig. 4, Fig. 6). The nature of this anomaly was not initially clear judging from geophysical methods alone, but later digs confirmed it was indeed archaeological.

Overall, our prospecting revealed significant anomalies that warrant more thorough research.

Keywords: geophysics, electrometry, ground penetrating radar, magnetometry, Negrilești-Schoolyard, archaeological research, Galați county.

1. Introducere, context arheologic

Comuna Negrilești se află situată în partea nord-vestică a județului Galați, la 15 km nord-est de municipiul Tecuci (Fig. 1). Intravilanul satelor componente comunei, Negrilești și Slobozia Blâneasă, este mărginit de cursul râului Bârlad și ocupă o terasă înaltă din stânga râului. Extravilanul cuprinde dealuri și platouri ce fac parte din Colinele Tutovei, precum și o zonă joasă, în lunca Bârladului.

Situl arheologic Negrilești-Curtea Școlii a început a fi cercetat în anul 1981, când a fost realizat un sondaj pe malul stâng al Bârladului, de către arheologul Mircea Nicu. Situl este inclus în Lista Monumentelor Istorice (cod GI-I-s-B-02988). Acesta se întinde pe o suprafață de circa 12 ha și se află situat în curtea școlii gimnaziale din sat și pe terenul unor localnici (Fig. 2).

Între anii 2007-2017 au fost cercetate peste 50 de unități de săpătură, secțiuni și casete în mai multe sectoare ale sitului, punându-se în evidență numeroase complexe de locuire din diferite perioade istorice. Au fost descoperite un număr de peste 300 de complexe arheologice, locuințe, vetre, cuptoare de uz gospodăresc și ars ceramică, gropi menajere, morminte, încadrate cronologic în neolitic, epoca bronzului, perioada postromană, și cea a secolelor VIII-X. Au fost de asemenea surprinse complexe și structuri arheologice din perioada medievală și epoca modernă².

² Mircea Nicu, Costel Ilie, *Raport de cercetare arheologică Negrilești-Curtea Școlii, com. Negrilești, jud. Galați*, în „Cronica Cercetărilor Arheologice din România”, campania 2007, cIMeC, 2008, pp.204-207; idem, *Raport de cercetare arheologică Negrilești-Curtea Școlii, com. Negrilești, jud. Galați*, în „Cronica Cercetărilor Arheologice din România”, campania 2008, cIMeC, 2009, pp.319-320; Dan Gh. Teodor, Costel Ilie, Adrian Ionuț Adamescu, Mircea Nicu, Paul Ciobotaru, Ovidiu Soleriu Cotoi, *Raport de cercetare arheologică*

Cercetarea arheologică din anul 2017³, în sectorul topo B7, pe latura sudică a școlii gimnaziale din comuna Negriștești (Fig.13, Fig.14), a constat în realizare a două sondaje de verificare. Cele două suprafețe, Sp.1(12m/6m) și Sp.2(6/4m), au fost trasate pe suprafața unde primăria din localitate intenționează a realiza o magazie și o centrală termică. Înainte de deschiderea acestor unități de săpătură a fost realizată o prospecțiune geofizică ce va fi prezentată în articolul de față (Fig. 3).

Suprafața 1 – Sp.1

Această suprafață, cu dimensiunile de 12m/6m și orientarea E-V, a fost deschisă la 12m est de colțul de SV al școlii și la 3,6m de zidul sudic. Latura de vest a Sp.1 se află la 1,5m est de latura vestică a suprafeței prospectate geofizic S1. Adâncimea maximă de săpare în această suprafață a fost de 2,0m. Suprafața a fost împărțită în carouri de 2m/2m, numerotarea lor începând din colțul de S-E, pe latura de sud de la 1 la 6, iar pe cea de est de la A la C.

În urma cercetării au fost identificate patru complexe(Cx.1, Cx.2, Cx.3, Cx.4) care sunt încadrate cronologic în secolele XIX și XX.

Negriștești-Curtea Școlii, com. Negriștești, jud. Galați, în „Cronica Cercetărilor Arheologice din România”, campania 2009, cIMeC, 2010, pp.129-131; Costel Ilie, Adrian Ionuț Adamescu, Mircea Nicu, Paul Ciobotaru, *Raport de cercetare arheologică Negriștești-Curtea Școlii, com. Negriștești, jud. Galați- Punct Centrala Termică*, în „Cronica Cercetărilor Arheologice din România”, campania 2009, cIMeC, 2010, pp.281- 282; Costel Ilie, Adrian Ionuț Adamescu, Mircea Nicu, Paul Ciobotaru, Daniela Alecsă, Ovidiu Soleriu Cotoi, *Raport de cercetare arheologică Negriștești-Curtea Școlii, com. Negriștești, jud. Galați*, în „Cronica Cercetărilor Arheologice din România”, campania 2010, cIMeC, 2011, pp.205-206; Costel Ilie, Adrian Ionuț Adamescu, Mircea Nicu, Paul Ciobotaru, Ovidiu Soleriu Cotoi, *Raport de cercetare arheologică Negriștești-Curtea Școlii, com. Negriștești, jud. Galați*, în „Cronica Cercetărilor Arheologice din România”, campania 2011, cIMeC, 2012, pp.239-240; Costel Ilie, Adrian Ionuț Adamescu, Mircea Nicu, Paul Ciobotaru, Ovidiu Soleriu Cotoi, *Raport de cercetare arheologică Negriștești-Curtea Școlii, com. Negriștești, jud. Galați*, în „Cronica Cercetărilor Arheologice din România”, campania 2012, cIMeC, 2013, pp.170-172, pp.357-358; Costel Ilie, Paul Ciobotaru, Mircea Nicu, Daniela Alecsă, Ovidiu Soleriu Cotoi, *Raport de cercetare arheologică Negriștești-Curtea Școlii, com. Negriștești, jud. Galați*, în „Cronica Cercetărilor Arheologice din România”, campania 2013, cIMeC, 2014, pp.192-194, pp.357-358; Costel Ilie, Paul Ciobotaru, Mircea Nicu, Adrian Ionuț Adamescu, Ovidiu Soleriu Cotoi, *Raport de cercetare arheologică Negriștești-Curtea Școlii, com. Negriștești, jud. Galați*, în „Cronica Cercetărilor Arheologice din România”, campania 2015, cIMeC, 2016, pp.174-179, pp.543-561; Costel Ilie, Paul Ciobotaru, Adrian Ionuț Adamescu, *Raport de cercetare arheologică Negriștești-Curtea Școlii, com. Negriștești, jud. Galați*, în „Cronica Cercetărilor Arheologice din România”, campania 2016, cIMeC, 2017, pp.191-199

³ Mulțumiri domnului arheolog Costel Ilie, responsabilul șantierului Negriștești-Curtea Școlii, pentru informațiile pivoitoare la cercetarea din anul 2017.

Cx.1 este o aglomerare de chirpic și puține materiale arheologice ce a fost surprins pe suprafața carourilor 6AB. Aglomerarea a fost surprinsă între adâncimile de -0,20m și -0,50m și constituie resturile unei locuințe moderne dezafectate.

Cx.2 a fost surprins în carourile 1-2BC, începând cu adâncimea de -0,20m și se continuă în Sp.2. Acest complex este o fostă groapă de var, golită parțial, în care au fost aruncate resturi de materiale provenite de la ridicarea școlii. Groapa de var avea o formă rectangulară, cu colțurile rotunjite, cu dimensiunile de 5,4m/2m și se închidea la adâncimea de -1,95m.

Cx.3 reprezintă resturile unei vetre de fierărie, cu dimensiunile de 1,3m/1,2m, ce a fost surprinsă în caroul 4B între adâncimile de -0,40m și -0,60m. Au fost puse în evidență vatra, zonele de pământ ars la negru și cărămiziu din jurul acesteia. În partea de est a vetrei a fost identificată zona prin care era evacuată cenușa. Au fost identificate și urme de la gropile în care se aflau parii ce susțineau un acoperiș și/sau foalele fierăriei. Din zonele de arsură și prin cenușă au fost recuperate bucăți de zgură și numeroase fragmente metalice, în special cuie și caiele.

Cx.4 a apărut în caroul 6A la adâncimea de -1,65m și se continuă sub profilul de vest. Este vorba de o groapă care se observă în profil începând de la adâncimea de -1,20m. Groapa, cu pereții drepți, se închide la -2,00m. Materialele ceramice prelevate din acest complex sunt specifice secolelor VIII-X p. Chr.

Între adâncimile -0,70m -1,10m au fost surprinse straturi succesive de nisip cu pietriș, pământ negru, galben nisipos și negru. După adâncimea de -1,10 au apărut puține fragmente ceramice databile în secolele IV p. Chr și VIII- X p. Chr. Între adâncimile de -1,40 -1,70m au apărut câteva grupaje de material arheologic formate din ceramică specifică culturii Noua(epoca târzie a bronzului) și resturi osteologice.

Suprafața 2 – Sp.2

Sp.2 a fost deschisă la est de Sp.1 cu scopul de a surprinde continuarea Cx.2. Suprafața a avut dimensiunile de 6m/4m, orientarea ei fiind NS. Între cele două suprafețe a fost lăsat un martor de 0,50m. Suprafața a fost împărțită în carouri de 2m/2m, numerotarea lor începând din colțul de S-E, pe latura de sud cu 1-2, iar pe cea de est de la A la C.

Cx.2, groap de var, a fost surprins încă de la -0,40m și se închidea la -1,95m. Spre bază a fost găsit un strat de var cu grosimea de 0,20m -0,80m.

Ca și în Sp.1 materialul arheologic, foarte răzleț, a apărut la adâncimi mari, între -1,30m și -2,10m.

Stratigrafia în acest sector se deosebește de restul sitului prin faptul că avem o succesiune de straturi, rezultat al depunerilor în mod diferit a diluviunilor venite de pe versantul situat la est, peste drumul comunal. Astfel s-a putut constata că sub solul vegetal actual se găsesc depuneri succesive de microprundișuri (0,10m -

0,15m), pământ galben nisipos (0,40m), pământ negru granulos (0,40m - 0,60m), în care apar uneori și elemente de intervenție antropică, urmat de un alt nivel de galben nisipos (0,40m). După adâncimea de -1,20m -1,40m apar straturile de pământ în care au fost surprinse nivele arheologice corespunzătoare celor din alte zone ale sitului, situate mai la vest de acest punct.

2. Prospekțiune geofizică

2.1. Echipament si metode

Pentru a obține un grad de precizie și certitudine cât mai ridicat, au fost folosite trei metode geofizice: electrometrie, geo-radar și magnetometrie. Aceste metode funcționează foarte bine atunci când există contraste semnificative ai parametrilor fizici măsurati⁴. Integrarea acestora crește gradul de precizie și calitatea interpretării măsurătorilor, pentru a oferi rezultate cât mai relevante.

a. Electrometria presupune măsurarea parametrului fizic numit rezistivitate, ρ , ce reprezintă rezistența opusă de un material la trecerea unui curent electric. Pentru a măsura acest parametru, se folosește un aparat de măsura la care se atașează patru electrozi, notați A, B, M și N. Electrozii A și B injectează un curent de intensitate I și ceilalți doi, M și N măsoară diferența de potențial ΔV dintre aceștia⁵. Deoarece diferite configurații ale electrozilor au diferite aplicații în urma gradului de sensibilitate al măsurătorilor, în acest studiu a fost ales dispozitivul de tip twin-probe. În această configurație, electrozii A și M sunt ficși, (nu vor fi mutați pe parcursul măsurătorilor)⁶ la distanța de 0.5m iar la o distanță de 15m față de aceștia se efectuează măsurătorile cu electrozii mobili B și N, cu o distanță între cei doi electrozi de 0.5m.

b. În metoda Georadarului, un impuls electro-magnetic este transmis de o antenă cu o frecvență predefinită, iar apoi este recepționată reflexia acestuia de către un transmițător⁷. Echipamentul folosit este unul format dintr-o consolă GSSI Terra-Sirch SIR-300, care are rolul de a înregistra și stoca datele în urma măsurătorilor, o antenă GSSI de 400MHz și o roată atașată, pentru măsurarea distanței profilelor în timpul măsurătorilor.

c. Metoda magnetică folosită este cea de măsurare a diferențelor modulului de câmp magnetic total, eventual perturbat de surse magnetice din subsol ΔT . Echipamentul folosit este reprezentat de un magnetometru cu precesie protonică

⁴ William Lowrie, *Fundamentals of Geophysics*, Cambridge University Press, New York.

⁵ Anthony Clark, *Seeing beneath the soil. Prospecting methods in archaeology*, Routledge, New York.

⁶ Armin Schmid, *Electrical and magnetic methods in archaeological prospection*, Taylor & Francis Group, London.

⁷ Harry Jol, *Ground Penetrating Radar: Theory and Applications*, Elsevier, Oxford.

format dintr-o consolă care are rolul de a înregistra și stoca datele și un senzor umplut cu kerosen. Aparatul folosit are și un sistem GPS încorporat pentru facilitarea achiziționării datelor.

Pentru ca măsurătorile geofizice să ofere o calitate cât mai mare a datelor, este foarte important să se aibă în vedere faptul că este nevoie de un contrast în proprietățile fizice măsurate ale obiectivului față de valorile proprietăților de fond. Adâncimea de investigație este de asemenea un factor important. Acest factor depinde de natura și proprietățile solului precum și de parametri echipamentului și configurațiilor folosite.

Fiecare dintre aceste metode oferă anumite avantaje și are anumite dezavantaje. De aceea s-a încercat, pe cât posibil, folosirea a cel puțin două metode, și analizarea holistică a rezultatelor geofizice. Magnetometria, spre exemplu, oferă în general rezultate foarte bune în prospectarea arheologică, dar nu poate fi aplicată cu succes în apropierea anumitor structuri (clădiri, garduri metalice, etc)⁸. Astfel, în zonele S1-S3, pe care le prezentăm aici, aceasta metodă nu a fost aplicată. Georadarul și electrometria însă, au putut fi aplicate cu succes.

Concluziile legate de potențialul arheologic au fost luate după interpretarea și corelarea datelor geofizice din ambele metode.

2.2. Achiziționarea și procesarea datelor

Pentru eficientizarea măsurătorilor, situl a fost împărțit în șapte zone diferite cu suprafețe regulate notate cu S1-S7.

Aici, prezentăm S1, S2, și S3, din zona “Curtea Școlii”. S4-S7 nu pot fi de asemenea analizate unitar, având în vedere folosirea diferită a metodelor, aparente diferențe pedologice, și faptul că între măsurarea S1-S3 și S4-S7 a plouat puternic, schimbând parametri fizici ai solului.

La măsurătorile de electrometrie, s-a aplicat metoda “probelor gemene”, cu două perechi de electrozi (unul de injecție, unul de măsură) la o distanță unul față de celălalt de 0.5 metri, și distanța dintre perechi > 20 m. Măsurătorile s-au făcut într-un grid rectangular. Distanța dintre două puncte consecutive de măsură a fost 0.5 metri, iar distanța dintre două profile consecutive a fost de 1 metru. Pentru georadar, distanța dintre profile a fost 0.5 metri. Magnetometrul a fost operat la o frecvență de achiziție de 1Hz (o măsurătoare pe secundă).

Zona S1 a fost de asemenea cercetată arheologic, urmărindu-se corelarea dintre datele geofizice și realitatea subterană a terenului. Zonele S2 și S3 urmează a fi săpate ulterior.

⁸ Roger Sala, Ekhine Garcia and Robert Tamba, „Archaeological Geophysics – From basics to new perspectives”, în *Archaeology, New Approaches in Theory and Techniques*. DOI: 10.5772/2412.

Măsurătorile S1-S3 au avut loc în a doua parte a primei zile a campaniei de achiziție și în prima parte a celei de-a doua. Vremea a fost stabilă, fără precipitații semnificative, cu temperaturi moderate. S-au observat totuși diferențe semnificative între parametri solului din prima zi și parametri din a doua zi (în special în ceea ce privește umiditatea).

Pentru procesarea datelor de electrometrie, s-a folosit software-ul open source Snuffler, și pentru vizualizarea acestora, s-a folosit Golden Surfer.

Pentru datele de georadar, s-a folosit ReflexW pentru procesare. S-au aplicat corecții statice, filtrare de tip bandpass, dewow, și background removal. Datele au fost amplificate folosind o funcție de tip gain.

3. Rezultatele prospectării geofizice

3.1. Zona S1

Metode utilizate: GPR și electrometrie

Extindere laterală: 30m x 5m

Orientare: E-V

Rezultate electrometrie

Valorile generale au fost tipice pentru un sol argilos, destul de umed. Se observă câteva anomalii semnificative, prezentate pe harta geofizică (Fig. 4).

Anomalia A. este cea mai bine conturată și cea mai evidentă. Este vorba de o zonă de aproximativ 10 x 2 metri, de rezistivitate mai mare. Existența acestei zone se confirmă și pe datele GPR (Fig. 6), natura arheologică a acestei anomalii nu a fost certă. Anomalia are cel puțin un pol puternic, și are o desfășurare spațială coerentă cu un obiect arheologic sau antropic. Se observa unui posibil al doilea pol, indicând posibilitatea ca anomalia să reprezinte două elemente relativ apropiate. Acest lucru nu este însă confirmat.

Anomalia B. este reprezentată de câteva puncte cu valori foarte mari care nu se corelează cu alte valori din jur, sugerând mai degrabă elemente răzlețe. De asemenea, anomalia nu se corelează cu datele de georadar. Inițial promițătoare, zona a fost interpretată ca influența unor roci compacte aflate sub suprafață, a unor rădăcini de arbori, sau a altor elemente restrânse.

Anomalia C. reprezintă un contrast foarte slab față de valorile de fond. Acest contrast nu se corelează cu datele georadar, și nu pare a indica potențial arheologic.

Anomalia D. are valori puțin diferite față de medie, fără a avea o continuitate laterală. Acest lucru este confirmat de datele de georadar, care arată perturbări ale solului în zona superficială, probabil fără vreo legătură cu existența unui material arheologic.

Rezultate georadar

Pe profile, din cauza rădăcinilor de copaci și rocilor aflate sub suprafață, se observa multe reflexii (Fig. 5). De asemenea, s-au observat reflexii puternice, liniare, reprezentând probabil cabluri sau mici țevi. Pentru urmărirea potențialului arheologic, am avut în vedere determinarea unei zone cu o distribuție laterală semnificativă.

La fel ca și la datele de electrometrie, anomalia A. este cea mai bine reprezentată (Fig. 6). De menționat însă că nu se observa decât o parte superioară a ceea ce ar putea fi o structură mult mai adâncă. Se observă o atenuare rapidă a semnalului, ceea ce face anomaliile mai adânci să fie foarte greu sau imposibil de detectat prin georadar.

Astfel, deși este o anomalie puternică și interesantă atât pe datele electrometrie cât și pe cele de GPR, natura sa nu este clară în totalitate.

Discuție

Cea mai interesantă și contrastantă anomalie este A. Deși caracterul arheologic al acesteia nu poate fi asigurat, dimensiunile anomaliilor, precum și contrastul observat, sugerează o structură antropică.

Se mai observă de asemenea câteva zone perturbate, care au însă un potențial arheologic mult mai redus.

Corelare cu săpătura

Zona S1 a fost cercetată arheologic, relevând elemente de interes. Anomalia A, cea mai promițătoare arheologic, corespunde în mare parte complexului Cx.3, resturile unei vetre de fierărie (Fig. 13, Fig. 14). Anomalia geofizică este mai mare decât structura în sine, acest lucru putându-se poate datora cenușii și resturilor metalice din jurul structurii care se răspândesc în sol în timp. Se observă un mic offset lateral dintre structura și polul maxim de anomalie geofizică, lucru ce poate corespunde unor mici imprecizii de poziționare.

Cx.2, o fostă groapă de var, nu este surprinsă relevant de datele geofizice, nefiind în totalitate clar de ce. Se observă o ușoară variație geofizică, dar nu ar fi fost suficientă pentru a trage concluzii semnificative înainte de săpătură.

3.2 Zona S2

Metode utilizate: GPR și electrometrie

Extindere laterală: 20,5m x 20,5m

Orientare: V-E

Rezultate electrometrie

Deoarece prospecțiunea de electrometrie s-a efectuat în două zile diferite (0 - 12.5 metri, respectiv 12.5 - 20 metri), valorile de fond sunt semnificativ diferite și

trebuie privite prin această perspectivă. Anomaliile trebuie analizate relativ la valorile de fond respective. Am ales totuși să prezentăm toate datele pe aceeași hartă, pentru a avea continuitate laterală (Fig. 7).

În datele din ambele zile, se observă o zonă anomală A. Această zonă a fost interpretată ca având o cauză naturală, nivelul solului fiind puțin mai ridicat acolo, și solul fiind vizibil mai uscat, deci mai rezistiv. Practic, apa se scurgea dinspre A. spre restul terenului. Este important de notat că acest lucru nu elimină un potențial arheologic, doar că din cauza acestui efect ce maschează subsolul, nu se pot trage concluzii clare legate de un potențial arheologic.

Anomalia B. arată câteva contraste semnificative (confirmate și pe datele de georadar), dar fără o extindere laterală foarte mare. Este posibil ca sursa să fie arheologică, dar dacă acesta este cazul, avem de-a face cu un obiect sau o structură de dimensiuni mici.

Anomaliile C. și D. au un potențial arheologic foarte promițător. Existența unor structuri antropice (probabil arheologice) este foarte bine conturată, atât lateral cât și în adâncime. Chiar și pe un fond de valori mari de rezistivitate, se discern câteva zone diferite (sau poate, o zonă mare cu întreruperi) foarte rezistive și cu extindere laterală mare. Aceste zone sunt confirmate foarte bine și pe datele de georadar.

Rezultate georadar.

Prospectarea nu a putut fi realizată pe un interval de 2.5 metri, între $X=6$ și $X=8.5$ metri, din cauza unor șanțuri și dâmburi ce nu permiteau un contact satisfăcător cu solul. Datele de georadar au fost achiziționate în aceeași zi (Fig. 8).

Este interesant că și în zona anomală A. se disting anumite perturbări ale solului. Având în vedere însă situația anterior menționată, nu este posibil să determinăm cu certitudine satisfăcătoare sursa acestei perturbări. Nu este exclus să fie doar o distribuție concentrată de roci, dar și o structură arheologică puternic fracturată este posibilă.

Zona anomală B. se confirmă de asemenea pe georadar, ca un grup coerent de reflexii. Are un potențial semnificativ arheologic, fără a avea însă claritatea C. și D.

Zonele C. și D. le vom analiza împreună, având în vedere similaritățile lor din punct de vedere geofizic. De asemenea, deși cele două par a fi structuri individuale, nu este exclus să avem de-a face cu o structură singulară fragmentată. Faptul ca se observa numeroase reflexii individuale în cadrul unei structuri unitare sugerează cel mai probabil o construcție din elemente masive.

Discuție

Deși interpretarea datelor a fost dificilă din cauza achiziției din două zile diferite, se poate spune cu un grad satisfăcător de certitudine că zona S2 are un potențial arheologic foarte ridicat.

Zonele anormale C. și D. reprezintă foarte probabil structuri antropice, și de asemenea, se observă date promițătoare și în A. și B.

3.3 Zona S3

Metode utilizate: GPR și electrometrie

Extindere laterală: 13,45m x 13,10m

Orientare: V-E

Rezultate electrometrie

Valorile de rezistivitate obținute în S3 au o variație mai mare, deși nu este clar dacă sursa acestei variații este una arheologică (Fig. 10). Spre exemplu, pe profilul X = 13 m, se observă câteva puncte cu valori de rezistivitate foarte mici, izolate însă de restul valorilor, interpretate ca anomalii pedologice.

Anomalia A. are o structură coerentă, cu extindere pe ambele direcții. Această anomalie se observă și pe datele de georadar, indicând o potențială sursă antropică.

Anomalia B. reprezintă o zonă de întinsă perturbare. Nu este clar dacă are o natură unitară sau reprezintă mai multe zone diferite.

Anomalia C. este similară B., având o întindere mai mică și un contrast mai puțin pronunțat.

Anomalia D. reprezintă un contrast și mai slab, posibil reprezentând doar o variație a valorilor de fond.

Rezultate georadar

Având în vedere distribuția ambiguă a contrastelor geofizice de rezistivitate, am acordat o atenție deosebită rezultatelor de GPR. Se observă o atenuare puternică a semnalului, astfel că încât este posibilă numai analiza reflexiilor din partea superioară a subsolului (Fig. 12). S-au observat foarte multe reflexii fără o structură coerentă. De asemenea, reflexiile observate nu au fost foarte puternice, indicând un contrast mai slab dintre sol și sursa anomală (Fig. 11).

Anomalia A. rămâne de interes și pe datele de georadar, care au relevat un contrast semnificativ în zona superficială. Intervenția antropică pare foarte probabilă.

Anomalia B. este de asemenea observabilă pe georadar, deși cu o intensitate mai scăzută. Deși este improbabil ca toată să reprezinte o structură arheologică, există anumite zone cu potențial mai ridicat, vizibile pe secțiunea de mai jos.

Zonele C. și D. nu au fost confirmate de datele georadar, astfel încât potențialul arheologic este considerat mai redus.

De asemenea, se observa o zonă (marcată ??) care se evidențiază pe profilele de georadar, fără a avea însă un corespondent pe harta de rezistivitate. Natura acestei zone rămâne neclară, nefiind suficient de pronunțată pe georadar pentru a trage concluzii semnificative.

Discuție

Zona S3 are de asemenea un potențial arheologic semnificativ. Se observă numeroase perturbări care nu au o extindere laterală. De interes particular rămân zona A. precum și anumite porțiuni din B. Există o zonă care se evidențiază doar pe georadar, fără a apărea pe harta de rezistivitate.

4. Concluzii

În cadrul unei prospectări de trei zile, am analizat șapte zone, S1 - S7, prin metode geofizice. Aici prezentăm rezultatele pentru trei dintre acestea (S1, S2, S3), pentru metodele georadar și electrometrie. Întotdeauna există o ambiguitate în lucrul cu metode geofizice, motiv pentru care am încercat să corelăm aceste două metode în vederea studiului de potențial arheologic. Din cauza umidității din sol, s-a observat o atenuare rapidă a semnalului georadar, ceea ce a restricționat informațiile la partea superficială a subsolului.

S-au observat zone de intervenție antropică. În special în zona S2 apar mai multe anomalii reprezentative pentru un studiu arheologic. Zona S1 a evidențiat de asemenea o zonă cu potențial foarte ridicat, care a fost ulterior confirmată prin săpătură ca o fostă vatră. Zona S3 are o variație mai mare decât cele anterioare, dar pare a oferi, de asemenea, un potențial semnificativ.

Se poate spune că există motive temeinice pentru a studia prin săpătură aceste zone și a confirma existența elementelor de natură arheologică.

Fig.1: Localizarea comunei Negrilești.

Fig. 2: Localizarea sitului Negrilești-Curtea Școlii. Sursa: MIPPGI.

Fig.3: Poziționarea aproximativă a zonelor investigate.

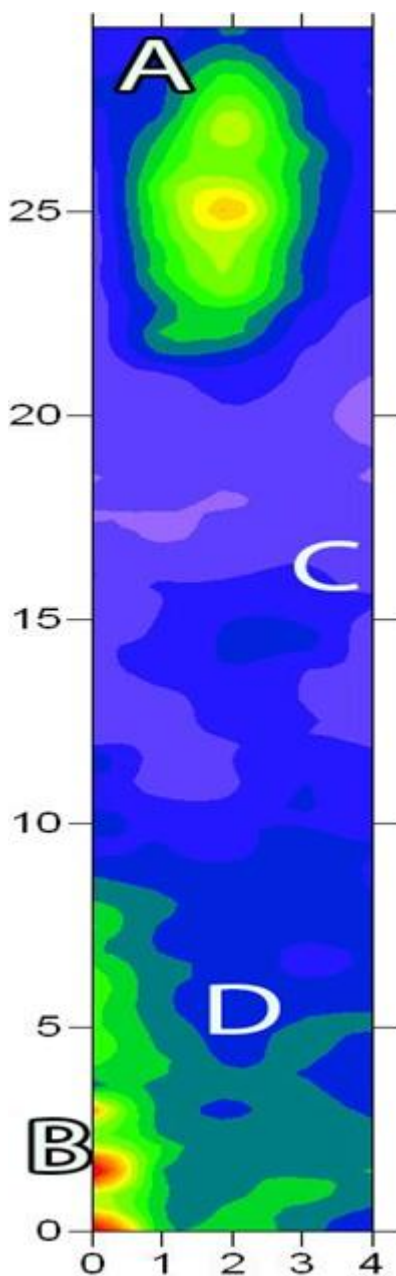

Fig. 4: Harta de rezistivitate a zonei S1.

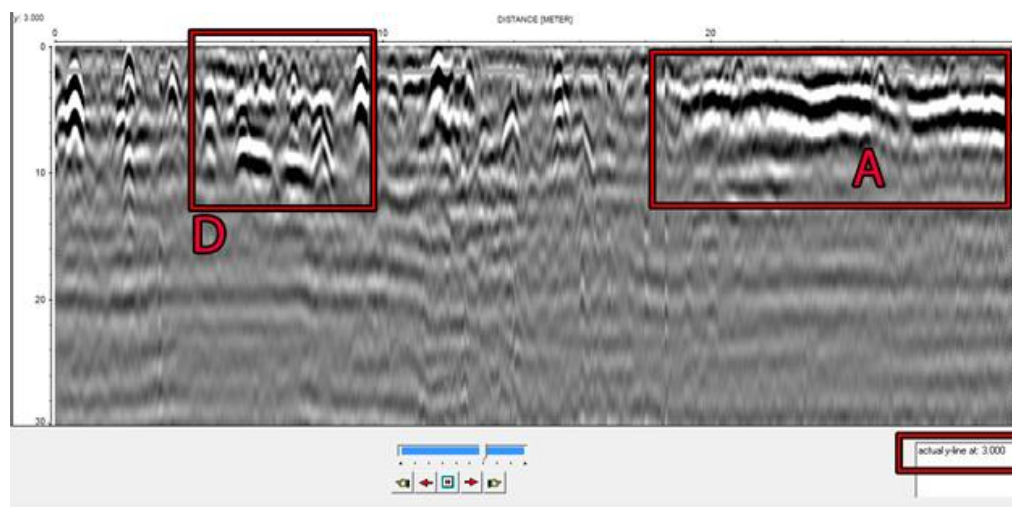

Fig. 5: Exemplu reprezentativ de profil georadar, cu zonele anormale A. și D.
Se observa forma hiperbolica tipica reflexiilor georadar.
Datele sunt procesate, dar nu sunt migrate în domeniul timp.

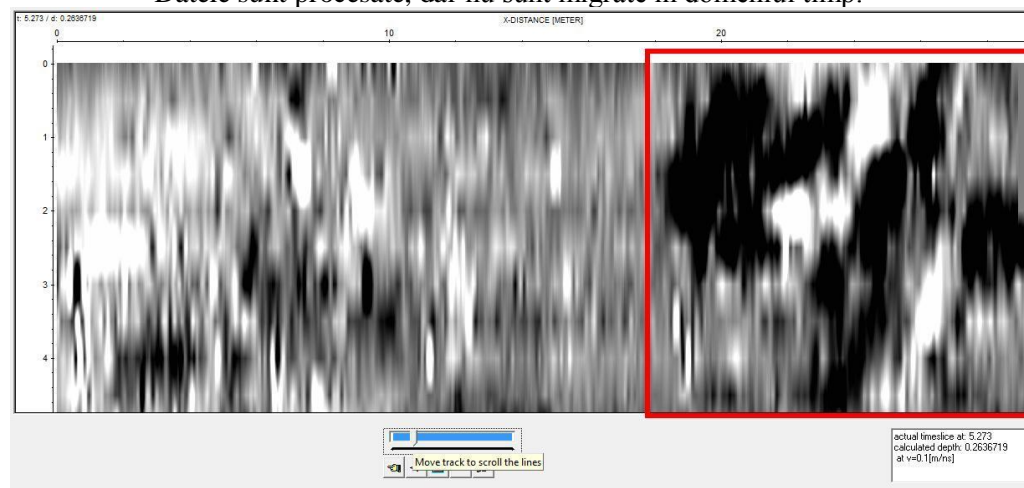

Fig. 6: Secțiune din S1, cu adâncimea aproximativă 0.26 m.
Zona A este evidențiată cu roșu.

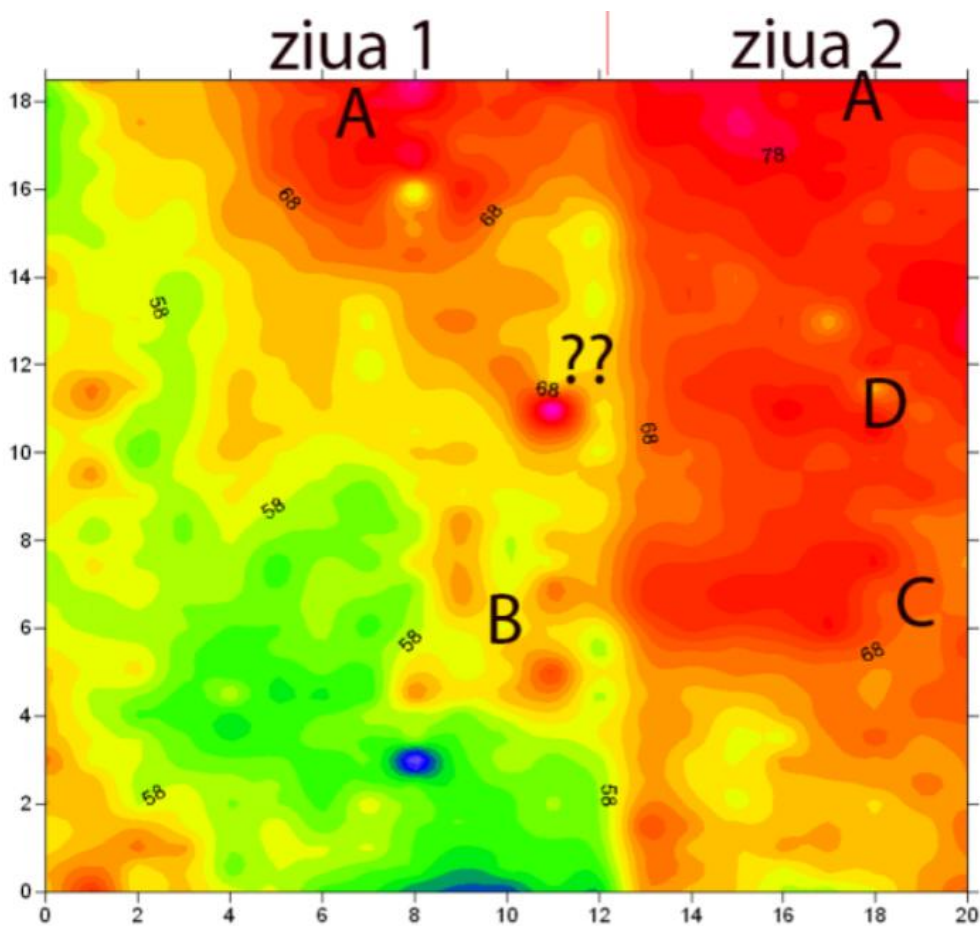

Fig. 7: Harta de rezistivitate a zonei S2.

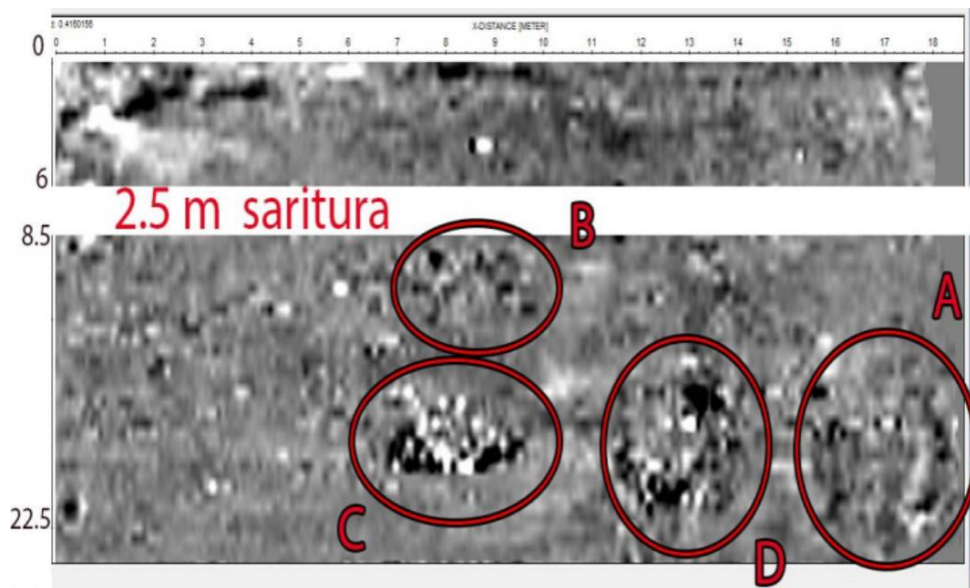

Fig. 8: Secțiune GPR în S2, la adâncimea de aproximativ 40 cm.
Sunt evidențiate principalele anomalii (A-D).

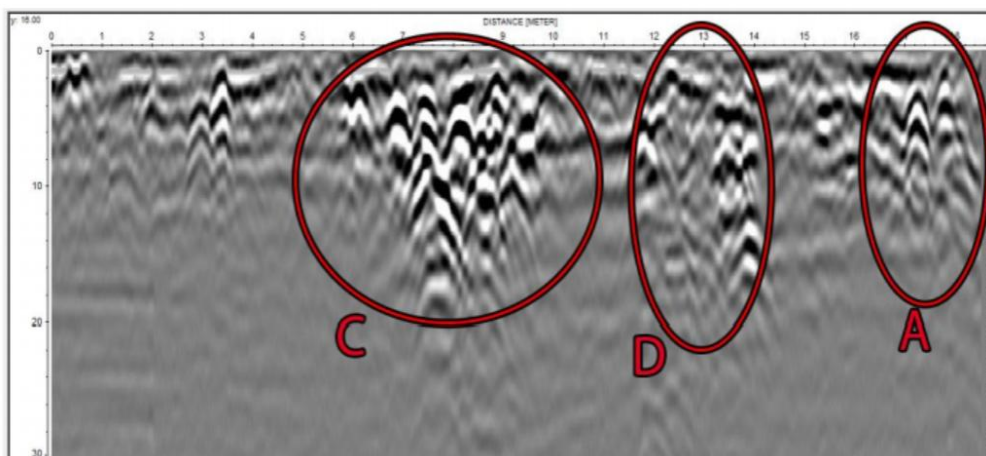

Fig. 9: Profil georadar prin S2 pentru evidențierea anomaliilor A, C, D (la y = 18.5m).

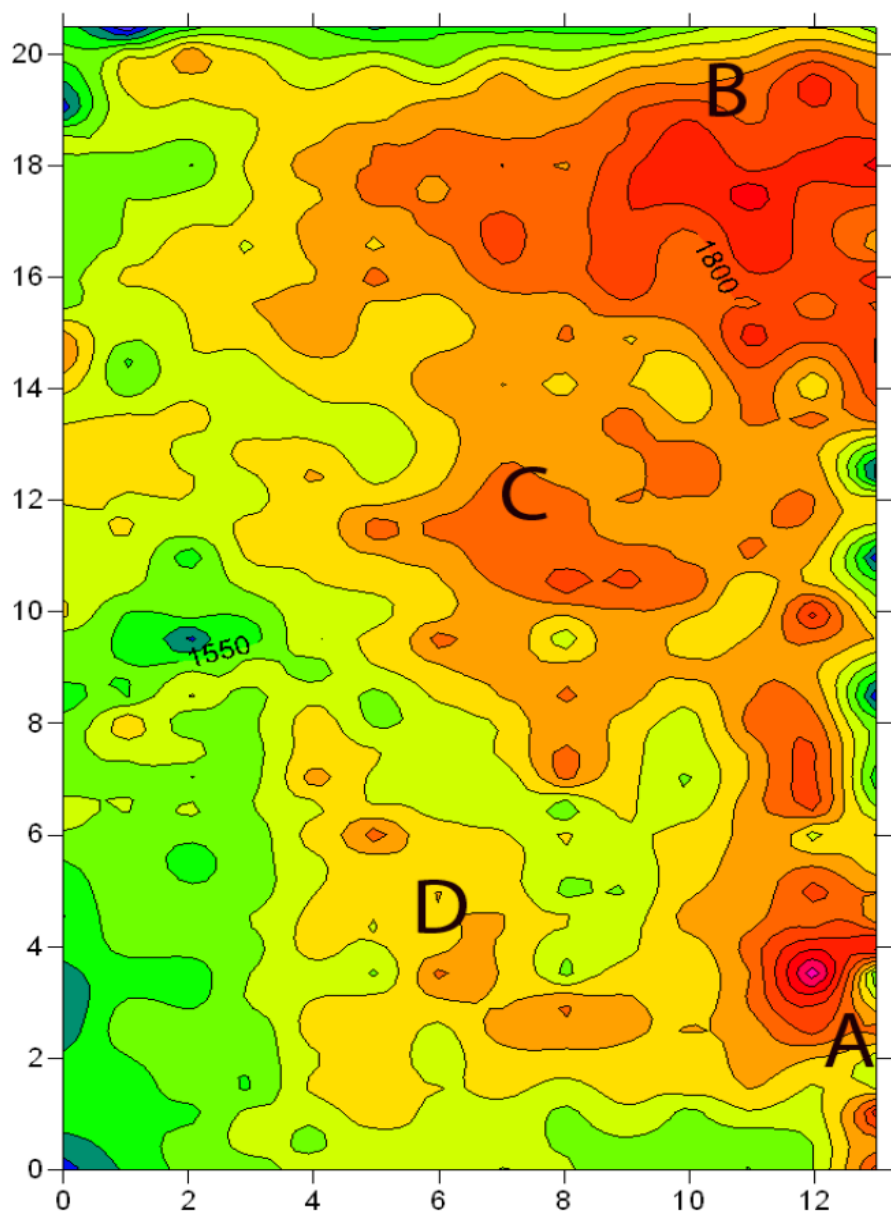

Fig. 10: Harta de rezistivitate S3.

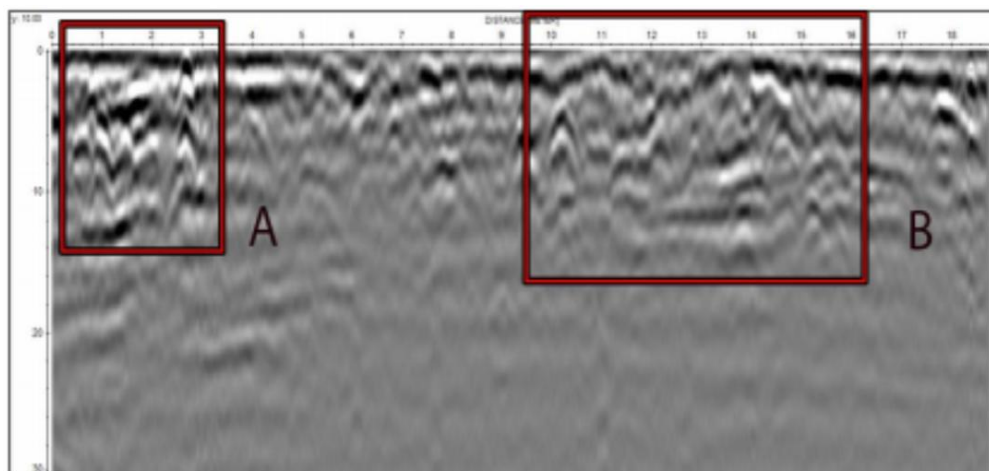

Fig. 11: Profil GPR (georadar) prin S3 pentru evidențierea anomaliilor A și B (la $y = 10\text{m}$).

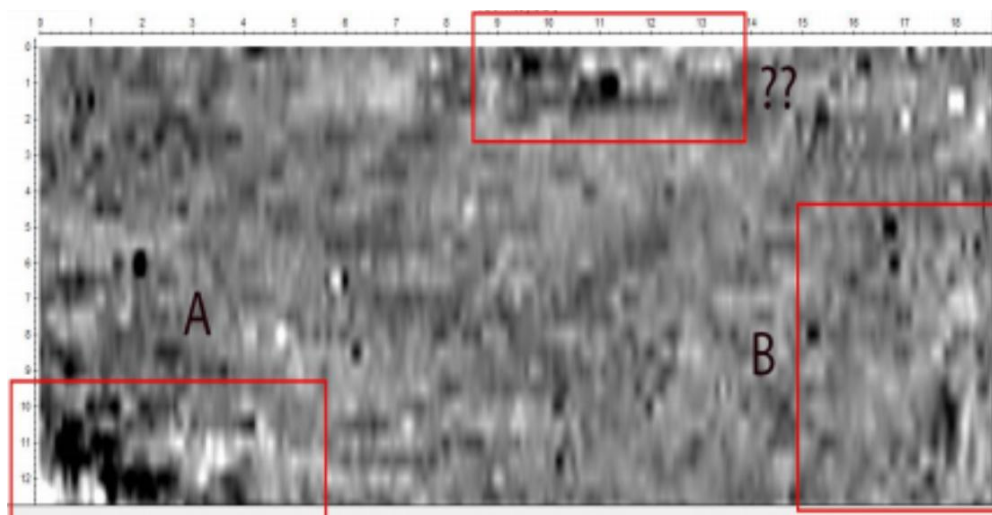
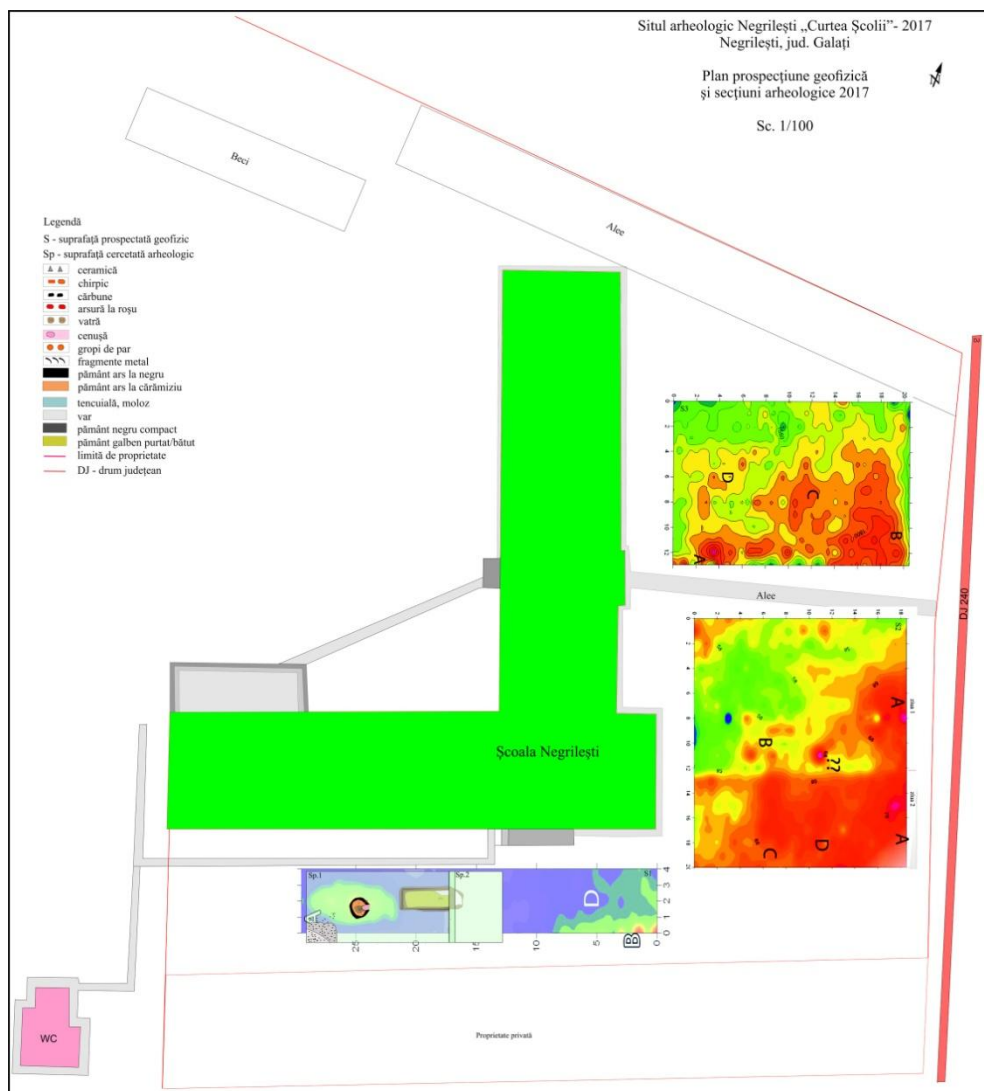

Fig. 12: Secțiune GPR (georadar) cu evidențierea anomaliilor A, B, și o nouă zonă de interes (notată '??'). În lipsa unui corespondent în domeniul rezistivitate, nu putem determina potențialul ei arheologic.

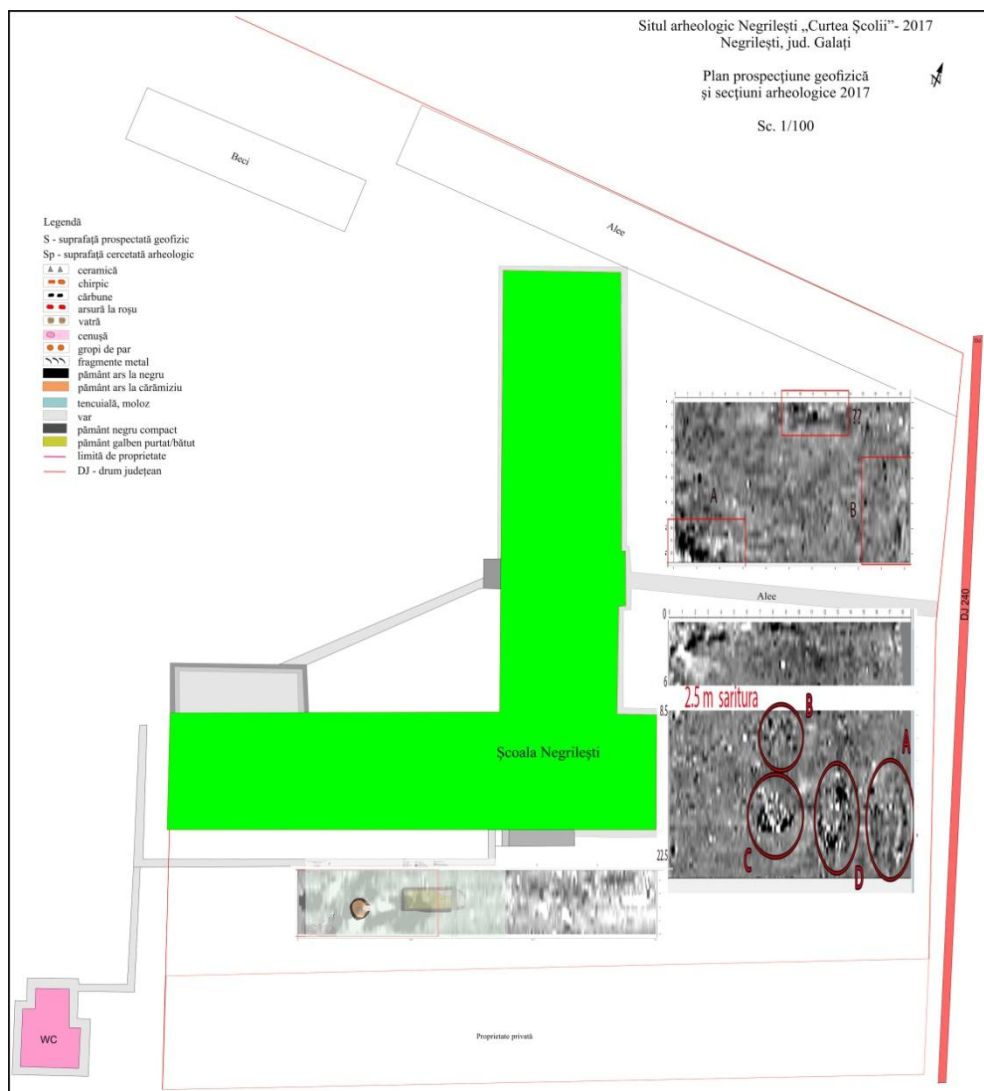

Fig. 14: Corelarea rezultatelor geofizice (GPR) cu săpătura arheologică.

Ovidiu Soleriu COTOI *

**OBIECTELE DE ARAMĂ ÎN CADRUL SCHIMBURILOR DINTRE
COMUNITĂȚILE CUCUTENIENE ȘI CELE DIN REGIUNILE LIMITROFE**

**THE COPPER ARTEFACTS IN THE CONTEXT OF THE TRADE
BETWEEN THE CUCUTENI COMMUNITIES AND THEIR NEIGHBOURS**

- Abstract -

The copper artefacts represent a category of goods intensively circulated within the trade relationships between the Cucuteni communities and the ones belonging to the neighbouring cultures, so that they become an important marker of these trades. Their quality of trade markers is given by the raw material - the copper, that can arrive in the East-Carpathian area only through trades, and by the fact that some of these artefacts belong to typological series that allow them to be seen in connection with certain cultural areas or metallurgical centres. The author of this article makes an inventory of the copper artefacts discovered in the Cucuteni culture area between the Carpathians and the Pruth and tries to establish their main directions of circulation. In addition, starting from the observation that the majority of copper artefacts, especially the large ones (axe-hammers, two cross-shaped edge axes, axes of mixed shape, flat axes, adornments), are spread in the area between the Eastern Carpathians and the Sireth, the author considers two explanations for this phenomenon: the closeness to the metallurgical centres in Transylvania and the intensive trade relationships established by the neighbouring populations with the Cucuteni communities in the area, as a result of the control the latter ones had over the salt resources present in the Subcarpathian region of Moldavia.

Keywords: copper, copper artefacts, Cucuteni culture, trade markers, exchanges.

* Universitatea „Dunărea de Jos” din Galați (ovidiucotoi@gmail.com).

Obiectele de aramă reprezintă una dintre cele mai importante categorii de inventar arheologic, în cercetarea relațiilor de schimb ale comunităților eneolitice. Calitatea acestora, de indicator ai schimburilor, este dată de mai multe criterii, după cum urmează: materia primă, arama, care de cele mai multe ori provine din surse relativ îndepărtate de aria culturală în care sunt descoperite obiectele; circulația pe distanțe mari, a artefactelor de aramă, mai ales a celor care fac parte din categoria obiectelor de podoabă și de prestigiu; încadrarea unor categorii de piese în serii tipologice cu apartenență culturală cunoscută, ceea ce permite identificarea unor direcții de schimb și, eventual, mecanisme ale schimburilor. În rândurile care urmează vom face un inventar al obiectelor de aramă descoperite în aria complexului Cucuteni – Ariușd, de pe teritoriul României și vom încerca să stabilim ariile de proveniență a acestora. În acest sens, am grupat piesele de aramă în două categorii: cea a uneltelor, constituită din obiecte cu caracter preponderent utilitar, fără o identitate culturală bine precizată; a doua categorie este formată din obiectele de podoabă, prestigiu și arme, care se încadrează în serii tipologice bine definite, cu o apartenență culturală cunoscută. Prima categorie pe care o vom lua în discuție este cea a uneltelor, în care am introdus dălțile, străpungătoarele, cârligele de undiță și acele.

Dălțile. În aria culturii Cucuteni au fost descoperite diferite tipuri de dălți, după cum urmează: dălți lungi și înguste, reprezentate doar prin exemplarele de la Târpești, nivelul Precucuteni III¹ și de la Poduri, în nivelul Cucuteni A, fază neprecizată²; dălți-străpungătoare la Târpești, în nivelul Cucuteni A³. Nu există nici o analiză spectrografică pentru piesele de acest fel, descoperite în aria culturii Cucuteni, astfel încât nu putem face mai multe precizări privind proveniența lor sau a materiei prime din care au fost produse.

Străpungătoarele constituie o categorie mult mai răspândită de unelte de aramă în aria culturii Cucuteni, ca și în cele ale culturilor vecine. La fel ca în cazul dălților, acestea aparțin mai multor tipuri morfologice. Străpungătoarele cu secțiune transversală circulară sau ovală și vârf ascuțit apar în stațiunile de la Izvoare, nivelul protocucutenian (Cucuteni A₁)⁴, Ariușd, nivelul Cucuteni A₂⁵, Târpești, nivelul

¹ S. Marinescu-Bîlcu, *Târpești. From Prehistory to History in Eastern Romania*, „British Archaeological Reports (International Series)”, 107, Oxford, 1981, fig.52/5.

² C-M. Mantu, Gh. Dumitroaia, *Catalogue*, în *Cucuteni. The Last Great Chalcolithic Civilisation of Europe*, Athena Publishing & Printing House, Thessaloniki, Bucharest, 1997, p.221, nr.176, fig.176.

³ S. Marinescu-Bîlcu, *op.cit.* 1981, fig.199/18-19.

⁴ R. Vulpe, *Izvoare, Săpăturile din 1936-1948*, București, 1957, p.23, 264, fig.272/2.

⁵ M. Roska, *Erdély régészeti repertórium, I, Öskor*, (*Thesaurus Antiquitatum Transilvanicarum, I, Praehistorica*), Kolozsvár (Cluj), 1942, fig.72/2.

Cucuteni A₂-A₃⁶, Hăbășești, Cucuteni A₃⁷, Izvoare, nivelul Cucuteni A₃⁸, Sărata-Monteoru, nivelul Cucuteni B₂⁹. Străpungătoarele cu secțiunea transversală rectangulară sunt prezente în stațiunile de la Ariușd, în nivelul Cucuteni A₂¹⁰, Izvoare, nivelul Cucuteni A₁-A₂¹¹, Hăbășești, nivelul Cucuteni A₃¹², Poduri¹³, Bodești-Frumușica, probabil în nivelul Cucuteni A-B¹⁴, Traian-Dealul Fântânilor, nivelul Cucuteni A-B¹⁵, Ghelăiești-Nedeia, nivelul Cucuteni B₁¹⁶, Cucuteni, nivelul B¹⁷, Podei-Târgu Ocna, probabil în nivelul Cucuteni B₂¹⁸.

Străpungătoarele cu secțiune transversală romboidală apar numai la Târpești, în nivelul Cucuteni A, fază neprecizată¹⁹ și la Traian-Dealul Fântânilor²⁰, iar străpungătoarele cu secțiunea transversală rectangulară și capete ascuțite sunt prezente la Târpești, în nivelul A₂-A₃²¹, Malnaș (jud. Covasna), în nivelul Cucuteni

⁶ S. Marinescu-Bîlcu, *op. cit.* 1981, fig.199/8

⁷ Vl. Dumitrescu et alii, *Hăbășești. Monografie arheologică*, Editura Academiei RPR, București, 1954, p.270, fig.29/5.

⁸ R. Vulpe, *op.cit.*, p.263, fig.272/1.

⁹ I. Mareș, *Metalurgia aramei în neo-eneoliticul României*, Editura Bucovina Istorică, Suceava, 2002, p.292.

¹⁰ F. László, *Háromszék vármegyei praemykenaei jellegű telepek. Station de l'époque pre-mycénienne dans le comitat Háromszék*, „Dolgozatok az Erdélyi Nemzeti Múzeum Érem – és Régiségtárából (Travaux de la Section Numismatique et Archéologique du Musée National de Transilvanie)”, II, 1911, fig.92/1; A. László, *Date privind viața și activitatea tiințifică a lui László Ferenc în anii 1923-1925. Corespondența cu V. Gordon Childe. Colaborarea cu Vasile Pârvan*, în „Studii și Comunicări – Tanulmányok és Közlemények”, Sfântu Gheorghe, 1973, p.174.

¹¹ R. Vulpe, *op. cit.*, p.29, 265, nr.9, fig.274/4.

¹² Vl. Dumitrescu et alii, *op. cit.*, p.270, fig.29/6.

¹³ C.-M. Mantu, Gh. Dumitroaia, *op. cit.*, pp.174-175.

¹⁴ C-tin Matasă, *Frumușica, Villages préhistoriques a céramique peinte dans la Moldavie du nord, Roumanie*, București, 1946, nr.463, pl.LXVIII/463b.

¹⁵ H. Dumitrescu et alii, *Șantierul Traian*, „SCIV”, 3, 1952, fig. 3/5.

¹⁶ Șt. Cuciș, *Faza Cucuteni B în zona subcarpatică a Moldovei*, „Bibliotheca Memoriae Antiquitatis”, VI, Piatra-Neamț, 1999, p.74, nr. 11.

¹⁷ H. Schmidt, *Cucuteni in der Oberen Moldau Rumanien. Die befestigte Siedlung mit bemalte Keramik von der Steinkupferzeit in bis die vollentwickelte Bronzezeit*, Berlin-Leipzig, 1932, fig.15/2, pl.30/3.

¹⁸ C-tin Matasă, *Așezarea eneolitică Cucuteni B de la Târgu Ocna-Podei (raionul Târgu Ocna, regiunea Bacău)*, „Arheologia Moldovei”, II-III, 1964, p.23, fig.8/30.

¹⁹ S. Marinescu-Bîlcu, *op.cit.* 1981, fig.199/9.

²⁰ H. Dumitrescu, Vl. Dumitrescu, *Șantierul arheologic Traian*, „Materiale și Cercetări Arheologice”, V, 1959, fig.5/10.

²¹ S. Marinescu-Bîlcu, *op.cit.* 1981, fig.198/10, 199/2.

A, fază neprecizată²², Traian-Dl. Fântânilor, nivelul Cucuteni A-B, fază neprecizată²³, Poduri, în nivelul Cucuteni B₁²⁴ și Cucuteni²⁵.

Cârligele de undiță sunt mai rar întâlnite în spațiul culturii Cucuteni. Piese de acest tip provin din stațiunile de la Târpești, nivelul Cucuteni A₂-A₃²⁶, Izvoare, nivelul Cucuteni A₃²⁷, Ruginoasa (jud. Iași), nivelul Cucuteni A₃²⁸, Bod (jud. Brașov), nivelul Cucuteni A neprecizat²⁹ și la Traian-Dealul Fântânilor, în nivelul Cucuteni A-B³⁰.

Acele. Dintre tipurile de ace prezente în aria culturii Cucuteni enumerăm: acele cu secțiune transversală circulară și vârf ascuțit apar la Izvoare, în nivelul Cucuteni A, fază neprecizată³¹, Sfântu Gheorghe (jud. Covasna), într-un nivel Cucuteni A³², Scânteia, Cucuteni A₃³³, Târpești, Cucuteni A neprecizat³⁴ Poduri³⁵ și Mihoveni, nivelul Cucuteni B neprecizat³⁶; acele cu ambele capete ascuțite apar la Hăbășești, în nivelul Cucuteni A₃³⁷ și Malnaș, Cucuteni A³⁸. Acele cu ureche sunt întâlnite în stațiunile de la Izvoare – Piatra-Neamț, nivelul Cucuteni A₁ (protocucuteni)³⁹, Hăbășești, Cucuteni A₃⁴⁰, Bod, Cucuteni A⁴¹ și la Bodești-

²² I. Mareș, *op.cit.*, p.261.

²³ *Ibidem*, p.318.

²⁴ D. Monah et alii, *Poduri, Jud. Bacău*, „Cronica Cercetărilor Arheologice”, 1997, p.46.

²⁵ I. Mareș, *op.cit.*, p.223, pl. 7/12.

²⁶ S. Marinescu-Bîlcu, *Unele probleme ale neoliticului moldovenesc în lumina săpăturilor de la Târpești*, „SCIV”, 19, 3, 1968, p.416; S. Marinescu-Bîlcu, *op.cit.* 1981, p.57, pl. 198/8; C.-M. Mantu, Gh. Dumitroaia, *op.cit.*, p.220, nr.171, fig.171.

²⁷ Gh. Dumitroaia, *Săpături și cercetări arheologice de suprafață în județul Neamț (1987-1991)*, „Memoria Antiquitatis”, XVIII, 1992, p.291.

²⁸ H. Dumitrescu, *La station prehistorique de Ruginoasa*, „Dacia”, 3-4, 1927-1932, 1933, p.61.

²⁹ I. Mareș, *op.cit.*, p.195, pl.2/1-2.

³⁰ H. Dumitrescu, Vl. Dumitrescu, *op.cit.*, fig.5/12-13.

³¹ R. Vulpe, *op.cit.*, p.265, nr.6, fig.274/3

³² Z. Székely, *Cercetări arheologice la Sf. Gheorghe, Gemvara-Avasalya (Cetatea Cocorului)*, „Materiale și Cercetări Arheologice”, V, 1959, p.715, fig. IV/8.

³³ C.-M. Mantu, S. Țurcanu, *Scânteia, cercetare arheologică și restaurare*, Helios, Iași, 1999, p.15, fig.278.

³⁴ S. Marinescu-Bîlcu, *op.cit.* 1981, fig.199/21-22.

³⁵ D. Monah et alii, *Cercetările arheologice de la Poduri-Dealul Ghindaru*, „Cercetări Arheologice”, VI, 1983, pl.5/3

³⁶ I. Mareș, *op.cit.*, p.265, pl.2/6.

³⁷ Vl. Dumitrescu et alii, *op.cit.* 1954, p.270, fig.29/9.

³⁸ I. Mareș, *op.cit.*, p.262.

³⁹ R. Vulpe, *op.cit.*, p.264, nr.4, fig.262/1-2.

⁴⁰ Vl. Dumitrescu et alii, *op.cit.*, p.269, fig. 29/7.

⁴¹ I. Mareș, *op.cit.*, p.195, pl.10/18.

Frumușica, într-un nivel neprecizat⁴². Acele cu buclă apar doar la Izvoare, în nivelul Cucuteni A₂ (un exemplar)⁴³, cu analogii în depozitul de la Vărăști, din nivelul Gumelnița B₁⁴⁴.

Toate categoriile și tipurile de piese prezentate mai sus își găsesc analogii în stațiuni aparținând culturilor învecinate, totuși, pe baza criteriului tipologic și a analogiilor nu putem stabili originea acestor piese. În acest demers, de mare utilitate sunt analizele spectrale efectuate pe unele din aceste piese. Astfel analizele efectuate pe câteva străpungătoare de la Traian-Dealul Fântânilor indică utilizarea ca materie primă a cuprului nativ, cu mici adaosuri naturale de argint și nichel⁴⁵, compoziție foarte asemănătoare cu a altor piese descoperite pe teritoriul României, ca de pildă, străpungătoarele și acele provenite din stațiunea de la Glina, ceea ce ne face să presupunem că materia primă provine dintr-o sursă comună, probabil de origine transilvană⁴⁶. Un străpungător de la Podei-Tg. Ocna conține un procent relativ ridicat de As (1,22%), iar altul de la Traian-Dealul Fântânilor, adaosuri de cositor, plumb și arsen, ceea ce dovedește că materia primă provine din alte surse. În cazul piesei de la Traian procentul destul de ridicat de cositor (1,15%)⁴⁷, indică alierea intenționată. În această situație se pune întrebarea dacă aceste produse au circulat pe calea schimburilor ca produse finite sau au circulat materiile prime, prelucrate ulterior în așezare.

Chiar în lipsa unor determinări mai numeroase, circulația prin schimburi a materiei prime, sub forma produselor semifabricate, este evidentă. Descoperirea la Poduri a unui lingou de formă paralelipipedică, în nivelul Cucuteni A₂⁴⁸ și a două creuzete, din care unul în locuința nr. 14 din nivelul Cucuteni B₁⁴⁹ confirmă că, în unele situații, a circulat materia primă care a fost prelucrată ulterior în centre locale.

În continuare, ne vom referi la circulația artefactelor de cupru cu o apartenență culturală mai bine precizată. Avem în vedere topoarele-ciocan, topoarele cu formă mixtă, topoarele cu brațe în cruce, cuțitele, pumnalele și obiectele de

⁴² C-tin Matasă, *op.cit.* 1946, pl.LXVIII/463c.

⁴³ R. Vulpe, *op.cit.* 1975, p.264, nr.3, fig.272/3.

⁴⁴ E. Comșa, *L'utilisation de cuivre par les communautés de la culture Gumelnița, du territoire roumain*, „Studia Praehistorica”, 1-2, 1978, p.117, fig.4/18.

⁴⁵ I. Mareș, *op.cit.*, p.69.

⁴⁶ *Ibidem*.

⁴⁷ S. Junghans et alii, *Kupfer und Bronze in der frühen Metallzeit Europas. Studien zu den Anfängen der Metallurgie*, 2/1, 2, 3, Berlin, 1968, pp.244-245; I. Mareș, *op.cit.*, pp.317-318.

⁴⁸ D. Monah, D. Popovici, *O lume regăsită. Satul cucutenian de la Poduri*, București, 2000, p.4; I. Mareș, *op.cit.*, p.281.

⁴⁹ D. Monah et alii, *Săpăturile arheologice din tell-ul cucutenian Dealul Ghindaru, com. Poduri, jud. Bacău*, „Cercetări Arheologice”, 5, 1982, pp.9-10; D. Monah, Șt. Cucos, *Așezările culturii Cucuteni din România*, Ed. Junimea, Iași, 1985, p.131; Șt. Cucos, *op.cit.* 1999, p.59, fig.67/7; D. Monah, D. Popovici, *op.cit.*, p.4.

podoabă de tipul brățărilor, margelelor și amuletelor/pendantivelor. Din categoria topoarelor-ciocan, în spațiul ocupat de purtătorii culturii cucuteni, au circulat tipurile: Pločnik, Vidra, Varna, varianta Brad, Fâstâci și Mezökeresztes.

Topoarele de tip Pločnik. În aria culturii Cucuteni, de pe teritoriul României, asemenea topoare au fost descoperite la: Dragomirești (jud. Neamț)⁵⁰, Poduri (jud. Bacău)⁵¹, Probota (jud. Suceava)⁵². Topoarele de tip Pločnik cunosc o răspândire pe un areal foarte întins. Pe teritoriul României sunt cunoscute 21 de exemplare, majoritatea în Transilvania, însă piesele de acest tip sunt răspândite în toată Europa Centrală și de sud-est⁵³. Un asemenea topor face parte din depozitul de la Cărbuna, (Republica Moldova)⁵⁴, iar altul a fost descoperit întâmplător la Boroșeni (raionul Râșcani)⁵⁵.

Repartiția geografică a descoperirilor sugerează apartenența acestui tip la un centru metalurgic din Europa de sud-est, probabil din spațiul fostei Iugoslavii. În aria culturii Cucuteni, aceste piese puteau pătrunde pe două căi: dinspre Transilvania, din mediul cultural Tiszapolgár, (unde densitatea descoperirilor este mai mare); a doua cale ar fi dinspre sud, prin intermediul purtătorilor culturii Gumelnița, dacă avem în vedere prezența acestui tip de topoare în aria complexului cultural Gumelnița-Karanovo VI⁵⁶. În acest stadiu al cercetărilor, pătrunderea lor dinspre Transilvania este mai plauzibilă, în virtutea repartiției teritoriale a descoperirilor din Moldova, însă pentru descoperirile din Republica Moldova, trebuie avută în vedere o rută sudică dinspre arealul gumelnițean.

O altă ipoteză referitoare la circulația topoarelor de tip Pločnik, este aceea potrivit căreia materia primă circulă sub formă de bare sau lingouri care sunt apoi

⁵⁰ V. Căpitanu, *Două topoare cu brațele în cruce descoperite în județul Bacău*, „Memoria Antiquitatis”, III, 1971, p.437; Al. Vulpe, *Die Äxte und Beile in Rumänien II*, în „Prähistorische Bronzefunde”, IX, 5, 1975, p.20, pl.1/8; E. Comșa, *Câteva probleme referitoare la metalurgia aramei în timpul eneoliticului din România (topoarele ciocan de tip Vidra)*, „Muzeul Național”, VII, 1983, p.23; E. Comșa, *Le relations entre les cultures Cucuteni et Gumelnița*, în *La civilisation de Cucuteni*, „Bibliotheca Archaeologica Iassiensis”, I, Iași, 1987, p.86; I. Mareș, I. Cojocaru, *Prelucrarea cuprului în cultura Cucuteni-Tripolie (topoarele ciocan și topoarele cu două brațe dispuse în cruce)*, „Suceava”, XXII-XXIII, 1995-1996, p.201.

⁵¹ D. Monah et alii, *op.cit.* 1997, p.46.

⁵² Al. Vulpe, *Cu privire la cronologia topoarelor de aramă cu brațele în „cruce”*, „SCIV”, 15, 4, 1964, p.459, fig.3/2; Al. Vulpe, *op.cit.* 1975, p.19, pl. 1/1 ; D. Monah, Șt. Cucos, *op.cit.*, p.134 ; I. Mareș, I. Cojocaru, *op.cit.*, p.201, fig. 8/1.

⁵³ Al. Vulpe, *Începuturile metalurgiei aramei în spațiul carpato-dunărean*, „SCIV”, 24, 2, 1973, p.273; Al. Vulpe, *op.cit.* 1975, p.21, harta 50A.

⁵⁴ V. A. Dergačev, *Karbunskij klad. Cărbuna Deposit*, Chișinău, 1998, p.28.

⁵⁵ I. Mareș, I. Cojocaru, *op.cit.*, p. 202; V.A. Dergačev, *op.cit.*, p.22, fig. 34/3.

⁵⁶ I. Mareș, *op.cit.*, p.100.

prelucrate prin forjare, în mediul cucutenian. Piesele de la Poduri, Cărbuna și Boroșeni par să confirme această ipoteză, toate fiind obținute prin forjare și nu prin turnare, ca de pildă în cazul exemplarului de la Ai Bunar⁵⁷. În acest caz, tehnologia de prelucrare poate să indice originea probabilă a pieselor, procedeul turnării, după toate aparențele, nefiind utilizat în mediul Cucuteni-Tripolie, la acest orizont cronologic. Așadar, ar putea fi vorba de imitații locale ale unei forme larg răspândite în epocă, ceea ce ar putea explica prezența, pe o arie atât de vastă și într-un interval de timp atât de îndelungat, a topoarelor ciocan de acest tip.

Topoarele de tip Vidra. În spațiul locuit de purtătorii culturii Cucuteni, topoare de acest tip au fost descoperite la Cherchejeni (jud. Botoșani)⁵⁸, Cucuteni⁵⁹, Izvoare⁶⁰, Mărgineni-Bacău⁶¹, Reci⁶² și Lupești (jud. Vaslui)⁶³.

Răspândirea acestor piese acoperă în special regiunile din sud-estul Europei (Bulgaria, Serbia, România) și cele răsăritene ale Europei Centrale (Ungaria), fiind legate de un centru metalurgic de la sudul Dunării, din aria complexului Gumelnița-Karanovo VI-Kodjadermen. În aceste condiții, este evidentă pătrunderea lor în aria culturii Cucuteni dinspre sud, ca urmare a legăturilor cu comunitățile Gumelnița.

Topoarele de tip Varna, varianta Brad. În aria culturii Cucuteni, singurul exemplar cunoscut provine din depozitul de obiecte de podoabă de la Brad⁶⁴, fiind în

⁵⁷ *Ibidem*, p.71.

⁵⁸ I. Mareș, I. Cojocaru, *op.cit.*, p.202.

⁵⁹ Al. Vulpe, *op.cit.* 1975, fig.2/26; E. Comșa, *op.cit.* 1983, pp.17-30.

⁶⁰ Gh. Dumitroaia, *op.cit.* 1992, pp.287-297.

⁶¹ D. Monah, *Datarea prin C₁₄ a etapei Cucuteni A₂*, „SCIVA”, 29, 1, 1978, p.36, 40; E. Comșa, *op.cit.* 1978, p.115; D. Monah, *Topoare de aramă și bronz din județele Neamț și Bacău*, „Memoria Antiquitatis”, XII-XIV (1980-1982), 1986, p.31, fig.2/1; idem, *Plastica antropomorfă a culturii Cucuteni*, „Bibliotheca Memoriae Antiquitatis”, III, Piatra-Neamț, 1997, p.36, fig. 5/3; D. Monah, Șt. Cucuș, *op.cit.*, p.117; I. Mareș, I. Cojocaru, *op.cit.*, p.193,202.

⁶² Z. Székely, *Sondajele executate de Muzeul Regional din S. Gheorghe*, „Materiale și Cercetări Arheologice”, VIII, 1962, p.328; idem, *Descoperiri din neoliticul târziu în așezarea de la Reci*, „SCIV”, 15, 1, 1964, pp.121-126; idem, *Noi descoperiri de unelete de aramă și de bronz în Transilvania*, „SCIV”, 18, 2, 1967, pp.327-332; Al. Vulpe, *op.cit.* 1964, p.459, fig. 3/1; Al. Vulpe, *op.cit.* 1975, p.22, pl.2/24; D. Monah, Șt. Cucuș, *op.cit.*, p.139; I. Mareș, I. Cojocaru, *op.cit.*, p.194,202; Z. Maxim, *Neo-eneoliticul din Transilvania. Date arheologice și matematico-statistice*, Bibliotheca Musei Napocensis, XIX, Cluj-Napoca, 1999, p.178.

⁶³ E. Popușoi, *Un topor-ciocan de tip Vidra descoperit la Lupești (jud. Vaslui)*, „SCIVA”, 30, 2, 1979, pp.301-302, fig. 1.

⁶⁴ V. Ursachi, *Le depot d'objets de parure énéolithique de Brad, dep. de Bacău*, în *Le paléolithique et le néolithique*, „Bibliotheca Archaeologica Iassiensis”, IV, Iași, 1991, pp.338,345-346,358.

același timp unicat pe teritoriul României. Exemplarul are analogii cu tipul Devjna-Varna⁶⁵, ceea ce indică originea sudică a acestui tip morfologic.

Topoarele tip Fâstâci. Există o singură descoperire până în prezent, în aria culturii Cucuteni și în eneoliticul României, la Fâstâci (jud. Vaslui)⁶⁶.

Topoarele tip Mezökeresztes. Topoarele-ciocan de tip Mezökeresztes, de pe teritoriul României, provin din Transilvania și Banat și doar un exemplar din Moldova, la Bahnele (jud. Vrancea)⁶⁷. Alte piese de acest fel au fost descoperite în Ungaria, Slovacia, Serbia și Bulgaria⁶⁸. Originea acestui tip trebuie pusă în legătură cu un centru central european, de unde se răspândesc în regiunile limitrofe. Exemplarul de la Bahnele este un import în mediul cucutenian, pătruns dinspre aria complexului cultural Tiszapolgár-Bodrogkeresztúr. Două topoare cu brațe în cruce, de la Tarcea (jud. Bihor)⁶⁹ și Ugruțiu (jud. Sălaj)⁷⁰ prezintă analize spectrale identice⁷¹, ceea ce indică utilizarea unei materii prime provenite din aceeași sursă și/sau apartenența la același centru metalurgic, însă pentru piesa de la Bahnele, o asemenea analiza nu este posibilă, întrucât locul de păstrare este necunoscut⁷².

Topoarele cu formă mixtă sunt ilustrate de piesele descoperite la Tg. Berești⁷³, Drăgușeni⁷⁴ și Mugeni (jud. Harghita)⁷⁵.

Numărul pieselor este redus, doar patru piese fiind descoperite pe teritoriul României, astfel încât nu pot fi puse în legătură cu un anumit centru metalurgic, doar

⁶⁵ I. Mareș, I. Cojocaru, *op.cit.*, p.194; Mareș, *op.cit.*, pp.101-102.

⁶⁶ G. Coman, *Statornicie, continuitate. Repertoriul arheologic al județului Vaslui*, București, 1980, p.109, fig.95/1; idem, *Un topor de cupru descoperit la Fâstâci (jud. Vaslui)*, „SCIVA”, 32, 1, 1981, pp.151-152, fig.1/1-2; D. Monah, Șt. Cucoș, *op.cit.*, p.95; V. Ursachi, *op.cit.*, 1991, p.347, 358; I. Mareș, I. Cojocaru, *op.cit.*, p.194, 202, fig. 9/1.

⁶⁷ Al. Vulpe, *op.cit.* 1975, p.30, pl.72B; I. Mareș, I. Cojocaru, *op.cit.*, p.195.

⁶⁸ I. Mareș, *op.cit.*, p.105.

⁶⁹ Al. Vulpe, *op.cit.* 1975, pl.9/65-66.

⁷⁰ *Ibidem*, pl.10/71.

⁷¹ S. Junghans et alii, *op.cit.*, pp.252-253, 260-261.

⁷² I. Mareș, *op.cit.*, p.186.

⁷³ I.T. Dragomir, *Noi descoperiri arheologice de obiecte de aramă și bronz în regiunea de sud a Moldovei*, „SCIVA”, 30, 4, 1979, pp.593-594, fig. 1/2.

⁷⁴ A. Crișmaru, *Un topor de aramă descoperit în așezarea Cucuteni A de la Drăgușeni (jud. Botoșani)*, „SCIV”, 22, 3, 1971, pp.479-483, fig.1; idem, *Dragușeni. Contribuții la o monografie arheologică, Botoșani*, 1977, pp.23-24, fig.15/1-1a; Al. Vulpe, *op.cit.* 1973, fig. 2/9; Al. Vulpe, *op.cit.* 1975, p.34, pl. 11/82, 57/13; I. Mareș, I. Cojocaru, *op.cit.*, p.195, 203.

⁷⁵ G. Ferenczi, Șt. Ferenczi, *Cercetări de topografie arheologică în bazinul superior al Târnavei Mari*, „Materiale și Cercetări Arheologice”, 10, 1973, p.336; G. Ferenczi, I. Ferenczi, *Săpăturile arheologice de la Mugeni. Studiu preliminar (I)*, „Acta Musei Napocensis”, 12, 1975, p.55, pl.11/10; Al. Vulpe, *op.cit.* 1973, p.226, fig. 2/10; Al. Vulpe, *op.cit.* 1975, p.53, pl.11/81; V. Crișan, *Obiecte din cupru și bronz aflate în colecțiile muzeelor din județul Harghita*, „Acta Musei Napocensis”, 26-30, 1989-1993, 1994, pl. 1/5.

pe criterii tipologice. Analiza spectrală a exemplarului de la Mugeni⁷⁶ este foarte asemănătoare cu a lamei de cuțit de la Ariușd⁷⁷ și cu a unora dintre mărgelile de aramă provenite din necropola de la Decea⁷⁸. De asemenea, exceptând urmele de fier din compoziția piesei de la Mugeni, analizele spectrale dovedesc o apropiere și de topoarele de tip Jászladány. Aceste similitudini ale compoziției chimice susțin utilizarea unei materii prime provenite din aceeași sursă, probabil transilvană, și producerea tuturor pieselor de acest tip în același centru metalurgic, de unde se răspândesc, ajungând și în aria culturii Cucuteni. Dacă admitem că exemplarul de la Ormeniș (jud. Alba) poate fi un început de serie pentru topoarele cu brațele în cruce de tip Jászladány⁷⁹, atunci devine cu atât mai plauzibilă legarea acestor piese de un centru metalurgic din interiorul arcului carpatic, din aria Tiszapolgár-Bodrogkeresztúr.

Topoare cu brațe în cruce (topoare-târnăcop) care au circulat în arealul cucutenian, se grupează în mai multe serii tipologice, pe care le vom prezenta în continuare.

Topoarele de tip Ariușd. În spațiul locuit de comunitățile Cucuteni-Ariușd, topoarele de acest tip provin de la Ariușd⁸⁰, Florești (jud. Vaslui)⁸¹, Leț (jud. Covasna)⁸² și din descoperiri întâmplătoare, probabil în stațiuni Cucuteni-Ariușd: Brașov⁸³, Sântionlunca (jud. Covasna)⁸⁴, Bodoc (jud. Covasna)⁸⁵, Slobozia (jud. Bacău)⁸⁶. Repartiția geografică a acestui tip susține apartenența sa la un centru

⁷⁶ S. Junghans et alii, *op.cit.*, pp.252-253.

⁷⁷ I. Mareș, *op.cit.*, p.183.

⁷⁸ *Ibidem*, p.227.

⁷⁹ *Ibidem*, p.108.

⁸⁰ F. László, *Ásatások az Erosdi ostepelen (1907-1912). Fouilles a station primitive de Erosd (1907-1912)*, „Dolgozatok az Erdélyi Nemzeti Múzeum Érem – és Régiségtárából (Travaux de la Section Numismatique et Archéologique du Musée National de Transilvanie)”, V, 1914, pp.299, 393-394; Al. Vulpe, *op.cit.* 1964, p.460; Al. Vulpe, *op.cit.* 1973, p.226, fig.2/11; Al. Vulpe, *op.cit.* 1975, p.35, pl. 11/84.

⁸¹ A. Florescu, *Toporul de arama cu doua tăişuri în cruce de la Florești*, „SCIV”, 5, 3-4, 1954, pp.595-598, fig.1; Al. Vulpe, *op.cit.* 1964, p.460, fig. 3/4; Al. Vulpe, *op.cit.* 1973, p.226; Al. Vulpe, *op.cit.* 1975, p.36, pl. 11/87; G. Coman, *op.cit.* 1980, p.212, fig. 95/3; I. Mareș, I. Cojocaru, *op.cit.*, p.196, 200.

⁸² Z. Székely, *op.cit.* 1967, p.330.

⁸³ Al. Vulpe, *op.cit.* 1975, p.36, nr. 91, pl. 12/91; I. Mareș, I. Cojocaru, *op.cit.*, p.204, nr. 22; I. Mareș, *op.cit.*, p.199, pl. 25/7.

⁸⁴ I. Marțian, *Repertoriu arheologic pentru Ardeal*, Bistrița, 1920, p.24, nr.384; M. Roska, *op.cit.*, p.247, nr.53; Al. Vulpe, *op.cit.* 1975, p.36, nr. 93, pl. 12/93; I. Mareș, *op.cit.*, p.296, pl.25/11.

⁸⁵ M. Roska, *op.cit.*, p.245, nr. 48; Al. Vulpe, *op.cit.* 1975, p.36, nr. 92, pl. 12/92; I. Mareș, *op.cit.*, p.196, pl.25/8.

⁸⁶ V. Căpitanu, *op.cit.* 1971, p.435, nr. 1, fig. 1; I. Mareș, *op.cit.*, pp.300-301, pl. 25/12.

metalurgic din sud-estul Transilvaniei, de unde ajunge în așezările cucuteniene din Moldova.

Topoarele de tip Jászladány. În teritoriul locuit de purtătorii culturii Cucuteni, au circulat variantele Petrești și Brad. Descoperiri de topoare Jászladány, varianta Petrești, au fost făcute la Plăvălari (jud. Suceava)⁸⁷, Stânca-Ștefănești⁸⁸, Trifești (jud. Neamț)⁸⁹, Bistrița (jud. Neamț) (2 bucăți)⁹⁰.

Topoarele încadrate în varianta Brad sunt mai numeroase și apar în următoarele stațiuni: Albiș-Cernat (jud. Covasna)⁹¹, Bogdănești (jud. Bacău)⁹², Brad⁹³, Fundu Văii-Poienesti (jud. Vaslui)⁹⁴, „Moldova” (locul și contextul descoperirii nu se cunoaște)⁹⁵, Podolenii de Jos (jud. Iași)⁹⁶, Sohodor-Horgești (jud. Bacău)⁹⁷.

Din punct de vedere cartografic, se poate observa gruparea celor două variante în regiuni diferite ale țării. Pentru varianta Petrești, densitatea maximă a descoperirilor se grupează pe cursul mijlociu al Mureșului, iar varianta Brad este prezentă mai cu seamă în bazinul Târnavelor și sud-estul Transilvaniei, ceea ce arată o posibilă localizare a centrelor metalurgice în care au fost produse piesele. Analizele spectrografice, efectuate asupra unui mare număr de topoare Jászladány, indică surse de materii prime și procedee tehnologice comune. Pe ansamblu, credem că topoarele Jászladány sunt produse în mai multe centre carpatice, de unde apoi se

⁸⁷ I. Mareș, I. Cojocaru, *op.cit.*, p.197,207, nr. 45, pp.212-213; I. Mareș, *op.cit.*, p.280, pl. 38/3.

⁸⁸ A. Nițu, P. Șadurschi, *Săpăturile de salvare de la „Stânca Doamnei” (sat Stânca-Ștefănești, județul Botoșani)*, „Hierasus”, IX, 1994, pp.181-182, fig. 6; I. Mareș, I. Cojocaru, *op.cit.*, p.207.

⁸⁹ Șt. Cucoș, *Un topor de aramă descoperit la Trifești, jud. Neamț*, „Memoria Antiquitatis”, XVIII, 1992, pp.199-200, fig.1; I. Mareș, I. Cojocaru, *op.cit.*, p.197, 206.

⁹⁰ D. Monah, *Un topor de tip Jászladány descoperit la Bistrița, jud. Neamț*, „Memoria Antiquitatis”, I, 1969, pp.299-302, fig. 1.

⁹¹ Al. Vulpe, *op.cit.* 1975, p.43, pl. 23/173; I. Mareș, I. Cojocaru, *op.cit.*, p.206; Z. Maxim, *op.cit.*, p.139.

⁹² A. Florescu, *op.cit.*, p.597; Al. Vulpe, *op.cit.* 1973, p.227; Al. Vulpe, *op.cit.* 1975, p.45, pl.28/202.

⁹³ Al. Vulpe, *op.cit.* 1964, pp.457-458, fig. 1; V. Ursachi, *Cercetări arheologice efectuate de Muzeul de Istorie din Roman în zona râurilor Siret și Moldova*, „Carpica”, 1, 1968, p.173, fig. 49/4; idem, *Zargidava. Cetatea dacică de la Brad*, „Bibliotheca Thracologica”, X, București, 1995, p.20, pl.216/6.

⁹⁴ Al. Vulpe, *op.cit.* 1975, p.43, pl. 24/176, 59A; G. Coman, *op.cit.*, p.212, fig.95/4.

⁹⁵ I. T. Dragomir, *op.cit.* 1979, p.591, fig. 1/1.

⁹⁶ D. Monah, C-tin Ionomu, *Topoare de aramă din Moldova*, „Arheologia Moldovei”, XVI, 1993, p.275.

⁹⁷ V. Căpitanu, *op.cit.*, p.435, fig.1; Al. Vulpe, *op.cit.* 1975, p.36, pl. 11/87A; D. Monah, Șt. Cucoș, *op.cit.* 1985, pl.146.

răspândesc radial, spre Ungaria, Slovacia, vestul Ucrainei, Bulgaria, spațiul ex iugoslav, Croația, Moldova, ajungând până în Republica Moldova (un exemplar la Brânzeni)⁹⁸

Topoarele de tip Tg. Ocna. Topoarele de acest tip au fost descoperite de o parte și de alta a Carpaților Orientali, în aria culturii Cucuteni-Ariușd, fiind o creație a unui centru metalurgic din această regiune. În aria culturii Cucuteni-Ariușd avem următoarele descoperiri: „Bucovina” (locul și contextul descoperirii sunt necunoscute)⁹⁹, Jibert (jud. Brașov)¹⁰⁰, Odorheiul Secuiesc (jud. Harghita)¹⁰¹, Sândominic (jud. Harghita)¹⁰², Tg. Ocna (trei exemplare)¹⁰³, Piatra Șoimului¹⁰⁴. Mai multe piese atribuite acestui tip sunt semnalate în Bulgaria¹⁰⁵, exemplarul de la Brătești indicând, probabil, direcția de propagare dinspre spațiul transilvan spre sud. Alte exemplare au mai fost descoperite în Republica Moldova și Polonia¹⁰⁶.

Topoarele plate. Aceste topoare circulă în aria Cucuteni, în mai multe variante: Gumelnița, Coteana, Cucuteni.

Varianta Gumelnița este ilustrată prin descoperirea de la Târpești¹⁰⁷. Varianta Coteana este prezentă în stațiunile de la Chiraftei-Măstăcani (jud. Galați)¹⁰⁸, Tg. Bujor (jud. Galați)¹⁰⁹. Alte exemplare provin din depozitul de la Cărbuna (Republica Moldova)¹¹⁰ și cel de la Luica (jud. Călărași)¹¹¹. Varianta Cucuteni apare în descoperiri la Comănești (jud. Suceava)¹¹², Valea Șoșii-Poduri

⁹⁸ I. Mareș, I. Cojocaru, *op. cit.*, p.207; I. Mareș, *op.cit.*, p.113, notele 234 și 257.

⁹⁹ Al. Vulpe, *op.cit.* 1975, p.50, pl.29/223; I. Mareș, I Cojocaru, *op.cit.*, p.199,209; I. Mareș, *op.cit.*, p. 200.

¹⁰⁰ Al. Vulpe, *op.cit.* 1975, p.50, pl.30/227; Z. Maxim, *op.cit.*, p.163.

¹⁰¹ Z. Székely, *op.cit.* 1967, p.330; Al. Vulpe, *op.cit.* 1973, p.227; Al. Vulpe, *op.cit.* 1975, p.39, pl.16/120.

¹⁰² Z. Székely, *op.cit.* 1967, p.328, fig.2/1-1a; Al. Vulpe, *op.cit.* 1975, p.50, pl.30/224; I. Mareș, I Cojocaru, *op.cit.*, p.209; Z. Maxim, *op.cit.*, p.181.

¹⁰³ C-tin Matasă, *op.cit.* 1964, pp.23-24, fig.8/27-29; Al. Vulpe, *op.cit.* 1964, p.461, fig.3/7; Al. Vulpe, *op.cit.* 1975, p.49, pl.29/219-221; Șt. Cucos, *op.cit.* 1999, p.75, fig.23/6-8.

¹⁰⁴ C-tin Matasă, *op.cit.* 1964, p.24; D. Monah, Șt. Cucos, *op.cit.*, p.129; Șt. Cucos, *op.cit.* 1992, p.41; Șt. Cucos, *op.cit.* 1999, pp.75,181-182, fig.23/3.

¹⁰⁵ I. Mareș, *op.cit.*, p.115, nota 287.

¹⁰⁶ *Ibidem*, notele 286, 288.

¹⁰⁷ S. Marinescu-Bîlcu, *op.cit.* 1981, p.31, fig.199/23; I. Mareș, *op.cit.*, p.313, pl.50/5.

¹⁰⁸ Al. Vulpe, *op.cit.* 1975, p.57, nr.253, pl.32/253; E. Comșa, *op.cit.* 1978, p.115, fig.3/B, 6; E.Comșa, *op.cit.* 1987, fig.21/II.B, 6.

¹⁰⁹ I. T. Dragomir, *op.cit.* 1979, p.594, fig.2/1.

¹¹⁰ Al. Vulpe *op.cit.* 1975, p.25; V. A. Dergačev, *op.cit.* 1998, p.29, fig.3/4.

¹¹¹ I. Mareș, *op.cit.*, p.118.

¹¹² M. Andronic, *Un topor eneolitic din aramă descoperit la Comănești (Suceava)*, „Arheologia Moldovei”, XVIII, 1995, pp.275-276, fig. 1; idem, *Evoluția habitatului uman în*

(jud. Bacău)¹¹³, Viișoara¹¹⁴, Cucuteni (două piese)¹¹⁵ și Conțești (jud. Bacău), unde au fost descoperite patru topoare de acest tip, într-un depozit¹¹⁶. Analizele spectrale efectuate asupra celor patru piese indică o compoziție chimică aproape identică, ceea ce înseamnă că ele provin din același centru metalurgic. Cel mai probabil, această serie tipologică trebuie pusă în legătură cu un centru metalurgic carpatic, dacă avem în vedere repartiția geografică a exemplarelor de acest tip.

Cuțitele și pumnalele. Seria tipologică a cuțitelor este reprezentată, în aria culturii Cucuteni, doar prin patru exemplare: Ariușd¹¹⁷, Cucuteni¹¹⁸, Ghelăiești¹¹⁹ și Târgu-Ocna¹²⁰.

Pentru piesa de la Ariușd există o analiză spectrală care indică o puritate ridicată a metalului, cu urme de Ag și Fe, compoziția chimică fiind identică cu cea a toporului de formă mixtă de la Mugeni, fapt explicabil prin utilizarea unei materii prime provenite din aceeași sursă și/sau producerea în același centru metalurgic.

În ceea ce privește pumnalele, deși în aria culturii Cucuteni au fost descoperite în număr redus, pot fi grupate în mai multe tipuri:

Tipul Ariușd. Piese de acest tip sunt prezente la Ariușd¹²¹, Conțești¹²², Viișoara¹²³. Pumnalele din această categorie se grupează în sud-estul Transilvaniei și în jumătatea sudică a Moldovei. Probabil acestea sunt în legătură cu un centru metalurgic din această zonă și au avut o circulație locală. Analizele spectrale, ale celor trei piese, arată compoziții chimice diferite, ca urmare a folosirii unor minereuri provenite din surse diverse. Acest fapt ar putea fi explicat de o circulație a materiei prime și prelucrarea ei, ulterioră, în centrele metalurgice locale. Remarcăm că în compoziția pumnalului de la Ariușd apare un procentaj mare de arsenic, ceea ce presupune utilizarea intenționată a unor minereuri polimetalice, cu conținut mare

bazinul hidrografic Soloneț din paleolitic și până la sfârșitul secolului al XVIII-lea, „Suceava”, 22-23, 1995-1996, p.48.

¹¹³ D. Popovici, A. Bujor, *Șantierul arheologic Poduri-Valea Șoșii, „Dealul Păltiniș”, jud. Bacău, „Cercetări Arheologice”, VII, 1984, p.45, 49, 60, 62, pl. X/1; D. Monah, Șt. Cucoș, op.cit., p.161; Șt. Cucoș, op.cit. 1999, p.76, 185; I. Mareș, op.cit., p.330.*

¹¹⁴ A. Nițu, C. Buzdugan, *Așezarea cucuteniană de la Viișoara (Tg. Ocna), „Carpica”, 4, 1971, p.97, fig.4/2*

¹¹⁵ Al. Vulpe, op.cit. 1973, p.222; Al. Vulpe, op.cit. 1975, p.57, pl.33/262.

¹¹⁶ Al. Vulpe, op.cit. 1973, p.222, fig.1/4; Al. Vulpe, op.cit. 1975, p.58, pl.33/263-266.

¹¹⁷ A. László, op.cit. 1973, p.174.

¹¹⁸ H. Schmidt, op.cit, p. 61, fig. 30/14; C-tin Ionomu, *Contribuții la istoricul cercetărilor de la Cucuteni, în Cucuteni aujourd'hui*, BMA, II, Piatra-Neamț, 1996, p. 181, pl. 7/11.

¹¹⁹ C.-M. Mantu, Gh. Dumitroaia, op.cit, p. 222, fig. 181.

¹²⁰ C-tin Matasă, op.cit. 1964, p.30, fig.9/2; Șt. Cucoș, op.cit. 1999, p.76, fig.23/4.

¹²¹ F. László, op.cit. 1914, pp.392-393.

¹²² I. Mareș, op.cit., p.218.

¹²³ A. Nițu, C. Buzdugan, op.cit., p.100, fig.5/1, 2.

de arsenic. În acest caz, se pune problema provenienței acestor minereuri. În legătură cu acest tip de pumnale, mai trebuie să precizăm că un exemplar a fost descoperit la Meteș, într-o locuință din nivelul Coțofeni¹²⁴, ceea ce demonstrează o circulație îndelungată a acestor pumnale.

Tipul Bodești (Frumușica) este derivat din tipul Ariușd și a fost descoperit în așezarea de la Bodești-Frumușica¹²⁵ și de la Târgu-Ocna¹²⁶. Răspândirea geografică a acestor pumnale nu ne permite să facem aprecieri asupra locului în care au fost produse, însă prezența lor în regiunea subcarpatică a Moldovei, în Ucraina și Azerbaidjan și spre sud până în Bulgaria¹²⁷ atestă circulația lor la distanțe foarte mari de centrul în care au fost produse.

Tipul Cucuteni. Doar trei exemplare de acest tip provin din aria culturii Cucuteni: Cucuteni¹²⁸, Hănești (jud. Botoșani)¹²⁹ și Sarata Monteoru¹³⁰. Subtipul cu lama triunghiulară și cu trei nituri la mâner este prezent și în stațiunile de la Șincai (jud. Mureș)¹³¹ și Băile Herculane (jud. Caraș-Severin)¹³², în niveluri aparținând culturii Coțofeni. Nu se pot face precizări mai detaliate asupra provenienței acestor piese.

O altă categorie de obiecte care a circulat intens în cadrul schimburilor este cea a podoabelor. Evident, avem în vedere podoabele realizate din aramă, precum brățările spiralice, brățările cu capete suprapuse, mărgelile și pandantivele/amuletele.

Brățările spiralice. Din cele 17 exemplare întregi și fragmentare, cunoscute până în prezent, cu excepția celei de la Agigea (jud. Constanța), toate celelalte sunt descoperiri din aria culturii Cucuteni. Amintim în acest sens cele cinci piese de la Ariușd¹³³, piesele de la Hăbășești (3 exemplare aflate în depozitul descoperit aici)¹³⁴,

¹²⁴ H. Ciugudean, *Eneoliticul final în Transilvania și Banat: cultura Coțofeni*, Timișoara, 2000, p.36, pl.134/2.

¹²⁵ C-tin Matasă, *op.cit.* 1946, p.89.

¹²⁶ *Ibidem*, p.19,23-24.

¹²⁷ I. Mareș, *op.cit.*, p.168, nota 406.

¹²⁸ H. Schmidt, *op.cit.*, p.60, fig.30/1.

¹²⁹ A. Crișmaru, *op.cit.* 1971, p.283, fig.12/3; Al. Vulpe, *op.cit.* 1973, p.220; D. Monah, Șt. Cucoș, *op.cit.*, p. 104.

¹³⁰ I. Nestor, *Asupra începuturilor metalurgiei aramei și bronzului în RPR*, „Studii și Referate privind Istoria României”, I, București, 1954, p.50; D. Monah, Șt. Cucoș, *op.cit.*, p.142.

¹³¹ V. Lazăr, *Repertoriul arheologic al jud. Mureș*, Tg. Mureș, 1995, pp.250-253, pl.LXII/33; I. Mareș, *op.cit.*, p.305.

¹³² P. Roman, *Cultura Coțofeni*, București, 1976, pp.16-17, 36, 79; I. Mareș. *op.cit.*, p.188.

¹³³ Vl. Dumitrescu et alii, *op.cit.* 1954, p.447; A. Laszlo, *op.cit.* 1973, p.174.

¹³⁴ *Ibidem*, p.435, 439-440, fig.41/1-3, 5, pl.CXXIV/1-4.

Izvoare (3 exemplare)¹³⁵, Cucuteni¹³⁶, Ruginoasa¹³⁷, Scânteia¹³⁸ și Târgu Frumos (jud. Iași)¹³⁹. Majoritatea descoperirilor se plasează cronologic din faza Precucuteni III și până în Cucuteni A₃, dar se pare că circulația și utilizarea acestor podoabe se întinde pe o perioadă mai lungă, dacă avem în vedere piesa de la Cucuteni, care apare în stratul cu ceramică Cucuteni B¹⁴⁰.

Din punct de vedere spațial, se observă o grupare aproape exclusivă a descoperirilor în aria complexului Precucuteni, Cucuteni, piese de acest fel nefiind descoperite în Muntenia, Oltenia, Banat sau Transilvania (cu excepția sud-estului ocupat de comunitățile Ariușd)¹⁴¹. În afara României, descoperiri de brățări spiralice, de aur și aramă, au fost făcute la Varna, în necropolele I și II¹⁴², la Hotnica¹⁴³ și în necropola de la Giurgiulești (Basarabia)¹⁴⁴, de unde provin 19 brățări spiralice de aramă și două de aur.

Faptul că brățări de acest fel apar în depozite cu obiecte de podoabă ca la Ariușd, Hăbășești și Cărbuna¹⁴⁵ atestă destinația specială a acestor artefacte, ca obiecte de prestigiu sau în legătură cu practici rituale. Repartiția geografică a descoperirilor demonstrează originea brățărilor spiralice de aramă în arealul culturilor Precucuteni III și Cucuteni-Tripolie, de unde apoi se răspândesc (sau sunt imitate) și în culturile vecine: Hamangia (piesa de la Agigea)¹⁴⁶, Gumelnița-

¹³⁵ R. Vulpe, *op.cit.* 1957, p.262, fig.273/3-4.

¹³⁶ H. Schmidt, *op.cit.* 1932, p.62, pl.30/13.

¹³⁷ H. Dumitrescu, *op.cit.* 1933, pp.61-65, pl.4/12; I. Mareș, *op.cit.*, p.288.

¹³⁸ C.-M. Mantu, S. Țurcanu, *op.cit.*, p.17, 126, fig.277.

¹³⁹ N. Ursulescu, D. Boghian, *Principalele rezultate ale cercetărilor arheologice din așezarea precucuteniană de la Târgu Frumos (jud. Iași) (II)*, „Codrul Cosminului”, 3-4, 1997-1998, pp.16-17, fig.4.

¹⁴⁰ H. Schmidt, *op.cit.*, p.62; I. Mareș, *op.cit.*, p.224.

¹⁴¹ I. Mareș, *op.cit.*, p.124.

¹⁴² I. S. Ivanov, *Das Gräberfeld von Varna-Katalogm in Macht, Herrschaft und Gold. Das Gräberfeld von Varna (Bulgarien) und Anfänge einer neuen europäischen Zivilisation*, Saarbrücken, 1988, p.197, fig.36; V. Nikolov, *Karanovo VI – Periode in Bulgarien. Belege zu Religion, Gesellschaft und Wirtschaft*, în *Macht, Herrschaft und Gold. Das Gräberfeld von Varna (Bulgarien) und Anfänge einer neuen europäischen Zivilisation*, Saarbrücken, 1988, p.219, fig.149.

¹⁴³ V. Nikolov, *op.cit.*, p.228, fig.69; I. Mareș, *op.cit.*, p.125,170, nota 435.

¹⁴⁴ V. Haheu, S. Kurciatov, *Cimitirul plan eneolitic de lângă satul Giurgiulești (considerații preliminare)*, „Revista Arheologică”, 1, 1993, p.102, pl.4/8, 11-12; I. Mareș, *op.cit.*, p.125,170, notele 436 și 437.

¹⁴⁵ V. A. Dergačev, *op.cit.*, pp.40-41, nr.45-48, fig.13/45-46, 14/47-48; D. Monah, *Quelques reflections sur les tresors de la culture Cucuteni*, „Studia Antiqua et Archaeologica”, IX, 2003, p.132.

¹⁴⁶ H. Slobozianu, *Considerații asupra așezărilor antice din jurul lacurilor Techirghiol și Agigea*, „Materiale și Cercetări Arheologice”, V, 1959, p.741; D. Berciu, *Cultura Hamangia*, București, 1966, fig. 41; E. Comșa, *Unele date privind începuturile folosirii aramei în*

Karanovo VI (probabil unele din piesele de la Varna și Hotnica) și în eneoliticul de stepă (Giurgiulești). Două brățări spiralice din tablă de cupru apar în aria culturii Tiszapolgár la Hódmezővásárhely-Népkert și Midszent¹⁴⁷. Brățările de aur care apar în aria unor culturi vecine sunt mai degrabă produse locale, executate după modelul celor de aramă.

Brățările cu capete suprapuse. Piese de acest tip au fost descoperite în special în aria culturii Cucuteni, la Bodești-Frumușica¹⁴⁸, Brad¹⁴⁹, Poduri¹⁵⁰, Târpești¹⁵¹.

Deși numărul cel mai mare de piese apare în aria culturii Cucuteni, în faza Cucuteni A, este dificil să le considerăm pe toate ca fiind o creație locală, deoarece acestea aparțin unor tipuri diferite, unele fiind unicate în eneoliticul României și în sud-estul Europei, cum este cazul celor două brățări de la Brad¹⁵² sau al brățării de la București-Chitila¹⁵³. Totuși, nu putem pune la îndoială circulația acestor podoabe spre sau dinspre aria culturii Cucuteni sau între comunitățile culturii Cucuteni.

În ceea ce privește **mărgelile** de metal (aramă), acestea sunt prezente în mai multe așezări Cucuteni–Ariușd: Ariușd¹⁵⁴, Brad¹⁵⁵, Cucuteni¹⁵⁶, Târgu Frumos¹⁵⁷, Târpești¹⁵⁸, Traian-Dealul Fântânii¹⁵⁹. De asemenea, un mare număr de mărgeli de aramă face parte din inventarul depozitului de la Cărbuna (Basarabia)¹⁶⁰.

În acest stadiu al cercetărilor este dificil să precizăm originea și sensul circulației lor, în lipsa unor analize spectrale mai numeroase. Asemenea analize au fost făcute pe mărgelile de la Ariușd, care indică o compoziție chimică (puritate

neoliticul României, în *In Memoriam Constantin Daicoviciu*, Cluj, 1974, p.74; E. Comșa, *op.cit.* 1978, p.110.

¹⁴⁷ I. Mareș, *op.cit.*, p.124.

¹⁴⁸ C-tin Matasă, *op.cit.* 1946, pp.88-89.

¹⁴⁹ V. Ursachi, *op.cit.* 1991, p.345, 358, pl.1/1-2, fig.9-10; C.-M. Mantu, Gh. Dumitroaia, *op.cit.*, p.214, fig.141-142.

¹⁵⁰ C.-M. Mantu, Gh. Dumitroaia, *op.cit.*, pp.220-221, fig.173-176.

¹⁵¹ S. Marinescu-Bîlcu, *op.cit.* 1981, p.57.

¹⁵² V. Ursachi, *op.cit.* 1991, pp.345-347.

¹⁵³ V. Boroneanț, *Tell-ul neolitic de la Chitila-București*, „Materiale și Cercetări Arheologice”, a XVII-a Sesiune anuală de rapoarte, Ploiești, 1983, p.70, fig.1/1.

¹⁵⁴ F. László, *op.cit.* 1911, p.174, fig. 92/3-4, 6-7;

¹⁵⁵ V. Ursachi, *op.cit.* 1991, pp.339-340, pl. IV/2-4, V/3-5; C.-M. Mantu, Gh. Dumitroaia, *op.cit.*, fig.150-151.

¹⁵⁶ H. Schmidt, *op.cit.*, p.62, pl. 3/12; C-tin Iconomu, *op.cit.*, p.181, pl.7/9.

¹⁵⁷ N. Ursulescu, D. Boghian, *op.cit.*, fig. 37/1-9.

¹⁵⁸ S. Marinescu-Bîlcu, *op.cit.* 1981, p.70, pl.199/12.

¹⁵⁹ H. Dumitrescu, *Șantierul arheologic Traian*, „Materiale și Cercetări Arheologice”, V, 1959, pp.91-105.

¹⁶⁰ V. A. Dergačev, *op. cit.*, fig.15-16.

mare a metalului cu urme de Ag, Ni și uneori Fe)¹⁶¹ foarte apropiată de cea a altor artefacte din aceeași stațiune și din Transilvania, ceea ce se explică prin utilizarea aceluiași minereu și/sau prelucrarea în același centru metalurgic regional.

Pandantive/ amuletele. Din punctul de vedere al schimburilor, ne interesează două categorii de pandantive/amulete pe care le vom prezenta în rândurile următoare.

Pandantive/amulete disc (rotunde sau ovale) convexe. Piesele incluse în această serie tipologică sunt prezente în inventarul stațiunilor de la Brad (două discuri de aur fac parte din depozitul cu obiecte de podoabă, iar alte trei de cupru au fost descoperite în capătul opus al aceleiași locuințe)¹⁶², Hăbășești¹⁶³, Târpești (două piese)¹⁶⁴ și Cărbuna¹⁶⁵. Analogii pentru discurile de aur apar la Tibava (Slovacia)¹⁶⁶, Hatvan-Újtelep (Ungaria)¹⁶⁷, Russe (Bulgaria)¹⁶⁸ și Varna (Bulgaria)¹⁶⁹, ceea ce ne face să credem că cele două piese de la Brad ar putea proveni fie din sud, ca urmare a relațiilor cu purtătorii complexului Gumelnița–Karanovo VI, fie circulă dinspre Europa Centrală, cum sugerează descoperirile din Ungaria și Slovacia. Doar analizele spectrale vor putea aduce noi precizări, însă în acest stadiu al cercetărilor înclinăm mai mult spre o origine sudică a acestor piese.

Pandantive/amulete antropomorfe „en violon”. Piesele din această categorie sunt confecționate atât din lut, cât și din metal (aramă, aur). Din punctul de vedere al schimburilor, ne interesează piesele realizate din metal. La Traian–Dealul Fântânilor au fost descoperite trei pandantive/ amulete. Primul exemplar este de formă alungită, cu capetele alungite, marginile zimțate și perforat la unul din capete¹⁷⁰. Piesa are analogii perfecte în depozitul de la Cărbuna¹⁷¹.

Descoperirea piesei în nivelul Cucuteni A-B dovedește o lungă circulație a acestui tip de pandantiv, dacă avem în vedere datarea tezaurului de la Cărbuna. Tot

¹⁶¹ S. Junghans et alii, *op.cit.*, pp.248-249; I. Mareș, *op.cit.*, p.185.

¹⁶² V. Ursachi, *op.cit.* 1991, pp.341, 347-349; C.-M. Mantu, Gh. Dumitroaia, *op.cit.*, p.215, fig.146-148.

¹⁶³ Vl. Dumitrescu et alii, *op.cit.* 1954, pp.439-440.

¹⁶⁴ S. Marinescu-Bîlcu, *op.cit.* 1981, p.70, pl.199/ 13.

¹⁶⁵ V. A. Dergačev, *op.cit.*, fig.11/40.

¹⁶⁶ V. Ursachi, *op.cit.* 1991, p.348.

¹⁶⁷ H. Dumitrescu, *Connection between Cucuteni-Trpolye Cultural Complex and the Neighbouring Eneolithic Cultures in the Light of the Utilisation of Golden Pendants*, „Dacia”, N. S., 5, 1961(b), p.73, fig.4/3; Ursachi, *op.cit.* 1991, p.348.

¹⁶⁸ Ursachi, *op.cit.* 1991, p.348.

¹⁶⁹ *Ibidem*, p.349.

¹⁷⁰ C.-M. Mantu, Gh. Dumitroaia, *op.cit.*, p.220, fig.169.

¹⁷¹ V. A. Dergačev, *op. cit.*, pp.30-39; D. Monah, *Quelques réflexions sur les trésors de la culture Cucuteni*, „Studia Antiqua et Archaeologica”, IX, 2003, p.138, fig.3.

în depozitul de la Cărbuna apare o variantă a acestui tip de pandantiv cu corpul dublu, de forma literei „Y”¹⁷², cu analogii în nivelul Precucuteni III de la Târpești¹⁷³

Al doilea pandantiv de la Traian, confecționat dintr-un metal alb (aramă argintată după Nestor)¹⁷⁴, idol lucrat în cupru și argint după H. Dumitrescu¹⁷⁵ sau plăcuță subțire de argint după D. Monah¹⁷⁶, are capătul rectangular, mai îngust, cu colțurile rotunjite, prevăzut cu două orificii, având analogii clare tot în depozitul de la Cărbuna¹⁷⁷.

Tot din nivelul Cucuteni A-B de la Traian provine un idol „*en violon*” din aur, cu corpul inelar și capul trapezoidal, decorat pe margine cu împunsături „*au repoussé*”¹⁷⁸. Cele mai apropiate analogii pentru această piesă sunt pandantivele de la Oradea, cele din depozitele de la Moigrad (jud. Sălaj) și Târgu Mureș, cele două pandantive din cimitirul de la Jászladány, cel din mormântul de la Pusztaistvánháza, pandantivul de la Vidra și piesele de la Magyartes¹⁷⁹. O altă serie tipologică are corpul discoidal, cu orificiu în mijloc și capul scurt, evazat și arcuit la partea superioară, cum sunt piesele de la Moigrad¹⁸⁰, cele de la Tisza-Szöllös, Polgar, Hatvan-Újtelep¹⁸¹ (acesta face, după părerea noastră, trecerea spre pandantivele disc), dar și unele amulete pandantive din necropola de la Varna¹⁸² și Hotnica¹⁸³. O variantă cu corpul inelar și capul evazat și rotunjit a fost descoperită la Gumelnița¹⁸⁴, iar la Varna, în mormântul 34, apare un pandantiv inelar, cu capul mic, rectangular¹⁸⁵.

Din cele arătate mai sus, rezultă că avem de-a face cu două serii tipologice, cu o răspândire teritorială destul de bine delimitată. Prima cuprinde piesele cu corp inelar și cap trapezoidal sau rectangular, răspândite în ținuturile răsăritene ale Europei Centrale (Ungaria, Slovacia și Transilvania), care trebuie puse în legătură cu complexul cultural Tiszapolgar-Bodrogkeresztúr; a doua serie, cu corpul

¹⁷² D. Monah, *op.cit.* 2003, fig.3.

¹⁷³ D. Monah, *Plastica antropomorfă a culturii Cucuteni*, Piatra-Neamț, 1997, p. 511, fig. 259/11.

¹⁷⁴ I. Nestor et alii, *Șantierul Valea Jijiei*, „SCIV”, III, 1952, p.70.

¹⁷⁵ H. Dumitrescu, *op.cit.* 1961(b), p.85.

¹⁷⁶ D. Monah, *Idoli "en violon" din cultura Cucuteni*, „Cercetări Istorice”, IX-X, 1978-1979, p.166.

¹⁷⁷ V. A. Dergačev, *op. cit.*, pp.30, 34-37, fig.18, 31.

¹⁷⁸ H. Dumitrescu, *op.cit.* 1961 (b), pp.70-71, fig. 1a-b,2.

¹⁷⁹ *Ibidem*, pp.71-72, fig. 3/1-2, 4-9.

¹⁸⁰ *Ibidem*, fig. 5.

¹⁸¹ *Ibidem*, p. 72,77, fig. 4/1-3, 6/1.

¹⁸² I. S. Ivanov, *op.cit.*, pp.61-62, pl. 30, 31, 34, 66.

¹⁸³ H. Dumitrescu, *op.cit.* 1961(b), p.77, fig. 6/5.

¹⁸⁴ *Ibidem*, p.79, fig. 7.

¹⁸⁵ I. S. Ivanov, *op.cit.*, p. 66, fig. 34 (piesa din colțul din stânga, jos).

discoidal și capul scurt evazat și rotunjit, este răspândită în special în aria complexului Gumelnița-Karanovo VI, dar și în Transilvania. În ceea ce privește pandantivul de la Traian-Dealul Fântânilor, considerăm că el pătrunde în aria Cucuteni dinspre Transilvania. Pe lângă analogiile tipologice, în favoarea acestei opinii pledează și datarea piesei (prezența ei în nivelul Cucuteni A-B) și locul descoperirii (Valea Bistriței, în regiunea subcarpatică a Moldovei).

La finalul acestei prezentări, se impun câteva observații, referitoare la circulația obiectelor de aramă în arealul cucutenian. Astfel, referitor la originea artefactelor de aramă se poate afirma cu multă certitudine că marea majoritate a acestora provin din cele două mari centre metalurgice regionale, cel carpat, constituit în jurul zăcămintelor cuprifere transilvane, și cel balcano-dunărean, cu exploatare mai bine documentate la Ai Bunar (Bulgaria) și Rudna Glava (Serbia). O discuție aparte trebuie făcută în legătură cu puținele piese care prezintă o cantitate relativ mare de arseniu, în compoziție (peste 1%). Avem în vedere străpungătorul de la Traian-Dealul Fântânilor, topoarele-târâncop, pumnul și străpungătorul de la Podei-Tg. Ocna, pumnul de la Ariușd și cel de la Sărata Monteoru, care prin compoziția lor, fac notă distinctă în cadrul descoperirilor de obiecte de aramă, din arealul cucutenian. În acest stadiu al cercetărilor nu avem informații sigure privind originea și sensul circulației acestora, dar dacă avem în vedere că cele mai vechi obiecte de cupru cu arsen apar în Anatolia, în milenii VI-V, iar în Transcaucazia pe la sfârșitul mileniului al V-lea¹⁸⁶, putem avansa măcar cu titlu de ipoteză, originea orientală a acestor artefacte sau cel puțin a materiei prime folosite pentru obținerea lor. În acest caz, pătrunderea lor s-ar fi putut face tot dinspre sud, prin intermediul purtătorilor complexului Gumelnița-Karanovo VI.

În ceea ce privește repartitia teritorială a obiectelor de aramă, în arealul locuit de comunitățile cucuteniene, se remarcă o densitate mai mare a descoperirilor și un număr mai mare de piese, în special podoabe și obiecte de mari dimensiuni, în regiunea Subcarpatică a Moldovei, comparativ cu regiunea dintre Siret și Prut (vezi planșa 1). Desigur, o explicație a fenomenului este aceea că așezările cucuteniene subcarpatice sunt situate mai aproape de centrele metalurgice transilvane, însă aceasta nu explică în totalitate realitatea arheologică. Fără să excludem apropierea de centrele metalurgice transilvane (fapt susținut de numărul mai mare de piese de origine transilvană, prezente în stațiunile cucuteniene subcarpatice), considerăm că un alt factor care trebuie luat în discuție este controlul pe care comunitățile cucuteniene subcarpatice îl exercitau asupra resurselor de sare existente aici. De aici relațiile de schimb preferențiale pe care comunitățile din ariile culturale vecine, atât din spațiul transilvan, cât și din regiunile sudice, le-au stabilit cu cele cucuteniene

¹⁸⁶ M. Petrescu-Dîmbovița, Al. Vulpe, *Metalurgia în Bronzul timpuriu*, în *Istoria Românilor*, vol.I (coord. M. Petrescu-Dîmbovița, Al. Vulpe), Ed. Enciclopedică, București, 2001, p.238.

din Subcarpații Moldovei. Pledează în acest sens prezența unor obiecte de podobă, dar și a unor piese masive, de tipul topoarelor ciocan, de origine sudică, în așezări din regiunea subcarpatică. Dacă plasăm aceste descoperiri într-un context mai larg al schimburilor, care ia în discuție și alte categorii de artefacte, precum uneltele de silex, ceramica, etc. putem sesiza o deplasare centripetă a acestor categorii de bunuri spre regiunea subcarpatică a Moldovei, ceea ce susține afirmația noastră. Așadar, considerăm că bunăstarea comunităților cucuteniene din imediata apropiere a Carpaților Orientali s-a datorat acestei resurse esențiale pentru viața agricultorilor neo-eneolitici: sarea.

În fine, repartiția geografică a descoperirilor de obiecte de cupru, în aria culturii Cucuteni ne permite să schițăm și eventualele rute de schimb pe care au circulat acestea.

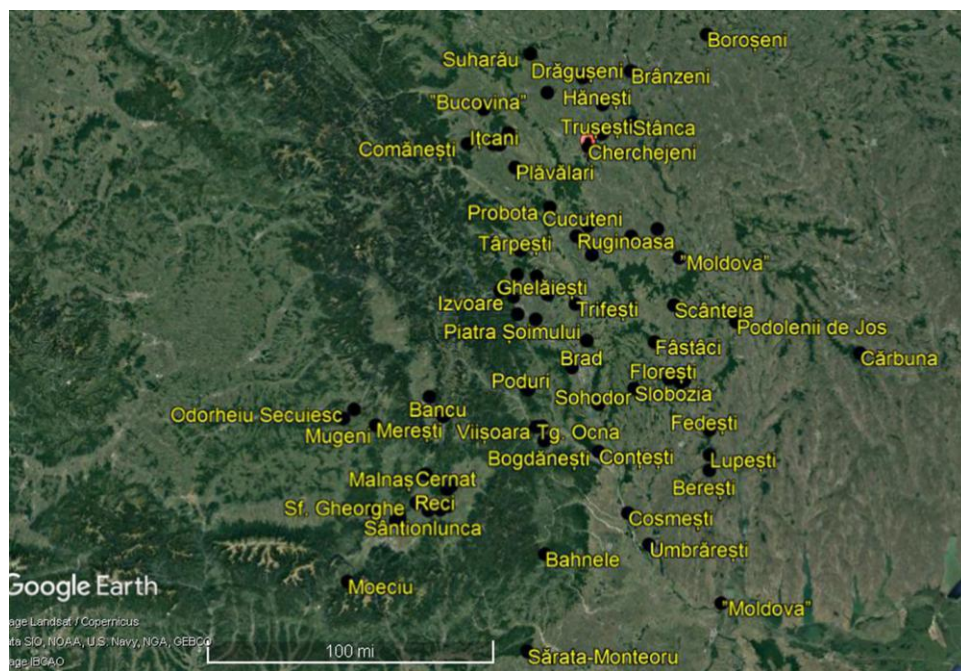
Într-un studiu din 2006, V. Cavruc și Gh. Dumitroaia identificau un drum al sării și cuprului¹⁸⁷, care lega depresiunea Ciucului cu zona Moinești, din Moldova Subcarpatică. Așezările de la Păuleni-Ciomortan (jud. Harghita) și Poduri (jud. Bacău) au jucat, cu siguranță, un rol esențial în circulația sării și cuprului, în cadrul schimburilor dintre cele două regiuni. Prezența câtorva fragmente de vase briquetage la Păuleni și numărul remarcabil de obiecte de aramă descoperite în tell-ul de la Poduri susțin această teorie.

Dinspre sud, obiectele de aramă urcau de-a lungul Siretului și Prutului, apoi pe afluenții acestora augeau până în cele mai nordice așezări din teritoriul locuit de cucutenieni, ca de pildă la Cherchejeni (jud. Botoșani), unde a fost descoperit un topor ciocan de tip Vidra sau la Boroșeni (Rep. Moldova), unde este menționat un topor de tip Pločnik. Așezarea de la Brad marchează o astfel de rută, de-a lungul văii Siretului, așa cum dovedesc importurile de origine sudică din depozitul descoperit în această stațiune, iar așezările de la Mărgineni, Traian, Piatra Șoimului, Izvoare, jalonează o rută pe care obiectele de cupru venite dinspre arealul gumelnițean, au circulat în Subcarpații Moldovei. Sugestive, în acest sens, sunt cele două topoare-ciocan de tip Vidra, descoperite în așezările de la Mărgineni-Bacău și Izvoare-Neamț.

Pe axa est-vest, rutele de schimb sunt ceva mai dificil de stabilit, necesitând o analiză mai elaborată, însă prezența unor exemplare de topoare de tip Jászladány în stațiuni precum cele de la Stânca-Ștefănești (jud. Botoșani), Podolenii de Jos (jud. Iași), Fundu Văii-Poieniști (Vaslui), Brad (jud. Bacău) și Brânzeni (Rep. Moldova), a două topoare cu formă mixtă la Drăgușeni (jud. Botoșani) și Tg. Berești (jud. Galați), a unui topor de tip Ariușd la Florești (jud. Vaslui) și a unor topoare

¹⁸⁷ V. Cavruc, Gh. Dumitroaia, *Vestigii arheologice privind exploatarea sării pe teritoriul României în perioada neo-eneolitică*, în vol. *Sarea, timpul și omul. Catalog de expoziție* (ed. V. Cavruc și Andreea Chiricescu), Ed. Angustia, Sf. Gheorghe, 2006, p.39.

plate la Chiraftei-Măstăcani (jud. Galați) și Tg. Bujor (jud. Galați) demonstrează că produse de origine transilvană au străbătut teritoriul cucutenian spre est, prin rețeaua locală de schimb.

Planșa 1. Distribuția geografică a descoperirilor de obiecte de aramă, în aria culturii Cucuteni.

Costel ILIE*, Paul CIOBOTARU**, Tudor MANDACHE***

**SITUL ARHEOLOGIC NEGRILEȘTI, JUD. GALAȚI.
CERCETĂRI ARHEOLOGICE ÎN SECTOARELE CURTEA ȘCOLII ȘI PIN -
2017**

**THE ARCHAEOLOGICAL SITE NEGRILEȘTI, GALAȚI COUNTY.
ARCHAEOLOGICAL RESEARCHES IN THE SECTORS SCHOOL YARD
AND PINE - 2017**

- Abstract -

The archaeological site Negrilești-School Yard is an important landmark for the archeology of Southeastern Moldova, as it was possible to highlight a high intensity of habitation in this area situated in the Basin of Bârlad River, which extends from the early Neolithic period to the contemporary era.

The archaeological research carried out in the year 2017 aimed to clear an area of the site, on the south side of the school, of any archaeological materials, where the City Hall of Negrilești intends to build a warehouse. Also, it was necessary to check the state of the site and the extent to which the archaeological complexes were affected by unauthorized interventions.

Four excavation surfaces, units of different sizes, located in the B7 "School Yard" topographic sector (Sp.1-2/ 2017) and C3 "Pine" topographic Sector (Cas.1-2 / 2017). In the four units researched in the year 2017, we have unearthed archaeological complexes dated from the early Neolithic and from the Bronze Age until the modern period. Of the 38 archaeological complexes, 18 are pits, six are fire installations, four dwellings, a burial tomb and nine agglomerations of archaeological materials.

Keywords: archaeological research, Negrilești-School Yard site, Early Neolithic, Starčevo-Criș, Late Bronze Age, Noua culture, Sântana de Mureș-Černjachov culture, Early Middle Ages, dwellings, fire, inhumation.

* Muzeul de Istorie „Paul Păltănea” Galați (costelilie@gmail.com).

** Muzeul de Istorie „Teodor Cincu” Tecuci (paulciobotaru2008@yahoo.com).

*** Muzeul de Istorie „Paul Păltănea” Galați (tudor.mandache@gmail.com).

Considerații generale

Situl Negrilești-Curtea Școlii, din comuna Negrilești, județul Galați, ocupă o suprafață de circa 12ha, între DC241 și malul stâng al râului Bârlad, ocupând întreaga curte a școlii gimnaziale din localitate, precum și suprafețe din proprietățile localnicilor situate la nord de școală. Localitatea Negrilești se află situată la 15 km nord-est de municipiul Tecuci fiind străbătută de cursul râului Bârlad.

Acest sit arheologic a fost cercetat mai intens după anul 2007, în campanii de cercetări preventive determinate atât de factorii naturali(erodarea malului stâng al râului Bârlad), precum și de necesitățile edilitare și intervențiile neautorizate în sit.

Între anii 2007-2017 au fost cercetate peste 50 de unități de săpătură, secțiuni și casete din mai multe sectoare topografice ale sitului, punându-se în evidență numeroase complexe de locuire din diferite perioade istorice. Au fost descoperite un număr de peste 300 de complexe arheologice, locuințe, vetre, cuptoare de uz gospodăresc și ars ceramică, gropi menajere, morminte, care au fost încadrate cronologic în neolitic, epoca bronzului, perioada postromană, și cea a secolelor VIII-X. Au fost, de asemenea, surprinse complexe și structuri arheologice din perioada medievală și epoca modernă¹.

¹ Mircea Nicu, Costel Ilie, *Raport de cercetare arheologică Negrilești-Curtea Școlii, com. Negrilești, jud. Galați*, în *Cronica Cercetărilor Arheologice din România – campania 2007*, cIMeC, 2008, p.204-207; idem, *Raport de cercetare arheologică Negrilești-Curtea Școlii, com. Negrilești, jud. Galați*, în *Cronica Cercetărilor Arheologice din România – campania 2008*, cIMeC, 2009, p.319-320; Dan Gh. Teodor, Costel Ilie, Adrian Ionuț Adamescu, Mircea Nicu, Paul Ciobotaru, Ovidiu Soleriu Cotoi, *Raport de cercetare arheologică Negrilești-Curtea Școlii, com. Negrilești, jud. Galați*, în *Cronica Cercetărilor Arheologice din România – campania 2009*, cIMeC, 2010, p.129-131; Costel Ilie, Adrian Ionuț Adamescu, Mircea Nicu, Paul Ciobotaru, *Raport de cercetare arheologică Negrilești-Curtea Școlii, com. Negrilești, jud. Galați- Punct Centrala Termică*, în *Cronica Cercetărilor Arheologice din România – campania 2009*, cIMeC, 2010, p.281- 282; Costel Ilie, Adrian Ionuț Adamescu, Mircea Nicu, Paul Ciobotaru, Daniela Alecsă, Ovidiu Soleriu Cotoi, *Raport de cercetare arheologică Negrilești-Curtea Școlii, com. Negrilești, jud. Galați*, în *Cronica Cercetărilor Arheologice din România – campania 2010*, cIMeC, 2011, p.205-206; Costel Ilie, Adrian Ionuț Adamescu, Mircea Nicu, Paul Ciobotaru, Ovidiu Soleriu Cotoi, *Raport de cercetare arheologică Negrilești-Curtea Școlii, com. Negrilești, jud. Galați*, în *Cronica Cercetărilor Arheologice din România – campania 2011*, cIMeC, 2012, p.239-240; Costel Ilie, Adrian Ionuț Adamescu, Mircea Nicu, Paul Ciobotaru, Ovidiu Soleriu Cotoi, *Raport de cercetare arheologică Negrilești-Curtea Școlii, com. Negrilești, jud. Galați*, în *Cronica Cercetărilor Arheologice din România – campania 2012*, cIMeC, 2013, p.170-172, p.357-358; Costel Ilie, Paul Ciobotaru, Mircea Nicu, Daniela Alecsă, Ovidiu Soleriu Cotoi, *Raport de cercetare arheologică Negrilești-Curtea Școlii, com. Negrilești, jud. Galați*, în *Cronica Cercetărilor Arheologice din România – campania 2013*, cIMeC, 2014, p.192-194, p.357-358; Costel Ilie, Paul Ciobotaru, Mircea Nicu, *Descoperiri arheologice recente în situl*

Intenția Primăriei comunei Negrilești de a construi un nou corp de clădire, cu destinația de magazie și centrală termică, pe latura de sud a școlii gimnaziale din localitate, precum și unele intervenții neautorizate în sit, prin practicarea unor gropi de împrumut pământ vegetal din situl arheologic, au determinat această instituție să solicite realizarea unei noi cercetări arheologice preventive.

Săpătura arheologică preventivă din anul 2017 s-a desfășurat în sectoarele topografice B7 și C3. Cercetarea a urmărit degrevarea de sarcină arheologică a suprafeței de teren pe care Primăria Negrilești intenționează să construiască o magazie, pe latura de sud a școlii (sectorul topografic B7), precum și verificarea stării sitului, a gradului în care au fost afectate complexele arheologice de intervențiile neautorizate în sit (sectorul topografic C3).

Descrierea cercetării

Cercetarea efectuată în anul 2017 a dus la deschiderea a patru suprafețe de săpătură, casete cu dimensiuni diferite, amplasate în sectorul topografic B7 („Curtea Școlii”) și sectorul topografic C3 („Pin”). Menționăm că situl este împărțit în sectoare topografice, carouri de 50m/50m, pentru a identifica mai corect zonele cercetate, păstrând și unele denumiri locale.

Sectorul topografic B7 („Curtea Școlii”)

Cele două suprafețe, Sp.1(12m/6m) și Sp.2(6/4m), au fost trasate în suprafața pe care primăria din localitate intenționează să realizeze o magazie și o centrală termică, pe latura sudică a școlii gimnaziale din comuna Negrilești. Înainte de deschiderea acestor unități de săpătură a fost realizată o prospecțiune geofizică.

Suprafața 1(Sp.1/2017) a fost deschisă la 12m est de colțul de SV al școlii și la 3,6m de zidul sudic al acesteia. Caseta este orientată E-V, cu dimensiunile de 12m/ 6m, a permis identificarea a patru complexe(Cx.1, Cx.2, Cx.3, Cx.4) care au fost încadrate cronologic în secolele VIII-X și XIX-XX. Sporadic au apărut și fragmente ceramice databile în perioada târzie a epocii bronzului.

Suprafața 2 (Sp.2/2017) a fost trasată la 0,50 m de unitatea de cercetare precedentă, cu o orientare N-S și dimensiunile de 6m/ 4m. Sp.2 a fost deschisă la est de Sp.1 cu scopul de a surprinde continuarea Cx.2. Groapa de var(Cx.2) a fost surprinsă încă de la -0,40m și se închidea la -1,95m. Materialul arheologic, foarte răzleț, a apărut la adâncimi mari, între -1,30m și -2,10m. După adâncimea de 2,10m nu au mai fost sesizate urme de locuire umană.

Negrilești, jud. Galați, în *Danubius*, XXXIII, 2015, pp. 119-154; Costel Ilie, Paul Ciobotaru, Mircea Nicu, Adrian Ionuț Adamescu, Ovidiu Soleriu Cotoi, *Raport de cercetare arheologică Negrilești-Curtea Școlii, com. Negrilești, jud. Galați*, în *Cronica Cercetărilor Arheologice din România – campania 2015*, cIMeC, 2016, p.174-179, p.543-561; Costel Ilie, Paul Ciobotaru, Adrian Ionuț Adamescu, *Raport de cercetare arheologică Negrilești-Curtea Școlii, com. Negrilești, jud. Galați*, în *Cronica Cercetărilor Arheologice din România – campania 2016*, cIMeC, 2017, p.191-199.

Stratigrafia în acest sector se deosebește de restul sitului prin faptul că avem o succesiune de straturi, rezultat al depunerilor în mod diferit a diluviunilor venite de pe versantul situat la est, peste drumul comunal. Astfel s-a putut constata că sub solul vegetal actual se găsesc depuneri succesive de microprundișuri cu grosimi de 0,10m-0,15m, pământ galben nisipos (grosime 0,40m), pământ negru granulos (grosime 0,40m-0,70m), în care apar uneori și elemente de intervenție antropică din perioada modernă, urmat de un alt nivel de galben nisipos (grosime 0,40m). După adâncimea de -1,20m-1,40m apar straturile de pământ în care au fost surprinse nivele arheologice, antice și preistorice, corespunzătoare celor din alte zone ale sitului, situate mai la vest de acest punct.

Sectorul topografic C3(„Pin”)

Cercetarea din acest sector a fost determinată de punerea în evidență, ca urmare a agresiunii sitului, prin practicarea unor gropi de împrumut pământ vegetal, a unor urme de locuire din epoca bronzului, perioada post-romană și cea modernă. Casetele au fost trasate în funcție de zonele afectate de gropile de împrumut pământ vegetal, întrucât o parte din complexele arheologice din această zonă au fost distruse parțial sau total.

În cele două unități de săpătură, Cas.1/2017 și Cas.2/2017, au fost descoperite 34 complexe de locuire datate în neoliticul timpuriu, epoca bronzului, perioada secolelor IV p. Chr. și VIII-X p. Chr., precum și structuri din perioade mai recente.

Cas.1/2017, orientată E-V și cu dimensiunile de 9m/5m, este situată la Nord de S8/2012 și la Vest de Cas.1/2016. Profilul de Est al Cas.1/2017 corespunde cu limita vestică a Cas.3/2012. Caseta a fost deschisă pentru a verifica gradul de afectare a straturilor arheologice în urma intervențiilor umane neautorizate în sit, precum și eventualitatea surprinderii continuării unor complexe cercetate în anul 2012, în S8 și Cas.3. Au fost surprinse 17 complexe cu material specific neoliticului timpuriu (Cultura Starčevo-Criș), epocii bronzului (Cultura Noua), perioadei migrațiilor (Cultura Sântana de Mureș - Cerneachov) și epocii moderne.

Cas.2/2017 a fost trasată la 4m vest de Cas.1/2017 și la 0,50m de Cas.3/2016. La vest s-a păstrat un martor de 0,50m înspre Cas.1/2016. Orientarea casetei este E-V, iar dimensiunile sunt de 12m/6m. Caseta a fost deschisă cu intenția de a surprinde continuarea locuinței Cx.21/2016, apărută în partea nord-estică a Cas.3/2016, precum și verificarea stării de conservare a sitului în acest punct agresat de intervențiile neautorizate. Ca urmare a cercetării arheologice, în această suprafață, au fost puse în evidență un număr de 17 complexe de locuire cu material specific neoliticului timpuriu (Cultura Starčevo-Criș), epocii bronzului (Cultura Noua), perioadei migrațiilor (Cultura Sântana de Mureș-Černjachov) și epocii moderne.

Stratigrafia celor 2 unități de săpătură, din sectorul topografic C3(Pin) este asemănătoare și respectă succesiunea straturilor de sol evidențiată în campania anului 2016 din același sector. Astfel, solul viu este constant suprapus de un sol galben pătat cu negru, cu o grosime variabilă de 0,15 m până la 0,30 m, care

reprezintă, de fapt, stratul în care se închid, de regulă, complexe datate în perioada finală a epocii bronzului. Complexele cu material arheologic specific culturii Noua se află în următorul strat, un sol de culoare cafenie, cu o grosime de 20cm-30cm. Urmează, mai apoi, un sol negru granulos cu grosimi de 0,15 m-0,60 m, care reprezintă nivelul de locuire ce poate fi datat în secolul IV p. Chr. (cultura Sântana de Mureș-Černjachov). Suprapuse acestui nivel se află, în ordine, un strat cu pământ negru deschis, de circa 0,15m-0,25m, cu material arheologic datat în perioada secolelor VIII-X, un sol negru de consistență compactă, cu o grosime ce variază între 0,10 și 0,30 m, în care au fost identificate complexe ce pot fi datate în perioada modernă, urmat de stratul vegetal.

Complexe arheologice

În cele patru suprafețe cercetate în anul 2017 au fost descoperite complexe arheologice încadrate cronologic începând cu neoliticul timpuriu, epoca bronzului și până în perioada modernă.

Din cele 38 de complexe, 18 sunt gropi, șase instalații de foc, patru locuințe, un mormânt de înhumăție și nouă aglomerări de materiale arheologice.

Sector topografic B7(„Curtea Școlii”)

În cele două suprafețe cercetate au fost descoperite patru complexe(Cx.1/CS, Cx.2/CS, Cx.3/CS, Cx.4/CS) care sunt încadrate cronologic în secolele VIII-X și XIX-XX. Sporadic au apărut și fragmente ceramice databile în perioada târzie a epocii bronzului.

Cx.1/CS este o aglomerare de chirpic și puține materiale arheologice ce a fost surprins pe suprafața carourilor 6AB. Aglomerarea a fost surprinsă între adâncimile de -0,20m și -0,50m și constituie resturile unei locuințe moderne dezafectate. De formă rectangulară, cu dimensiunile surprinse de 2,60m(E-V)/1,70m(N-S), complexul se continuă sub profilele de vest și sud ale casetei Sp.1. Considerăm că Cx.1/CS reprezintă resturile unei locuințe din perioada modernă.

Cx.2/CS a fost surprins în carourile 1-2BC(Sp.1), începând cu adâncimea de -0,20m și se continuă în Sp.2. Acest complex este o fostă groapă de var, golită parțial, în care au fost aruncate resturi de materiale de construcție provenite de la ridicarea școlii. Spre bază a fost găsit un strat de var cu grosimea de 0,20m - 0,80m. Groapa de var avea o formă rectangulară, cu colțurile rotunjite, cu dimensiunile de 5,4m/2m și se închidea la adâncimea de -1,95m.

Cx.3/CS reprezintă resturile unei vetre de fierărie din perioada modernă, cu dimensiunile de 1,3m/1,2m, ce a fost surprinsă în caroul 4B între adâncimile de -0,40m -0,50m. Vatra avea o formă relativ circulară, cu dimensiunile de 1,40m(E-V) pe 1,80m(N-S). Grosimea crustei arse la negru vinețiu a fost de 0,05 m, iar difuziunea la roșu a pământului ars era de 0,02m – 0,03m. Au fost puse în evidență vatra, precum și zonele de pământ ars la negru și cărămiziu din jurul acesteia. În partea de est a vetrei a fost identificată zona prin care era evacuată cenușa. Au fost identificate și urme de la gropile în care se aflau parii, ce susțineau un acoperiș

și/sau foalele fierăriei. Din zonele de arsură și prin cenușă au fost recuperate bucăți de zgură și numeroase fragmente metalice, în special cuie și caiele.

Cx.4/CS a apărut în caroul 6A(Sp.1) la adâncimea de -1,65m și se continuă sub profilul de vest. Este vorba de o groapă care se observă în profil începând de la adâncimea de -1,20m. Groapa, cu dimensiunile surprinse de 0,40m(E-V) și 1,40m(N-S), se închidea la -1,80 m. Din umplutura gropii au fost recoltate fragmente ceramice din perioada secolelor VIII - X p. Chr.

Sector topografic C3(„Pin”)

În sectorul C3(„Pin”) au fost surprinse un total de 34 de complexe dintre care 17 în Cas.1/2017. Dintre cele 17 complexe, din Cas.1, două sunt instalații de foc (Cx.1/P, Cx.12/P), opt sunt gropi menajere (Cx.4/P, Cx.10b/P, Cx.10c/P, Cx.11/P, Cx.18/P, Cx.19a/P, Cx.19b/P, Cx.24/P), iar șapte sunt aglomerări formate din fragmente ceramice, resturi osteologice, pietre și chirpic (Cx.5/P, Cx.8/P, Cx.9/P, Cx.10a/P, Cx.14/P, Cx.15/P, Cx.17/P). Din aceste complexe de locuire au fost prelevate materiale specifice neoliticului timpuriu (Cultura Starčevo-Criș), epocii bronzului (Cultura Noua), perioadei migrațiilor (Cultura Sântana de Mureș-Černjachov) și epocii moderne.

În Cas.2/2017 au fost puse în evidență trei locuințe(L1/2017/P, Cx.6/L2/2017/P, Cx.21/2016/P), trei instalații de foc (C.1/P, C.2/P, C.3/P), nouă gropi menajere (Cx.2/P, Cx.3/P, Cx.7/P, Cx.16/P, Cx.20/P, Cx.22/P, Cx.23/P, Cx.24/P, Cx.26/P), o aglomerare (Cx.13/P) și un mormânt(Cx.21/P).

L1/2017/P reprezintă o parte dintr-o locuință de epocă modernă, orientată NE-SV cu dimensiunile surprinse de 2,80m/2,40m. Locuința acoperă suprafața carourilor 5-6AB din Cas.2. Complexul a fost surprins la adâncimea de -1,10m, iar podeaua, din lut bătut, a fost sesizată la -1,30m. Locuința L.1/2017 suprapune Cx.3 și avea în partea de nord-vest un cuptor casnic care este ușor adâncit față de podea.

L.2/2017/P(Cx.6/P) este o locuință de formă rectangulară, cu colțurile rotunjite, ce a apărut în Cas.2, carourile 4-6AB, la adâncimea de -1,30m. Locuința, cu dimensiunile surprinse de 3,50m(N-S)/2,70m(E-V), coboară până la -1,80m, unde se află podeaua din pământ galben bătut. La -1,70m pe laturile de nord și de vest a fost surprins un prag de 0,15m-0,20m lățime. În colțul de N-E locuința a fost prevăzută cu un cuptor pietrar ce a fost secționat de Cx.3/2017. Ceramica descoperită în acest complex datează locuința în secolele VIII-X p. Chr.

Cx.21/2016/P reprezintă continuarea locuinței descoperită în Cas.3/2016 în partea de NE și care se continua sub profilul de Nord. În Cas.2/2017 a fost surprins, spre profilul de Sud, în carourile 1-3A, continuarea respectivei locuințe, între adâncimile de -1,30m și -2,20m. Dimensiunile surprinse ale acestui complex au fost de 1,90m, latura de NE-SE, pe 4,00m, latura de NE-SV. La adâncimea de -2,00m, pe podeaua locuinței, în colțul de NE, a fost pusă în evidență instalația de foc ce deservea respectiva amenajare. Aceasta a fost un cuptor cu pereții realizați din pietre de dimensiuni medii și mici și vatra așezată direct pe pământ. Sub bolta cuptorului,

prăbușită pe vatră, au fost descoperite fragmente ceramice. Vatra cuptorului avea dimensiunile de 0,60m(E-V)/ 0,70m(N-S). Grosimea crustei vetrei era de 0,01m, iar arsura la roșu a pământului ajungea la grosimea de 0,05m.

C.1/P este un cuptor de uz casnic surprins în colțul de NV al locuinței L1 și se află în caroul 6B. Pentru a fi cercetat în întregime Cas.2 a fost extinsă cu o încă 0,50m/2m spre vest. Cuptorul de uz casnic, realizat direct în pământul cruțat, a fost surprins cu bolta prăbușită din vechime și cu vatra spartă în colțul de SV. Dimensiunile exterioare ale cuptorului au fost de 1,80m pe axa E-V și 1,05m pe N-S. La interior, cuptorul avea, la nivelul vetrei, dimensiunile de 1,32m/0,70m, zona camerei de ardere fiind de 0,62m/0,55m, iar a gurii de evacuare, aflată spre SE, 0,70m pe axa E-V și pe axa N-S 0,40m la vest și 0,24m la est. Din acest cuptor au fost recuperate materiale arheologice de factură modernă.

C.2/P este un cuptor pietrar descoperit în Cas.2, caroul 2B încă de la adâncimea de -1,10m. De formă rectangulară, cu dimensiunile de 1,25m, E-V și 1,10m, N-S, cuptorul a avut pereții realizați din pietre de dimensiuni medii și mici printre care au fost așezate fragmente ceramice de epoca bronzului și din secolele VIII-X. Pereții cuptorului, cu grosimea de 0,20m-0,25m, s-au păstrat pe verticală între 0,20m-0,30m. Bolta era prăbușită peste vatra cuptorului, vatră sesizată la adâncimea de -1,40m. Grosimea la roșu a pământului din zona vetrei ajungea la 0,05m. Camera de ardere și zona de evacuare, aflată pe latura de sud, aveau o formă de potcoavă, cu dimensiunile maxime de 0,80m(N-S)/ 0,60m(E-V).

C.3/P a fost un cuptor pietrar descoperit în Cas.2, carourile 4-5B, ce a fost distrus pe mai mult de jumătate de groapa Cx.3. Cuptorul a apărut la -1,40m și avea vatra pe podeaua L.2/2017/P(Cx.6/P), la -1,80m. Pereți și bolta erau prăbușite peste vatră, din care s-a păstrat doar o treime. Cuptorul, de formă rectangulară, avea dimensiunile de 1,00m pe axa N-S și de 0,70m pe cea de E-V. Cuptorul este datat, ca și locuința pe care o deservea, în secolele VIII-X p. Chr.

Cx.1/P este o vatră ce a fost surprinsă în caroul 3C din Cas.1/2017, la adâncimea de -0,20 m, și care intră în profilul de Nord. Forma ei este aproximativ ovală, dimensiunile surprinse fiind de 0,65m/0,75m, suprafața este fețuită, iar grosimea arsurii la roșu variază între 0,02m-0,04m, în punctul cu arderea cea mai intensă. A fost așezată pe pământ negru bătut, iar în jurul ei au fost găsite fragmente ceramice specifice Culturii Sântana de Mureș-Černjachov.

Cx.2/P a fost identificat în Cas.2, colțul de NE a caroului 1C, încă de la adâncimea de 0,35m. Cx.2 este probabil o groapă care are pereți drepecți și dimensiunile surprinse în secțiune de doar 0,30m pe axa E-V și 0,60m N-S. Complexul intră, în cea mai mare parte, în profilele de Est și Vest ale casetei Cas.1.

Cx.3/P este o gropă menajeră de mari dimensiuni cu material arheologic (ceramică, lame de cuțit, zgură, resturi faunistice) specific perioadei medieval târzii și epocii moderne. Cx.3 este o groapă cu formă aproape circulară, cu dimensiunile surprinse de 2,65m(E-V)/2,30m(N-S), ce a apărut la adâncimea de -0,90m, în carourile 3-5AB din Cas.2. Groapa cobora în trepte, alveolat spre interior, până la

adâncimea de -2,95m. Complexul a fost suprapus, în partea de SV, de L1/2017/P, la SE taie complexele Cx.21/2016 și Cx.22/2017, iar la NV a secționat cuptorul C.1.

Cx.4/P este o groapă menajeră, care a apărut în caroul 3A, la adâncimea de -0,80 m, lângă profilul de Sud al Cas.1/2017. Forma gropii este ovală. Cx.4/P a fost secționat pe axa N-S și din pământul excavat au rezultat fragmente ceramice specifice epocii migrațiilor (Sântana de Mureș-Černjachov), pietre, resturi osteologice și chirpici. Baza gropii, evidențiată la adâncimea de -2,55m, este dreaptă, iar pereții sunt clopoțiți. Groapa taie complexul 10c/P pe latura sud-estică a acestuia.

Cx.5/P a fost identificat la adâncimea de -1,00m, în capătul de E al Cas.1, carourile 1-2BC. Acest complex se continuă până la -1,10m. Este, cel mai probabil, o aglomerare formată din fragmente ceramice specifice epocii bronzului (Cultura Noua), resturi osteologice, piatră și resturi de chirpic.

Cx.7/P este o groapă surprinsă în Cas.2/2017, carourile 4BC, între adâncimile de -1,65m și -2,10m. Groapa era circulară în plan și coboara alveolat spre bază. Puținele materiale arheologice descoperite în umplutura gropii datează complexul în epoca bronzului.

Cx.8/P a fost identificat la adâncimea de -1,00m, în carourile 2-3B din Cas.1. Este o aglomerare de pietre cu dimensiuni medii și mari, resturi osteologice, fragmente ceramice specifice epocii bronzului (Cultura Noua) și chirpic. Forma este rectangulară cu colțurile rotunjite.

Cx.9/P a fost identificat în caroul 3C din Cas.1, la adâncimea de -1,00m. Se prezintă sub forma unei aglomerări formată din pietre de dimensiuni medii, sparte, fragmente ceramice specifice epocii bronzului (Cultura Noua) și resturi osteologice.

Cx.10a/P a fost identificat în capătul de Vest al Cas.1, caroul 5A, la -1,00 m și intră sub profilul de V. Este o aglomerare formată din pietre de dimensiuni mici, resturi de chirpic și fragmente ceramice specifice epocii bronzului (Cultura Noua).

Cx.10b/P este o groapă menajeră, identificată în carourile 4-5A din Cas.1, la adâncimea de -1,10 m. La început complexul s-a prezentat sub forma unei aglomerări de chirpic masiv cu urme de bârne și nuiiele, fragmente ceramice și resturi osteologice, care se continuă și în adâncime. Sub această aglomerare inițială s-a conturat o groapă circulară, care în adâncime are formă tronconică, ce se îngustează treptat către baza dreaptă. Pe latura estică, groapa prezintă două trepte înguste. Baza gropii este la -2,25 m. Complexul taie Cx.10c/P, pe latura sud-vestică a acestuia. Din pământul de umplură al gropii au rezultat fragmente ceramice specifice perioadei migrațiilor (Cultura Sântana de Mureș-Černjachov), chirpici și o greutate de lut fragmentară.

Cx.10c/P a apărut la adâncimea de -1,20 m, în caroul 4A (Cas.1/2017), sub forma unei aglomerări formată din chirpic, resturi osteologice și fragmente ceramice. De la -1,40 m se transformă într-o groapa menajeră, de formă circulară în plan, care este tăiată pe latura de SV de Cx.10b/P și de Cx.4/P pe latura de SE. Pereții gropii sunt drepecți, iar baza acesteia este, de asemenea, dreaptă și se afla la

adâncimea de -2,40 m. Din pământul de umplutură au rezultat fragmente ceramice specifice epocii bronzului (Cultura Noua), resturi osteologice și chirpic.

Cx.11/P este o groapă menajeră ce a fost surprinsă la adâncimea de -0,34m, în caroul 4C din Cas.1. Groapa este circulară în plan și intră sub profilul de Nord, dimensiunile surprinse fiind de 0,40m/ 0,30m. Cx.11/P coboară clopotit, diametrul maxim al clopotirii este de 1,60m, pe axa E-V, după care se îngustează ușor spre bază, unde diametrul este de 1,50m. Groapa se termină la -1,20m, baza acesteia fiind dreaptă. Cx.11/P nu a avut inventar, însă, din punct de vedere stratigrafic, acest complex pleacă din nivelul de epocă modernă.

Cx.12/P este o vatră ce a apărut în colțul de NE al Cas.1 (caroul 1C), la adâncimea de -1,00 m. Complexul arheologic a fost evidențiat parțial, deoarece intră sub profilele de Nord și Est ale casetei menționate. Vatra, care este distrusă din vechime, a fost așezată pe pământ bătut și are suprafața fețuită. Arderea la roșu este mai intensă în centrul acesteia, mergând până la 0,32m în adâncime, iar pe margine ajunge doar până la 0,04m grosime. Pe latura estică, vatra, este tăiată de Cx.18/P. În jurul ei au fost descoperite câteva fragmente ceramice specifice epocii bronzului (Cultura Noua).

Cx.13/P este o aglomerare de chirpici fărâmițați, ceramică și urme de cărbune, ce a apărut în Cas.2/2017, carourile 5BC, între -1,20m și -1,65m. Aglomerarea de materiale poate fi încadrată cronologic în epocă modernă.

Cx.14/P este tot o aglomerare care a apărut la adâncimea de -1,10m, în carourile 3BC ale Cas.1/2017, spre profilul de Nord. Complexul, de formă ovală, s-a închis la adâncimea de -1,30m și a oferit o cantitate însemnată de resturi osteologice de animale, dintre care unele prezentau urme de ardere. Din această aglomerare au fost recuperate și fragmente ceramice specifice epocii bronzului (Cultura Noua).

Cx.15 reprezintă o aglomerare de materiale ceramice, chirpic și oase de animale, ce a fost sesizată la adâncimea de -1,20, în carourile 1-2A din Cas. 1/2017. Complexul se prezintă sub o formă aproximativ dreptunghiulară cu colțurile rotunjite și se caracterizează printr-un pământ negru, pigmentat cu chirpic ars la roșu. Pe suprafața acesteia au fost descoperite și câteva fragmente ceramice specifice culturii Sântana de Mureș-Černjachov.

Cx.16/P a fost surprins în caroul 1C al Cas.1/2017, începând cu adâncimea de -1,30m. Conturul gropii, de formă circulară în plan, apare și în profilul de Est al casetei menționate încă de la adâncimea de -1,00m. La partea superioară, Cx.16/P a fost tăiat de Cx.2/P. Groapa se închide clopotit la adâncimea de -2,40m. Din pământul de umplutură au fost prelevate fragmente ceramice specifice culturii Noua, un ac din bronz și materiale osteologice.

Cx.17/P reprezintă o aglomerare de materiale ceramice, chirpic și oase de animale, ce a fost sesizată la adâncimea de -1,20, în carourile 1-2A ale Cas. 1/2017. Complexul, ce se prezenta sub formă semi-ovală, intra în profilul de Sud și se închide la -1,45m. De altfel, la această adâncime s-a observat un pământ negru bătut, o posibilă podea de locuință, fapt ce ne determină să considerăm că acest complex reprezintă, de fapt, latura nordică a locuinței L1/2012. Pe suprafața Cx.17/P au fost

descoperite resturi de chirpic și câteva fragmente ceramice specifice Culturii Sântana de Mureș-Černjachov. În capătul de Est al acestui complex și în profilul de Sud al Cas.1/2017 se poate observa și o groapă, Gr.1/2012, care avea dulapi de lemn pe fundul acesteia și care, cel mai probabil, aparține locuinței L1/2012.

Cx.18/P este o groapă menajeră care a apărut la -1,20 m, în carourile 1BC din Cas.1/2017. Groapa intră sub profilul de Est și taie Cx.12/P pe latura sudică a acestuia. Cx.18/P este caracterizat printr-un contur neuniform de pământ negru. Dimensiunile surprinse ale gropii au fost de 0,80m pe axa E-V și de 1,90m pe axa N-S. Forma gropii este tronconică, iar în capătul de S prezintă două trepte (una la -2,15m, iar cealaltă la -2,25 m). Baza gropii este dreaptă și se află la -2,90 m. Din pământul de umplutură au rezultat fragmente ceramice specifice epocii bronzului (Cultura Noua), resturi osteologice, resturi de chirpic, pietre și melci.

Cx.19a/P fost identificat la -1,20m, carourile 1AB din Cas.1/2017. Acesta este, cel mai probabil, o groapă menajeră care intră sub profilul de Est. Groapa are dimensiunile surprinse de 1,70m(E-V)/2,10m(N-S) și o formă oval-alungită. Groapa se încheie la adâncimea -1,60m, unde suprapune un alt complex, Cx.19b/P. Din pământul de umplutură, un sol de culoare cafenie, au rezultat fragmente ceramice specifice epocii bronzului (Cultura Noua), resturi osteologice și chirpici.

Cx.19b/P a apărut imediat sub Cx.19a, la -1,60m, în carourile 1AB din Cas.1/2017 și se încheie cotlonit spre sud-vest la adâncimea de -2,70m. Dimensiunile surprinse au fost de 2,10m, E-V, și de 1,20m pe axa N-S. Partea estică a gropii se continuă în fosta casetă Cas.3/2012, unde a fost cercetată o locuință din neoliticul timpuriu (Cultura Starčevo-Criș), L2/2012. Alături de un craniu și oase mari de bovidu au fost recuperate din această groapă și câteva fragmente ceramice specifice culturii Starčevo-Criș.

Cx.20/P este o groapă ce a fost evidențiată după eliminarea Cx.13/P, în Cas.2/2017, carourile 5BC, la adâncimea de -1,70m. Este o groapă de formă circulară, cu dimensiunile de 1,40m(E-V)/1,50m(N-S), care are pereții drepi și se încheie la -2,00m. Micile fragmente ceramice descoperite încadrează complexul în epoca bronzului.

Cx.21/P reprezintă o înhumare umană ce a apărut pe centrul Cas.2/2017, în caroul 4B, între -1,70m-1,80m. Scheletul de adolescent, depus în poziție chircită, este orientat NE-SV, cu fața spre nord și brațele aduse sub craniu. Nu a avut inventar, dar stratul în care a fost descoperit, precum și poziția complexului ne face să încadrăm acest complex în epoca bronzului.

Cx.22/P este o groapă ce a fost surprinsă în Cas.2/2017, caroul 3A, la adâncimea de -1,70m. Groapa, circulară în plan, avea diametrul de 0,90m, pereții drepi și se încheie la -2,00m. Din groapă au fost recuperate fragmente ceramice atipice.

Cx.23/P a apărut sub cuptorul C.1/P și locuința L1/2017/P, în Cas.2/2017, carourile 6AB, la adâncimea de -1,70m. Groapa, circulară în plan, avea 1,10m diametru și a coborât clopotit până la adâncimea de -3,00m, unde a atins

dimensiunile de 1,80m/1,90m. Groapa a oferit material specific culturii Sântana de Mureș-Černjachov.

Cx.24/P este o groapă ce a fost sesizată în caroul 3C al Cas.2/2017, la adâncimea de -1,70m, și care intră în profilul de Nord. Dimensiunile surprinse ale acestui complex de formă ovală au fost de 1,60m pe axa E-V și de 0,35m pe axa N-S. Groapa se închide ușor alveolat la adâncimea de -2,40m, oferind doar câteva fragmente ceramice din epoca bronzului.

Cx.25/P este o groapă ce a apărut la -1,60m, în caroul 3A al Cas.1/2017. Complexul intră sub profilul de Sud și este tăiat pe latura de NV de Cx.4/P. Forma gropii este circulară și este clopotită pe laturile de Nord și Eest. Din pământul de umplură au rezultat fragmente ceramice specifice epocii bronzului (Cultura Noua) și resturi osteologice. La adâncimea de -2,20m a fost descoperit un schelet de animal, de talie medie, orientat cu capul spre V și culcat pe partea dreaptă (picioarele spre Sud). Scheletul nu avea craniu, ci doar o jumătate de mandibulă. Baza gropii este dreaptă și a fost surprinsă la -2,50m.

Cx.26/P a fost surprins în caroul 1A din Cas.2/2017, la adâncimea de -1,70m, și cobora drept până la -2,00m. Dimensiunile surprinse ale acestei gropi, ce intră sub profilul de Est, erau de 1,20m(E-V)/1,65m(N-S). Materialul arheologic descoperit este databil în perioada târzie a epocii bronzului.

Material arheologic

Materialul arheologic aparținând perioadei târzii a epocii bronzului (cultura Noua) cuprinde fragmente ceramice de uz comun, lucrate la mână dintr-o pastă grosieră, precum și ceramică de bună calitate, uneori cu suprafețe lustruite, lucrată tot la mână, însă dintr-o pastă relativ fină, de o culoare cenușie.

Formele ceramice sunt reprezentate prin fragmente provenite de la vase-borcan, cești cu torți supraînălțate, cupe sau castroane. Decorul aplicat ceramicii descoperite în campania 2017 este, de obicei, alcătuit din brâu alveolar, mai rar continuu, în formă de „S” dispus oblic pe corpul și sub marginea vaselor; notăm, totuși, și prezența unui vas de mici dimensiuni cu decor realizat prin tehnica imprimării.

Materialului ceramic specific culturii Noua i se adaugă resturi osteologice, dintre care menționăm prezența unor împungătoare, netezitoare, a unui omoplat crestat, precum și a unei bare din bronz.

Materialul ceramic, specific culturii Sântana de Mureș-Černjachov, este în stare fragmentară și întregibilă, fiind reprezentat prin ceramică realizată la roată sau lucrată cu mâna.

Ceramica lucrată cu mâna este realizată din pastă de culoare cărămidie, cu ceramică pisată și microprundișuri în compoziție. Tipologic, fragmentele provin de la vase de dimensiuni medii, oale cu buza ușor îngroșată și evazată, corp globular alungit și baza dreaptă sau ușor profilată.

Ceramica lucrată la roată este realizată din pastă grosieră și fină, cu microprundișuri în compoziție, de culoare cărămidie și cenușie. Tipologic,

fragmentele ceramice provin de la oale cu corp globular, vase de provizii cu buza în T și decor realizat din linii incizate circulare și vălurite, castroane, căni și cupe.

Ceramica de import este și ea prezentă printr-un mic număr de fragmente, ce provin de la amfore realizate din pastă roșie și gălbuie, cu caneluri late pe corp.

Cercetările arheologice din campania 2017 au evidențiat și prezența unor materiale ceramice datate în perioada secolelor VIII-X p. Chr., având decor cu incizii în val. De asemenea, trebuie să menționăm prezența unor complexe arheologice datate în perioada modernă în care au fost evidențiate fragmente ceramice specifice secolelor XVIII – XIX.

Campania de cercetare arheologică preventivă, din anul 2017, derulată în situl Negrileşti - Curtea Școlii, sector topografic B7, a fost inițiată de autoritatea locală, Primăria Negrileşti. Instituția menționată a solicitat degrevarea de sarcină arheologică a unei suprafețe de 90 m², aflate pe latura de sud a Școlii Gimnaziale, unde se intenționează a se construi un nou corp de clădire, cu destinația de magazie și centrală termică.

Cercetarea a vizat și efectuarea unei verificări în câteva zone din sectorul topografic C3(„Pin”), afectate de practicarea neautorizată a unor gropi de împrumut de pământ vegetal, care au distrus partea superioară a nivelului de interes arheologic.

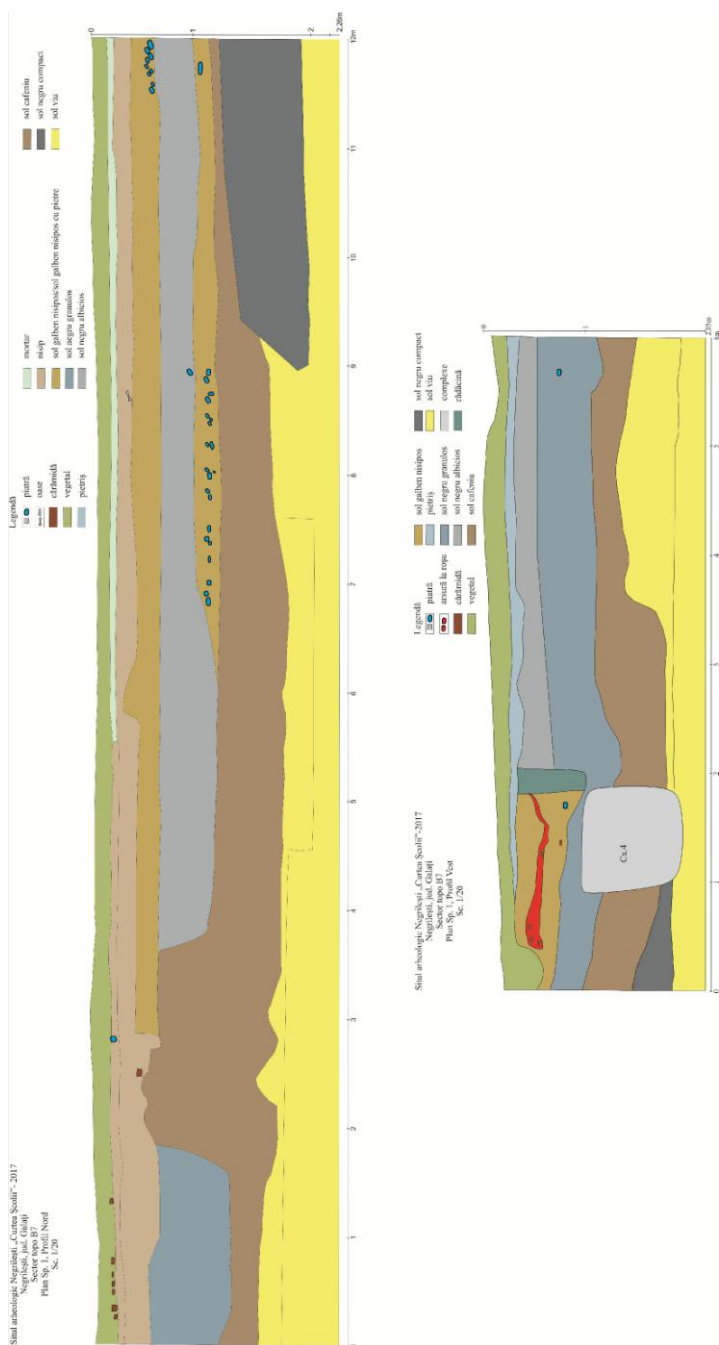
Cercetarea din sectorul topo B7 a avut ca obiectiv degrevarea de sarcină arheologică a suprafeței pe care urmează a se realiza o magazie și centrala termică a școlii gimnaziale. În cele două suprafețe cercetate(Sp.1, Sp.2) au fost descoperite patru complexe(Cx.1/CS, Cx.2/CS, Cx.3/CS, Cx.4/CS) care sunt încadrate cronologic în secolele VIII-X și XIX-XX. Sporadic au apărut și fragmente ceramice databile în epoca târzie a bronzului.

Săpătura arheologică din sectorul topografic C3 a fost determinată de punerea în evidență, ca urmare a agresării sitului, prin practicarea unor gropi de împrumut pământ vegetal, a unor urme de locuire din epoca bronzului, perioada post-romană și cea modernă. Casetele(Cas.1/2017, Cas.2/2017) au fost trasate în funcție de zonele afectate de gropile de împrumut pământ vegetal, întrucât o parte din complexele arheologice din această zonă au fost distruse parțial sau total. În cele patru unități de săpătură, din cele două sectoare topografice menționate, au fost descoperite 38 complexe de locuire datate în neoliticul timpuriu, epoca bronzului, perioada secolelor IV p.Chr. și VIII-X p. Chr., precum și structuri din perioade mai recente.

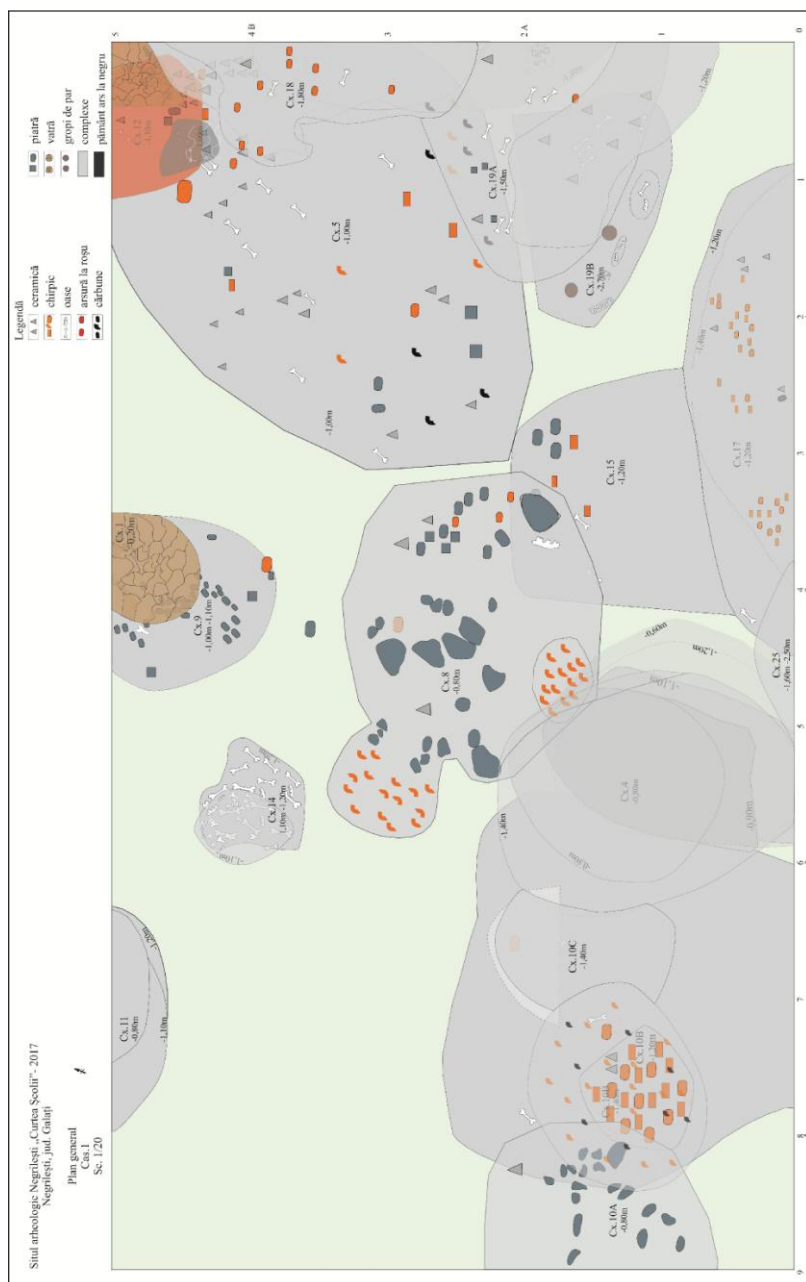

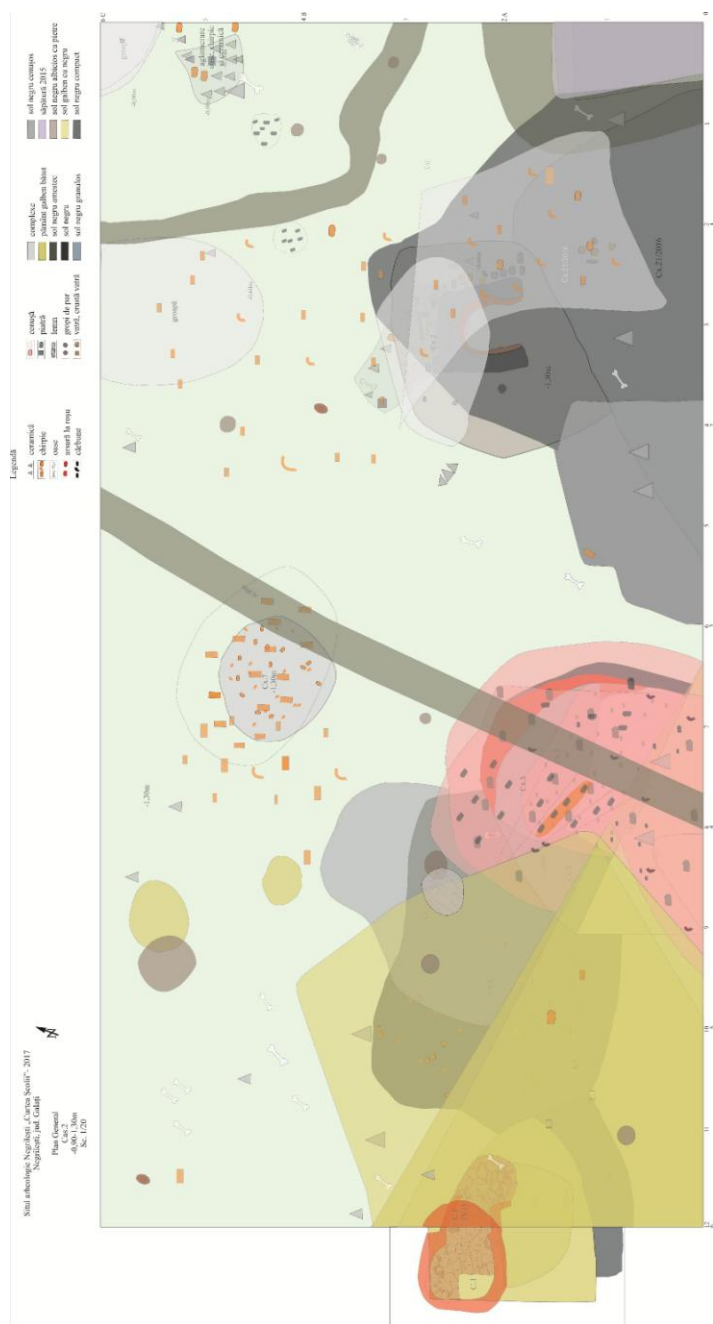
Planșa 1

Situl Negriștei. Imagine satelitară cu zonele cercetate arheologic între anii 2007-2017.

Planșa 3
Situl Negrilești, sectorul topografic B7. Sp.1, profilele de N și V.

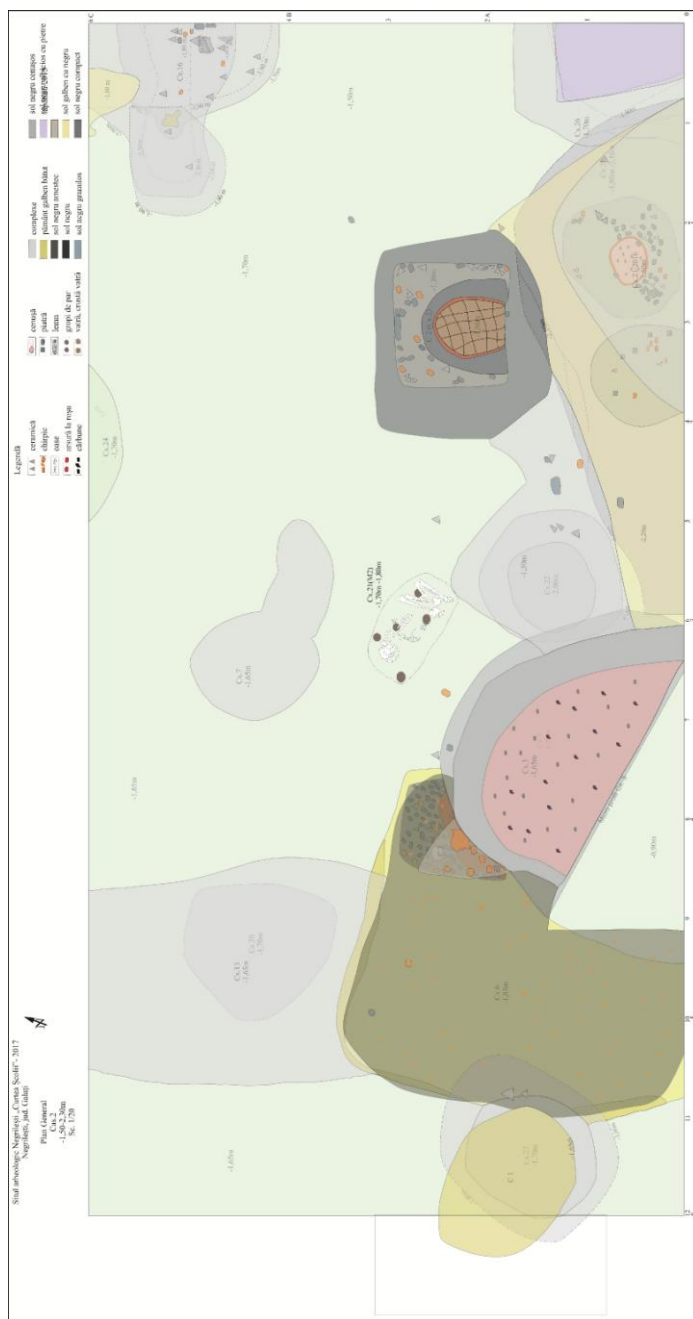

Planșa 6

Situl Negrulești, sectorul topografic C3.

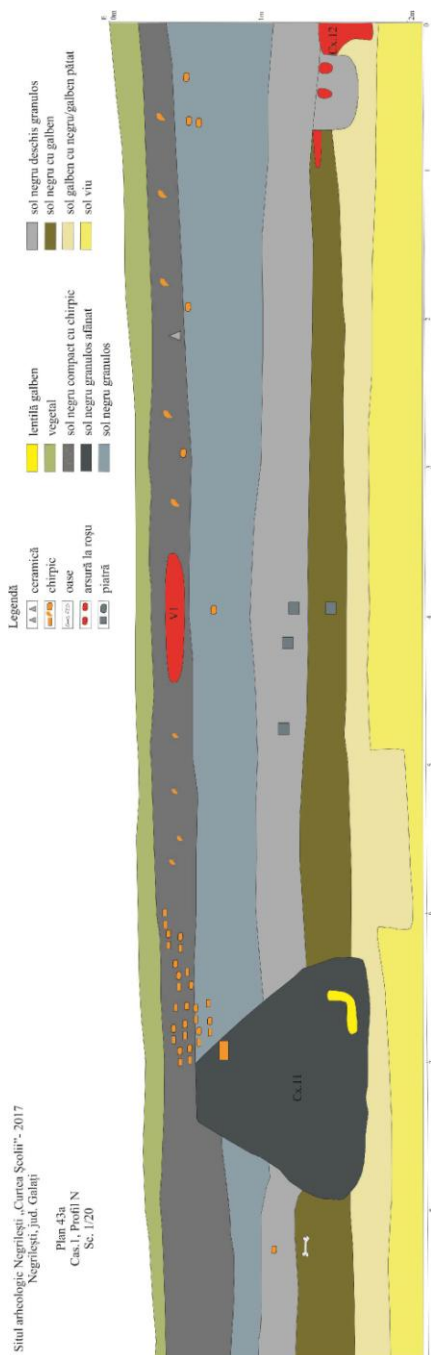
Plan general, complexe Cas.2/2017, -0,50m-1,30m.

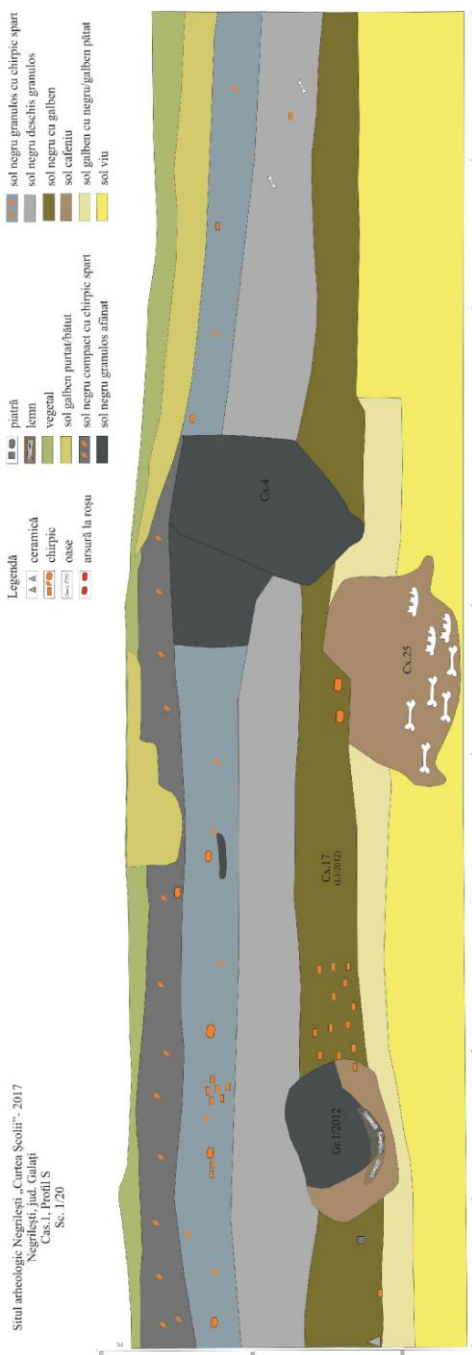
Planșa 7
Situl Negrilești, sectorul topografic C3.
Plan general, complexe Cas.2/2017, -1,50m-2,30m.

Situl arheologic Negrileşti, Curtea Școlii* - 2017
Negrileşti, jud. Galați

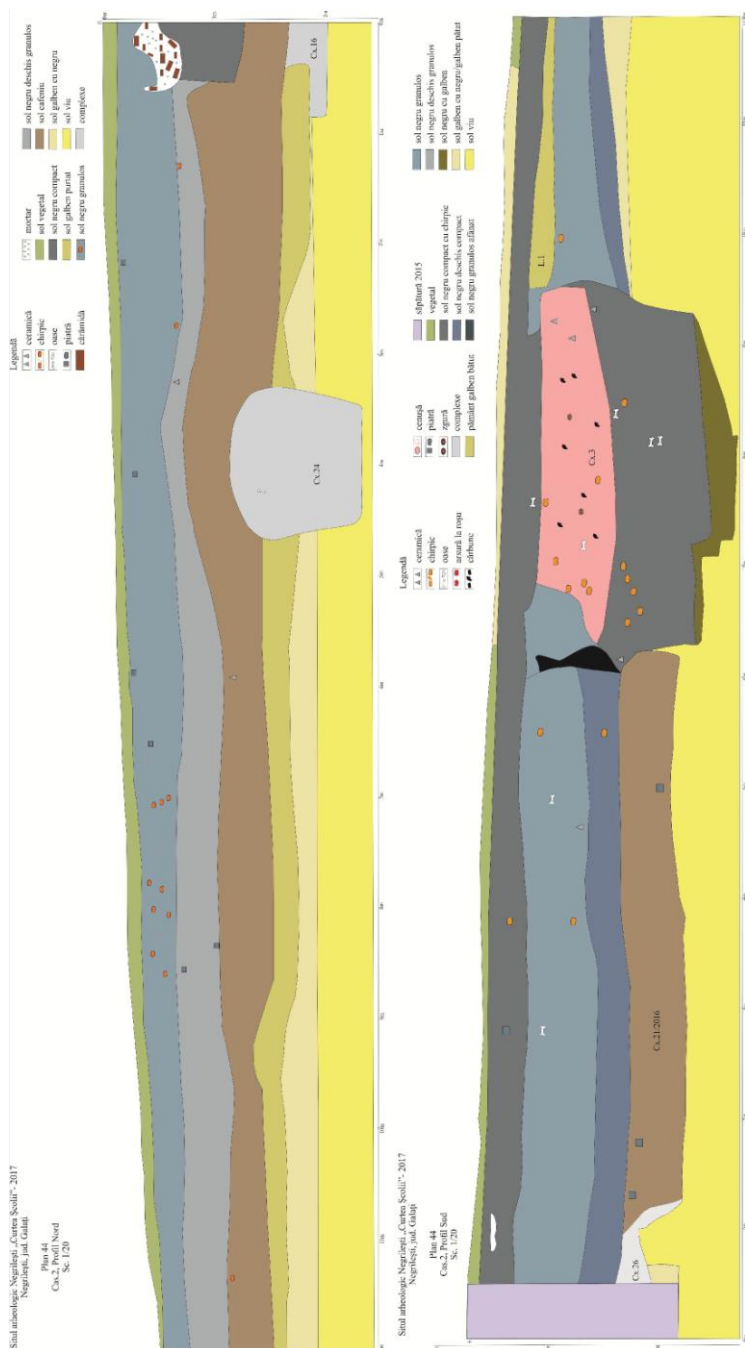
Plan 43a
Cas.1, Profil N
Sc. 1/20

Situl arheologic Negrileşti, Curtea Școlii* - 2017
Negrileşti, jud. Galați
Cas.1, Profil S
Sc. 1/20

Planșa 8
Situl Negrileşti, sectorul topografic C3.
Plan profile N și S, Cas.1/2017.

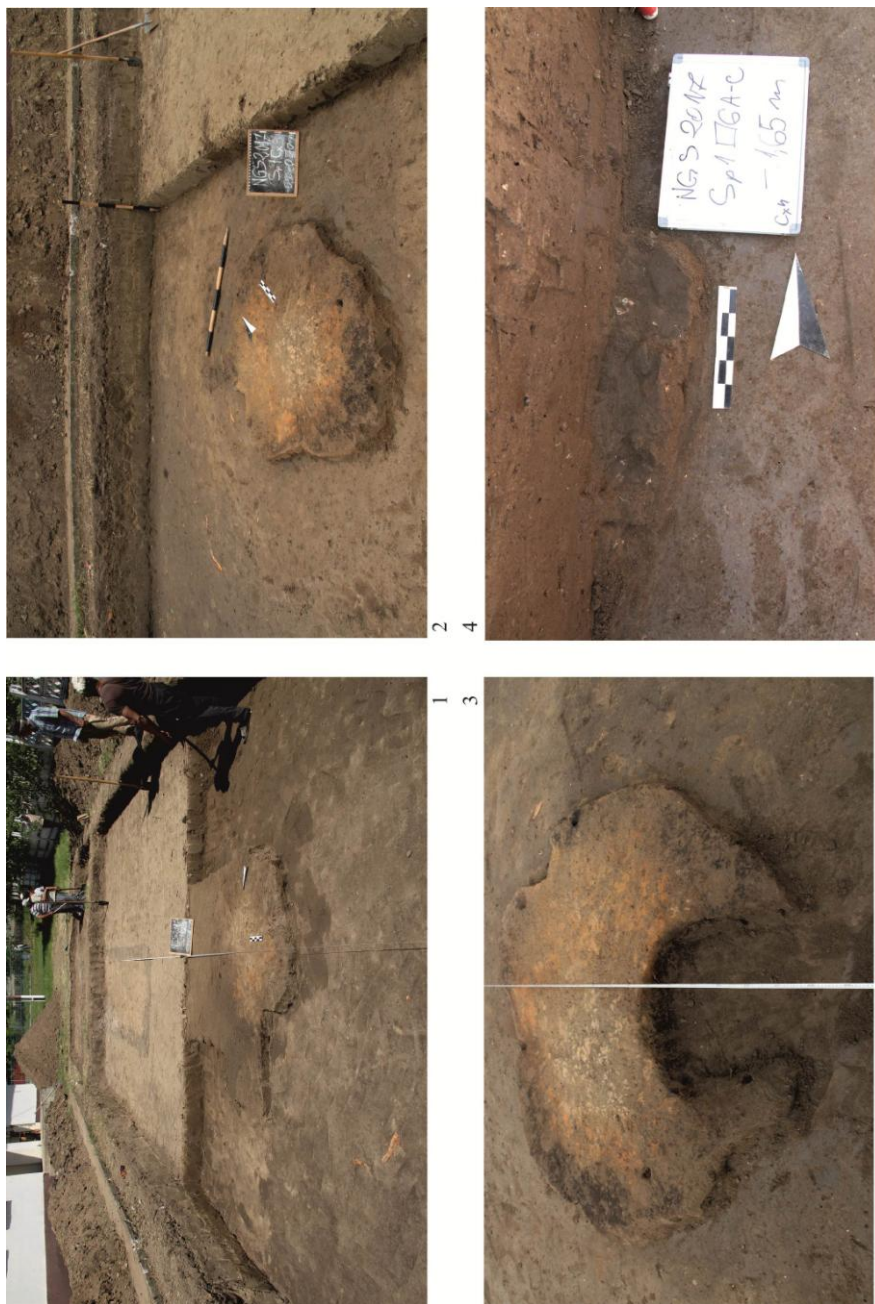
Planșa 9
Situl Negrilești, sectorul topografic C3.
Plan profile N și S, Cas.2/2017.

Planșa 10

Situl Negriștea, sectorul topografic B7.

1. Sp.1., Cx.2; 2. Sp.2 -2,10m; 3. Sp.1, Cx.2; 4. Sp.2, Cx.2.

Planşa 11
 Situl Negrileşti, sectorul topografic B7.
 1-3. Sp1., Cx.3; 4. Sp.1, Cx.4, -1,65m.

Planșa 12

Situl Negriștea, sectorul topografic C3.

1. Cas.1, Cx.1; 2. Cas.1, Cx.4; 3. Cas.1, Cx.5; 4. Cas.1, -1,10m, vedere spre vest.

3

1

2

Planşa 13
Situl Negrileşti, sectorul topografic C3.
1. Cx.14; 2-3. Cas.1, Cx.17.

3

2

1

5

4

Planșa 14

Situl Negrilești, sectorul topografic C3.

1-3 Cas.1, Cx.18, 4. Cas.1, Cx.19a-19b; 5. Cas.1, Cx.4 și Cx.25.

Planșa 15

Situl Negriștești, sectorul topografic C3.

1. Cas.2, vedere spre vest; 2. Cas.2, Cx.3 și C.3;
3. Cas.2, vedere spre nord; 4. Cas.2, Cx.7.

Planșa 16

Situl Negriștești, sectorul topografic C3. 1.

Cas.2, complexe din partea de N-V(Cx.21, Cx.7, Cx.20, C.3); 2. Cas.2, Cx.21;

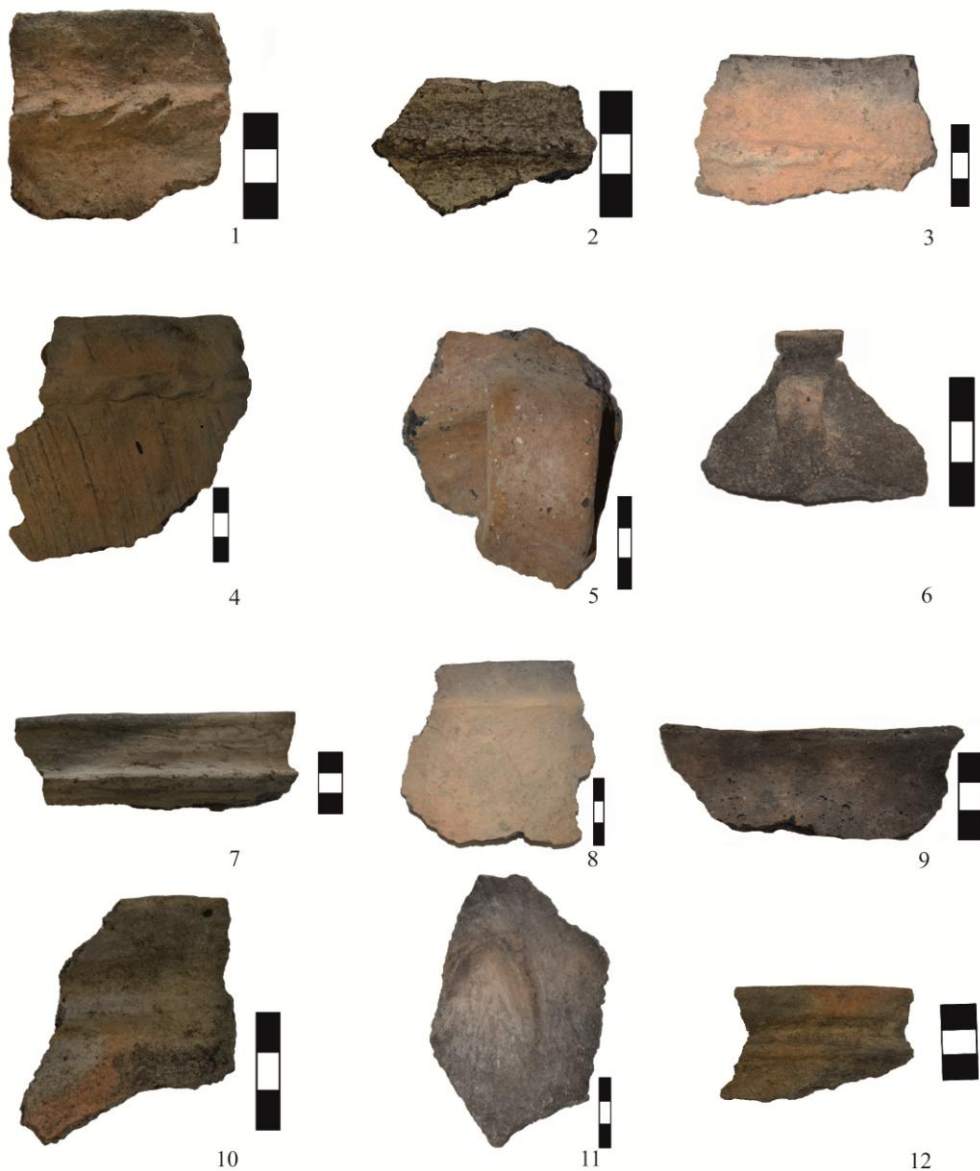
3. Cas.2, Cx.22; 4. Cas.2, Cx.23.

Planșa 17

Situl Negrilești, sectorul topografic C3.

Materiale ceramice(1-9), osteologice(10) și litice(11)
de factură Starcevo-Criș, neoliticul timpuriu.

Planșa 18

Situl Negriștea, sectorul topografic C3.

Ceramică datată în epoca târzie a bronzului, Cultura Noua.

Planşa 19

Situl Negrileşti, sectorul topografic C3.

Material litic(1-4) şi artefacte din materii dure animale(5-8)
descoperite în contexte specifice culturii Noua.

Planșa 20

Situl Negrilești, sectorul topografic C3.

Fragmente ceramice din pastă grosieră(1-4), fină(5-9) și de import (10-11), descoperită în contexte de secol IV p. Chr., cultura Sântana de Mureș-Cerneachov.

Planşa 20

Situl Negrileşti, sectorul topografic C3.

Fragmente ceramice(1-6) şi greutate pentru războiul de ţesut(7-8), secolele VIII-X.

Planșa 21

Situl Negrilești, sectorul topografic C3.

Fragmente ceramice descoperite în contexte de epocă modernă.

Paul CIOBOTARU*

**NOTĂ PRIVIND TREI ULCIOARE AMFOROIDALE (TIP
COCONI), AFLATE ÎN PATRIMONIUL MUZEULUI DE ISTORIE
„TEODOR CINCU”, TECUCI**

**A NOTE REGARDING THREE AMPHORA-LIKE POTS (OF COCONI
TYPE), BELONGING TO THE PATRIMONY OF „TEODOR CINCU”
HISTORY MUSEUM OF TECUCI**

- Abstract -

Within the storing rooms of “Teodor Cincu” History Museum of Tecuci, we identified three pots which, through their shape and material, couldn’t be included to any of the typological groups of discoveries of this institution.

In a photo published by a magazine from 1934 (“Ilustrațiunea Română”), we can notice, along with other fragments of pottery, whorles, the three objects belonging to the Coconi type.

The place of their discovery remains unknown; nevertheless, we have the information that they belonged to the old collection of M. Dimitriu.

The pots under discussion instantiate a particular type, derived from the amphoras and having a capacity and size superior to those of the pots. They are big vases, made of good reddish clay. Their shape is ovoid and long. The bottom is flat, the neck is long and they reach their maximal diameter in the area of the shoulders. They have big handles, oval in section and being fixed from the neck and shoulders. The ornaments are applied on the neck and on the shoulders. Scientific literature consecrated this kind of pottery as of “Coconi type”. They were dated to the second half of the XIV-th century AD.

The material of these pots is of Oriental type and it was used by the population from the mouths of the Danube; this material was prepared in the centers of Crimea or in Northern Anatolia.

In Moldavia, as it is revealed by the settlements from Hlincea – Iași, Hansca, Costești, this type of pottery was used, along with traditional pottery (made of reddish-gray clay) during the first half of the XIV-th century.

* Muzeul de Istorie „Teodor Cincu”, Tecuci (paulciobotaru2008@yahoo.com).

Keywords: archaeology, pottery, amphora, Coconi type, XIV-th century, Middle Age pottery, Tecuci.

În depozitul Muzeului de Istorie „Teodor Cincu” am identificat trei vase care, prin formă și pastă, nu se încadrau în tipologiile descoperite în nici unul dintre siturile în care instituția a realizat cercetări arheologice. Cercetând cu atenție cele trei vase am descoperit că acestea sunt marcate și înregistrate ca provenind de la Poiana. Pornind de la acest aspect am verificat carnetele de șantier și toate publicațiile în care au fost prezentate descoperirile din acest sit precum și sondajele și recunoașterile efectuate de colectivul de cercetare în jurul localității Poiana. În niciunul dintre acestea nu am identificat vreo informație cu privire la proveniența acestor vase.

Nu cunoaștem motivația care a stat la baza acestui fapt, însă, în registrul de inventar, la pozițiile în care se află înregistrate aceste vase, la locul de proveniență este specificat doar Poiana, fără a fi menționate alte elemente de identificare (an, secțiune, carou, adâncime etc.), care să ne ajute în plasarea corectă a acestora.

Luând în considerare toate cele de mai sus, credem că aceste vase nu provin de la Poiana dar nici nu putem emite o ipoteză privind proveniența lor. În arhiva muzeului nu se află nici o înregistrare privind locul de unde ar putea proveni aceste vase, cine le-a adus sau unde și cum au fost descoperite. Este posibil ca odată ajunse în muzeu, acestea să fie depozitate pe același raft cu ceramica de la Poiana, iar cine le-a marcat și înregistrat este posibil să nu fi fost o persoană avizată care să fi cunoscut tipologiile vaselor descoperite aici.

În ziarul „Ilustrațiunea română”¹ din anul 1934, într-un articol, este prezentat muzeul particular al lui Mihail Dimitriu² ca fiind un muzeu de o reală valoare, prea puțin cunoscut și care prezintă o bogată și completă documentare a unei întregi zone³. Pe lângă colecția lui M. Dimitriu, în orașul Tecuci mai exista o colecție particulară – cea a lui Constantin Solomon⁴ -, ambele colecții unindu-se și punând bazele Muzeului de Arheologie și Științe Naturale „Mihail Dimitriu” din Iași, în anul 1935. În articolul din „Ilustrațiunea română” sunt enumerate tipurile de piese ce compun inventarul muzeului, care fac parte din colecțiile de Arheologie,

¹ „Ilustrațiunea română”, an VI, nr. 14, 28 martie 1934, p.3.

² P. Ciobotaru, *Mihail Dimitriu*, în revista „Dunărea de Jos”, anul IX, nr. 98, aprilie 2010, pp. 46-47;

³ „Ilustrațiunea română”, an VI, nr. 14, 28 martie 1934, p.3.

⁴ P. Ciobotaru, *Constantin Solomon – repere bibliografice*, în revista „Dunărea de Jos”, anul IX, nr. 97, martie 2010, p.16.

Paleontologie (360 piese), Numismatică (1980 piese), Mineralogie și Entomologie (aproximativ 15.000 piese)⁵ și care pot fi încadrate în diferite perioade din istoria omenirii din județul Tecuci.

În cadrul colecției de Arheologie sunt enumerate tipurile de artefacte precum și punctele unde au fost descoperite⁶ dar obiectele aflate în discuție aici nu se încadrează cronologic în nici unul dintre punctele enumerate. Totuși, articolul este ilustrat cu trei fotografii ce îl prezintă pe Mihail Dimitriu și colecția sa. Într-una dintre fotografii se pot observa, pe lângă fragmente ceramice, fusaiole, vase fragmentare și cele trei vase de tip Coconi. Nu știm locul unde au fost descoperite dar știm că ele au făcut parte din vechea colecție a lui M. Dimitriu (Planșa 4).

Nu vom ști niciodată proveniența acestor vase deoarece la sfârșitul lunii martie 1944, Primăria Tecuci primește un ordin de evacuare a arhivei, moment în care se dispune și evacuarea colecțiilor muzeului și probabil a arhivei acestuia. Pe când garnitura de tren, ce transporta aceste valori, se afla în gara Chitila Triaș, la 4 aprilie 1944, bombardamentul anglo-american va distruge și vagonul ce transporta cele mai valoroase obiecte din colecțiile muzeului⁷.

Vasele în discuție aici reprezintă un tip aparte, derivat din amfore dar având capacitatea și dimensiunile mai mari decât a ulcioarelor. Sunt vase care au dimensiuni mari, lucrate din pastă de foarte bună calitate, de culoare cărămizie. Au corpul ovoidal, alungit, fundul plat, gâtul înalt și diametrul maxim în zona umerilor. Toartele sunt masive, ovale în secțiune și sunt prinse pe gât și pe umăr. Decorul este aplicat pe gât și pe umăr și constă în registre din linii incizate paralele (circulare și oblice) și linii vălurite, executate cu pieptenele. În literatura de specialitate aceste vase sunt cunoscute sub denumirea convențională de „tip Coconi” (Planșa 3/1) și sunt datate în a doua jumătate a secolului XIV p. Chr.⁸

⁵ „Ilustrațiunea română”, an VI, nr. 14, 28 martie 1934, p.3.

⁶ Ceramică neolitică (Cucuteni) a fost descoperită la Slobozia de Jos, ceramică getică, romană și greacă a fost descoperită în stațiunile de la Poiana, Cornii de sus și de jos, Vultureni, Năzărioia, Negoaia, Tapoaia, Gohor-Filip Braniște, Coșiteni, Corcioveni, Brăhășești-Chilii, Tâlpigi, Slobozia-Blăneasa, Narvila, Scărișoara, Porcăreț, Bucești, Tecuci etc.

⁷ C. Solomon, *Începuturile muzeului regional din Tecuci*, pp. 17-18, manuscris aflat la Muzeul de Istorie „Teodor Cincu”. Din acest document aflăm că atunci au fost evacuate toate obiectele de valoare mare și volum mic: 3500 monede antice, medievale și moderne; piese din bronz, fier și sticlă, podoabe; obiecte din os; idoli și topoare neolitice.

⁸ N. Constantinescu, *Coconi. Un sat din Câmpia Română în epoca lui Mircea cel Bătrân. Studiu arheologic și istoric*, București, 1972, pp. 117-118, fig. 54; A. D. Stănică, *Tipologia amforelor bizantine descoperite în așezările din nordul Dobrogei*, în „Peuce”, S. N., X, 2012, p.67.

Descriere:

1. Ulcior amforoidal – Inv. 9342, H = 57,50 cm (Planșa 1/1; 2/1). Vasul aparține tipului cu corp ovoidal, alungit, fund plat, varianta format mare. Este realizat din pastă de foarte bună calitate, compactă și unitar arsă, culoare roșiatică - gălbuie și suprafața exterioară netedă. Pereții sunt groși, este prevăzut cu două toarte masive, cu un profil arcuit și ovale în secțiune. Gâtul este cilindric, înalt, buza răsfrântă în exterior și marginea tăiată oblic. Sub buză are o nervură în relief. Decorul constă din linii incizate paralele, circulare sau oblice, dispuse grupat, plasate sub buză, pe gât și pe umăr.

2. Ulcior amforoidal – Inv. 9343, H = 53,40 cm (Planșa 1/2; 2/3). Vasul aparține tipului cu corp ovoidal, alungit, fund plat, varianta format mare. Este realizat din pastă de foarte bună calitate, compactă și unitar arsă, culoare roșiatică - gălbuie și suprafața exterioară netedă. Pereții sunt groși, este prevăzut cu două toarte masive, cu un profil arcuit și ovale în secțiune. Gâtul este cilindric, înalt, larg, iar buza răsfrântă în exterior și marginea tăiată oblic. Decorul constă din linii incizate paralele, circulare, oblice și vălurite, dispuse grupat, plasate pe gât și pe umăr.

3. Ulcior amforoidal – Inv. 93344, H = 55,50 cm (Planșa 1/3; 2/2). Vasul aparține tipului cu corp ovoidal, alungit, fund plat, varianta format mare. Este realizat din pastă de foarte bună calitate, compactă și unitar arsă, culoare roșiatică - gălbuie și suprafața exterioară netedă. Pereții sunt groși, este prevăzut cu două toarte masive, cu un profil arcuit, ovale în secțiune și cu o nervură pe partea interioară. Gâtul este cilindric, înalt, buza îngroșată marginea tăiată drept. Decorul constă din linii incizate paralele, circulare, oblice și vălurite, dispuse grupat, plasate pe gât, pe umăr și pe diametrul maxim.

Grosimea pereților acestui tip de vas, cu dimensiuni variabile între 7 mm și 2,20 cm, l-a determinat pe N. Constantinescu⁹ să le atribuie rolul de vase de provizie.

Ceramica, din care sunt realizate aceste vase, este una de factură orientală, folosită de către locuitorii ținutului de la Gurile Dunării¹⁰. Instalarea dominației Hoardei de Aur asupra zonei Gurilor Dunării, au transformat această regiune într-un centru activ al comerțului internațional al epocii, fapt care a avut drept consecință o evoluție internă a societății locale dar și a lumii tătarăști circumpontice¹¹.

⁹ N. Constantinescu, *op.cit.*, p.118.

¹⁰ Gh. Mănușu – Adameșteanu, *Considerații finale asupra locuirii medievale (sec. XIV - XV) de la Aegyssus, jud. Tulcea*, în „MCA”, București, 1993, p.451.

¹¹ E. Oberländer – Târnoveanu, *Începuturile prezenței tătarilor în zona Gurilor Dunării în lumina documentelor numismatice*, în volumul *Tătarii în istorie și în lume*, București, 2003, p.93.

Aurel Stănică¹² încadrează aceste vase în tipul VI, pe baza descoperirilor de la Tulcea¹³ (Planșa 3/3) și Slava Rusă¹⁴ (Planșa 3/2). Vase întregi sau fragmentare, tipice pentru cultura materială a Hoardei de Aur (sec. XIII – XIV) au mai fost descoperite în zona localităților Babadag și Jurilovca¹⁵.

Acest tip de vase sunt fabricate în centrele din Crimeea sau nordul Anatoliei¹⁶ dar, analizele făcute asupra pastei, prin metode moderne de cercetare, pot aduce informații noi privind atelierele și originea acestui tip ceramic.

În Moldova și Basarabia, pe baza descoperirilor arheologice, această categorie este identificată cu ceramica de factură tătarască¹⁷.

În Moldova, în prima jumătate a sec. XIV, apar diferențieri în circulația tipurilor ceramice. În partea de sud-est a acestei regiuni apare un tip de ceramică, fină, lucrată la roată și arsă oxidant, având o culoare roșie – gălbuie. Vasele realizate din acest tip de ceramică reprezintă o consecință a influenței olarilor din regiunile răsăritene ale Hoardei¹⁸.

V. Spinei realizează o hartă a așezărilor cu ceramică de acest tip la Dunărea de Jos, perimetru care este mărginit la est și vest de Nistru și Siret, la nord de bazinul inferior al Răutului și Bahluiului, iar la sud de bazinul Botnei¹⁹.

În așezările de la Hlincea – Iași, Hansca, Costești, acest tip de ceramică a coexistat cu ceramica de tip tradițional (ceramica din pastă cărămiziu – cenușie). Folosirea ambelor tipuri ceramice în Moldova, în prima jumătate a sec. XIV, nu conduce la o deosebire etnice printre cei care le-au utilizat, difuzarea acestor tipuri ceramice au reprezentat efectul unor fenomene de ordin economic²⁰.

Prezența acestor amfore în așezările din nordul Dobrogei reprezintă o dovadă a comerțului în perioada medio-bizantină și aduce o contribuție la cunoașterea istoriei economice din această regiune²¹.

Amforele reprezintă categoria ceramică ce evidențiază cel mai bine relațiile comerciale precum și intensitatea acestora. Ele sunt ambalaje folosite pentru depozitarea și transportul produselor lichide dar și a peștelui sărat, fructe, miere etc.

¹² A. D. Stănică, *op.cit.*, p.67.

¹³ Gh. Mănușu – Adameșteanu, *op.cit.*, p. 453, fig. 10/6; Idem, *Raport final asupra locuirii medievale timpurii de la Aegyssus – Tulcea (sec. X - XV)*, în „Peuce”, XI, 1995, p.365.

¹⁴ A. D. Stănică, *op.cit.*, p.67, fig.9/2; E. Oberländer – Târnoaveanu, *op.cit.*, pp. 67-68, nota 2.

¹⁵ E. Oberländer – Târnoaveanu, *op.cit.*, p. 68, nota 2.

¹⁶ A. D. Stănică, *op.cit.*, p. 67.

¹⁷ V. Spinei, *Moldova în sec. XI – XIV*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1982, pp.176, 196-197.

¹⁸ Ibidem, p. 196.

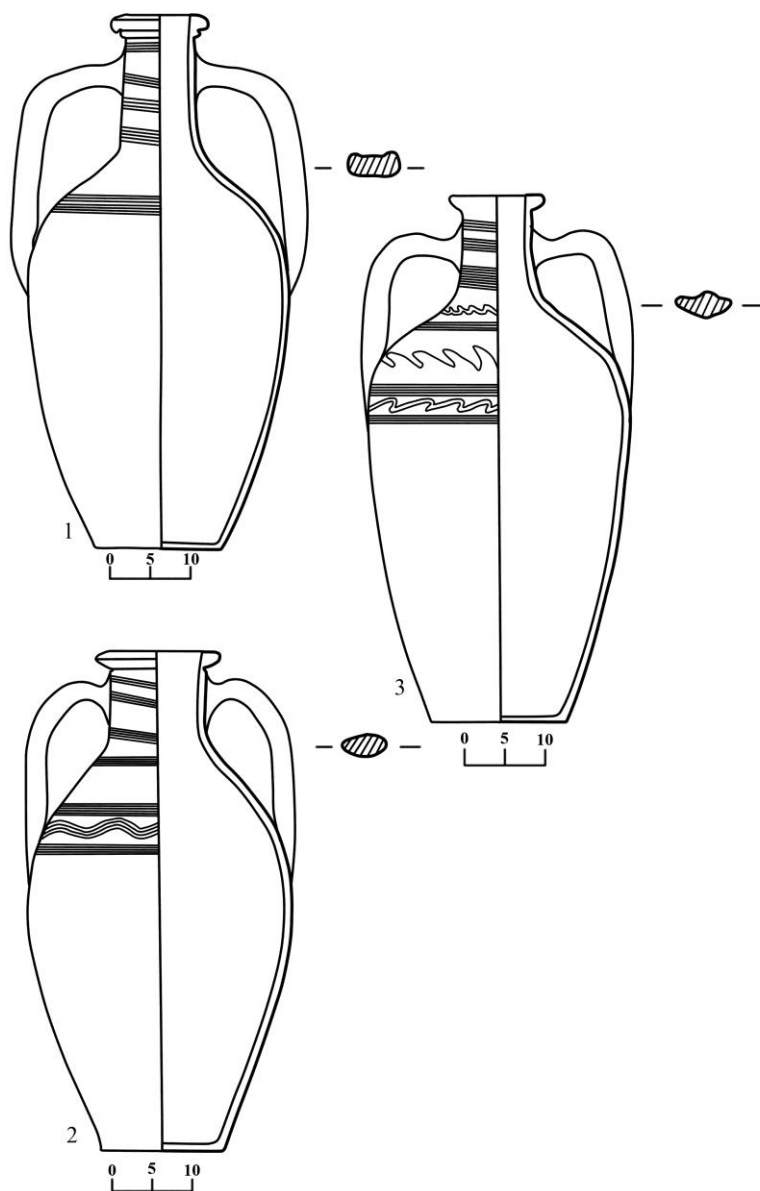
¹⁹ Ibidem.

²⁰ Ibidem.

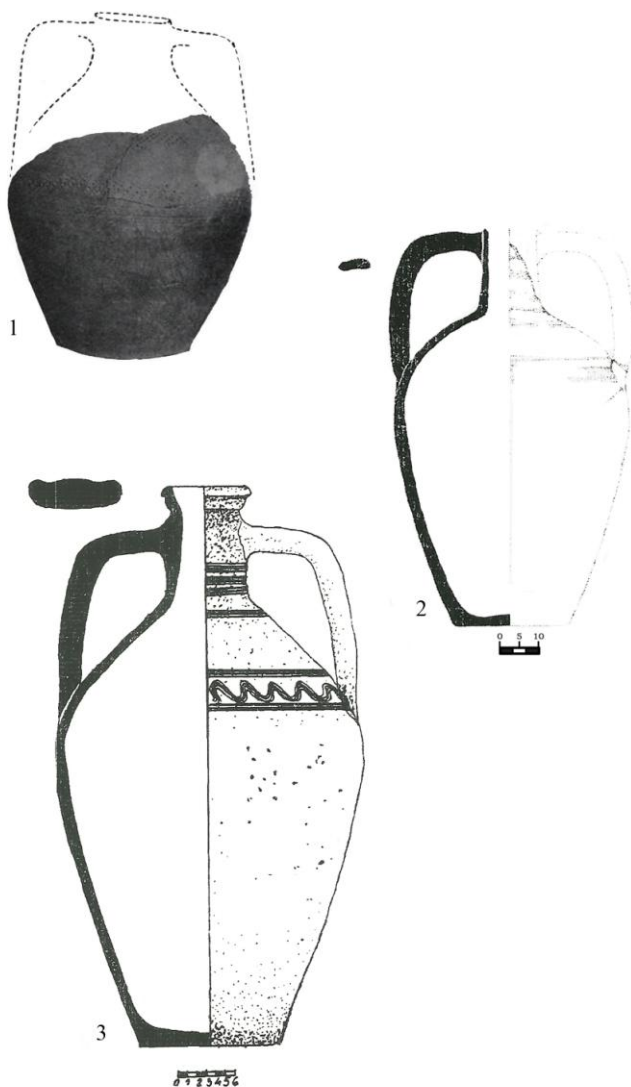
²¹ A. D. Stănică, *op.cit.*, p.54.

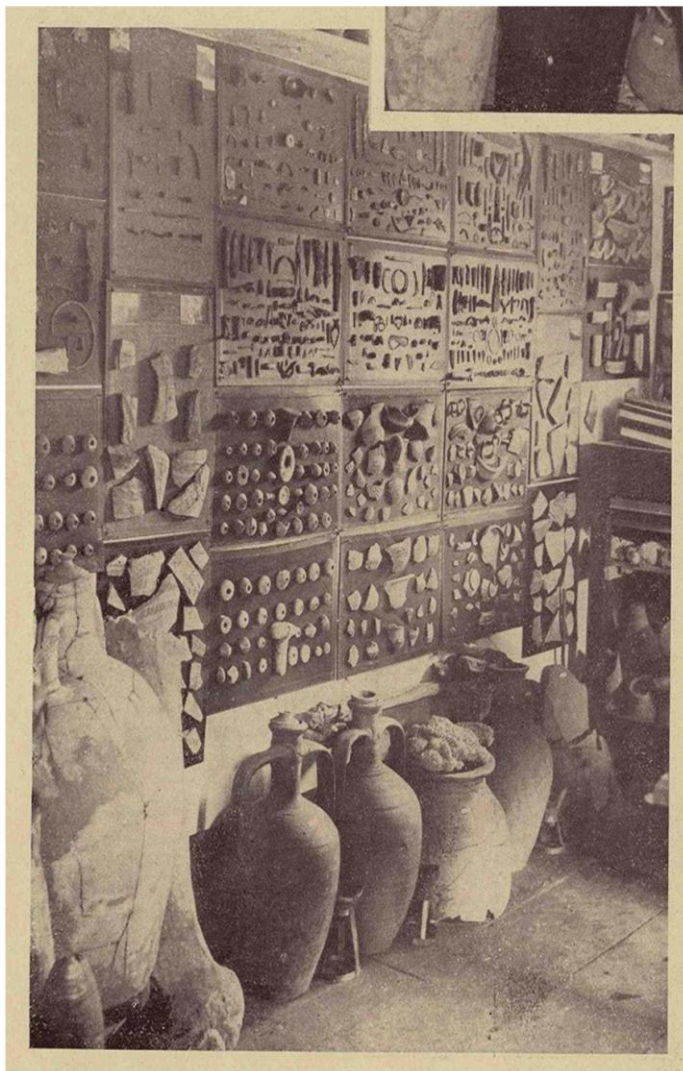
Planșa 1. Ulcioare amforoidale (tip "Coconi") din patrimoniul
Muzeului de Istorie "Teodor Cincu"

Planșa 2. Ulcioare amforoidale (tip “Coconi”) din patrimoniul
Muzeului de Istorie “Teodor Cincu

Planșa 3. Ulcioare amforoidale (tip “Coconi”): 1 - Coconi (după N. Constantinescu, 1972, fig. 54);
 2 - Slava Rusă (după A. D. Stănică, 2012, fig. 9/2); 3 - Tulcea (după Gh. Mănușu - Adameșteanu,
 1993, fig. 10/6)

Planșa 4. Ulcioare amforoidale (tip "Coconi") din patrimoniul Muzeului de Istorie "Teodor Cincu" (fotografie din *Ilustrațiunea Română*, nr. 14, an VI, 28 martie 1934, p. 3)

Costel ILIE*, Tudor MANDACHE**, Adrian-Ionuț ADAMESCU***

**SITUL ARHEOLOGIC BISERICA „SF. NICOLAE” GALAȚI.
CERCETARE ARHEOLOGICĂ PREVENTIVĂ ÎN PUNCTUL *PROTOIERIE***

**THE ARCHAEOLOGICAL SITE „ST. NICHOLAS” CHURCH, GALAȚI.
PREVENTIVE ARCHAEOLOGICAL RESEARCH AT THE POINT
*PROTOIERIE***

- Abstract -

The perimeter of the historical monument “St. Nicholas” Church is located in the old town of Galați, an area that has undergone many interventions in modern and contemporary times. St. Nicholas Monastery was situated on the space occupied in present times by the Deanery of Galați and “St. Nicholas” Church in the Late Middle Ages, as early as the 17th century. Various public works have revealed traces of the necropolis, around the church, that functioned as a burial place in Late Medieval and Modern times.

In 2013, a preventive archaeological research was carried out on the northern side of “St. Nicholas” Church. The research led to the discovery of 15 graves (burials, reburials, disturbed tombs) and a medieval dwelling with a household oven dug directly into the yellow earth.

In 2017, seven digging units were opened on the northern side of the Deanery building, which allowed the research of a large part of the “St. Nicholas” Church necropolis. The archaeological dig revealed 47 tombs, 22 reburials, two dwellings, two pits, five hearths and a potter’s furnace, dating from the 17th to the 20th century.

The existence of a potter’s furnace, the remains of the two dwellings and of the hearths, dating from the 17th-18th centuries, prove the existence of medieval habitation, that precedes the late medieval necropolis and the building of church from the time of Mihai Racoviță.

* Muzeul de Istorie „Paul Păltănea” Galați (costelilie@gmail.com)

** Muzeul de Istorie „Paul Păltănea” Galați (tudor.mandache@gmail.com)

*** Muzeul de Istorie „Paul Păltănea” Galați (nutuadamescu@yahoo.com)

Keywords: Archaeological research, 'St. Nicholas' Church from Galați, Galați County; archaeological complexes; Late Middle Ages; Modern Era; burials, dwellings, furnace.

Considerații generale

Biserica cu hramul „Sf. Nicolae” este situată în partea centrală a orașului Galați (fig.1), zonă istorică a orașului, unde au fost descoperite numeroase hrube, fundații de la vechi edificii și materiale arheologice. Această zonă se remarcă prin construcții edilitare, ridicate începând cu finalul secolului al XIX-lea și până în perioada interbelică, care au suprapus parțial vatra veche a orașului. Încă din anul 1893 primăria orașului aprobase regulamentul pentru urbanism, astfel că la sfârșitul secolului al XIX-lea, dar mai ales după începutul secolului al XX-lea, se va construi foarte mult la Galați, în special în zona centrală. Parte din clădirile ridicate atunci mai există, dar multe au fost distruse în timpul celui de-al doilea război mondial.

Actuala Biserica „Sf. Nicolae” este construită între anii 1839-1845, pe fundațiile vechiului lăcaș de cult ce fusese zidit de domnitorul Mihail Racoviță, în anul 1776. Biserica de la 1776 a avut un plan trilobat și era mai mică decât cea actuală.

La începutul secolului al XX-lea, pe latura nordică a bisericii „Sf. Nicolae”, a fost clădită actuala Protoierie Galați care a afectat straturile arheologice medievale și moderne. Clădirea Protoieriei Galați a suprapus o parte din necropola medievală a bisericii „Sf. Nicolae”, cercetată pentru prima dată în anul 2013 când au fost descoperite un număr de 15 înhumări datate în secolele XVIII-XIX (fig. 4). Mormintele cercetate au avut un inventar extrem de sărac, remarcându-se doar un inel de argint descoperit în M5. Sub nivelul de înhumări a fost pusă în evidență podeaua unei locuințe adâncite, precum și un cuptor casnic, datate în secolul al XVII-lea pe baza ceramicii smălțuite descoperită în complexe¹.

Cercetarea arheologică preventivă din anul 2017 a fost determinată de necesitatea realizării obiectivului investițional „Instalație pentru colectarea și evacuarea apelor meteorice”, propus de Protoieria Galați, care se putea derula doar în condițiile degrevării de sarcină arheologică a zonei ce urma a fi afectată de canalul colector (Fig.1-2). Locul în care se realizează obiectivul investițional este situat în zona de protecție a monumentului istoric Biserica „Sf. Nicolae”, înscris în

¹ Costel Ilie, *Raport de cercetare arheologică Biserica „Sf. Nicolae”, mun. Galați, jud. Galați*, în *Cronica Cercetărilor Arheologice din România – campania 2013*, cIMEC, 2014, p.182-183.

LMI/2015 - cod - GL-II-m-B-03005. Menționăm faptul că firma executantă a proiectului începuse săparea șanțului necesar realizării canalului colector, dar lucrările au fost stopate, în momentul apariției unor oase umane, de către preotul protopop, care a anunțat Direcția Județeană pentru Cultură Galați. Cercetarea a fost efectuată de Muzeul de Istorie „Paul Păltănea” din Galați prin arheologii Costel Ilie, Tudor Mandache, Adrian-Ionuț Adamescu și studentul Nicu Bute.

Cercetarea arheologică din Punctul Protoierie

Cercetarea arheologică preventivă din zona de protecție a monumentului istoric Biserica „Sf. Nicolae” din Galați a fost efectuată pe latura de nord a clădirii Protoieriei, de la gardul limită de proprietate dinspre est până la colțul de nord-vest al construcției menționate (fig. 1-2). Locul ales pentru deschiderea casetelor a fost determinat cerințele proiectului investițional. Având în vedere necesitatea descărcării de sarcină arheologică a suprafeței de 44 m² ce va fi afectată de realizarea canalului colector au fost deschise un număr de șapte casete, cu dimensiuni diferite, amplasate pe latura nordică a clădirii Protoieriei, între aceasta și o altă clădire învecinată, de care nu ne-am apropiat mai mult de 1m din motive de securitatea muncii (fig.5). Suprafața totală cercetată în cele șapte casete a fost de 76,27 m².

Cas.1/2017 a fost trasată în partea de nord a clădirii Protoieriei, pe traseul șanțului săpat pentru realizarea canalului de colectare a apelor, la 0,50 m de gardul limită de proprietate din partea de vest și la nord de intrarea laterală înspre clădirea Protoieriei Galați (fig.6-9). Caseta orientată N-S, cu dimensiunile de 4m/ 3m, a permis punerea în evidență a unei zone intens utilizate pentru înhumări în epoca modernă, având în vedere identificarea a patru morminte în conexiune anatomică (M4, M8, M12 și M18), un mormânt deranjat de lucrările edilitare contemporane (M2) și trei reînhumări (R2, R3 și R7). De asemenea, au fost surprinse o locuință (L1) și patru vetre (V1-4) din perioada Evul Mediu Târziu, precum și colțul de sud-est al unui fost beci al Protoieriei dezafectat în perioada contemporană.

Cas.2/2017 având aceeași orientare și aceleași dimensiuni precum unitatea de cercetare precedentă, a fost trasată la 0,50 m spre vest de Cas.1/2017, în încercarea de a urmări, mai departe, traseul șanțului săpat de constructor, precum și latura de sud a fostului beci al Protoieriei (fig. 11-12).

În urma cercetării s-a constatat că jumătatea de Nord a Cas.2 a fost afectată atât de intervenții moderne și contemporane, precum și de construcția fostului beci identificat și în Cas.1/2017. În jumătatea de sud a casetei au fost identificate un număr de șapte morminte în conexiune anatomică (M1, M5, M7, M10, M11, M13 și M18) și șase reînhumări (R1, R4, R5, R6, R8 și R9). Sub nivelul de înhumări din

epoca modernă, în Cas.2/2017 a fost identificată o locuință (L2) din perioada Evului Mediu, care intră în profilul de est.

Cas.3/2017 orientată pe direcția Est-Vest, cu dimensiunile de 7,40m/ 2,75m, a fost trasată la 0,50 m spre vest de Cas.2/2017 și la 1 m de latura de nord a clădirii Protoieriei, în încercarea de a urmări, mai departe, traseul șantului săpat de constructor, precum și latura de sud a fostului beci al Protoieriei (fig. 14).

Spațiul destul de mic dintre latura de nord a clădirii Protoieriei și zidul proprietății învecinate, a impus îngustarea Cas.3/2017 față de suprafețele arheologice anterioare. Astfel, latura de nord a acestei casete reprezintă peretele nordic al șantului realizat de constructor, situație care va fi continuată și în casele următoare (Cas.4-6/2017). Asemănător situației din Cas2/2017, în jumătatea de nord a casetei Cas.3/2017 nu au fost identificate complexe arheologice. Pe jumătatea sudică a fost evidențiată existența unei zone utilizate pentru înhumări în epoca modernă, în care au fost identificate 3 morminte în conexiune anatomică (M3, M9 și M19), precum și a unui număr de 4 reînhumări (R10-11, R14-15). Sub acest nivel de înhumări a putut fi evidențiată continuarea locuinței medievale L2, precum și existența unei vetre. De asemenea, în zona de Est a Cas.3/2017 a fost evidențiată o structură din cărămidă de formă circulară, probabil un puț.

Cas.4/2017 a fost trasată la 0,50 m spre vest de Cas.3/2017 și la 1 m de latura de nord a clădirii Protoieriei. Dimensiunile casetei au fost de 7,60m/1,82m iar orientarea Est-Vest(fig. 16).

Anterior venirii echipei de arheologi, în zona în care a fost trasată caseta Cas.4/2017, constructorul a observat existența unei posibile înhumări pe traseul șantului noului canal de colectare a apelor pluviale. La adâncimea de un metru a fost evidențiată, atât în Cas.4/2017, cât și în Cas.5-6/2017, o conductă metalică pentru apele uzate menajere, dezafectată, care nu a deranjat zona de înhumări.

Caseta a permis punerea în evidență a unei noi zone cu multiple înhumări, identificându-se 12 morminte în conexiune anatomică (M14, M20-27, M35-36 și M40), un mormânt deranjat de lucrările edilitare contemporane (M6), precum și trei reînhumări (R12, R16 și R19). De asemenea, au fost surprinse mai multe intervenții antropice moderne, care au bulversat stratigrafia și au deranjat nivelul de înhumări.

Cas.5/2017 orientată Est-Vest, cu dimensiunile de 5,20m/1,84m, a fost trasată la 0,50 m spre vest de Cas.4/2017 și la 1,00 m de latura de nord a clădirii Protoieriei(fig-18-19).

Această casetă a permis evidențierea existența unui număr de 12 morminte în conexiune anatomică (M16-17, M28-34, M38, M41 și M46), un mormânt în conexiune anatomică, însă deranjat de lucrări edilitare contemporane (M15), precum și o reînhumare (R17). În zona de N-E a Cas.5/2017 a putut fi evidențiat un cuptor pentru ars ceramica (C1), relativ bine păstrat, însă afectat de o înhumare.

Cas.6/2017 cu dimensiuni de 2,70m/1,50m și orientată Est-Vest, a fost trasată la 0,60 m spre vest de Cas.5/2017 și la 1,30 m de latura de nord a clădirii Protoieriei (fig. 21). Lățimea casetei Cas.6/2017 este mai mică față de cea anterioară deoarece a fost evidențiată existența unei plăci din ciment cu plasă de fier-beton, care urmărea peretele de Nord al clădirii Protoieriei, pe o lățime de 30 cm.

Și în această casetă a fost evidențiată, deasupra nivelului de înhumări, o conductă pentru apele uzate menajere, care își continuă traseul din Cas.4-5/2017. De asemenea, au fost surprinsă o intervenție antropică, care a deranjat nivelul de înhumări din partea vestică a casei Cas.6/2017.

În jumătatea de est a casetei au fost identificate un număr de cinci morminte în conexiune anatomică (M39 și M42-45) și a trei reînhumări (R13, R18 și R21).

Cas.7/2017 cu dimensiunile de 5,60m/0,80m, orientată Est-Vest, a fost trasată la 0,50 m spre vest de Cas.6/2017 și la 1,40 m de latura de nord a clădirii Protoieriei (fig. 22). Caseta Cas.7 este singura care a fost extinsă spre nord de șanțul realizat de constructor, deoarece peretele sudic urmărea marginea unei plăci din ciment cu plasă de fier-beton care nu a putut fi eliminată. Latura de nord a casetei urmărea temelia unei clădiri din proprietatea învecinată. De asemenea, au fost surprinse mai multe intervenții antropice, care au bulversat stratigrafia și au deranjat nivelul de înhumări

Caseta a permis punerea în evidență a două morminte în conexiune anatomică (M37 și M47), precum și a două reînhumări (R20 și R22).

*

În ceea ce privește stratigrafia casetelor menționăm că aceasta a fost bulversată de diferitele lucrări edilitare, efectuate la clădirea Protoieriei și la clădirile din proprietatea învecinată. Astfel sub nivelul vegetal, gros de circa 0,10-0,20m, se poate observa un strat 0,20-0,80m, de moloz, un amestec de cărămidă spartă, piatră, mortar și pământ galben. Următorul strat, gros de aproximativ 1,00m, conține nivelul de înhumări și reînhumări. Penultimul strat evidențiat aparține perioadei medievale târzii, are o grosime maximă de 0,60m și este identificat prin cele două locuințe și cuptorul de ars ceramică. Sub acest pământ, negru granulos, se găsește solul viu, steril din punct de vedere arheologic (vezi fig. 10, 13, 15, 17, 20, 21, 22 și 29).

Complexe arheologice

Cercetarea celor șapte casete a permis punerea în evidență a mai multor categorii de complexe și structuri arheologice din perioada evului mediu și a epocii moderne, precum și numeroase intervenții antropice contemporane.

Cea mai importantă categorie de complexe descoperite este evident cea care ține de existența necropolei medievale și moderne ce a deserved biserica Sf. Nicolae. Astfel au fost descoperite 47 de morminte, înhumări de rit creștin și 22 de reînhumări, încadrate cronologic în secolele XVII-XIX.

Pe lângă aceste complexe funerare au mai fost sesizate două locuințe, două gropi menajere, cinci vetre și un cuptor de olar, datate în secolele XVII-XX, precum și structuri constructive de la finalul secolului al XIX-lea și începutul celui de al XX-lea.

Complexe funerare

Încă de la adâncimea de 0,60m-0,90m au apărut, în toate casetele excavate, fragmente osteologice umane deranjate de lucrări edilitare din diferite perioade istorice. Primele grupaje de oase umane, identificate anterior venirii echipei de arheologi, au primit indicativele M2 și M6 și s-au dovedit a fi înhumări complete deranjate de lucrările edilitare contemporane. De la început s-a luat decizia de a separa morminte în conexiune anatomică de reînhumări și, astfel, pentru primele s-a folosit indicativul M, iar pentru celelalte indicativul R. De altfel, pe parcursul cercetării am constatat existența unor situații diferite în care a fost surprinsă prezența oaselor umane: răvășite, reînhumate accidental(R6-R8, R10, R12-17, R19-20 și R22), reînhumări propriu-zise(R1-R4, R5, R9, R11, R18 și R21), morminte deranjate (M2, M3-M4, M6, M9, M15, M17, M23-24, M27-29, M31-33, M37, M38-40, M44) și înhumări (M1, M5, M7-8, M10-14, M16, M18-21, M22, M25-26, M30, M34-36, M41-43, M45-47). Urmele gropilor de mormânt au fost surprinse pentru majoritatea complexelor funerare, un număr mic de complexe (M2, M6, M15, M31-33 și M38) având solul de umplutură afectat de lucrările edilitare. Acestea mai păstrau urme de lemn și piroane de la sicriile depuse în gropi și orientate, conform ritului creștin, pe direcția vest-est.

Morminte

M1/2017(Cas.2/2017) a fost descoperit la adâncimea de -0,90m, aproape de profilul de vest și între 0,60m(la umărul drept) și 1,00m(la falangele piciorului drept) de profilul de sud(fig. 24/a). Este un individ adult în conexiune anatomică, căruia, însă, îi lipsește craniul. Are o lungime de 1,55 m între umeri și falange, precum și 0,42 m la nivelul umerilor. Au fost observate urme ale sicriului, mai ales în zona oaselor lungi ale picioarelor, precum și 2 piroane. Lângă piciorul stâng al individului din M1 a fost evidențiată o reînhumare a unui copil denumită R1. Scheletul este orientat est-vest, cu o mică deviație spre sud, și cu mâinile așezate pe piept. În groapa lui M1 au fost descoperite piroane din fier, o verigă din bronz, precum și o monedă sub vertebrele cervicale.

M2/2017(Cas.1/2017) a fost surprins la adâncimea de -1,20m, la 1,10m de profilul de nord și cu oasele mici ale picioarelor aflate în profilul de est. M2 constituie o înhumare în conexiune anatomică, însă deranjată de lucrările edilitare. De altfel, această perturbare este evidențiată clar de poziția craniului, care era amplasat deasupra coastelor. Lungimea individului adult din M2, de la umeri până la profilul de vest, este de 1,28m, iar la nivelul umerilor și a bazinului are 0,42m, respectiv 0,30m. Este orientat est-vest, cu mâinile așezate pe abdomen. În ceea ce privește inventarul, a putut fi recuperată o monedă din zona umărului drept.

M3/2017(Cas.3/2017) a fost descoperit la adâncimea de -1,40m, la 0,50m de profilul de sud. Este un mormânt deranjat de către construcția zidului fostului beci, din care s-a păstrat doar jumătatea superioară a unui individ adult. Deși nu au fost identificate urme ale sicriului, groapa de mormânt era clar vizibilă. Orientarea scheletului este pe axa est-vest, cu mâinile așezate pe piept. Fără inventar.

M4/2017(Cas.1/2017) este un mormânt deranjat al unui individ adult, din care s-au păstrat femurele, părți din bazin, vertebrele lombare și două din vertebrele toracice, radiusul și ulna mâinii drepte, humerusul mâinii stângi, precum și câteva coaste. A fost descoperit la adâncimea de -1,20m, la 1,50m de profilul de sud și cu partea inferioară a femurelor în profilul de est. Orientare este pe axa est-vest și nu are inventar.

M5/2017(Cas.2/2017) este o înhumare nederanjată, descoperită la adâncimea de -1,10m și aflată la 0,40m de profilul de sud și la 0,30m, față de tibia dreaptă a individului din M1(fig. 24/a). Scheletul de copil este orientat est-vest, cu o mică deviație spre sud și mâinile așezate pe abdomen. Dimensiunile înregistrate sunt de 0,38m lungime și 0,15 m la nivelul coatelor. Groapa mormântului a fost delimitată foarte clar, fiind descoperite, de asemenea, și urme din părțile laterale ale sicriului de lemn. Inventarul mormântului M5 este compus din două monede, una în zona capului și una aflată pe piept între metacarpienele celor două mâini.

M6/2017 (Cas.4/2017) a fost descoperit la adâncimea de -1,00m, la 1,20m de profilul de est și iese din profilul de nord 0,30m. Deși conturul gropii s-a păstrat foarte bine, scheletul a fost deranjat, păstrându-se doar femurele, bazinul și unele oase mici. Fără inventar.

M7/2017(Cas.2/2017) reprezintă o înhumare aflată la sud-vest de M5. Mormântul a fost descoperit la adâncimea de -1,15m, la 0,40m de profilul de sud și la 0,30m față de cel de est(fig. 24/a,b). Conturul sicriului s-a evidențiat foarte clar, fiind descoperit inclusiv capacul acestuia la adâncimea de -1,10m. Au fost recuperate bucăți de lemn cu o grosime de 3-4cm și piroane. Scheletul de copil, cu o lungime de 42 cm, era orientat est-vest, cu aceeași mică deviație spre sud observată și la M5. Individul are mâinile așezate pe abdomen și picioarele mult depărtate în zona genunchilor. Alături de scheletul bine păstrat au fost recuperate 4 monede, trei

din zona capului și una din zona pieptului, precum și o piesă din bronz aflată lângă capătul superior al tibiei drepte.

M8/2017(Cas.1/2017) reprezintă o înhumare descoperită la adâncimea de -1,35m, la 0,30m de profilul de sud și la 0,50m față de cel de vest. Groapa mormântului este de formă rectangulară și prezintă clar urme ale sicriului din lemn. Scheletul, aflat în conexiune anatomică, este într-o stare precară de păstrare, craniul fiind deformat de la presiunea pământului. Ca dimensiuni, a fost măsurată o lungime de 0,95 m și 0,30m la nivelul coatelor. Orientarea lui M8 este est-vest, iar ca inventar au fost recuperate două monede din zona pieptului.

M9/2017(Cas.3/2017) reprezintă un mormânt deranjat, deoarece a fost afectat de construcția unei structurii circulare din cărămidă(puț). Astfel, a putut fi observat faptul că lipsesc craniul și oasele din zona toracică, fiind descoperite doar vertebrele lombare, oasele bazinului și oasele picioarelor. M9/2017 a fost descoperit la adâncimea de -1,30m, la 0,30m de profilul de sud și la 2,00m față de cel de est. Mormântul de copil era fără inventar, însă au fost evidențiate clar urmele sicriului de lemn și piroanele acestuia.

M10/2017(Cas.2/2017) reprezintă o înhumare deranjată, ce a fost descoperită la adâncimea de -1,20m, la 1,05m de profilul de sud și la 0,45m față de zidul sudic al fostului beci al Protoieriei. Conturul sicriului nu a putut fi evidențiat, însă groapa s-a definit destul de clar. Scheletul de copil este incomplet, fiindcă îi lipsește craniul. Orientarea individului este pe axa est-vest și nu a avut inventar.

M11/2017(Cas.2/2017) a fost surprins la adâncimea de -1,40m, lângă profilul de sud. Groapa s-a conturat foarte bine, indicând orientarea est-vest a mormântului, cu o mică deviație spre nord. Totuși, după degajarea pământului, s-a observat faptul că peste coaste și bazinul lui M11/2017 se află oasele mari de la brațul unui alt individ, care a fost denumit M13. Scheletul de copil este în conexiune anatomică, însă, craniul se află într-o stare precară de păstrare. Individul are mâinile așezate pe abdomen, iar ca inventar a fost descoperită o pereche de cercei.

M12/2017(Cas1/2017) a fost sesizat la -1,50m, la 0,30m față de profilul de sud și 0,20m de profilul de vest(fig. 24/c). Groapa s-a conturat foarte bine, indicând orientarea est-vest a mormântului, însă nu au fost descoperite urme ale sicriului. Scheletul de adult este întreg, în conexiune anatomică și cu mâinile aduse în zona lombară; craniul pare să fi fost tasat de presiunea pământului. Măsurătorile au evidențiat o lungime de 1,65m între craniu și metatarsiene, precum și 0,30m la nivelul umerilor. Inventarul mormântului a constatat dintr-o pereche de cercei cu pietre semiprețioase de mari dimensiuni.

M13/2017(Cas.2/2017) este o înhumare ce a fost surprinsă la adâncimea de -1,40m, care iese din profilul de sud și este la 0,80m față de cel vestic. M13 a fost cercetat parțial întrucât cea mai mare a scheletului se află sub profilul de sud.

Orientarea este similară cu cea a M11/2017, est-vest, cu o mică deviație spre nord. De altfel, cele două morminte, partea stângă a mormântului M13 suprapun zona toracică și cea lombară a M11. Scheletul, atât cât a putut fi evidențiat, este în conexiune anatomică, cu mâinile așezate pe zona inferioară a toracelui. Ca inventar au fost evidențiate o monedă și mai multe copci din bronz folosite pentru închiderea hainelor.

M14/2017(Cas.4/2017) a fost sesizat la adâncimea de -1,30m, la 0,52m de profilul vestic și, respectiv, 0,70m față de profilul de sud. Scheletul întreg, în conexiune anatomică, este orientat pe axa est-vest și are mâinile așezate pe piept. Individul adult are o lungimea de 1,65 m, iar la nivelul umerilor are 0,38m. În zona coastelor superioare din partea stângă a fost evidențiată prezența unui fragment ceramic, o țiglă cu însemne creștine(fig. 33). Fără alt inventar.

M15/2017(Cas.5/2017) s-a evidențiat la adâncimea de -1,30m, la 1,47m distanță față de profilul de sud și cu partea inferioară în martorul dintre Cas.4/2017 și Cas.5/2017. Mormântul este deranjat și scheletului îi lipsește craniul și oasele din partea dreaptă a toracelui. Individul pare să fi avut mâinile așezate pe piept, și o orientare est-vest cu o mică deviație spre nord. Fără inventar.

M16/2017(Cas.5/2017) este o înhumare ce a fost surprinsă la adâncimea de -1,30m, care iese din profilul de est și este la 0,36m față de cel sudic. Lungimea individului, între craniu și profilul de est, este de 1,45m, iar la nivelul umerilor a fost măsurată o dimensiune de 42 cm. M16 este orientat est-vest, cu o mică deviație spre sud. Scheletul de adult, cu mâinile așezate pe abdomen, este în conexiune anatomică, însă starea de păstrare a oaselor, mai ales a craniului, este precară. De asemenea, lângă mormânt, în apropierea oaselor mici ale mâinii stângi, a fost evidențiat un alt craniu, precum și unele oase de mici dimensiuni. Fără inventar.

M17/2017(Cas.5/2017) a fost evidențiat la adâncimea de -1,30m, la 1,68m distanță față de profilul de sud și cu partea inferioară a tibiilor în profilul de est. Este vorba despre o înhumare deranjată, care are o orientare est-vest, cu o mică deviație spre nord la fel ca M15. Oasele scheletului de adult din M17 se află într-o stare bună de păstrare, însă, din nefericire, nu a putut fi identificat craniul. Inventarul mormântului este compus dintr-un inel de bronz, o monedă întreagă și fragmente de monede.

M18/2017(Cas.1-2/2017) este un mormânt nederanjat care a fost descoperit la adâncimea de -1,30m. Partea inferioară a picioarelor se află la 1,10m de profilul sudic al Cas.1/2017, apoi femurele și bazinul se află în martorul dintre Cas.1 și Cas.2/2017, iar partea superioară a scheletului apare în Cas.2, la 1,40m distanță față de profilul de sud. Scheletul este în conexiune anatomică, însă, îi lipsesc partea superioară a craniului și oasele mici ale piciorului drept. Orientarea individului adult din M18 este est-vest, cu o mică deviație spre nord. M18 are mâinile așezate pe

piept, iar ca inventar au fost descoperite o monedă și mai multe piese din bronz folosite pentru închiderea hainelor.

M19/2017(Cas.3/2017) a fost surprins la adâncimea de -1,30m, lângă profilul de sud. Sicriul s-a conturat foarte bine, indicând orientarea est-vest a mormântului, cu o mică deviație spre nord. Scheletul de adult este în conexiune anatomică, însă, craniul se află într-o stare precară de păstrare, fiind, de altfel, aproape zdrobit. Lungimea înregistrată pentru individul din M19 este de 1,60m, iar la nivelul umerilor are 0,38m. Individul are mâinile așezate pe piept, iar ca inventar au fost descoperite o monedă la piciorul stâng și un fragment ceramic pe piept.

M20/2017(Cas.4/2017) reprezintă o înhumare descoperită la adâncimea de -1,20m, la 0,60m de profilul de sud și la 2,20m față de cel de est. Groapa mormântului este de formă rectangulară și prezintă urme ale colțurilor sicriului din lemn, precum și piroanele de fier. Scheletul, aflat în conexiune anatomică, este într-o stare bună de păstrare, craniul fiind căzut pe lateral înspre nord. Ca dimensiuni, a fost măsurată o lungime de 1,80 m, de la craniu la tarsiene, și 0,40m la nivelul coatelor. Orientarea lui M8 este est-vest, cu mâinile așezate în zona pieptului. Ca inventar, a fost descoperit doar un fragment ceramic așezat peste vertebrele cervicale.

M21/2017(Cas.4/2017) este o înhumare ce a fost surprinsă la adâncimea de -1,50m, care iese din profilul de sud cu 0,30m și este la 2,70m față de cel estic(fig. 25/a). Întrucât un procent de 50% din schelet se află sub profilul de sud M21 a fost cercetat doar parțial. Orientarea este similară cu cea a M20/2017, est-vest, cu o mică deviație spre sud a craniului. Scheletul, atât cât a putut fi evidențiat, este în conexiune anatomică, cu mâinile așezate pe zona toracelui. Inventarul mormântului M21 conține o monedă, o copcă din bronz folosită pentru închiderea hainelor precum și un vârf de săgeată din zona picioarelor.

M22/2017(Cas.4/2017) reprezintă o înhumare aflată la vest de M20(fig. 25/a). Mormântul a fost descoperit la adâncimea de -1,35m, la 0,40m de profilul de nord și la 2,30m față de cel de vest. Groapa mormântului s-a evidențiat destul de clar, însă latura de nord a fost afectată de către o altă înhumare (M25) și de către o serie de oase umane dispartate. Scheletul de copil, cu o lungime de 1,20 cm, era orientat est-vest, cu o mică deviație spre nord. Individul are mâinile așezate pe zona toracică și îi lipsesc oasele din partea dreaptă a zonei toracice, humerusul mâinii stângi, precum și ulna și radiusul mâinii drepte. Alături de scheletul bine păstrat au fost recuperate 4 monede, trei din zona capului și una din zona pieptului, precum și o piesă din bronz aflată lângă capătul superior al tibiei drepte.

M23/2017(Cas.4/2017) reprezintă o înhumare deranjată descoperită la adâncimea de -1,40m, la 0,50m de profilul de sud și la 1,30m față de cel de est. Groapa mormântului este deranjată atât de o intervenție contemporană, cât și de o

altă înhumare. Scheletul de adult, aflat în conexiune anatomică, este într-o stare precară de păstrare, fiind evidențiată doar zona toracică, și oasele mari ale mâinii drepte. Atât la nord, cât și la nord est de M23 au fost identificate oase dispartate dintr-un schelet de copil, al cărui mormânt a fost deranjat. Orientarea lui M23 pare să fi pe axa est-vest, iar ca inventar a fost descoperită o monedă în zona toracică.

M24/2017(Cas.4/2017) reprezintă o înhumare deranjată, ce a fost descoperită la adâncimea de -1,45m, la 0,1m de profilul de sud și iese 0,50m din profilul de est. Conturul sicriului nu a putut fi evidențiat, însă groapa s-a definit destul de clar. Scheletul de adult este incomplet, fiindcă îi lipsesc majoritatea oaselor din partea superioară a corpului. Orientarea individului este pe axa est-vest și nu a avut inventar.

M25/2017(Cas.4/2017) este o înhumare ce a fost surprinsă la adâncimea de -1,60m, care iese din profilul de nord și este la 2,40m față de cel vestic(fig. 25/b). M25 a fost cercetat parțial întrucât partea stângă a scheletului se află sub profilul de nord. Orientarea este similară cu cea a M1/2017, est-vest, cu o mică deviație spre sud. Scheletul de copil, atât cât a putut fi evidențiat, este în conexiune anatomică, cu mâinile așezate pe zona vertebrelor lombare. S-au putut observa, de asemenea, urma unei alte înhumări la 0,10m deasupra sa, în forma unor oase dispartate. Ca inventar au fost evidențiate două monede întregi, una fragmentară, un cercel fragmentar și mai multe copci din bronz folosite pentru închiderea hainelor.

M26/2017(Cas.4/2017) a fost sesizat la adâncimea de -1,60m, la 0,25m de profilul vestic și, respectiv, 0,30m față de profilul de sud(fig. 25/d). Scheletul întreg, în conexiune anatomică, este orientat pe axa est-vest, cu o mică deviație spre nord, și are mâinile așezate în zona bazinului. Individul adult are o lungimea de 1,66 m, iar la nivelul umerilor are 0,44m. Inventarul mormântului M26 conține o monedă de mici dimensiuni și o copcă din bronz folosită pentru închiderea hainelor.

M27/2017(Cas.4/2017) reprezintă o înhumare deranjată, ce a fost descoperită la adâncimea de -1,60m, la 1,40m de profilul de sud și la 0,60m față de cel vestic. Conturul sicriului nu a putut fi evidențiat, iar groapa a fost afectată de o groapă modernă. Scheletul este incomplet, fiind descoperite doar craniul și humerusul mâinii drepte. Orientarea individului este asemănătoare cu cea a M26, est-vest, cu o mică deviație spre nord. Fără inventar.

M28/2017(Cas.5/2017) reprezintă o înhumare aflată la vest de M16(fig. 26/a,c). Mormântul a fost descoperit la adâncimea de -1,50m, la 1,80m de profilul de est și iese din profilul de sud. Groapa mormântului s-a evidențiat destul de clar, însă partea dreaptă a zonei toracice se află în profilul de sud. De asemenea, zona craniului și partea stângă a toracelui par să fi fost afectate de o reînhumare ce are legătură, cel mai probabil, cu realizarea fundațiilor clădirii Protoieriei. Scheletul de adult, cu o lungime de 1,75 m, era orientat est-vest, cu o mică deviație spre sud.

Individul are mâinile așezate pe zona toracică și, după cum a fost deja menționat, îi lipsesc oasele din partea stângă a zonei toracice, humerusul mâinii stângi, precum și ulna și radiusul mâinii drepte. Nu au fost descoperite urme ale sicriului de lemn, însă, în zona picioarelor, au apărut câteva piroane de fier. Alături de scheletul bine păstrat au fost recuperate două monede, cinci bumbi globulari din bronz și mai multe fragmente de material textil, toate din zona din zona pieptului.

M29/2017(Cas.5/2017) reprezintă o înhumare deranjată, ce a fost descoperită la adâncimea de -1,50m, ieșind atât din profilul de sud cât și din cel de est. Conturul sicriului nu a putut fi evidențiat, însă groapa s-a definit destul de clar. M29 a fost cercetat doar parțial deoarece un procent de 40% din schelet se află sub profilul de sud. Scheletul de adult este incomplet, fiindcă îi lipsește craniul. Orientarea individului este pe axa est-vest, cu o mică deviație spre nord, și nu a avut inventar.

M30/2017(Cas.5/2017) reprezintă o înhumare aflată 0,05m sub M29(fig. 26/b). Mormântul a fost descoperit la adâncimea de -1,60m, cu craniul în profilul de sud și oasele mici ale picioarelor în profilul de est. Groapa mormântului s-a evidențiat destul de clar, însă nu au fost descoperite urme ale sicriului din lemn. Scheletul de adult, cu o lungime de 1,40 m, era orientat est-vest, cu o mică deviație spre sud. Individul are mâinile așezate pe zona toracică superioară și îi lipsesc oasele mici ale mâinilor. Inventarul mormântului se compune dintr-o singură monedă, descoperită pe piept în zona mâinii stângi.

M31/2017(Cas.5/2017) a fost descoperit la adâncimea de -1,30m, la 0,90m față de profilul sudic și la 0,80m față de profilul de vest(fig. 26/a). Deși conturul gropi era vizibil, scheletul a fost deranjat, păstrându-se doar femurele și oasele mici ale picioarelor. Fără inventar.

M32/2017(Cas.5/2017) este un mormânt deranjat care a fost descoperit la adâncimea de -1,40m(fig. 26/a). Radiusul și ulna mâinii drepte se află la 0,20m de profilul sudic al Cas.5/2017. Scheletul este în conexiune anatomică, însă, îi lipsesc cea mai mare parte a craniului și toată partea inferioară, de la vertebrele lombare și până la oasele mici ale picioarelor. Orientarea individului adult din M32 este est-vest. M32 are mâinile așezate în zona toracică, iar ca inventar a fost descoperită o monedă.

M33/2017(Cas.5/2017) a fost descoperit la adâncimea de -1,40m, la 0,90m față de profilul sudic și la 0,20m față de M31. De asemenea, M33 se află imediat sub mormântul M31 și deasupra cuptorului C1/2017. Conturul gropi nu era vizibil, iar scheletul este incomplet, păstrându-se doar bazinul, femurul și tibia piciorului stâng, precum și unele oase mici ale picioarelor. Fără inventar.

M34/2017(Cas.5/2017) a fost descoperit la adâncimea de -1,50m, la 0,30m față de profilul sudic și cu partea superioară în martorul dintre Cas.5 și

Cas.6/2017(fig. 26/a). Întrucât un procent de 50% din schelet se află, după cum a fost menționat, sub profilul de vest, M34 a fost cercetat doar parțial. Groapa mormântului, precum și sicriul de lemn s-au evidențiat clar, fiind descoperite chiar piroanele de fier. De asemenea, s-a observat faptul că de-a lungul piciorului stâng au fost reînhumate oasele mari de la picioarele unui alt individ. Orientarea este pe axa est-vest și nu a avut inventar.

M35/2017(Cas.4/2017) reprezintă o înhumare aflată la est de M22(fig. 25/b, c). Mormântul a fost descoperit la adâncimea de -1,60m, la 3,10m de profilul de est și 1,00m de profilul sudic. Groapa mormântului s-a evidențiat foarte clar, însă nu au putut fi identificate urme ale vreunui sicriu sau piroane din fier. Scheletul de adult, cu o lungime de 1,70 m, este în conexiune anatomică și are mâinile așezate pe zona toracică. Orientarea mormântului este pe axa est-vest. Fără inventar.

M36/2017(Cas.4/2017) este o înhumare ce a fost surprinsă la adâncimea de -1,60-170m, la 0,44m față de profilul de sud și sub mormintele M14 și M26. Scheletul de adult, cu o lungime de 1,70 m, era orientat est-vest, cu craniu și partea superioară a corpului deviate puțin spre nord. Scheletul, atât cât a putut fi evidențiat, este în conexiune anatomică, cu mâinile așezate pe zona vertebrelor lombare. De asemenea, craniul este căzut spre partea stângă și puternic tasat datorită greutateii pământului. Ca inventar au fost evidențiate două monede fragmentare din zona mâinii stângi și încă o monedă fragmentară descoperită în zona femurului piciorului stâng.

M37/2016(Cas.7/2017) este un mormânt deranjat care a fost descoperit la adâncimea de -1,40m, la 0,30m distanță față de profilul de est și cu partea dreaptă a zonei toracice în profilul de nord. Scheletul este în conexiune anatomică, însă, îi lipsesc tibiile și peroneele, precum și oasele mici ale picioarelor. Partea dreaptă a zonei toracice pare să fie afectată de lucrările de construcție a unei clădiri din curtea învecinată. Orientarea individului adult din M37 este est-vest, cu o mică deviație spre nord. M37 are mâinile așezate pe piept, iar ca inventar a fost descoperită o monedă fragmentară.

M38/2017(Cas.5/2017) este un mormânt deranjat care a fost descoperit la adâncimea de -1,40m. Complexul funerar se află la 0,20m de profilul nordic al Cas.5/2017 și deasupra cuptorului C1/2017. Nu a putut fi delimitată groapa mormântului și, de asemenea, nu au fost identificate urme ale sicriului de lemn. Scheletul este în conexiune anatomică, însă, îi lipsesc cea mai mare parte a craniului și majoritatea oaselor mici ale picioarelor. Orientarea individului adult din M38 este est-vest, cu mâinile așezate în zona toracică. Inventarul mormântului cuprinde un singur fragment ceramic cu însemne creștine, care era așezat în zona vertebrelor toracice superioare.

M39/2017(Cas.6/2017) este un mormânt deranjat care a fost descoperit la adâncimea de -1,40m, la 1,00m distanță față de profilul de vest și la 0,50m față de cel sudic. Scheletul este în conexiune anatomică, însă, îi lipsesc craniul, oasele brațului drept, precum și zona inferioară a corpului. De altfel, zona de la vertebrele lombare în jos a fost deranjată de o reînhumare, R18. Orientarea individului adult din M39 este pe axa est-vest, cu o mică deviație spre nord. M39 pare să aibă mâinile așezate pe zona toracică. Inventarul mormântului conține două aplice din bronz, o monedă, și mai multe fragmente de material textil cu fir metalic.

M40/2017(Cas.4/2017) reprezintă o înhumare deranjată, ce a fost descoperită la adâncimea de -1,70m, la 0,40m de profilul de sud și iese din profilul de est al Cas.4/2017. Conturul sicriului nu a putut fi evidențiat, însă groapa s-a definit destul de clar. Scheletul de copil este incomplet, fiindcă îi lipsește craniul care a fost afectat de o intervenție edilitară contemporană. Orientarea individului este pe axa est-vest și inventarul mormântului cuprinde o singură monedă fragmentară.

M41/2017(Cas.5/2017) a fost descoperit la adâncimea de -1,80m, la 0,90m față de profilul sudic și la 1,20m față de cel estic. De asemenea, M41 se află sub mormintele M38 și M33. Groapa complexului M41, evidențiată încă de la adâncimea de -1,70m, este de formă rectangulară și a afectat partea de est a peretelui cuptorului C1/2017. Scheletul de adult este în conexiune anatomică, însă are craniul afectat de presiunea pământului. Dimensiunile înregistrate pentru individul din M41 sunt de 1,80m lungime între craniu și oasele mici ale picioarelor, precum și 0,44m la nivelul umerilor. Ca inventar a fost descoperită o singură monedă fragmentară.

M42/2017(Cas.6/2017) este o înhumare ce a fost surprinsă la adâncimea de -1,30m, care iese din profilul de sud și din cel vestic. Întrucât cea mai mare parte a scheletului se află sub profilele de sud și est M42 a fost cercetat parțial. Orientarea pare să fie pe axa est-vest, iar scheletul de adult, atât cât a putut fi evidențiat, pare să fie în conexiune anatomică. Au fost identificate oasele piciorului stâng, bazinul și vertebrele lombare. Fără inventar.

M43/2017(Cas.6/2017) reprezintă o înhumare aflată la nord de M42. Mormântul a fost descoperit la adâncimea de -1,50m, la 0,30m de profilul de sud și intrând în profilul de vest. Groapa mormântului s-a evidențiat foarte clar, însă nu au putut fi identificate urme ale vreunui sicriu sau piroane din fier. Scheletul de adult pare să fie în conexiune anatomică, însă, deoarece o mare parte a scheletului se află sub profilul de vest, cercetarea acestui complex funerar este incompletă. Orientarea mormântului este pe axa est-vest. Fără inventar.

M44/2017(Cas.6/2017) reprezintă o înhumare deranjată, ce a fost descoperită la adâncimea de -1,40m, care iese 0,40m din profilul de nord și se continuă în martorul dintre Cas.6 și Cas.7/2017. Conturul sicriului nu a putut fi

evidențiat, însă groapa s-a definit destul de clar. Mormântul pare să fi fost deranjat de multiple intervenții edilitare contemporane. Scheletul de adult este incomplet, fiindcă îi lipsesc majoritatea oaselor din partea superioară a corpului. Orientarea individului este pe axa est-vest și nu a avut inventar.

M45/2017(Cas.6/2017) reprezintă o înhumare aflată la nord de M42 și sub M43. Mormântul a fost descoperit la adâncimea de -1,60m, la 0,40m de profilul de sud și intrând în profilul de vest. Groapa mormântului s-a evidențiat foarte clar, însă nu au putut fi identificate urme ale vreunui sicriu sau piroane din fier. Scheletul de adult pare să fie în conexiune anatomică, însă, deoarece o mare parte a scheletului se află sub profilul de vest, cercetarea acestui complex funerar este incompletă. Orientarea mormântului pare să fie pe axa est-vest. Fără inventar.

M46/2017(Cas.5/2017) reprezintă o înhumare aflată sub M34. Mormântul a fost descoperit la adâncimea de -1,60m, la 0,20m de profilul de sud și intrând în profilul de vest. Groapa mormântului nu s-a evidențiat foarte clar și nici nu au fost descoperite urme ale sicriului. Cercetarea complexului funerar M46 este parțială deoarece o mare parte a scheletului se află sub profilul de vest. Orientarea mormântului este pe axa est-vest, iar scheletul de adult pare să fie în conexiune anatomică. Fără inventar.

M47/2017(Cas.7/2017) reprezintă o înhumare aflată la vest de M37. Mormântul a fost descoperit la adâncimea de -1,50m, la 2,40m de profilul de vest și iese 0,20-0,35m din profilul de sud. Groapa mormântului s-a evidențiat destul de clar, însă partea dreaptă a scheletului se află în profilul de sud. De asemenea, pare să fie ulterior reînhumării R20, care are legătură, cel mai probabil, cu realizarea fundațiilor clădirii Protoieriei. Scheletul de adult, cu o lungime de 1,70 m, era orientat est-vest, cu o mică deviație spre nord. Individul are mâinile așezate pe zona vertebrelor lombare. Nu au fost descoperite urme ale sicriului de lemn, însă, pe marginea gropii au fost evidențiate mai multe piroane din fier. Alături de scheletul bine păstrat au fost recuperate o monedă, nasturi metalici și două fragmente de material textil, toate din zona vertebrelor toracice.

Reînhumări

R1/2017(Cas.2/2017) a fost surprinsă la adâncimea de -0,90m, la 1,10m de profilul de sud și lângă oasele mici ale piciorului drept al scheletului din M1(fig. 24/a). R2 constituie o reînhumare, în care au fost depuse toate oasele unui copil nou-născut. Inventarul ce compune din șase monede descoperite în zona craniului.

R2/2017(Cas.1/2017) reprezintă o reînhumare aflată la nord de M2. Complexul funerar a fost descoperit la adâncimea de -1,15-1,20m, la 0,50m de profilul de nord și intrând în profilul de est. A fost evidențiată o groapă în care erau

depuse craniul, oase din zona toracică și femurele unui copil. Ca inventar au fost descoperite fragmente dintr-o brățară din bronz și o monedă fragmentară.

R3/2017(Cas.1/2017) este o reînhumare ce a fost surprinsă la adâncimea de -1,00-1,10m, care se află la 1,60m de profilul de sud al Cas.1/2017 și la 0,70m față de cel estic. Acest complex funerar s-a definit ca o groapă ovală cu dimensiunile de 0,70/0,26m din care au fost recuperate fragmente de coaste, oase mari ale picioarelor și un craniu. Alături de rămășițele umane menționate au fost evidențiate și două monede, un cercel, precum și un pandantiv.

R4/2017(Cas.2/2017) a fost descoperită la adâncimea de -1,10-1,15m, la 1,20m față de profilul estic și la 0,20m de tibia piciorului stâng al defunctului din M1. Este vorba despre o groapă circulară cu diametru de 0,15m, în care au fost identificate unele oase mici și fragmente din craniul unui copil. Fără inventar.

R5/2017(Cas.2/2017) a fost descoperită la adâncimea de -1,10m, la 0,10m față de profilul sudic și iese din profilul de est(fig. 24/a). Conturul gropi era vizibil avea o formă ovală alungită cu dimensiunile de 0,60/0,30m. R5 constituie o reînhumare, care nu conține, însă, toate oasele defunctului, oasele bazinului și cele ale picioarelor fiind lipsă. Fără inventar.

R6/2017(Cas.2/2017) reprezintă o reînhumare accidentală aflată la nord de M18. Complexul funerar a fost descoperit la adâncimea de -1,20m, la 1,80m de profilul de sud și intrând în profilul de est. Groapa, aflată la baza zidului de sud al fostului beci, conține unele oase mici din zona toracică și oase de la mâini. Apariția acestei reînhumări este clar legată de lucrările de construcție a fostului beci al Protoieriei. Fără inventar.

R7/2017(Cas.1/2017) a fost descoperită la adâncimea de -1,10m, la 1,90m de profilul de sud și intrând în profilul de vest. Această reînhumare accidentală pare să aibă același istoric precum R6 și este legată de lucrările de construcție a fostului beci al Protoieriei. Groapa ovală, cu dimensiunile de 0,22m/0,30m conține un craniu, mai multe oase mici și un femur. Fără inventar.

R8/2017(Cas.2/2017) a fost descoperită la adâncimea de -1,20m, la 0,70m de profilul de sud și intrând în profilul de est. Complexul funerar reprezintă o reînhumare accidentală aflată la est de M2, în care erau depuse oase din zona toracică și fragmente din craniul unui copil. Fără inventar.

R9/2017(Cas.2/2017) a fost evidențiată în colțul de sud-vest al Cas.2/2017, la adâncimea de -1,15m(fig. 24/d). Acest complex funerar s-a definit ca o groapă ovală cu dimensiunile de 0,40/0,16m din care au fost recuperate un craniu fragmentar, oase din zona toracică și din cea a mâinilor unui copil. Alături de rămășițele umane menționate au fost evidențiate un cercel, o monedă și o paftă de mici dimensiuni din bronz.

R10/2017(Cas.3/2017) a fost descoperită la adâncimea de -1,20m, la 0,40-070m față de profilul sudic și iese din profilul de est. De asemenea, acest complex funerar pare să urmărească de la est la vest traseul zidului sudic al fostului beci al Protoieriei. R10 este, cel mai probabil, o reînhumare colectivă realizată accidental cu ocazia lucrărilor edilitare menționate mai sus. Acest complex funerar se compune dintr-un număr mare de tarsiene, tibii, peronee, femure, oase ale bazinului, coaste și cranii fragmentare depuse disparat, fără să fie identificată o groapă propriu-zisă. Fără inventar.

R11/2017(Cas.3/2017) a fost surprinsă la adâncimea de -1,50 m, la 0,40 m de profilul de sud și iese din profilul de est. R11 constituie o reînhumare propriu-zisă, în care nu au fost depuse toate oasele defunctului. Astfel, în groapa de formă rectangulară au fost identificate craniul, humerusul și ulna mâinii stângi, câteva coaste, precum și două vertebre lombare. Alături de rămășițele umane menționate a fost evidențiată și o monedă.

R12/2017(Cas.4/2017) a fost descoperită la adâncimea de -1,40m, la 0,20m față de profilul sudic și la 2,70m de profilul de vest. R12 este o reînhumare accidentală realizată cu ocazia unor lucrări edilitare din perioada contemporană. În cadrul acestui complex funerar au fost depuse oase ale unui singur defunct, mai ales din zona toracică, din cea a bazinului, precum și oasele mari ale mâinilor. Nu a fost identificat conturul unei gropi propriu-zise. Fără inventar.

R13/2017(Cas.6/2017) a fost evidențiată la adâncimea de -1,40m, la 0,25m față de profilul de sud și la 0,80m față de profilul de vest. Acest complex funerar nu s-a definit ca o groapă, ci, mai degrabă, ca o depunere accidentală a rămășițelor unui singur defunct. Astfel, din R13 au fost recuperate un craniu fragmentar, oase din zona toracică, din cea a bazinului și din cea a mâinilor unui adult. Fără inventar.

R14/2017(Cas.3/2017) reprezintă o reînhumare accidentală aflată la vest de M19. Complexul funerar a fost descoperit la adâncimea de -1,60m, la 3,00m de profilul de vest și intrând în profilul de sud. Groapa, aflată la capătul de vest al zidului fostului beci al Protoieriei, conține unele oase mici din zona toracică, fragmente din craniu și oase de la mâini. Apariția acestei reînhumări este clar legată de lucrările edilitare realizate în perimetrul Protoieriei. Fără inventar.

R15/2017(Cas.3/2017) a fost descoperită la adâncimea de -1,60m, la 0,70m de profilul de est și intrând în profilul de sud. Această reînhumare accidentală pare să aibă același istoric precum R14 și este legată de lucrările de construcție a clădirii Protoieriei. În cadrul complexului funerar au fost depuse mai multe oase de la mâinile și picioarele unui singur defunct. Fără inventar.

R16/2017(Cas.4/2017) reprezintă o reînhumare accidentală aflată la 0,10m deasupra mormântului M21. Complexul funerar a fost descoperit la adâncimea de -1,10m, la 2,90m de profilul de est și intrând în profilul de sud. Groapa, atât cât a

putut fi evidențiată, are o formă ovală, conține fragmente din craniu, vertebrele cervicale, oasele din zona toracică, femurele, tibiile și oasele mâinilor unui singur individ. R16 are o situație asemănătoare cu cea a reînhumărilor R14 și R15, deoarece are în mod clar legătură cu lucrările edilitare realizate în perimetrul Protoieriei. Alături de rămășițele umane menționate au fost descoperite piroane de la un sicriu.

R17/2017(Cas.5/2017) este o reînhumare ce a fost surprinsă la adâncimea de -1,30m, care se află la 0,15m de M31 și la 0,64m față de profilul de nord(fig. 26/a). Acest complex funerar s-a definit ca o groapă cu formă neregulată, care în partea de est se suprapune mormântului M33. În R17 au fost depuse oase din zona toracică și din cea a bazinului unui defunct adult. Alături de resturile osteologice umane din acest complex funerar, au fost evidențiate două piroane din fier și un fragment de țiglă(fig. 33).

R18/2017(Cas.6/2017) a fost descoperită la adâncimea de -1,50m, la 0,40m față de profilul sudic și la 0,70m față de profilul de est. R18 este, cel mai probabil, o reînhumare propriu-zisă a mai multor defuncți adulți. Acest complex funerar se prezintă sub forma unei gropi ovale, cu dimensiunile de 0,60m pe axa nord-sud și 0,40m pe axa est-vest. Reînhumarea se compune dintr-un număr mare de cranii, coaste, precum și oase din zona bazinului și ale picioarelor. Groapa reînhumării R18 a afectată jumătatea inferioară a scheletului din mormântul M39. Inventarul se compune din două copci folosite pentru închiderea hainelor și un fragment de țiglă(fig. 33) pe care au fost scrijelite însemne creștine.

R19/2017(Cas.4/2017) a fost surprinsă la adâncimea de -1,70m, la 1,10m de profilul de vest și iese 0,30m din profilul de nord. R19 constituie o reînhumare accidentală, care se află la baza unei gropi menajere din perioada modernă (Groapa 2/2017). Complexul funerar, atât cât a putut fi evidențiat, se prezintă sub forma unei gropi ovale, cu dimensiunea de 1,00m pe axa est-vest. R19 este, cel mai probabil, o reînhumare colectivă realizată accidental, în care au fost depuse cranii, coaste, vertebre toracice și lombare, oase ale bazinului, precum și oase mari ale picioarelor mai multor defuncți de vârstă adultă. Pământul de umplutură al gropii conține, pe lângă resturile osteologice umane, o cantitate mare de fragmente ceramice, resturi de material textil și nituri de la sicrie.

R20/2017(Cas.7/2017) a fost evidențiată la adâncimea de -1,30m, la 2,00m față de profilul de est și intră atât în profilul de nord cât și în cel de sud. Acest complex funerar s-a definit ca o groapă ovală de mari dimensiuni, 1,80m pe axa est-vest și între 0,50-0,90m pe axa nord-sud. Partea de sud-est a reînhumării R20 este afectată de groapa mormântului M47. De asemenea, complexul funerar pare să aibă legătură cu lucrările de construcție a clădirii din curtea învecinată. În R20 au fost depuse cranii, oase ale bazinului și ale picioarelor mai multor indivizi adulți.

Pământul de umplutură al reînhumării R20 conținea o cantitate mare de resturi de material textil, o cataramă și mai multe nituri de la sicrie.

R21/2017(Cas.6/2017) reprezintă o reînhumare de mici dimensiuni aflată la sud-vest de R18. Complexul funerar a fost descoperit la adâncimea de -1,50m, la 0,70m de profilul de est și intrând în profilul de sud. Groapa de formă rectangulară conținea două cranii și oase din zona toracică. Fără inventar.

R22/2017(Cas.7/2017) reprezintă o reînhumare accidentală aflată la sud-est de M37. Complexul funerar a fost descoperit la adâncimea de -1,20m, iese din profilul de sud și continuă în martorul dintre Cas.6/Cas.7/2017. Groapa, atât cât a putut fi evidențiată, conține două cranii și oase mari ale picioarelor și mâinilor. Apariția acestei reînhumări este clar legată de lucrările edilitare contemporane realizate în perimetrul Protoieriei. Alături de resturile osteologice umane din acest complex funerar, a fost evidențiată o pipă fragmentară din lut.

Locuințe

Locuința 1 (L1/2017) a fost evidențiată parțial în Cas.1/2017 pe profilul de sud, la adâncimea de -1,15-1,20m. În plan, L1/2017 pare să aibă o formă rectangulară, iar în profil baza locuinței este dreaptă și cu un perete ușor oblic. Adâncimea maximă a fost atinsă la -1,40m. Se pare că locuința a avut și o vatră circulară cu dimensiunea de 0,97m. Locuința este afectată pe latura de nord de groapa mormântului M12. În pământul de umplutură au fost descoperite fragmente ceramice ce pot fi datate în perioada secolelor XVII-XVIII.

Locuința 2 (L2/2017) fost surprinsă sub nivelul de înmormântări pe zona de vest a casetei Cas.2/2017 și în cea de est a casetei Cas.3/2017. Ea se continuă sub profilul de sud al celor două casete menționate, precum și în profilul de nord al Cas.3/2017. Este o locuință adâncită, de formă rectangulară, orientată NE-SV, iar dimensiunile surprinse sunt de 2,75m/3,40m. La adâncimea de -2,40-2,50m a fost surprinsă podeaua locuinței, constituită dintr-un strat de pământ galben bătut, gros de circa 0,005m-0,01m. Locuința se conturează clar și pe profilul de sud al Cas.3/2017, între adâncimile de 1,80m și 2,50m, având o formă alveolată. Partea superioară a locuinței a fost distrusă de intervenții edilitare moderne, iar latura nordică de construcția fundației fostului beci al Protoieriei. Materialul ceramic rezultat din L2/2017 este specific secolelor XVII-XVIII.

Cuptor

Cuptorul de ars ceramică (C1/2017) a fost surprins încă de la adâncimea de -1,60m, la 0,80m de profilul de sud, 2,80m față de cel estic și intră în profilul de nord al Cas.5/2017(fig. 27-28). C1/2017 a fost suprapus parțial de R17, M33, M38 și M41, bolta acestuia fiind secționată pe latura de est de către groapa mormântului

M41. Cuptorul are o formă aproximativ circulară cu diametrul de 1,12m, fiind orientat cu gura spre vest. Grătarul cuptorului, distrus pe est și nord-est, a fost evidențiat la adâncimea de -1,77m, având o crustă de 0,03-0,05m și o grosime între 0,10-0,30 până la camera de ardere. De asemenea, pentru grătar au fost surprinse un număr de șase suflante circulare cu diametre ce variază între 0,10 și 0,13m. Baza cuptorului a fost identificată la adâncimea de -2,58m în pământul galben. Camera de ardere are o înălțime de 0,60m din zona centrală a grătarului și până la vatră și un diametru de 1,10m pe mijlocul pereților exteriori. Pereți camerei de ardere au o formă puternic concavă și o grosime de 0,20m în partea centrală, 0,08m în zona superioară și 0,12m în cea inferioară. Vatra cuptorului este circulară în plan, cu un diametru de 0,80m și are o secțiune de formă concavă. Grosimea crustei în zona vetrei cuptorului ajunge până la 0,015-0,02m. Gura cuptorului a fost identificată la adâncimea de -1,95m iar baza acesteia, în continuarea vetrei camerei de ardere, se află la adâncimea de -2,58m. În zona de la gura cuptorului s-a găsit cenușă și cărbune. Înălțimea păstrată a cuptorului este de 0,86m, iar grosimea pereților boltei, arși la roșu-cărămiziu, este de cuprinsă între 0,08m-0,15m. Golirea camerei de ardere a cuptorului C1/2017 a dus la evidențierea unei cantități mari de materiale ceramice fragmentare databile în perioada secolelor XVII-XVIII și resturi osteologice.

Vetre

Cercetarea arheologică preventivă realizată pe latura de nord a clădirii Protoieriei din Galați a dus la identificarea unor instalații de foc, care au apărut în Cas.1/2017 și Cas.3/2017. Cele cinci vetre de foc au fost surprinse, din punct de vedere stratigrafic, între -0,90-1,20m (V1-4/2017) și la -1,80-2,00m (V5/2017). Din punct de vedere planimetric, V1/2017 a fost identificată în colțul de sud-est al Cas.1/2017, iar V2/2017 și V4/2017 au fost prinse în plan pe latura de est, între 0,70-1,40m, respectiv la 2,40-3,20m față de profilul de sud. V3/2017 se află la 0,90m față de profilul de sud și la 0,66m față de profilul de vest. V5/2017 a apărut în Cas.3/2017, la 0,70m față de profilul de sud și la 0,80m față de cel sudic. Forma propriu-zisă a vetrelor pare să fie circulară (V1, V2 și V4) sau ovală (V3 și V5). De remarcat faptul că, vetrele au fost afectate parțial fie de nivelul de înhumări sau reînhumări din perioada medieval-târzie (V2, V3, V4), fie de lucrările edilitare din perioada modernă sau contemporană (V5).

Gropi

În casete Cas.4 și Cas.7/2017 au fost surprinse patru intervenții antropice, care au bulversat stratigrafia și au deranjat nivelul de înhumări. Prima intervenție, denumită Groapa 1, a fost identificată în colțul de sud-est al Cas.4/2017, între -0,30-

0,80m. Groapă are o formă rectangulară în plan, cu dimensiunile de 1,30/1,10m, iar în profil este alveolată. Pământul de umplutură era compus din cărămidă spartă, piatră și mortar. Complexul poate fi datat în perioada contemporană, având legătură cu ridicarea fundației clădirii Protoieriei.

Groapa 2 a fost identificată pe latura de nord a Cas.4/2017, la 1,20m față de profilul de vest și la adâncimea de -0,80m. Complexul are o formă ovală în plan, cu dimensiunile surprinse de 1,00/0,40m și este alveolată în profil. Umplutura consta din numeroase lentile de pământ negru-albicios, cafeniu și galben reprezentând momente diferite de umplere. De asemenea, cărămida spartă, piatra, fragmentele ceramice și resturile osteologice sunt frecvente în pământul de umplutură. Baza gropii, identificată la adâncimea de -1,60m, este rotunjită. Complexul, ce poate fi datat în perioada contemporană, a afectat nivelul de înhumări, străpungând partea superioară a reînhumării R19.

Revenind la colțul de sud-est al casetei Cas.4/2017, se poate menționa faptul că a fost evidențiată o nouă intervenție antropică la adâncimea de -0,80m. Intervenția contemporană 1, așa cum a fost denumită, are o formă ovală în plan, iar ca dimensiuni au fost înregistrate 1,10m pe axa nord-sud și 2,00 m pe axa est-vest. În profil, acest complex are pereții oblici până la adâncimea de -2,30m și, apoi, drepti până la baza gropii identificată la adâncimea de -4,10m. În pământul de umplutură se pot observa două momente diferite de umplere separate printr-un strat de pământ galben gros de 0,60-0,70m. Excavarea acestui complex a dus la evidențierea unei cantități mari de materiale ceramice, sticlă și porțelan databile în perioada secolelor XIX-XX, precum și a mai multor resturi osteologice, atât de origine umană cât și animală.

A patra intervenție antropică a fost surprinsă în plan pe latura de est a cas.6/2017, de la adâncimea de -0,30m. În plan, intervenția contemporană 2 este evidențiată parțial deoarece depășește spre nord, sud și est limitele suprafeței menționate. În profil are pereții oblici și baza dreaptă la adâncimea de -1,60m. Pământul de umplutură era compus din cărămidă spartă, piatră și pământ galben. Complexul, ce poate fi datat în perioada contemporană, a afectat partea de est a gropii reînhumării R18.

Structuri constructive

Încă din prima casetă, deschisă în cadrul acestei săpături arheologice preventive, a putut fi evidențiată existența unui fost beci al Protoieriei. Astfel, în Cas.1/2017 a fost descoperit colțul de SE al unei construcții dezafectate, care fusese spart de către constructor pe latura sa estică. Zidul era realizat din piatră cu mortar, folosit ca liant și avea o grosime de 0,33-0,35m. Traseul zidului de sud al fostului beci continuă pe direcția E-V până în zona centrală a Cas.2/2017, unde a fost

identificată o consolidare a acestuia din perioada contemporană. Mai apoi, după zona refăcută cu beton armat, zidul beciului continuă pe direcția NNE-SSV, intrând în profilul de vest. Mai apoi, zidul fostului beci reappare în caseta Cas.3/2017, unde își păstrează direcția NNE-SSV pe o lungime de 3,80 m (fig. 23/a). La capătul acestui zid, pe partea de nord, a fost identificată intrarea în beci, iar în profilul de nord al Cas.3/2017 au apărut resturile unor scări realizate din ciment. Lungimea totală a laturii de sud a fostului beci al Protoieriei este de 8,10m. Baza fundației zidului a fost observată la adâncimea de -2,10m. Această construcție a afectat în totalitate straturile arheologice din partea de nord a casetelor Cas.1-3/2017.

Pe latura de nord a Cas.1/2017 a fost identificată, la adâncimea de 0,20m o platformă de cărămidă și piatră, peste care era turnată o șapă din ciment de 0,005-0.01m grosime. De altfel, această șapă de ciment a fost vizibilă în stratigrafia primelor trei casete și reprezintă un strat de protecție împrejmuitoare a fostelor clădiri din zonă.

În zona de Est a Cas.3/2017 a fost evidențiată o structură de formă circulară la adâncimea de -0,70m(fig. 23/b). Peretele acestei construcții este realizat cărămidă legată cu mortar și are o grosime de 0,25-0,30m. Pământul de umplutură conținea o cantitate mare de fragmente ceramice, sticlă, porțelan și resturi osteologice umane. Adâncimea maximă atinsă în interiorul acestei structuri a fost de -2,80m, punct în care excavarea a fost oprită deoarece nu mai putea fi asigurată siguranța muncitorilor. Cel mai probabil este vorba despre un puț construit în perioada modernă.

Material arheologic

Cercetarea arheologică preventivă derulată, în anul 2017, la nord de clădirea Protoieriei și în zona de protecție a monumentului istoric Biserica „Sf. Nicolae” din Galați, a permis prelevarea unei cantități mari de materiale arheologice, care permit încadrarea cronologică a complexelor identificate.

Ceramica descoperită pe podeaua locuințelor (L1 și L2/2017), în imediata apropiere a vetrelor (V1-V5/2017) și în zona cuptorului C1/2017 se încadrează în secolele XVII-XVIII, fiind o ceramică de uz comun, smălțuită și nesmălțuită, cu decoruri simple, iar ca forme, provin de la castroane, căni și oale(fig. 32).

Mormintele cercetate au avut un inventar bogat compus din monede turcești, ungurești și poloneze emise în perioada secolelor XVII-XIX (fig. 30), obiecte de port și podoabă (cercei, inel, pafta, aplice decorative, cataramă, butoni și copci)(fig. 31). Din zona gropilor de mormânt au mai fost prelevate cuie, piroane, țințe, bucăți de lemn și material textil.

În cadrul intervențiilor edilitare și a gropilor identificate au fost descoperite materiale ceramice, sticlă și piese din metal care pot fi datate în prima jumătate a secolului XX (fig. 34).

În anul 2017, pe latura de nord a Protoieriei au fost deschise și cercetate șapte casete în care a fost pusă în evidență o bună parte din necropola bisericii Sf. Nicolae. Au fost descoperite 47 de morminte, 22 de reînhumări, două locuințe, două gropi, cinci vetre și un cuptor de olar, încadrate cronologic în secolele XVII-XX.

Existența unui cuptor de olar, a urmelor celor două locuințe și a vetrelor, datate în secole XVII-XVIII, dovedesc o locuire medievală, anterioară funcționării necropolei medievale și ridicării lăcașului de cult în timpul lui Mihai Racoviță.

Figura 1

Situl arheologic Biserica „Sf. Nicolae”, Punct *Protoierie*, mun. Galați, jud. Galați.
Plan de încadrare în zonă a Protoieriei Galați.

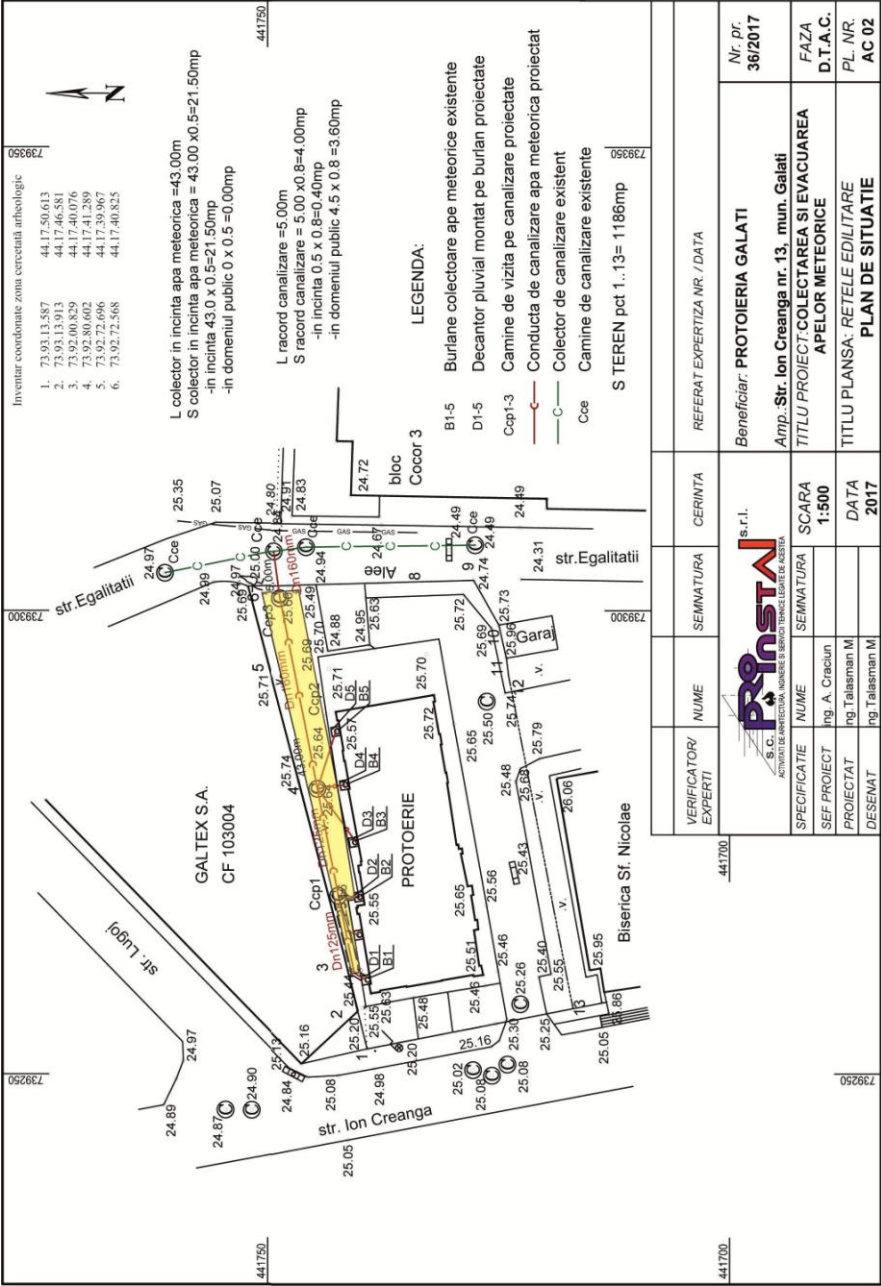

Figura 2
Situl arheologic Biserica „Sf. Nicolae”, Punct *Protoierie*, mun. Galați, jud. Galați.
Ridicare topografică a terenului apărținător de Protoieria din Galați

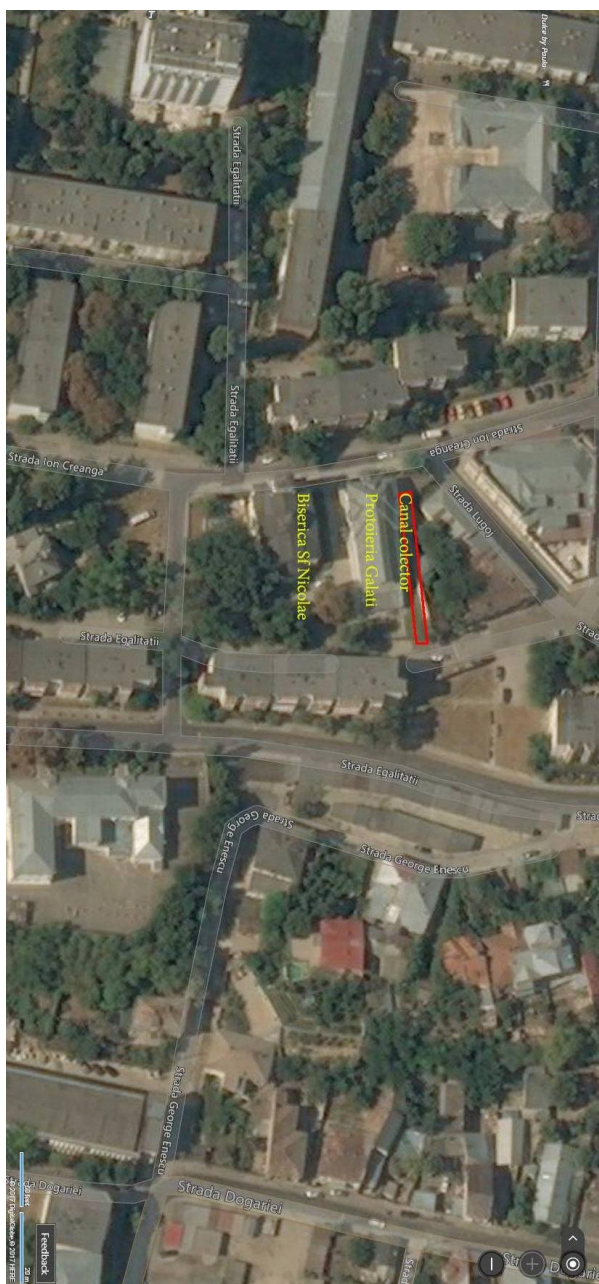

Figura 3.

Situl arheologic Biserica „Sf. Nicolae”, Punct *Protoierie*, mun. Galați, jud. Galați.
 Imagine satelitară a zonei în care se află monumentul istoric și suprafața supusă
 cercetării.

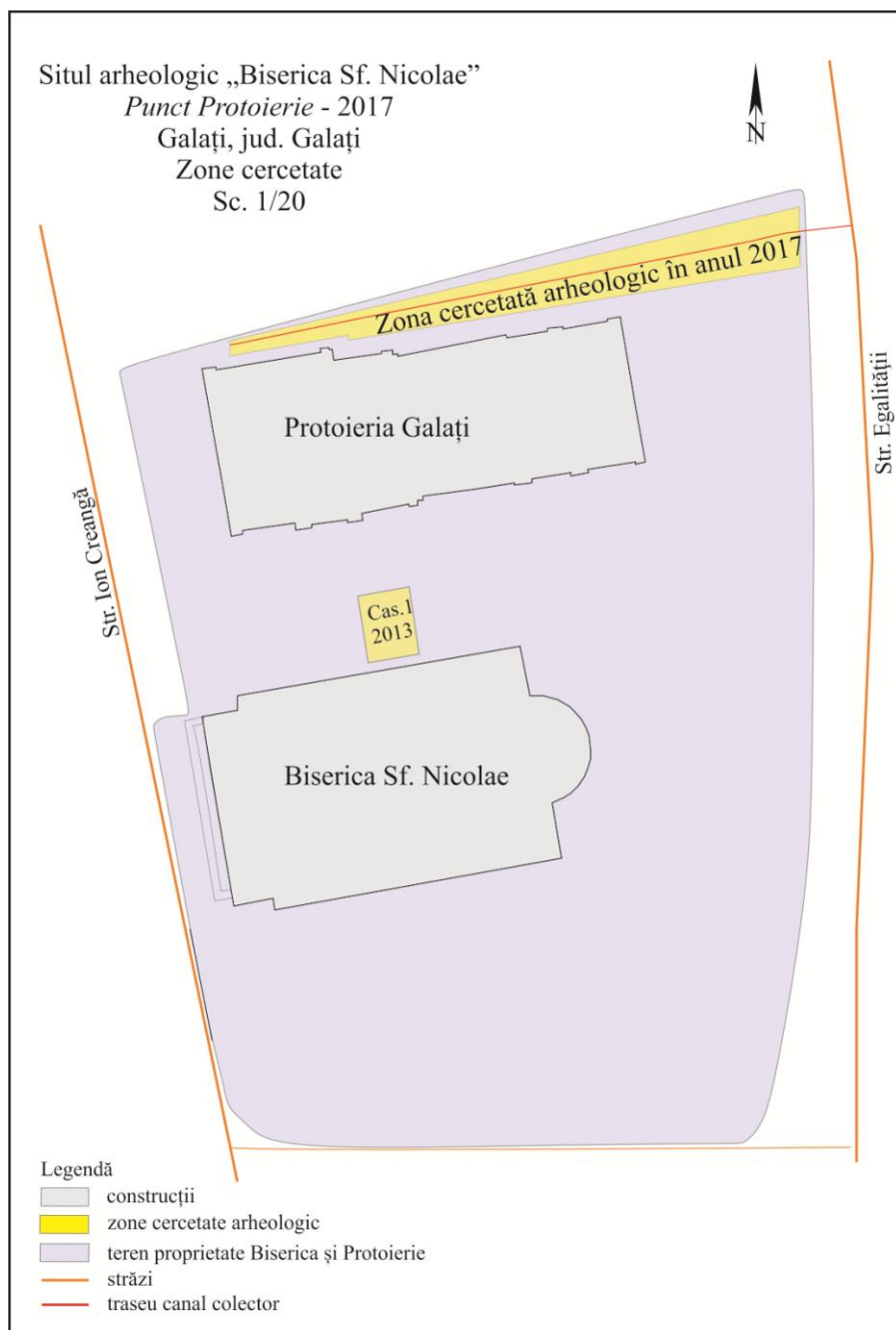

Figura 4

Situl arheologic Biserica „Sf. Nicolae”, Punct *Protoierie*, mun. Galați, jud. Galați.
 Plan general cu zonele cercetate arheologic în anii 2013 și 2017.

Figura 5

Situl arheologic Biserica „Sf. Nicolae”, Punct *Protoierie*, mun. Galați, jud. Galați.
Planul general al cercetării arheologice, campania 2017, Punct *Protoierie*.

Figura 6

Situl arheologic Biserica „Sf. Nicolae”, *Punct Protoierie*, mun. Galați, jud. Galați.
 Cas.1, grund, -0,20-0,80m.

Figura 7

Situl arheologic Biserica „Sf. Nicolae”, Punct *Protoierie*, mun. Galați, jud. Galați.
 Cas.1, grund, -0,90-1,20m; complexele M2, M4, R2-3 și V1-3.

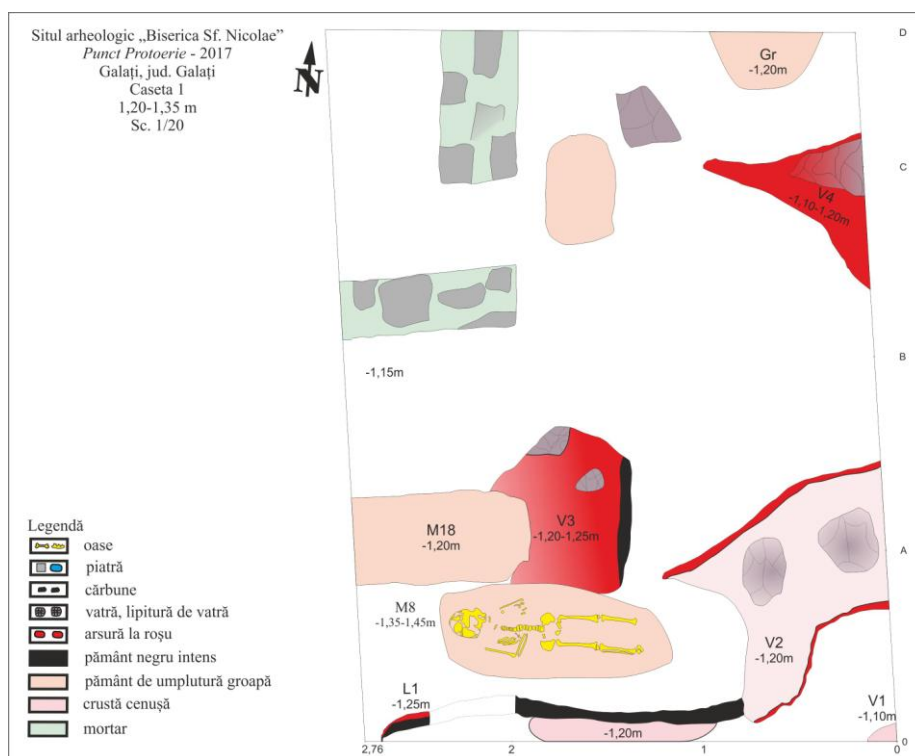
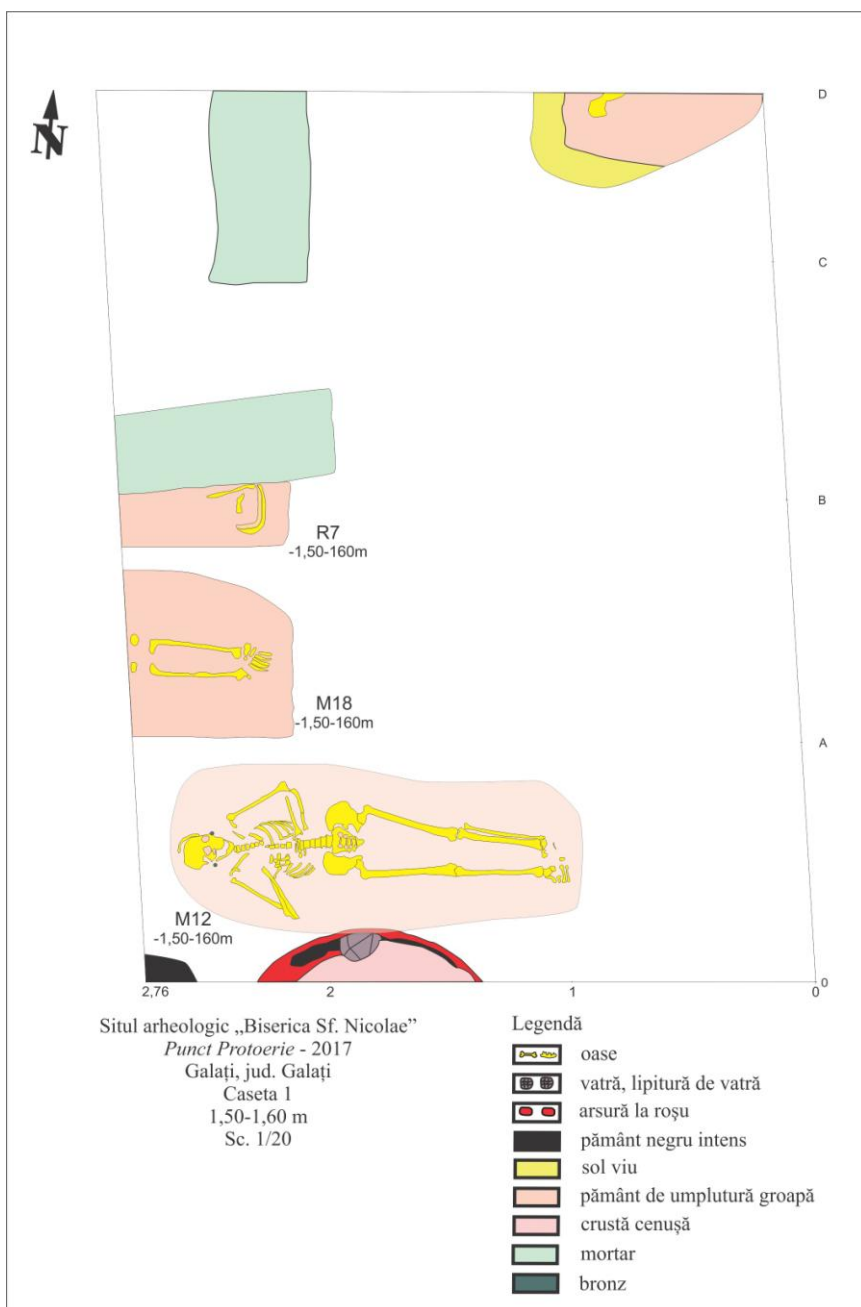
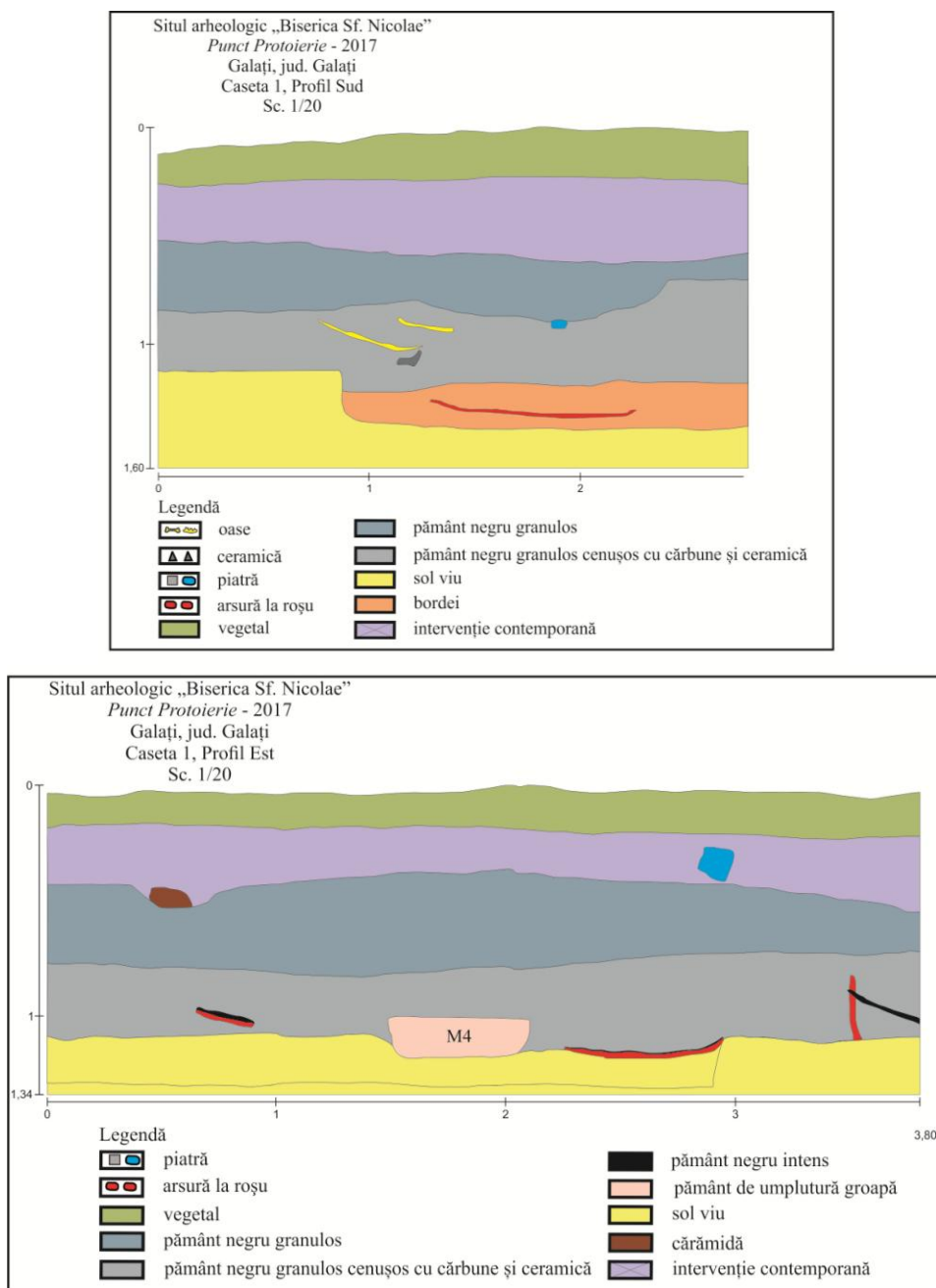

Figura 8

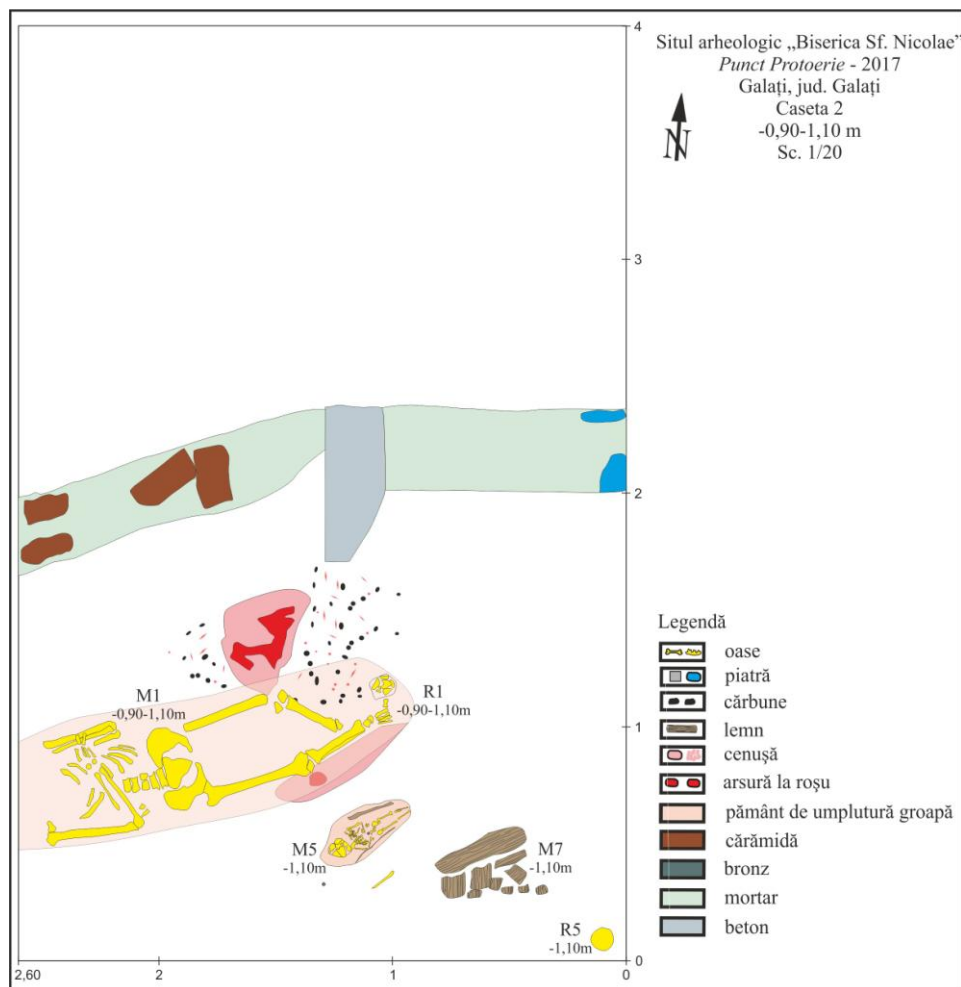
Situl arheologic Biserica „Sf. Nicolae”, Punct *Protoerie*, mun. Galați, jud. Galați.
Cas.1, grund, -1,20-1,35m; complexele M8, M18, V1-4 și L1.

Figura 9

Situl arheologic Biserica „Sf. Nicolae”, *Punct Protoerie*, mun. Galați, jud. Galați.
 Cas.1, grund, -1,50-1,60m; complexele M12, M18 și R7.

Figura 10

Situl arheologic Biserica „Sf. Nicolae”, Punct *Protoierie*, mun. Galați, jud. Galați.
Cas.1, profil Sud și Est.

Figura 11

Situl arheologic Biserica „Sf. Nicolae”, Punct *Protoierie*, mun. Galați, jud. Galați.
Cas.2, grund, -0,90-1,10m, complexele M1, M5, M7 și R1.

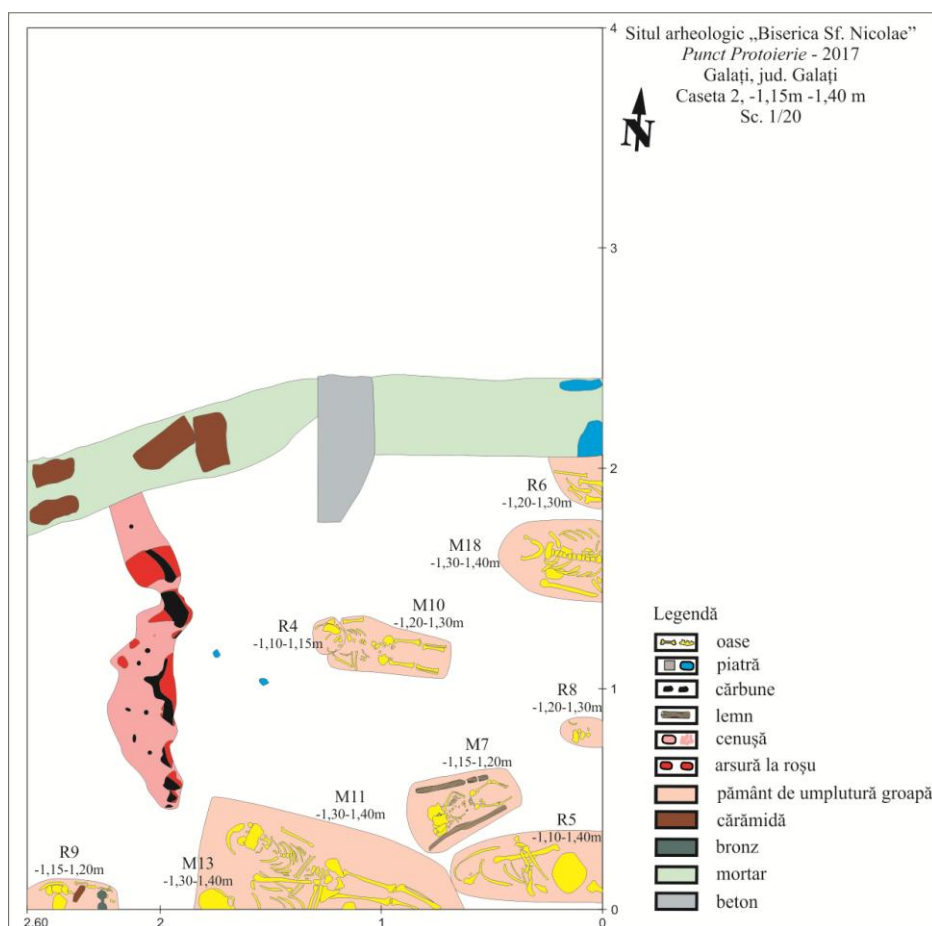

Figura 12

Situl arheologic Biserica „Sf. Nicolae”, Punct *Protoierie*, mun. Galați, jud. Galați.
Cas.2, grund, -1,15-1,40m, complexele M7, M10-11, M13, R4-6, R8-9 și L2.

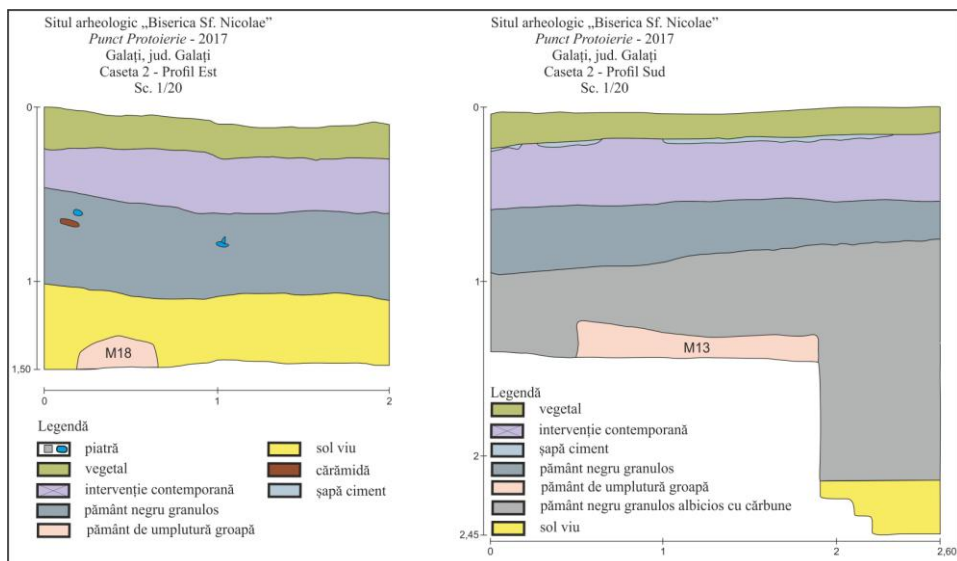
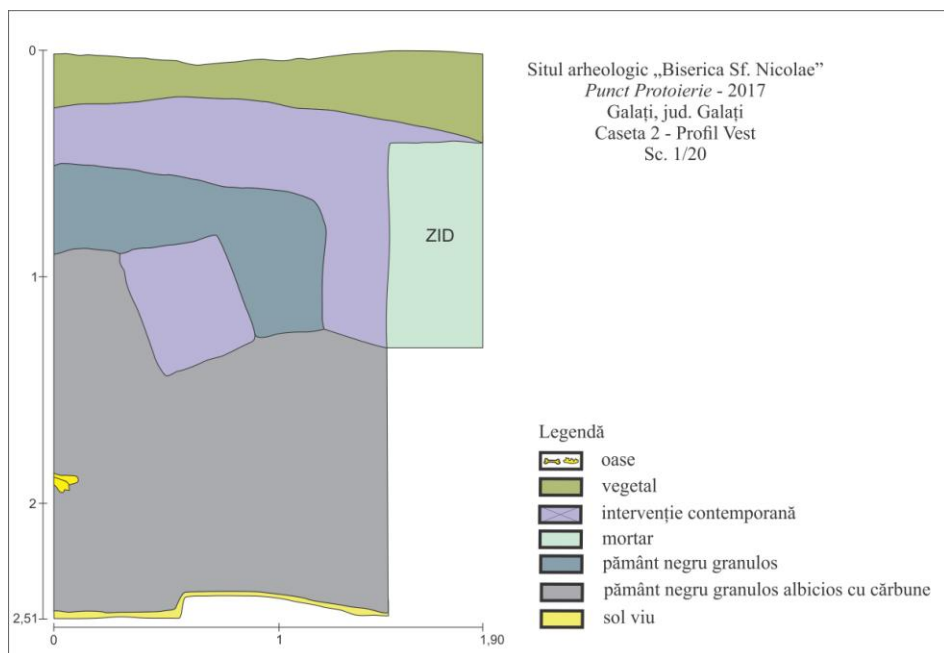

Figura 13

Situl arheologic Biserica „Sf. Nicolae”, Punct *Protoierie*, mun. Galați, jud. Galați.
Cas.2, profil Est, Sud și Vest.

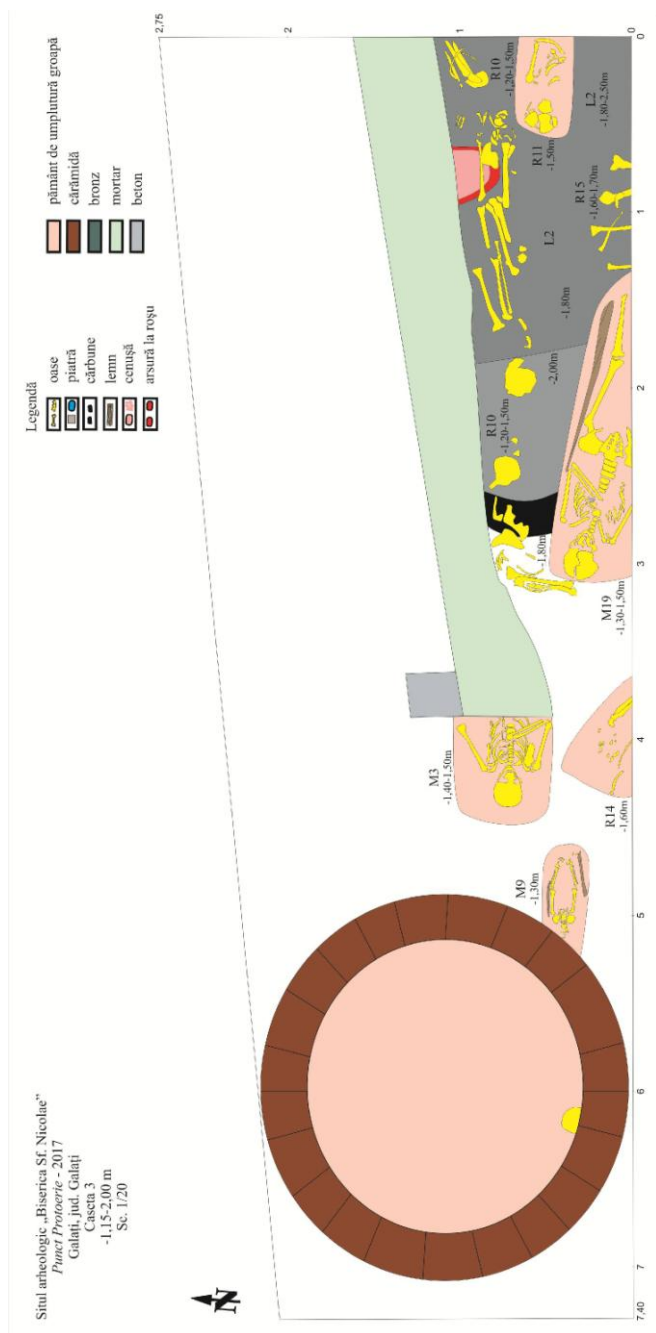
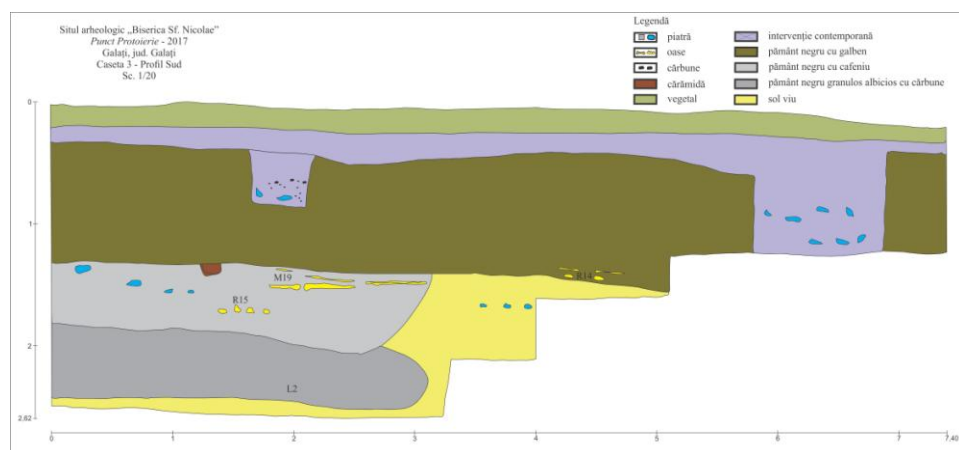
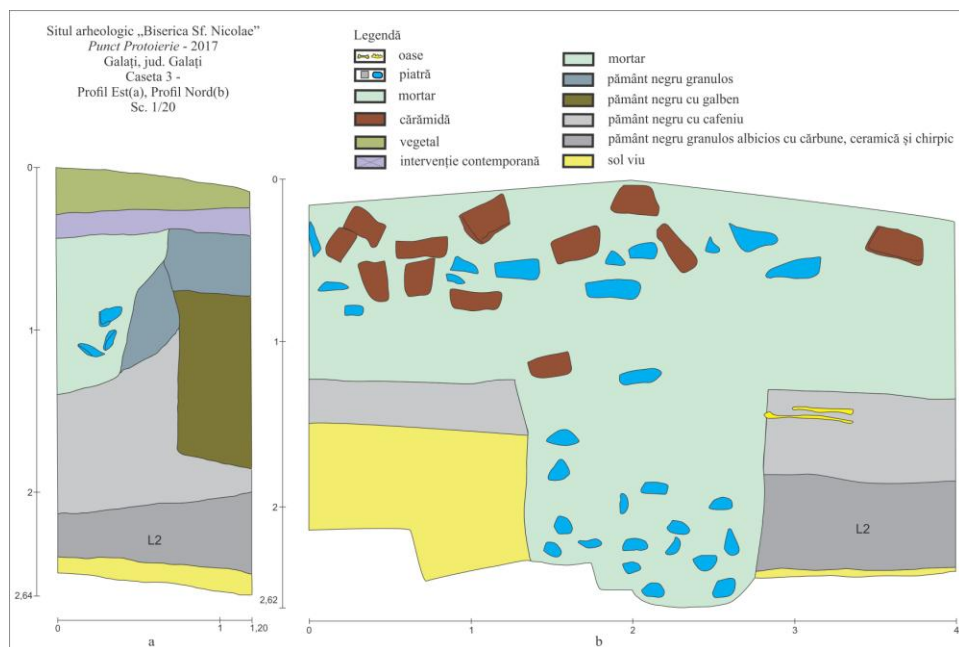

Figura 14

Situl arheologic Biserica „Sf. Nicolae”, Punct *Protoierie*, mun. Galați, jud. Galați.
 Cas.3, grund, -1,15-2,00m, complexele M3, M9, M19, R10-11, R14 și L2.

Figura 15

Situl arheologic Biserica „Sf. Nicolae”, Punct *Protoierie*, mun. Galați, jud. Galați.
Cas.3, profil Est, Nord și Sud.

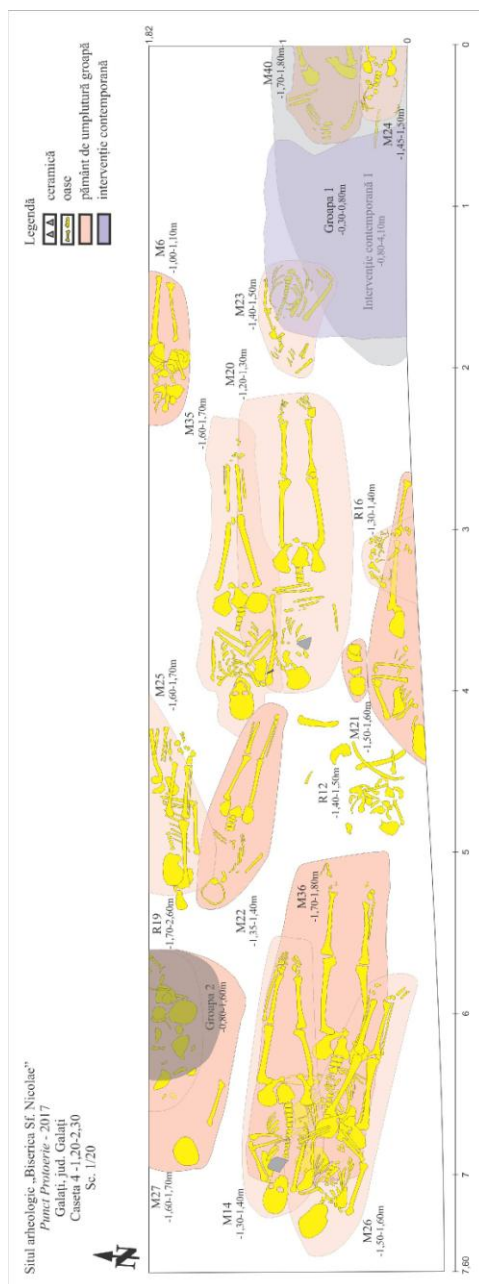
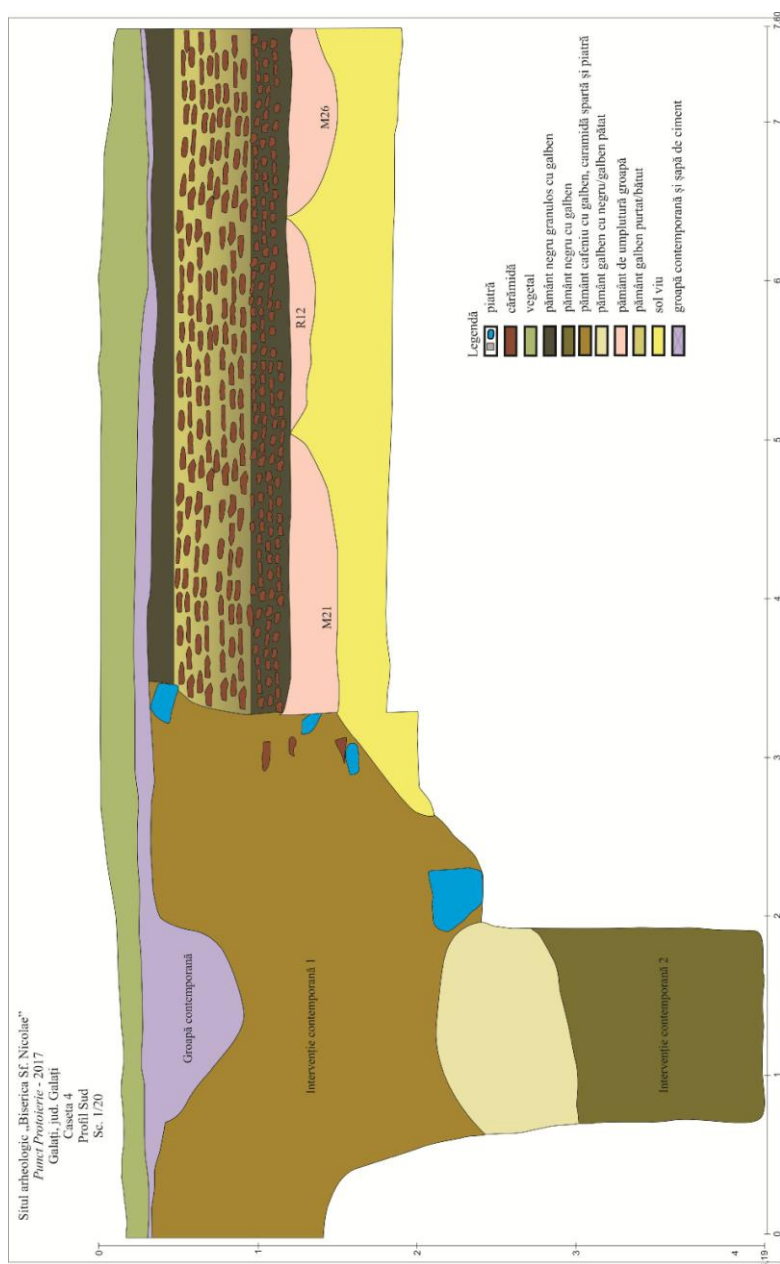
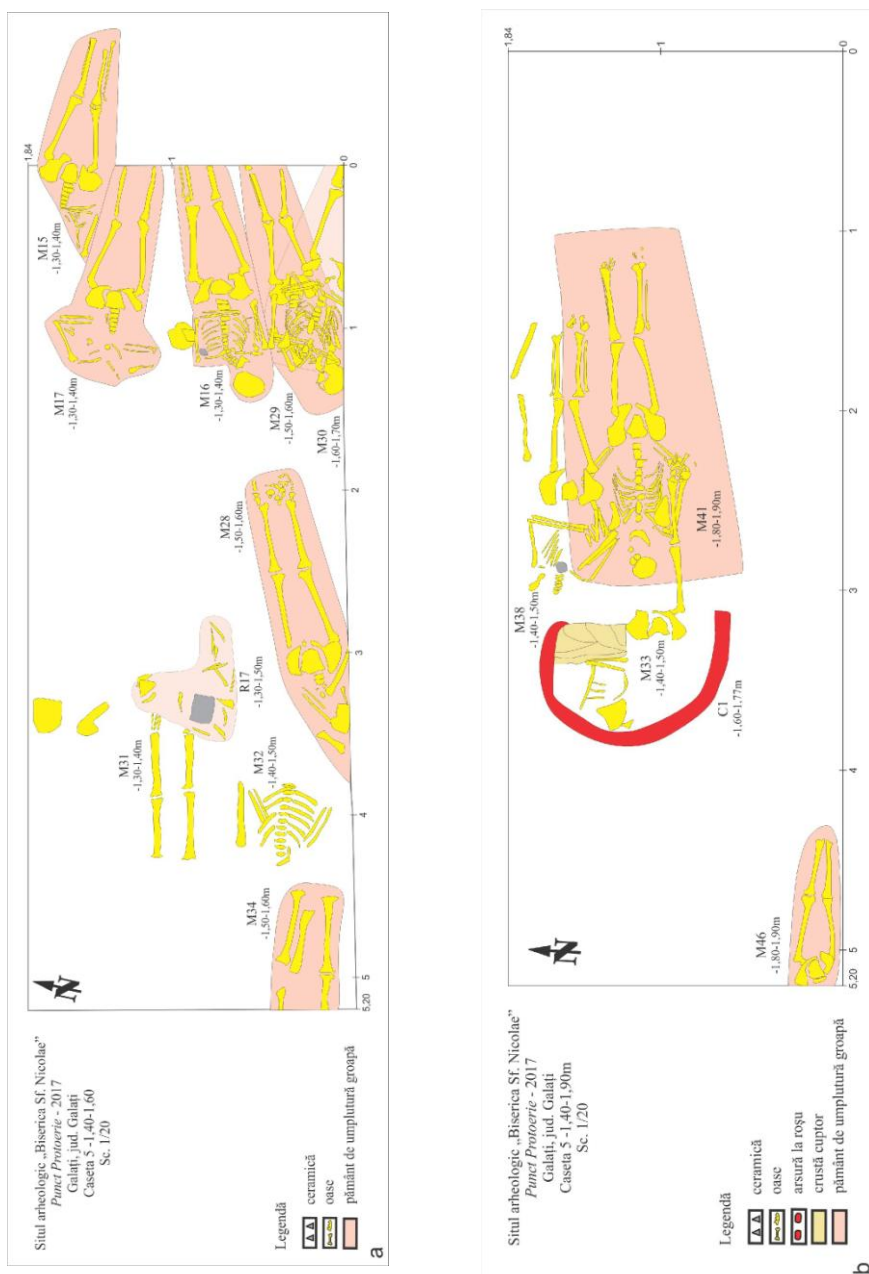

Figura 16

Situl arheologic Biserica „Sf. Nicolae”, Punct *Protoierie*, mun. Galați, jud. Galați.
 Cas.4, grund, -1,20-2,30m, complexele M6, M14, M20-27, M35-36, M40, R12, R16
 și R19.

Figura 17

Situl arheologic Biserica „Sf. Nicolae”, Punct *Protoierie*, mun. Galați, jud. Galați.
Cas.4, profil Sud.

Figura 18

Situl arheologic Biserica „Sf. Nicolae”, Punct *Protoierie*, mun. Galați, jud. Galați.
Cas.5 grund, -1,40-1,60m, complexele M15-17, M28-32, M34 și R17(a);
grund, -1,40-1,90m, complexele M33, M38, M41, M46 și contur C1(b).

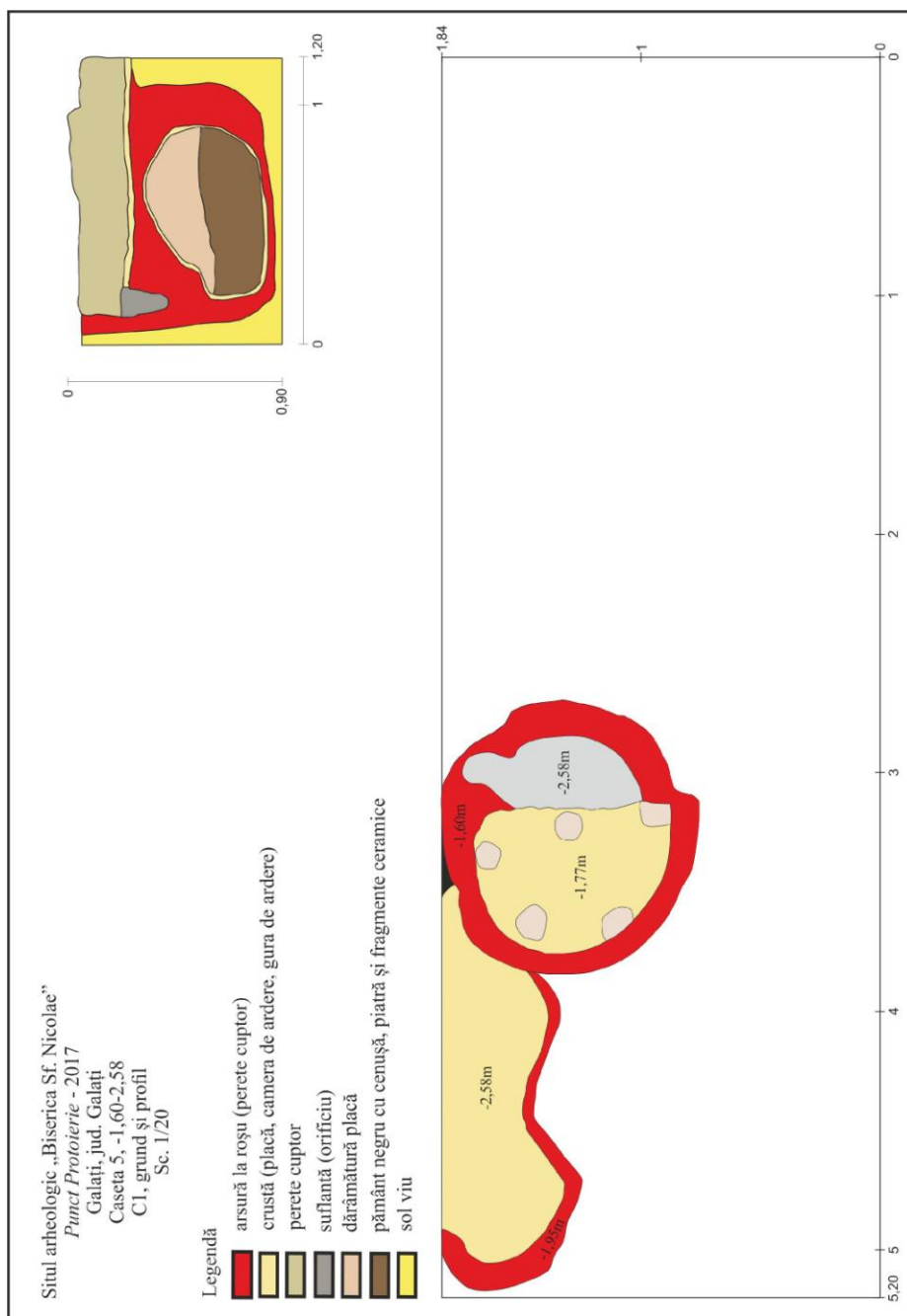

Figura 19

Situl arheologic Biserica „Sf. Nicolae”, *Punct Protoierie*, mun. Galați, jud. Galați.
 Cas. 5, grund și profil cuptorul C1/2017.

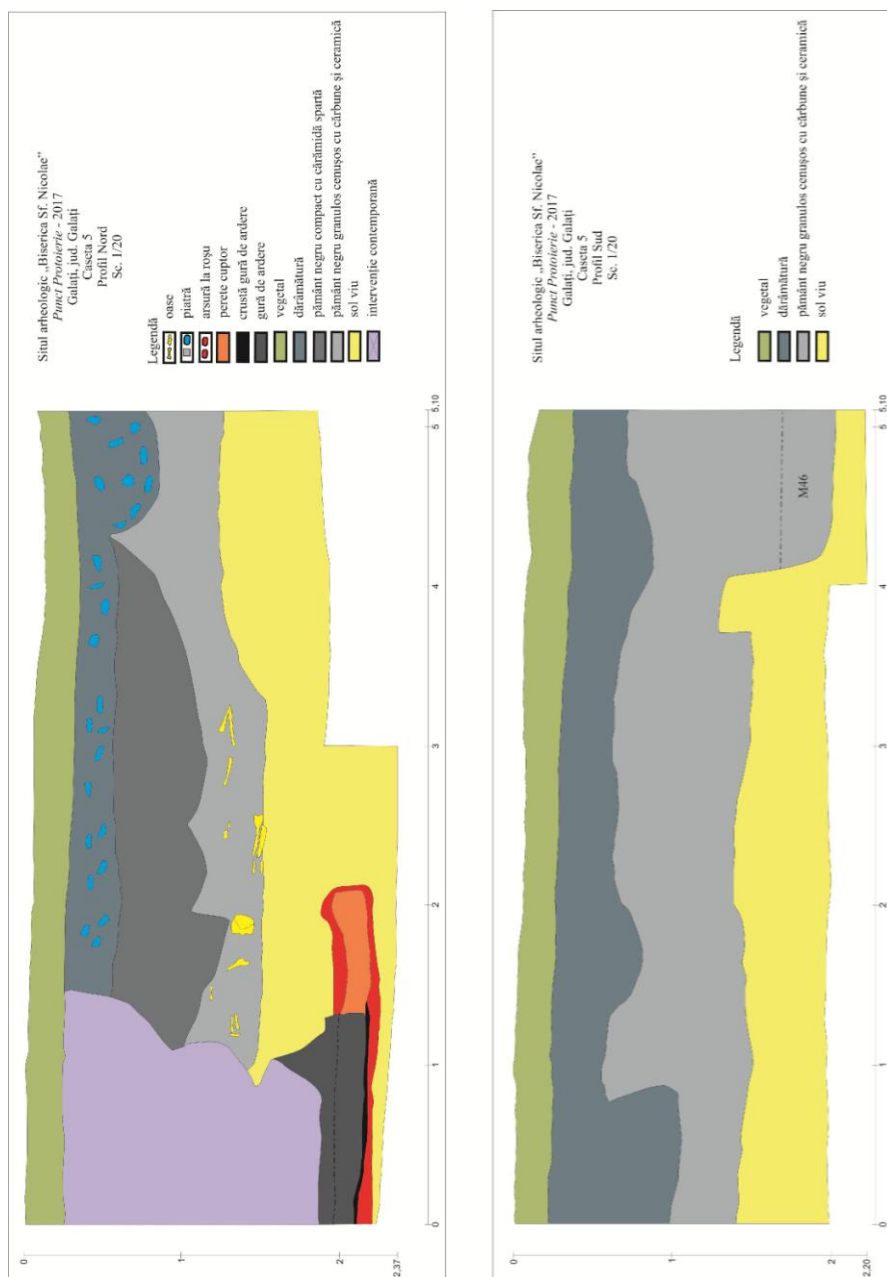

Figura 20

Situl arheologic Biserica „Sf. Nicolae”, Punct *Protoierie*, mun. Galați, jud. Galați.
Cas.5, profil Nord și Sud.

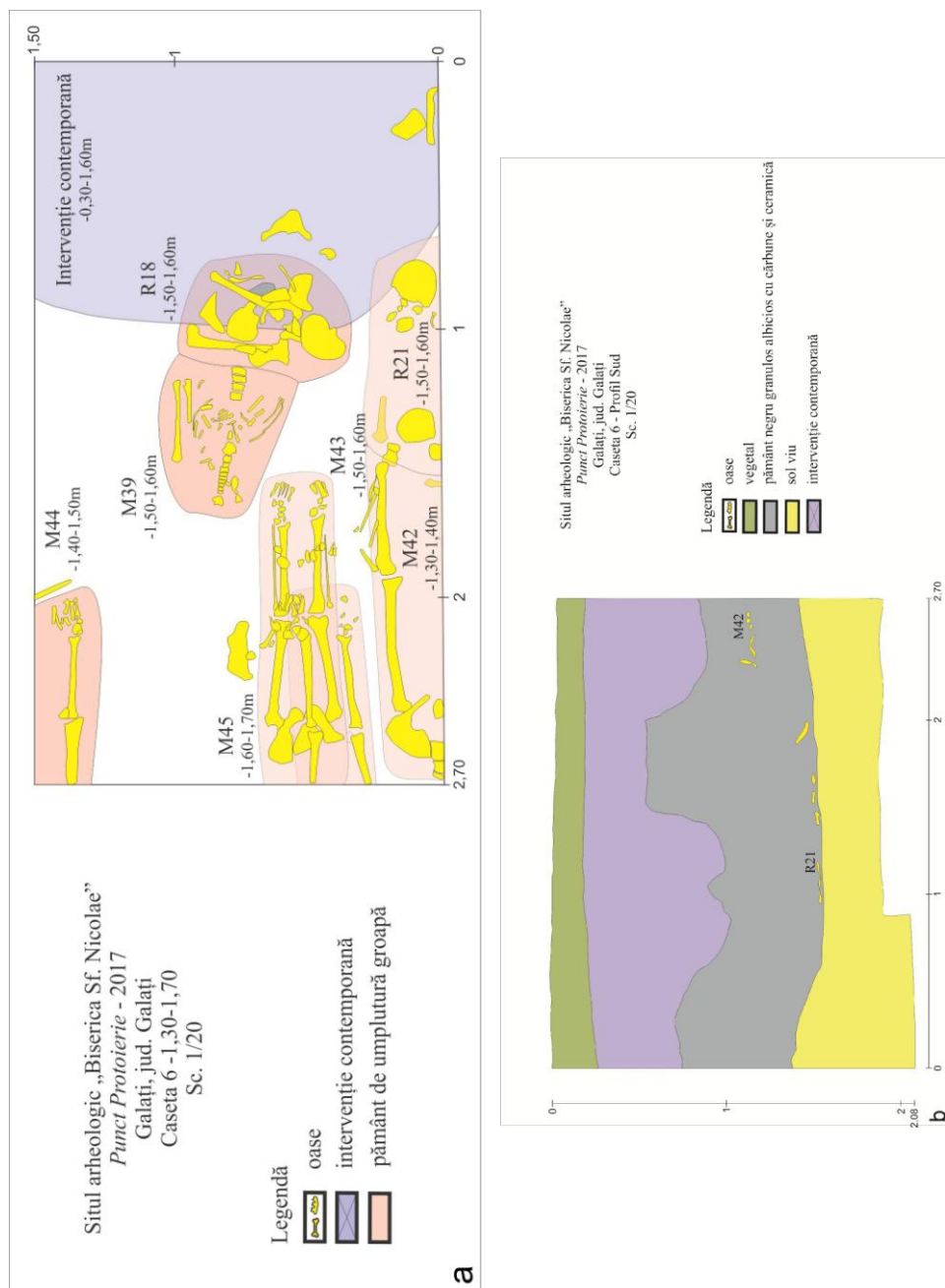

Figura 21

Situl arheologic Biserica „Sf. Nicolae”, Punct *Protoierie*, mun. Galați, jud. Galați.
Cas.6 grund, -1,30-1,70m, complexele M39, M42-45 și R18(a); profil Sud(b).

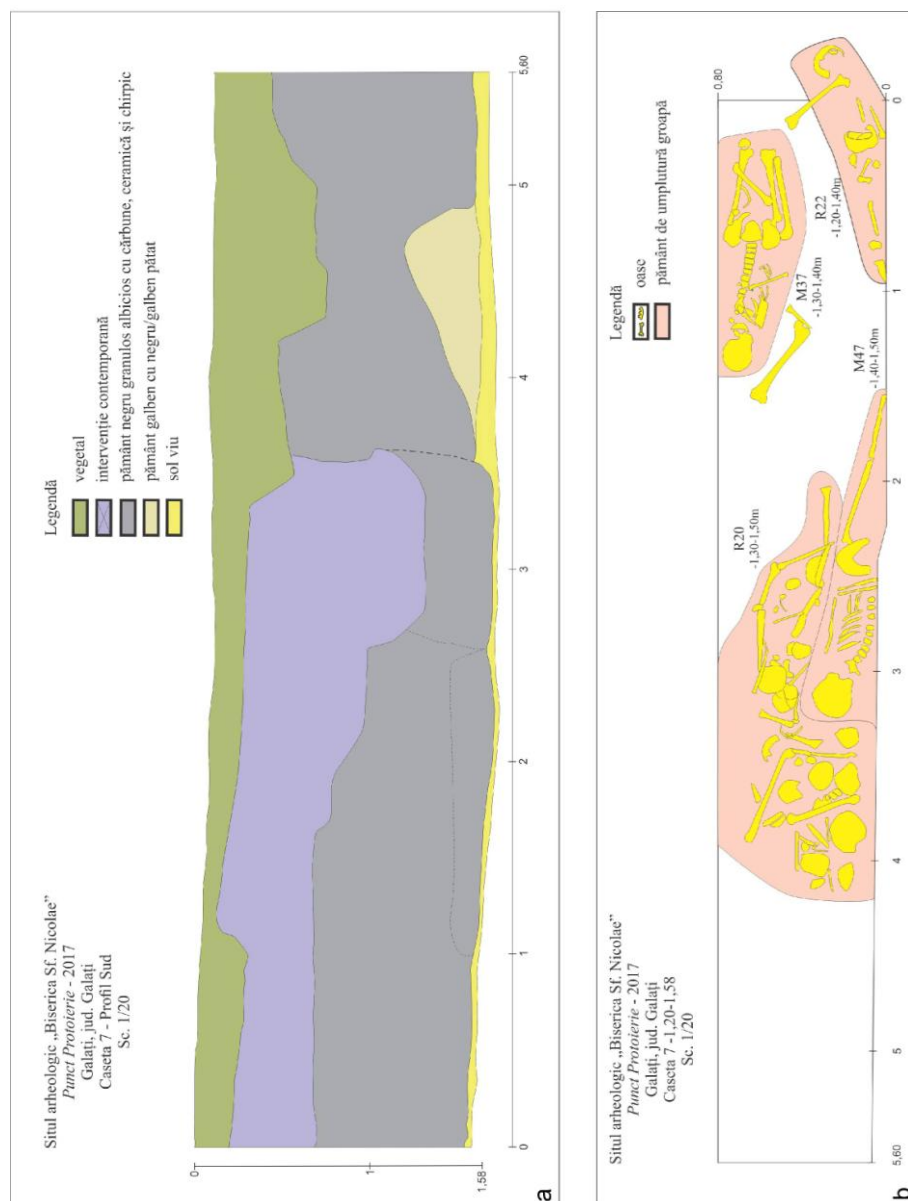

Figura 22

Situl arheologic Biserica „Sf. Nicolae”, Punct *Protoierie*, mun. Galați, jud. Galați.
Cas.7 profil Sud(a); grund, -1,20-1,58m, complexele M37, M37, R20 și R22(b).

Figura 23

Situl arheologic Biserica „Sf. Nicolae”, Punct *Protoierie*, mun. Galați, jud. Galați.
Cas.3-Traseul zidului sudic al zidului beciului(a); puț(b).

Figura 24

Situl arheologic Biserica „Sf. Nicolae”, Punct *Protoierie*, mun. Galați, jud. Galați. Cas.1-2 - Cas.2, grund, -1,10m, complexele M1, R1, M5, M7, R5(a); Cas.2, grund, -1,15m, mormântul M7(b); Cas.1, grund, -1,50m, mormântul M12(c); Cas.2, -1,15m, reînhumarea R9(d).

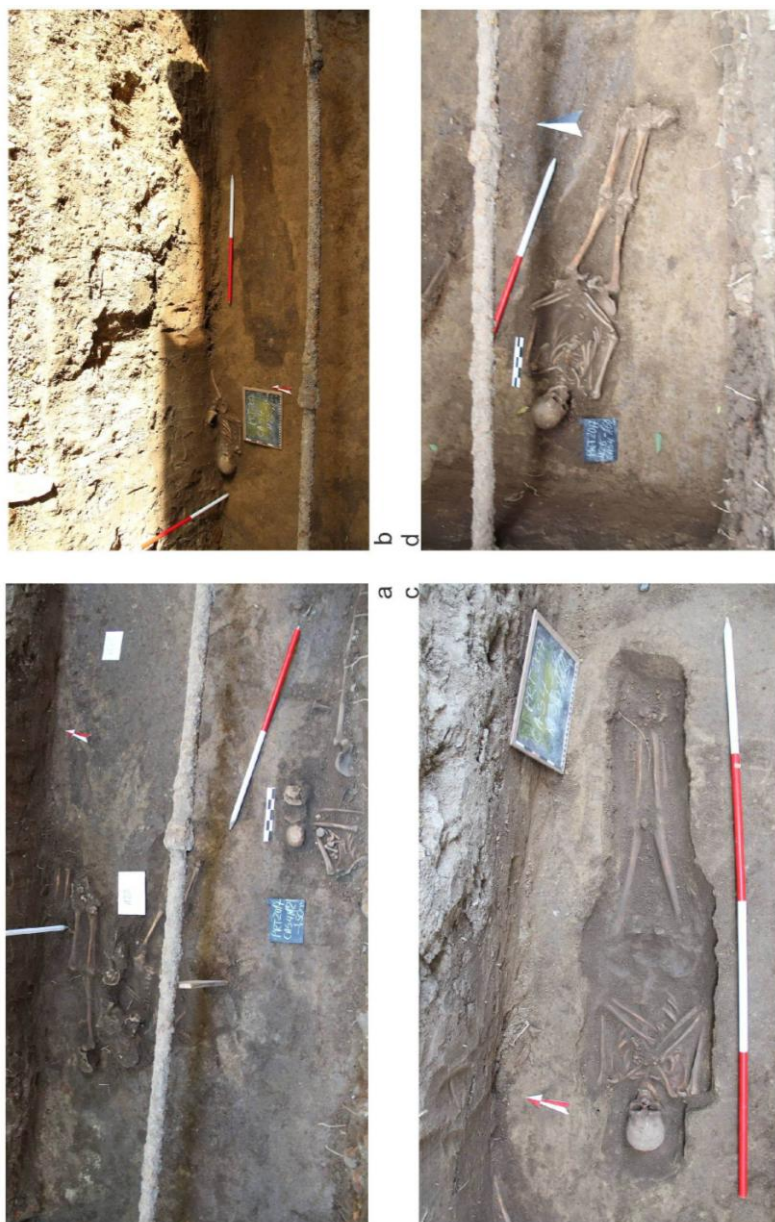

Figura 25

Situl arheologic Biserica „Sf. Nicolae”, Punct *Protoierie*, mun. Galați, jud. Galați.
 Cas.4 grund, -1,50m, complexele M21-22(a); Cas.4, grund, -1,60m, mormântul M25
 și contur mormânt M35(b); Cas.4, grund, -1,60m, mormântul M35(c); Cas.2, -
 1,60m, mormânt M26(d).

Figura 26

Situl arheologic Biserica „Sf. Nicolae”, Punct *Protoierie*, mun. Galați, jud. Galați.
 Cas.5 grund, -1,60m, complexe M28, M31-32, M34, R17(a); grund, -1,30m,
 mormântul M30(b); grund, -1,60m, mormântul M28(c).

Figura 27

Situl arheologic Biserica „Sf. Nicolae”, Punct *Protoierei*, mun. Galați, jud. Galați.
Cas.5, Cuptorul C1/2017 în diferite momente ale excavării.

Figura 28

Situl arheologic Biserica „Sf. Nicolae”, Punct *Protoierie*, mun. Galați, jud. Galați. Cas.5, Cuptorul C1/2017 profil nord-sud(sus stânga); grund final (sus dreapta); vatra camerei de ardere(jos stânga) și profil est-vest al gurii de ardere.

Figura 29

Situl arheologic Biserica „Sf. Nicolae”, Punct *Protoierie*, mun. Galați, jud. Galați.
 Cas.1, profil sud(a); Cas.2, profil sud(b); Cas.5, profil sud(c); Cas.6, profil sud(d).

Figura 30

Situl arheologic Biserica „Sf. Nicolae”, Punct *Protoierie*, mun. Galați, jud. Galați.
Emisiuni monetare turcești, ungurești, poloneze și rusești descoperite în cadrul mormintelor și reînhumărilor.

Figura 31

Situl arheologic Biserica „Sf. Nicolae”, Punct *Protoierie*, mun. Galați, jud. Galați.
Obiecte de port și podoabă descoperite în cadrul mormintelor și reînhumărilor.

Figura 32

Situl arheologic Biserica „Sf. Nicolae”, Punct *Protoierie*, mun. Galați, jud. Galați.
Suport pentru oale, fragmente ceramice și cahlă fragmentară din secolele XVII-
XVIII(cuptor C1).

Figura 33

Situl arheologic „Biserica „Sf. Nicolae”, Punct *Protoierie*, mun. Galați, jud. Galați.
Fragmente de țigle cu însemne creștine, secolele XVIII-XIX.

Figura 34

Situl arheologic Biserica „Sf. Nicolae”, Punct *Protoierie*, mun. Galați, jud. Galați.
Fragmente ceramice și din sticlă din secolele XIX-XX.

Gabriel Mircea TALMAȚCHI*

CÂTEVA NOI DESCOPERIRI MONETARE „SCITICE” PROVENIND DIN SPAȚIUL ISTRO-PONTIC

SOME NEW „SCYTHIAN” MONETARY FINDINGS FROM THE ISTRO-PONTIC AREA

- Abstract -

The Scythians communities existent in the Dobrudjan territory represent an ethnic presence worthy of note in the second half of 1st millennium BC., especially in the Hellenistic period. The richness of ancient coin circulation in today Dobrudjan lands was expanded by the coin issues of six rulers – quiet not mentioned by the ancient authors – who controlled the lands of today Dobroudja during still not yet clear precised period of the Hellenistic epoch. Although more and more rare in monetary discoveries from the Central and Northern Dobrudja (Romanian contemporary Dobrudja), still information's regarding some appearance of “Scythian” coins in conditions more or less clear are topical. The author presents a number of five bronze coins which belong to the “Scythian monetary” and which were beaten for the rulers Kanites, Ailios, Charaspes and Akrosas. If the piece from Kanites comes as a result of an preventive archeological research (at Ovidiu, Constanța County), the other coins come from fortuitous discoveries (Bărăganu, Constanța County; Piatra, com. Mihail Kogălniceanu, Constanța County and Central Dobrudja). The present article represents yet another contribution to enriching the file so complex and varied of the “Scythian” coins of Greek origin, and the activity of the mints of the colonies from the western shore of *Pontus Euxinus* in the period of 3rd-2nd century BC.

Keywords: Dobrudja, “scythian” type coins, Hellenistic period.

Comunitățile scitice existente în teritoriul dobrogian reprezintă o prezență etnică demnă de semnalat începând cu cea de a doua jumătate a mileniului I a. Chr. și mai ales în perioada elenistică. Elementele ocazionale specifice componentei

* Muzeul de Istorie Națională și Arheologie Constanța (gtalmațchi@yahoo.com).
Danubius, XXXV, Galați, 2017, pp. 157-184.

scitice sau nord-pontice în Dobrogea au precedat o eventuală prezență efectivă. Manifestarea acestora s-a îmbinat cu cea a factorului grec, pe un fond cultural avansat. Această influență este variată din punct de vedere zonal (mai puternică și stabilă pe litoral)¹, fără a crea în faza timpurie (secolul VI a.Chr.) entități etnice separate și bine individualizate.

Această influență s-a concretizat, pe de o parte, sub forma culturii materiale (a obiectelor scitice sau de influență tip stil scitic prin formă, motive decorative și trăsături) și pe de altă parte a manifestărilor spirituale. În prima situație precizăm prezența ceramicii de aspect nord-pontic², a obiectelor de os (piese de harnașament și obiecte casnice)³, a statuilor de piatră⁴ și a obiectelor metalice (vârfuri de săgeți de luptă, o sabie emblemă, un cazan de cult, o ștanță, accesorii ale unor obiecte de toaletă, un sceptru⁵), iar în cea de a doua ne referim la rit și ritual de înmormântare⁶. În

¹ L. Buzoianu, *Civilizația greacă în zona vest-pontică și impactul ei asupra lumii autohtone (sec. VII-IV a.Chr.)*, Editura Ovidius University Press, Constanța, 2001, p. 113.

² D. Berciu, C. Preda, *Săpăturile de la Tariverde*, în „MCA”, 7, 1961, p. 276, fig. 3/4; S. Dimitriu, *Cartierul de locuințe din zona de vest a cetății în epocă arhaică. Săpături 1955-1960*, în *Histria II*, Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1966, p. 55-56, 128-131, nr. 876-899, pl. 66-67; E. Condurachi et alii, *Șantierul arheologic Histria*, în „MCA”, 4, 1957, p. 80, fig. 60/1-2; M. Irimia, *Observații privind arheologia secolelor VII-V î.e.n. în Dobrogea*, în „Pontica”, 8, 1975, p. 100 și fig. 5/4; M. Mănușu-Adameșteanu, *Orgame polis...*, în „Pontica”, 25, 1992, p. 61; V. H. Baumann, *Așezări rurale antice în zona Gurilor Dunării*, Editura Institutul de Cercetări Eco-Muzeale, Tulcea, 1995, p. 230 și pl. 24/4,6; L. Buzoianu, *op. cit.*, p. 117, 158-159.

³ Em. Condurachi et alii, *Șantierul Histria*, în „SCIV”, 4, 1953, 1-2, p. 133, fig. 22; D. Berciu, *Descoperirile getice de la Cernavodă (1954) și unele aspecte ale începutului formării culturii Latène geto-dace la Dunărea de Jos*, în „MCA”, 4, 1957, p. 300-301; G. Simion, *Geții și sciții dinspre Gurile Dunării*, în „Carpica”, 23/1, 1982, p. 99-101, fig. 2; idem, *Le site de Celic-Déré. Interprétations ethno-culturelles et implications dans la chronologie du Hallstatt final*, în *Culturi antice în zona Gurilor Dunării, vol. I, Preistorie și protoistorie*, Editura Nereamia Napocae, Cluj-Napoca, 2003, p. 236, fig. 12/c.

⁴ V. Canarache, *Considerații asupra unei statui inedite din timpul orânduirii comunei primitive în Dobrogea*, în „SCIV”, 4, 1953, 3-4, p. 709-722; A. D. Alexandrescu, *Două statui traco-scitice din Dobrogea*, în „SCIV”, 9, 1958, 2, p. 291-302; idem, *În legătură cu statuile „scitice”*, în „SCIV”, 11, 1960, 2, p. 383-389.

⁵ P. Alexandrescu, V. Eftimie, *Tombes thraces d'époque archaïque dans la nécropole tumulaire d'Histria*, în „Dacia”, N.S., 3, 1959, p. 149-153; D. Berciu, *O descoperire traco-scitică din Dobrogea și problema scitică la Dunărea de Jos*, în „SCIV”, 10, 1959, 1, p. 7-48; A. Aricescu, *Cazanul scitic de la Castelu*, în „SCIV”, 16, 1965, 3, p. 565-570; P. Alexandrescu, *Necropola tumulară. Săpături 1955-1961*, în *Histria II*, Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1966, p. 154, nr. XIX, 12, p. 274, 517, pl. 85, nr. XIX, 12; V. Culică, *O unealtă scitică de orfăurărie la Dunărea de Jos*, în „SCIV”, 18, 1967, 4, p. 677-686; N. Harțușche, *Contribuții la repertoriul arheologic al Dobrogei*, în „Pontica”, 4, 1971, p. 258-260; M. Irimia, *Morminte plane și tumulare din zona litorală a Dobrogei și*

mod concret, cea mai mare parte a descoperirilor enumerate apar nu departe de colonia Histria (Sinoie, Tariverde, Corbu de Jos, Celic Dere etc.), iar difuzarea lor este posibil să se fi realizat prin intermediul acesteia. La aceasta se adaugă și existența factorului nord-pontic în jumătatea septentrională a teritoriului dobrogean, mult mai numeros și care impunea o puternică amprentă culturală⁷.

Pentru perioada elenistică cunoaștem, cu precădere prin intermediul monedelor de bronz și de argint, din cel de al doilea „regat scitic”, o serie de basilei sciți numiți Tanousa, Kanites, Akrosas, Charaspes, Aelis și Sariakes⁸. Respectivetele monede au fost cercetate încă de la sfârșitul secolului XIX și prima parte a secolului XX⁹. Unele aspecte ale temei prezente s-au bucurat de interesul constant a numeroși

problema apartenenței lor etnice, în „Thraco-Dacica”, 5, 1984, p. 79; Vl. Dumitrescu, Al. Vulpe, *Dacia înainte de Dromihete*, București, 1988, p. 110; G. Simion, *Le site de Celic-Dere. Interprétations ethno-culturelles et implications dans la chronologie du Hallstatt final*, în *Prima epocă a fierului la Gurile Dunării și în zonele circumpontice*, Tulcea, 1997, p. 240-241; M. Oppermann, *Zum Problem nordwestpontischer Einflüsse und Skythischer Präsenz in der Dobrudsha vom 7. Jh. V. Chr. bis zum Hellenismus*, în Πιττών. *Studia in honorem Prof. Ivani Marazov*, Sofia, 2002, p. 250, fig. 6, p. 254, fig. 10; S. Torbatov, *Scythian zoomorphic Sceptre from North-East Bulgaria*, „ArhVesti”, 1, 1998, p. 10-12; M. Oppermann, *Die westpontischen Poleis und ihr Indigenes Umfeld in vorrömischer Zeit*, Langenweissbach, 2004, p. 372, pl. 16/11-12.

⁶ M. Irimia, *Unele aspecte privind raporturile dintre sciți, traco-geți și greci în zona vest și nord-vest pontică*, „Memoria Antiquitatis”, 24, 2007, p. 388-392.

⁷ L. Buzoianu, *op. cit.*, p. 118.

⁸ Ordinea cronologică a regilor sciți am preluat-o din cuprinzătorul volum dedicat dosarului complex al „monetăriei scitice”, D. Draganov, *The Coinage of the Scythian Kings in the West Pontic Area*, Sofia, Bobokov Bros. Foundation, 2015, p. 8, 63, 66-68.

⁹ D. E. Tacchella, *Acrosandre, roi des gètes*, în „Revue Numismatique”, 4, 1900, 4, p. 397-401; idem, *Cinq rois des gètes*, în „Revue Numismatique”, 4, 1903, 7, p. 31-39; K. Regling, *Charaspes*, în *Corolla Numismatica, Numismatic essays in honor of Barclay. V. Head*, Oxford, 1906, p. 259-265; W. Knechtel, *O monedă scitică a regelui Canitu*, în „Revista Catolică”, 1, 1912, p. 219-224; N. Mușmov, *Monete antice din Peninsula Balcanică*, Sofia, 1912, tab. XXXIX, p. 98; R. Netzhammer, *Mărunțișuri arheologice. Două monete ale regelui sciților Kanites*, în „Revista Catolică”, 3, 1914, p. 127-133; C. Moisil, *Convorbiri numismatice. Cele mai vechi ateliere monetare dela noi: atelierele orașelor pontice*, în „Convorbiri Literare”, 3, 1915, 49, p. 293-306; M. C. Sutz, *Monetele regilor sciți din Dobrogea*, în „BSNR”, 13, 1916, p. 1-3; idem, *Contribuțiunea numismatice la istoria antică a României transdunărene*, în „AARMST”, 2, 1916, 38, p. 523-531; C. Moisil, *Numismatica Dobrogei*, în „Arhiva Dobrogei”, 1, 1916, p. 112-153; L. Ruzicka, *Inedita aus Moesia Inferior*, în „NZ”, 50, 1917, p. 104; W. Knechtel, *O nouă monedă a regelui scit Kanites*, în „BSNR”, 16, 1919, p. 25-34; V. Canarache, *Regii sciți și regatele lor dintre Istru și Pontul Euxin-în lumina monetelor*, în „BSNR”, 27-28, 1933-1934, nr. 81-82, p. 60-83; idem, *Monetele sciților din Dobrogea*, în „SCIV”, 1, 1950, 1, p. 213-257; T. Gerasimov, *Монети от Канит, Тануза, Харасп, Акроза и Сария*, în „Izvestija Varna”, 9, 1953, p. 53-58; etc.

cercetători, ultimele lucrări dedicate acestui subiect aparținând colegilor numismați bulgari Metodi Manov și Dimităr Draganov¹⁰, ca și români Gabriel Talmațchi/Claudiu Munteanu¹¹, respectiv Emanuel Petac/Aurel Vîlcu¹².

În ultimul deceniu au apărut noi descoperiri monetare de bronz de „tip scitic” bătute în vestul Pontului Euxin pentru Kanites, Akrosas, Charaspes și Ailios, conform catalogului de mai jos.

Catalogul noilor descoperiri monetare ”scitice”

• KANITES

Av: Capetele alăturate ale Demetrei și Persephonei acoperite cu văl și coroană de spice; sunt orientate spre dreapta; sub bărbia Demetrei o mică contramarcă circulară (5 mm), ilizibilă.

Rv: În partea centrală a câmpului monetar două spice de grâu cu câte patru frunze pe tulpină, așezate în poziție verticală; legenda dispusă pe verticală dreapta/stânga (**ΒΑΣΙΛΕΩΣ**)/(**K**)**ANITO**(**Y**); abrevierea numelui magistratului monetar **BAK**, poziționat la baza câmpului monetar.

1.AE; 12h; 6.91 g; 21.5 x 20.5 mm.

Loc de descoperire: Ovidiu (oraș Ovidiu, jud. Constanța).

Nr. de inv. MINA Constanța 83.639; planșa I, nr. 1.

Referințe: D. E. Tacchella, *Cinq rois des Gètes*, în „Revue Numismatique”, 1903, p. 31; M. C. Sutz, *Monetele regilor sciți din Dobrogea*, 27, în „BSNR”, 13, p. 1, fig. 1; idem, *Contribuțiunea Numismaticei la istoria antică a României transdunărene*, în „AARMSI”, 2, 1916, 38, tabelul I, nr. 5; V. Canarache, *Regii sciți și regatele lor*

¹⁰ M. Manov, *Relationships between two Scythian kings in Dobroudja and some Macedonian Hellenistic kings, Evidenced by epigraphical and numismatic data*, în *KEPMATIA ΦΙΛΙΑΣ*, Numismatic Museum, Athens, 2009, p. 219-225; D. Draganov, *The Coinage of the Scythian Kings in the West Pontic Area: Iconography*, „Archaeologia Bulgarica”, 14, 2010, 3, p. 29-52; idem, *The Coinage of the Scythian Kings in the West Pontic Area: Iconography*, în *Proceedings of the XIVth International Congress of Numismatics, vol. I (Glasgow 2009)*, Glasgow, 2011, p. 140-162; idem, *The coins of the Scythian Kings*, Sofia, 2012; M. Manov, *Scythian Kings in Dobroudzha*, în *Scripta Antiqua, Ancient History, Philology, Arts and Material Culture*, The Bongard-Levin International Institute of the Classical World, Moscow, 2015, p. 424-436; D. Draganov, *The Coinage of the Scythian Kings in the West Pontic Area*, Bobokov Bros. Foundation, Sofia, 2015.

¹¹ G. Talmațchi, C. Munteanu, *Monede din spațiul pontic aflate în colecția numismatică a Muzeului Național Brukenthal (secolele IV a.Chr.-III p.Chr.)*, în „Pontica”, 46, 2013, p. 479-490 (în special p. 482, nr. 7 și p. 485).

¹² E. Petac, A. Vîlcu, *The Scythian Kings Ailios and Charaspes and Tomis mint*, în „Numismatika, Sfragistica i Epigrafica”, 10, 2014, Sofia, p. 25-29.

dintre Istru și Pontul Euxin (în lumina monetelor), în „BSNR”, 27-28, 1933-1934, nr. 81-82, p. 66, nr. 5 (în continuare Canarache 1933-1934); idem, *Monetele sciților din Dobrogea*, în „SCIV”, 1, 1950, 1, p. 237, nr. 13, tab. III, nr. 12 (în continuare Canarache 1950); G. Talmațchi, Gh. Andreescu, *Monede de „tip scitic” aflate într-o colecție particulară din Constanța*, în „Pontica”, 41, 2008, p. 453, nr. 5, p. 470, pl. I, nr. 5 (în continuare Talmațchi, Andreescu 2008); D. Draganov, *The Coinage of the Scythian Kings in the West Pontic Area: Iconography*, în „Archaeologia Bulgarica”, 14, 2010, p. 36, nr. 21 (în continuare Draganov 2010); idem, *The Coinage of the Scythian Kings in the West Pontic Area*, Sofia, 2015, p. 164-167, nr. 53-83 (în continuare Draganov 2015).

- **AKROSAS**

Av: Capetele alăturate ale Dioscurilor, cu cununi de lauri, acoperite de căciuli-bonete, orientate spre dreapta; în partea stângă inferioară a câmpului monetar o contramarcă circulară cu capul lui Zeus cu barbă orientat spre dreapta.

Rv: Două protome de cai orientate spre dreapta; legenda verticală dreapta/stânga **ΒΑΣΙΛΕΩ(Σ)/ΑΚΡΟΣΑ**; prescurtarea numelui magistratului monetar **EY** la baza câmpului monetar.

2.AE; 12h; 8.61 g; 23 x 22 mm.

Loc de descoperire: Dobrogea Centrală, probabil de-a lungul coastei litorale dintre Tomis și Callatis (jud. Constanța).

Planșa I, nr. 2.

Referințe: T. Gerasimov, *Монети от Канит, Тануза, Харасп, Акроза и Сария*, în „Izvestija Varna”, 9 1953, p. 54, fig. 82/7 (în continuare Gerasimov 1953); T. Gerasimov, *Un trésor de monnaies antiques du sud de la Dobroudja*, în „SCN”, 6, 1975, p. 25-26, pl. I/5-7; W. Stancomb, *Sylloge Nummorum Graecorum, Vol. XI, The Williams Stancomb collection of coins of the Black Sea region*, Oxford, 2000, pl. XV, nr. 318 (în continuare Stancomb 2000); Draganov 2010, p. 42, nr. 49; Draganov 2015, p. 198-201, nr. 324-340.

- **CHARASPES**

Av: Capetele alăturate ale Dioscurilor, cu cununi de lauri, acoperite de căciuli-bonete, orientate spre dreapta.

Rv: Acvilă stând pe un mănunchi de fulgere, orientată spre dreapta; vertical stânga/dreapta de acvilă legenda **ΒΑΣΙΛΕΩΣ(Χ)ΑΡΑΣΠΟΥ**; abrevierea numelui magistratului monetar **ME** în ligatură la baza câmpului monetar.

3.AE; 12h; 9,68 g; 22 mm.

Observație: lipsește o bucățică de metal din flan.

Loc de descoperire: Dobrogea Centrală, probabil de-a lungul coastei litorale dintre Tomis și Callatis (jud. Constanța).

Planșa I, nr. 3.

Referințe: K. Regling, *Charaspes*, în *Corolla Numismatica, numismatic essays in honor of Barclay. V. Head*, Oxford, 1906, p. 259, fig. 1-2; Canarache 1933-1934, p. 64, nr. 1; Gerasimov 1953, p. 54, fig. 82/5-6; Canarache 1950, p. 44, nr. 25, pl. VI, nr. 25; M. Alram, *Nomina propria Iranica in Numis*, în „Iranisches Personennamenbuch”, 4, 1986, Wien, p. 9; M. Price, *Sylloge Nummorum Graecorum. Vol. IX. The British Museum, part. 1: The Black Sea*, London, 1993, pl. XIII, nr. 350 (în continuare Price 1993); G. Talmațchi, *Monede scitice descoperite în Dobrogea*, în „Pontica”, 32, 1999, p. 308, nr. 6; Stancomb 2000, pl. XIII, nr. 305; Talmațchi, Andreescu 2008, p. 454, nr. 8-9, p. 470, pl. I, nr. 8-9; Draganov 2010, p. 42, nr. 49; Draganov 2015, p. 220-229, nr. 484-548.

Av: Capetele alăturate ale Dioscurilor, cu cununi de lauri, acoperite de căciuli-bonete, orientate spre dreapta.

Rv: Acvilă stând pe un mănunchi de fulgere, orientată spre dreapta; vertical stânga/dreapta de acvilă legenda **(B)ΑΣ(Ι)ΕΩΣ/(X)ΑΡΑΣΠ(ΟΥ)**; abrevierea numelui magistratului monetar **M(E)** în ligatură la baza câmpului monetar.

4.AE; 12h; 8.19 g; 22 mm.

Loc de descoperire: Dobrogea Centrală, probabil de-a lungul coastei litorale dintre Tomis și Callatis (jud. Constanța).

Planșa I, nr. 4.

Referințe: Canarache 1933-1934, p. 64, nr. 1; Canarache 1950, p. 44, nr. 25, pl. VI, nr. 25; Price 1993, pl. XIII, nr. 350; Talmațchi, Andreescu 2008, p. 454, nr. 8-9, p. 470, pl. I, nr. 8-9; Draganov 2010, p. 42, nr. 49; Draganov 2015, p. p. 220-229, nr. 484-548.

• AILIOS

Av: Cele două capete alăturate ale Dioscurilor acoperite de două căciuli-bonete; urme slabe ale cercului perlat.

Rv: Două protome de cai orientate spre dreapta; legenda verticală dreapta/stânga **(ΒΑΣΙΛΕΩΣ)/(ΑΙΛΙΟΣ)**; prescurtarea monogramată a numelui magistratului monetar **Γ(ΠΑΕ)**.

5.AE; 12h; 7.08 g; 20.5 x 20 mm.

Loc de descoperire: Zona Albești/Vârtop/Vâlcele/Coroama (com. Albești, jud. Constanța).

Planşa I, nr. 5.

Referințe: T. Gerasimov, *Aelis, un roi scythe en Dobrudja*, în „Studia Serdicensia”, 1, Sofia, 1938, p. 213, fig. 3 (în continuare Gerasimov 1938); Canarache 1950, p. 248-249, nr. 34, pl. VII/34; Talmațchi, Andreescu 2008, p. 455, nr. 11-12, p. 471, pl. II, nr. 11-12; Draganov 2010, p. 40, nr. 42; Draganov 2015, p. 240-247, nr. 627-673.

Av: Cele două capete alăturate ale Dioscurilor acoperite de două căciuli-bonete.

Rv: Două protome de cai orientate spre dreapta; legenda verticală dreapta/stânga **ΒΑΣΙΛΕΩ(Σ)/ΑΙΛΙΟ(Σ)**; prescurtarea monogramată a numelui magistratului monetar **Γ (ΠΙΛΕ)**.

6.AE; 10h; 8.16 g; 21 mm.

Loc de descoperire: Bărăganu (com. Bărăganu, jud. Constanța).

Planşa I, nr. 6.

Referințe: Gerasimov 1938, p. 213, fig. 3; Canarache 1950, p. 248-249, nr. 34, pl. VII/34; Talmațchi, Andreescu 2008, p. 455, nr. 11-12, p. 471, pl. II, nr. 11-12; Draganov 2010, p. 40, nr. 42; Draganov 2015, p. 240-247, nr. 627-673.

Comentariul catalogului

Emisiunea pentru Kanites este singura din catalog (nr. 1) descoperită în contextul unor săpături arheologice (cu caracter preventiv, desfășurate la Ovidiu în cursul anului 2016). Moneda aparține unui tip monetar binecunoscut în seriile aparținătoare acestui basileu, cu Demetra și Persephona pe avers și cele două spice pe revers. Locul descoperirii sale se află la aproximativ 10 km nord de Tomis, pe malul lacului Siutghiol (fost golf în antichitate al Mării Negre). Moneda a apărut cu ocazia unor cercetări realizate pe strada A, la nr. 2-70, la - 0.80 m față de nivelul actual de călcare, în poziție secundară (în șanțul de apărare al fortificației romano-bizantine de tip *quadriburgium*¹³ care mărginește la vest cetatea). Descoperirea ei trebuie corelată cu o locuire de perioadă elenistică care ne este relevată de existența unor complexe arheologice cercetate în același an, în loturi apropiate de cel în care s-a descoperit moneda. Acestea constau în gropi, cuptoare cu groapă de acces și un bordei, delimitate de un șanț de dimensiuni reduse. Pe baza materialelor recuperate (printre care și ștampile amforice de Thasos și Sinope), locuirea a fost încadrată de autorii săpăturilor în secolele IV-II a.Chr., cu cel puțin două faze distincte,

¹³ Despre fortificația de tip *quadriburgium* de la Ovidiu (cronologie, faze de evoluție, analogii etc.) vezi C. Băjenaru, *Minor fortifications in the Balkan-Danubian area from Diocletian to Justinian*, Editura Mega, Cluj-Napoca, 2010, p. 133-135, nr. 54.

evidențiate de suprapunerile dintre complexe¹⁴. În general, din descoperirile anterioare, sunt cunoscute și alte urme de locuire specifice perioadelor arhaică (secolele VI-V a.Chr.) și elenistică (secolele IV-II a.Chr.) la Ovidiu sub forma ceramicii grecești și autohtone apărute în sondaje adânci sau în poziții secundare în niveluri târzii¹⁵, respectiv este semnalată descoperirea unui „strat de pământ negru, cu siguranță un vegetal antic (în care apar mici fragmente ceramice din epoci diverse, mai ales grecești și romane timpurii)”¹⁶.

Moneda de la Akrosas (nr. 2) și cele două bătute pentru Charaspes (nr. 3 și 4) au aparținut unei foste colecții constănțene deținută de dr. Gh. Andreescu¹⁷. Piesa de la Akrosas, după informațiile acestuia, ar fi fost descoperită pe la începutul anilor 2000 cu prilejul lucrărilor agricole, nu departe de localitatea Piatra (com. Mihail Kogălniceanu, jud. Constanța), în apropierea malului lacului Tașaul. Zona se află la limita de sud a teritoriului de influență histrian și la cea de nord a celui tomitan (poate că totuși făcea parte din teritoriul de influență economică a coloniei Tomis, ca și descoperirea de la Bărăganu). *Chora* economică tomitană a fost inițial restrânsă, ulterior fiind extinsă în mod semnificativ¹⁸. De la Piatra mai cunoaștem, tot din descoperiri fortuite anterioare, o așezare în punctul „Rățârie” aflat la locul de vărsare al râului Casimcea în lacul Tașaul, care ar fi plină de materiale greco-

¹⁴ C. Băjenaru *et alii*, 112. *Ovidiu, jud. Constanța*, în „Cronica Cercetărilor Arheologice din România. Campania 2006”, a LI-a Sesiune Națională de Rapoarte Arheologice, Muzeul Național de Istorie a României, București, 24-27 mai 2017, București, 2017, p. 204; mulțumesc și pe această cale colegilor care au efectuat cercetarea arheologică pentru deosebita amabilitate de a ne pune la dispoziție spre publicare prezenta monedă și datele privind contextul descoperirii.

¹⁵ C. Băjenaru, *Observații recente cu privire la fortificația de tip quadriburgium de la Ovidiu*, în „Pontica”, 35-36, 2002-2003, p. 294-295.

¹⁶ Gh. Papuc *et alii*, *Ovidiu, jud. Constanța, punct: malul de vest al lacului Siutghiol*, în *Cronica Cercetărilor Arheologice din România. Campania 2008*, a XLIII-a Sesiune Națională de Rapoarte Arheologice, Târgoviște, 27-30 mai, 2009, Valachica, 21-22, 2008-2009, Târgoviște, 2009, p. 162.

¹⁷ Acestea ar fi intrat în colecția acestuia prin schimburi între colecționari după apariția articolului din 2008: G. Talmațchi, Gh. Andreescu, *Monede de "tip scitic" aflate într-o colecție particulară din Constanța*, în „Pontica”, 41, 2008, p. 451-472; din păcate medicul Gh. Andreescu a decedat în debutul celui de al doilea deceniu al acestui secol. Ultima noastră întâlnire s-a petrecut cu aproximativ 8-9 luni înainte de tristul eveniment, starea sa de sănătate agravându-se rapid.

¹⁸ Despre teritoriul Tomisului vezi la M. Irimia, *Considerații privind teritoriul rural al Tomisului în perioada elenistică*, în *Studii Istorice Dobrogene*, Universitatea „Ovidius” Constanța, Facultatea de Istorie, Centrul de Studii și Cercetări ale Istoriei și Civilizației zonei Mării Negre (secolele XIX-XXI), Constanța, 2003, p. 49.

elenistice¹⁹. Așezarea a fost identificată în zona plajei, în contextul surpării malului, dezvelind resturi de ziduri, o podină de lut, diferite materiale ceramice (inclusiv 30 de ștampile de amfore de Thasos, Heraclea Pontică, Sinope, Chersonesul Tauric și de tip Akanthos) etc²⁰. Materialul arheologic preroman descoperit acoperă perioada încadrată între mijlocul secolului IV și mijlocul secolului III a.Chr. La 2 km nord distanță de sat, într-o zonă tumulară, a fost descoperită o toartă ștampilată amforică de Thasos datată în ultimul sfert al secolului IV a.Chr²¹. Așezarea se află într-un loc identificat ca punct de plecare al mărfurilor grecești spre interiorul continental al Dobrogei, Valea Casimcei fiind considerată principala rută de penetrație în antichitate în platoul central al regiunii istro-pontice, negustorii greci înaintând dinspre Marea Neagră și actualul lac Tașaul (atunci golf maritim)²².

Cele două monede bătute pentru Charaspes nu au un loc de descoperire cert, fiind de integrat la Dobrogea Centrală²³, dar poate că nu greșim dacă le atribuim o posibilă descoperire în apropierea coastei litorale dintre Tomis și Callatis²⁴.

Prima monedă din catalog de la Ailios (nr. 5) provine dintr-un lot mai mare de exemplare (date în diferite perioade istorice) ajuns în atenția noastră pentru expertizare²⁵. Din datele existente, respectiva descoperire ar proveni din acțiuni

¹⁹ Idem, *Date noi privind așezările getice din Dobrogea în a doua epocă a fierului*, în „Pontica”, 13, 1980, p. 102-103, nr. 14.

²⁰ C. Matei, *Cercetări periegetice pe țărmul lacului Tașaul (II)*, în „Pontica”, 19, 1986, p. 255, 257, nr. 5; M. Irimia, *Noi descoperiri getice și grecești din Dobrogea și din stânga Dunării*, în „Pontica”, 39, 2006, p. 140.

²¹ Idem, *Noi mărturii arheologice privind a doua epocă a fierului în Dobrogea*, în „Pontica”, 24, 1991, p. 112.

²² S. A. Krebs, *Intensive survey in the vicinity of late roman Ulmetum*, în „SCIVA”, 49, 1998, 1, p. 100.

²³ Pentru a fi foarte corecți din punct de vedere geografico-continental, considerăm că Dobrogea trebuie împărțită astfel: actualul județ Tulcea ar corespunde la Dobrogea de Nord, actualul județ Constanța la Dobrogea Centrală, iar districtele actuale Dobrici și Silistra (din nord-estul Bulgariei contemporane) ar reprezenta Dobrogea de Sud. Considerăm că astfel, atunci când și informațiile ne ajută cât de cât, ar fi mult mai simplu să integrăm anumite descoperiri arheologice și numismatice altfel decât prin termenul generic de *Dobrogea-passim*. Acesta este cu adevărat foarte vag și chiar descurajator pentru o analiză mai aplicată.

²⁴ Conform tiparului general al descoperirilor vezi D. Draganov, *op. cit.*, p. 149: „*Scythian coins are usually found within 5-10 km of the coast and very rarely further inland*”.

²⁵ Mulțumim încă odată d-nei inspector principal Monica Perlea de la Poliția de Patrimoniu (Inspectoratul Județean de Poliție Constanța) pentru permisiunea valorificării științifice a piesei; prezenta publicare se înscrie în linia altor astfel de materiale care își propun să valorifice și științific informațiile privind descoperirile ilegale făcute în Dobrogea; vezi în acest sens și S. Cociș, *Fibule romane din Dobrogea*, în „Peuce”, 9, 2011, p. 253-260; L. Buzoianu, M. Bărbulescu, *Materiale arheologice elenistice recent descoperite în teritoriul callatian*, în „Peuce”, 9, 2011, p. 459-468.

ilegale, fie prin săpături neautorizate, fie prin folosirea frauduloasă a detectoarelor de metal. Ca zonă de descoperire menționăm arealul geografic cuprins între localitățile Albești (jud. Constanța), Coroana (com. Albești, jud. Constanța), Vâlcele (oraș Negru Vodă, jud. Constanța) și Vârtop (com. Albești, jud. Constanța), adică o bună parte din cunoscuta *chora* callatiană creată din secolul IV a.Chr.²⁶ În consecință, orice context de natură arheologică s-a pierdut pentru totdeauna, pierzându-se orice legătură dintre monedă și viața cotidiană specifică perioadei analizate (cu implicații directe asupra posibilității facile de datare, de asociere cu alte artefacte arheologice etc.).

A doua monedă bătută pentru același suveran prezentă în catalog (nr. 6) a intrat în atenția noastră la mijlocul primului deceniu al acestui secol, fiindu-ne prezentată la Cabinetul Numismatic pentru confirmarea autenticității sale. După relatările de la acel moment ale respectivului deținător, ar fi fost descoperită întâmplător la săparea unei fântâni, aproape de suprafața terenului (la - 0.25 m), într-o proprietate din localitatea Bărăganu (com. Bărăganu, jud. Constanța). De aici avem alte câteva descoperiri prezente în bibliografia de specialitate. Astfel, este atestată, tot prin descoperiri fortuite, o întinsă așezare preromană și romană de pe suprafața căreia provine o toartă de amforă ștampilată de Sinope datată la sfârșitul secolului III și începutul secolului II a.Chr.²⁷ Tot în zonă, la aproximativ 3 km spre vest de localitate, în punctul „Ceairul Bărăganu”, au fost descoperiți doi tumuli, ambii deranjați de lucrări antropice, dintre care unul cu mormânt de incinerare și al doilea probabil de înhumare, care ar putea fi datați în a doua jumătate a secolului I și primii ani ai secolului II p.Chr.²⁸ Tot de aici sunt cunoscute, din descoperiri fortuite, și alte monede ale „monetăriei scitice”. Menționăm patru monede ale lui Kanites din trei tipuri iconografice (cu Zeus, Apollo și Herakles)²⁹.

Ca magistrați monetari sunt prezenți **BAK**, **EY**, **ME** (în ligatură) și **Γ(ΠΔΕ)**. Magistratul **BAK** este prezent pe monedele de final ale lui Kanites (4 denominări); cele cu magistratul **EY** (**EYKAEΟΥ** ?) apar sub Akrosas fiind prezente pe piese aparținând la trei denominări; magistratul **ME** (care se întâlnește pe monedele din tipurile Helios, Dionysos, Hermes și Demetra de la Histria, propunându-se și

²⁶ Despre *chora* callatiană vezi A. Avram, *Untersuchungen zur Geschichte des Territoriums von Kallatis in Griechischer Zeit*, în „Dacia”, N.S., 31, 1991, p. 103-137; idem, *The Territories of Istros and Kallatis*, în P. G.Bilde, V. F. Stolba (editori), *Surveying the Greek Chora: Black Sea Region in a Comparative perspective*, Aarhus, 2006, p. 67-70.

²⁷ M. Imiria, *Noi descoperiri getice și grecești din Dobrogea și din stânga Dunării*, în „Pontica”, 39, 2006, p. 128.

²⁸ Idem, *Considerații privind unele morminte tumulare din epoca romană*, în „Pontica”, 20, 1987, p. 117-127.

²⁹ G. Talmațchi, *Monede scitice descoperite în Dobrogea*, în „Pontica”, 32, 1999, p. 307-308, nr. 1-4.

posibilitatea ca astfel de exemplare să fie bătute la Tomis) este prezent pe monedele lui Charaspes din patru denominări, respectiv magistratul redat prin literele Γ(ΠΙΔΕ) în monogramă apare sub Ailios pe monede din tipuri cu o largă denominare³⁰.

În catalog două piese sunt contramarcate (nr. 1 și 2 de la Kanites și Akrosas). Contramărcile reprezintă mărci cu origine, teoretic identificabile³¹. Contramarca pe tipul de la Kanites este posibil să fie într-o ipostază inedită, nefiind identificate până în prezent contramărci pe tipul Demetra/Persephona ale lui Kanites³². Contramarca noastră poate fi asemenea (inclusiv ca dimensiune) cu contramarca cu capul lui Hermes cu petasos orientat spre dreapta care apare imprimată pe același tip iconografic monetar bătut pentru Tanusa. Doar că în cazul nostru contramarca pare imprimată ușor mai spre interiorul câmpului monetar, sub bărbia Demetrei. Dar datorită stării extrem de precare de preservare a monedei, contramarca poate reda și capul Demetrei cu vâl sau acvilă spre stânga, ca să amintim două din cele trei contramărci cunoscute pe monedele bătute pentru Kanites. Contramarca de pe piesa lui Akrosas este cunoscută în bibliografia de specialitate, ea redând probabil capul lui Zeus, bărbos, laureat și orientat spre dreapta. „Poanson-ul” contramărcii a fost asociat cu ștanța de avers a unuiia dintre tipurile lui Sariakes cu reprezentarea aceluiași Zeus pe avers, fiind considerat același gravor autorul celor două „realizări”. Mai mult, în lipsa unei analogii pentru stilul și detaliile iconografice ale contramărcii cu diferite posibilități iconografice grecești constatate în tipurile monetare de pe litoral de la Tomis și Dionysopolis, a fost sugerată acordarea unei origini „scitice”, proprie ipoteticii monetării independente scitice³³.

O parte din piesele din catalog (nr. 1, 4 și 5) prezintă o uzură accentuată datorată în parte circulației, dar mai ales procesului mărcării lor, indicându-ne o alterare puternică a reversului datorită impactului receptat prin imprimare. Putem vorbi despre existența unui tipar de uzură. Astfel, dacă are loc imprimarea unei singure contramărci este alterat doar o parte din tabloul iconografic prezent pe revers. Dacă sunt două contramărci imprimate, în funcție și de poziția lor în câmpul monetar, este posibil ca întregul revers să fie distrus (inclusiv partea cu legendă).

Trei dintre descoperirile din catalog par să provină din *chora* tomitană (Ovidiu, Bărăganu și poate Piatra). Din descoperirile arheologice anterioare (mai

³⁰ D. Draganov, *op. cit.*, p. 105-111.

³¹ M. J. Price, *Thoughts on the beginnings of coinage*, în *Studies in Numismatic Method*, by C. N. L. Brooke, B. H. I. H. Stewart, J. G. Pollard și T.R. Volk (editori), Cambridge, 1983, p. 7.

³² Ne referim la notele, articolele, studiile și volumele cunoscute de noi din mediul științific.

³³ D. Draganov, *op. cit.*, p. 117.

ales funerare) făcute în jurul Tomisului și în teritoriu au apărut indicii privind prezența unor comunități scitice relevante în acest spațiu³⁴.

Pe lângă piesele din catalog mai putem adăuga și o listă orientativă cu câteva monede strânse întâmplător în „anii 80 și 90 ai secolului XX”³⁵. În categoria celor izolate, consemnăm monede de „tip scitic” la Arsa (com. Albești, jud. Constanța) - patru piese ale lui Kanites: de nominal mic tip Herakles (probabil din tipul general Draganov 2015, pl. 9, nr. 128-139), altul cu Apollo/tripod de nominal mijlociu (probabil din tipul general Draganov 2015, pl. 8, nr. 105-118) și de nominal mic identic (probabil din tipul general Draganov 2015, pl. 20, nr. 297-303), respectiv tip Demetra cu spic pe revers (probabil din tipul general Draganov 2015, pl. 18, nr. 263-278); la Coroana (com. Albești, jud. Constanța) - șase monede bătute pentru Kanites (probabil din tipurile generale Draganov 2015, pl. 9, nr. 128-139, pl. 12, nr. 171-172, 178-179, pl. 19, nr. 282-288), unde patru erau de modul mare și două de modul mic; în anul 1995, în apropiere de Eforie (la sud de localitate), până spre punctul “golful Tuzla Mare” (?), au fost descoperite întâmplător patru monede de bronz bătute pentru Sariakes, două de nominal mare (probabil din tipul Draganov 2015, pl. 63-64, nr. 940-952) și două de modul mediu (probabil din tipul Draganov 2015, pl. 64-67, nr. 958-998; la Floriile (com. Aliman, jud. Constanța) - trei monede de bronz de nominal mare ale lui Kanites (probabil două din tipurile generale Draganov 2015, pl. 7, nr. 84-98 și una conform pl. 8, nr. 99-104), una de bronz tot de nominal mare pentru Sariakes (din tipul general Draganov 2015, pl. 63-64, nr. 940-957) și una de argint (divizionară, hemidrahmă ?) bătută pentru Atheas (probabil din tipul general Draganov 2015, pl. 1, nr. 15-16); Hagieni (com. Albești, jud. Constanța) - patru monede de bronz ale lui Sariakes (probabil din tipul general Draganov 2015, pl. 52-56, nr. 774-823); la Pecineaga (com. Pecineaga, jud. Constanța) - două monede de bronz pentru Kanites (probabil din tipurile generale Draganov 2015, pl. 5-6, nr. 53-83 și pl. 21, nr. 312-323); la Topraisar (com. Topraisar, jud. Constanța) - două piese

³⁴ M. Irimia, *Cu privire la raporturile dintre sciți, geți și coloniile grecești de la Dunărea de Jos în secolele VI-IV a.Chr.*, în „Pontica”, 33-34, 2000-2001, p. 299-317.

³⁵ Această „listă” cu descoperirile monetare „scitice” ne-a fost încredințată de regretatul Gh. Andreescu în contextul amintit (vezi nota 18), fiind rodul unor investigații ale sale între anii 2003 și 2009, fără a putea fi și vizualizate efectiv piesele de către noi; nu cunoaștem detalii privind datele tehnice, prezența sau nu a unor magistrați monetari (dar magistrații pot fi bănuți ca prezenți prin natura descrierii aversului și reversului respectivelor monede, ca atare a tipului monetar); cunoaștem totuși din relatarea acestuia că piesele de nominal mare erau toate contramarcate cu cel puțin o contramarcă, câteodată (mai rar) chiar cu două; oricum, totul rămâne orientativ ca informație și trebuie tratat cu prudența necesară, mai ales că multe piese erau prezente în unele colecții de dinainte de anul 1989. În ciuda stării relativ precare de sănătate prin care trecea, doctorul își dorea continuarea publicării din colecția proprie a altor monede de „tip scitic”, macedonene și grecești autonome.

de bronz bătute pentru Kanites (de nominal redus probabil din tipurile Draganov 2015, pl. nr. și pl., nr.) și una pentru Charaspes (de nominal mare, probabil din tipul general Draganov 2015, pl. 33-37, nr. 484-548); la Valu lui Traian (com. Valu lui Traian, jud. Constanța) - trei monede bătute pentru Kanites, două de nominal mediu și mic (probabil din tipurile generale Draganov 2015, pl. 15, nr. 214-223 și pl. 20-21, nr. 304-311) și una de nominal mare (probabil de tip general Draganov 2015, pl. 13-14, nr. 180-203); la Vârtop (com. Albești, jud. Constanța) - un exemplar de bronz emis pentru Kanites (probabil de tip general Draganov 2015, pl. 8, nr. 105-122); la 2 Mai (com. Limanu, jud. Constanța), în zona plajei din dreptul localității - o monedă de la Akrosas (probabil din tipul Draganov 2015, pl. 32, nr. 466-469, 477-483) și o a doua tot de bronz pentru Sariakes (probabil de tip general) apărută în partea de coastă între localitate și zona danelor șantierului naval din Mangalia; la 23 August (com. 23 August, jud. Constanța) - o monedă de bronz emisă pentru Kanites (probabil de tip general Draganov 2015, pl. 15, nr. 214-223).

Odată cu parcurgerea acestei liste, reținem pe scurt următoarele:

- remarcăm ipotetica descoperire în Dobrogea (românească contemporană) a unei piese divizionare de argint bătută pentru Ateas (probabil o hemidrahmă) din primul regat scitic. Este unica descoperire din Dobrogea de Nord și Centrală după cunoștințele noastre. Totuși, o asemenea descoperire nu o putem considera ca fiind o certitudine din cauza obscurității informațiilor. În bibliografia numismatică respectivele monede de argint (drahme și diviziuni) au fost considerate ca aparținând regelui Ateas și, implicit, datate în cea de a doua jumătate a secolului IV a.Chr.³⁶ De asemenea, există și ipoteza privind asocierea acestui nume cu un alt personaj istoric ce ar putea fi datat la sfârșitul secolului III a.Chr. și începutul secolului II a.Chr.³⁷ Oricum, având în vedere și înmulțirea rezonabilă a descoperirilor monetare cu numele acestui conducător scit³⁸, deja devine caducă orice considerare a acestor monede ca falsuri istorice, așa cum se susținea acum aproape 45 de ani³⁹.

- excluzând descoperirea piesei de argint, reținem un număr total de alte 34 monede de bronz inedite emise pentru Kanites (22 exemplare), Akrosas (1

³⁶ A. Rogalski, *Moneta na imeto na Skitkia Țar Atei*, în „Izvestija Varna”, 10, 1956, p. 26-27; P. Alexandrescu, *Ataias*, în „StCl”, 9, 1967, p. 88.

³⁷ Gh. Poenaru Bordea, *Studiile de numismatică greacă în România între 1947 și 1974*, în „BSNR”, 67-69, 1973-1975, 121-123, 1975, p. 24; C. Preda, *Istoria monedei în Dacia preromană*, Editura Enciclopedică, București, 1998, p. 122.

³⁸ D. Draganov, *op. cit.*, p. 33-50 (pentru monede de argint), p. 51-61 (pentru emisiuni de bronz cu călărețul scitic) și p. 156-161 unde sunt repertoriile 39 de exemplare la pl. 1-3 (de argint și de bronz).

exemplar), Chraspes (1 exemplar), și Sariakes (10 exemplare), care se adaugă celor cunoscute.

• în apropierea majorității localităților prezente în listă sunt cunoscute urme de locuire specifice perioadei preromane, mai ales a celor din *chora* callatiană și cea tomitană. Nu cunoaștem în ce măsură există o legătură directă între acestea din urmă și monedele „scitice”, dar harta arheologică identificată pare să certifice măcar teoretic posibilitatea provenienței lor conform indicațiilor existente. Din *chora* callatiană sunt prezente localitățile actuale Arsa, Coroana, Hagieni, Pecineaga, Topraisar, Vârtop, 2 Mai și 23 August. Reținem printre acestea două așezări fortificate (Hagieni și Coroana). La sud de satul Hagieni (la aproximativ 700 de m) sunt cunoscute urmele unei așezări elenistice, cu materiale ceramice datate în secolele III-II a.Chr., iar la 2 km NV, pe o insulă, în punctul „Cascaia”, a fost descoperită o incintă elenistică (așezare fortificată), construită în tehnica *opus graecum*, datată în secolele III-I a.Chr.⁴⁰ La Coroana este atestată o așezare fortificată, la cca. 500 m SE de sat, în fața fostelor grajduri C.A.P., cu laturile de 50 × 50 m (partea exterioară a incintei este construită din blocuri de parament de calcar, iar partea interioară din blochete de dimensiuni mai mici, fățuite)⁴¹. Ea este datată pentru moment, pe baza ștampilelor amforice provenind din descoperiri întâmplătoare, în epoca elenistică⁴², mai exact „în ultima decadă a secolului IV a.Chr. și primele decenii ale secolului II a.Chr.” (fiind parțial contemporană cu cea de la Albești)⁴³. În afara centrelor fortificate, reținem și descoperiri ale unor așezări deschise sau necropole. Astfel, la cca. 400 m NE de localitatea Arsa se află o așezare greco-romană, iar la 1 km de valea Arsă, în apropierea aceleiași localități, a fost descoperit un capăt al necropolei de perioadă elenistică a coloniei Callatis⁴⁴. Din așezare par să provină, din descoperiri întâmplătoare, câteva fragmente amforice (în special de Sinope), ca și de la vase lucrate cu mâna datate în secolele IV-II a.Chr.⁴⁵ La Pecineaga sunt cunoscute din descoperiri întâmplătoare două așezări elenistice.

³⁹ T. Gerasimov, *Otnovo za falšivite moneti s nadpisi ATAIAS i ATAIA*, în „Izvestija Varna”, 8, 1972, 23, p. 3-16.

⁴⁰ M. Ionescu, N. C. Georgescu, *Cercetări periegetice în teritoriul callatian*, în „SCIVA”, 48, 1997, 2, p. 169, nr. 30 și 31.

⁴¹ A. Avram, *Untersuchungen zur Geschichte...*, p. 118; L. Buzoianu, M. Bărbulescu, *loc. cit.*, p. 459-460.

⁴² N. Alexandru, *Fortified Settlements in the Territory of Callatis (4th-3rd Centuries BC.)*, în A. Robu, I. Bîrzescu (editori), *Mégarika, Nouvelles recherches aur Mégare, les cités de la Propontide et du Pont-Euxin. Actes du colloque de Mangalia (8-12 juillet 2012)*, Editura De Boccard, Paris, 2016, p. 395.

⁴³ L. Buzoianu, M. Bărbulescu, *loc. cit.*, p. 462.

⁴⁴ M. Ionescu, N. C. Georgescu, *loc. cit.*, p. 166-167, nr. 18-20.

Una este situată la 5 km. NV de localitate, iar a doua la 1 km SE de anterioara și la 200 m de movila „Karachioi”. Materialul arheologic strâns este datat în epoca elenistică, în secolele IV-II a.Chr.⁴⁶ La Topraisar, datorită descoperirilor întâmplătoare, sunt cunoscute existența unei așezări ca și a unei necropole, care sunt datate în secolele III-II a.Chr.⁴⁷. Menționăm și un mormânt tumular, deranjat în contemporaneitate, din care s-au recuperat 21 de amfore de Heraclea și una de Thasos, un fragment de *skyphos* attic cu figuri roșii, fragmente de oală lucrată cu mâna și resturi de oase de cai. Acesta pare să fi aparținut unei căpetenii nord-pontice (scitice) și se datează pe la mijlocul secolului IV sau al treilea sfert al aceluiași secol⁴⁸. La 2 Mai, în fosta grădină C.A.P., la NV de sat, este cunoscută o așezare greco-romană identificată prin resturi de construcții, fragmente ceramice și osteologice⁴⁹. În sfârșit, la 23 August este cunoscută din descoperiri anterioare o așezare greco-romană situată pe o peninsulă de pe latura de SV a lacului Tatlageacul mare, ale cărei cele mai timpurii materiale au fost datate începânds cu mijlocul secolului IV a.Chr.⁵⁰ și o așezare elenistică între lacul Tatlageac și Marea Neagră, pe malul mării (conform Cod RAN 60605.07). Din *chora* tomitană sunt prezente două localități actuale cu descoperiri monetare. La Valul lui Traian a fost identificată, în apropierea șoselei Constanța-Ostrov (la km 7)⁵¹, o așezare elenistică. Din zona valului de piatră provine, din descoperiri întâmplătoare, o fibulă de bronz de schemă tracică datată în prima jumătate a secolului III a.Chr. și o monedă bătută pentru Kanites⁵² Lângă Eforie, între golfurile „Tuzla Mică” și „Tuzla Mare”, este cunoscută o așezare elenistică care cuprinde resturi de temelii, gropi și un bogat material ceramic elenistic și autohton⁵³.

⁴⁵ M. Irimia, *Descoperiri noi privind populația autohtonă a Dobrogei și legăturile ei cu coloniile grecești (sec. V-I î.e.n.)*, în „Pontica”, 6, 1973, p. 52-53, nr. 1-6.

⁴⁶ Idem, *Date noi privind așezările getice din Dobrogea în a doua epocă a fierului*, în „Pontica”, 13, 1980, p. 102, nr. 13/1-2.

⁴⁷ Idem, *Descoperiri noi privind populația autohtonă...*, p. 60, nr. 1-4.

⁴⁸ După cum lasă să se înțeleagă cel care l-a cercetat: idem, *Un mormânt tumular descoperit la Topraisar (jud. Constanța)*, în „Pontica”, 9, 1976, p. 37-39, 47.

⁴⁹ A. Rădulescu, M. Bărbulescu, L. Buzoianu, *Observații privind importul amforelor șampilate în sud-estul Dobrogei*, în „Pontica”, 18, Constanța, 1985, p. 56; V. Boroneanț, *Cercetări periegetice pe malul Mării Negre între Constanța și Vama Veche*, în „Pontica”, 10, 1977, p. 324, nr. 25.

⁵⁰ M. Irimia, *Date noi privind necropolele din Dobrogea în a doua epocă a fierului*, în „Pontica”, 16, 1983, p. 94-96, nr. 3/1-4; V. Boroneanț, *loc. cit.*, p. 323-324, nr. 24.

⁵¹ M. Irimia, *Descoperiri noi privind populația autohtonă...*, p. 63.

⁵² Idem, *Noi descoperiri getice și grecești din Dobrogea și din stânga Dunării*, în „Pontica”, 39, 2006, p. 145 și n. 70; G. Talmațchi, *Monede scitice...*, p. 308, nr. 5.

⁵³ H. Slobozianu, *Considerații asupra așezărilor antice din jurul lacurilor Techirghiol și Agigea*, în „MCA”, 5, 1959, p. 735-738; V. Boroneanț, *loc. cit.*, p. 322, nr. 17.

- este rezonabil să presupunem, la stadiul de ipoteză, că cele patru monede „scitice” bătute pentru Sariakes descoperite la Eforie, cele patru pentru același suveran de la Hagieni și cele șase pentru Kanites de la Coroana să se fi constituit ca trei mici depozite. Singurul depozit cunoscut până în prezent era descoperit în anul 1915, în apropiere de Caliacra (acum în Bulgaria, respectiv în Dobrogea de Sud), fiind compus din piese de bronz de la Tanousa, Kanites și Sariakes⁵⁴. Respectivul depozit, ca și cele ipotetice amintite în enumerare, dincolo de repertorierea lor, nu oferă informații în plus, spre exemplu indicii cronologice sau succesiuni în interiorul dinastiei, ca de altfel orice alt depozit compus din monede de bronz „scitice”. După cum deja se cunoaște, fostul tezaur descoperit la Bălgarevo este compus de fapt din două depozite descoperite separat⁵⁵. Astfel, primul este compus din patru monede de bronz (sau tot din monede de bronz ca și cele de la Caliacra, Eforie, Hagieni și Coroana) bătute pentru regele Akrosas (sau atât s-au recuperat), iar al doilea este compus din patru monede de aur postume din tipul Lysimach bătute la Byzantium, Callatis și Tomis. În concluzie, depozitele monetare constituite din monede de bronz „scitice” sunt acumulări reduse cantitativ și valoric, putând fi numite „depozite de buzunar”, purtate probabil chiar de unii etnici sciți sau greco-sciți.

Câteva scurte observații privind contextul „monetăriei de tip scitic”

- Monedele de „tip scitic” au fost produse pentru susținerea și etalarea unei poziții privilegiate din partea unei autorități și poate ca plată locală cu rol economic în interiorul exclusiv al posibilei „capitale”, pentru perioada de existență a ipoteticului regat scitic. Majoritatea lor sunt de o calitate artistică deosebită, constituindu-se în izvoare de prim ordin în cercetarea trecutului istoric specific spațiul istro-pontic în secolele III-II a.Chr. Ele au fost bătute pentru respectivii basilei sub o eventuală presiune militară a unei autorități zonale (fără a putea ști cât de mare era presiunea exercitată de aceasta) și/sau printr-o cordială conlucrare reciproc avantajoasă. Astăzi sunt repertoriate în jur de 1000 de piese, cvasi-majoritar de bronz, monede bătute pentru șase regi⁵⁶. Foarte multe față de ceea

⁵⁴ C. Moisil, *Monete și tezaure monetare din România și ținuturile românești învecinate*, în „BSNR”, 15, 1918, p. 42, nr. 62; nu este precizat numărul de piese.

⁵⁵ M. Manov, *The Scythian kingdom in Dobroudja-Problems of its chronology*, în *Jubiliaeus VI, Proceedings of the International conference in memory of the brothers Karel and Hermengild Škorpi*, Sofia, 2007, p. 156.

⁵⁶ Nu am luat în calcul monedele emise pentru Ataias căci ele aparțin unei perioade anterioare și am adăugat la totalul precizat descoperiri deja prezente în repertoriul „scitic” omise de D. Draganov, alături de cele prezente în articolul de față.

ce cunoșteam chiar acum câțiva ani. Dintre acestea, aproximativ 300 de exemplare sunt bătute pentru Kanites și același număr pentru ultimul suveran Sariakes. Cu alte cuvinte, aproximativ 400 de exemplare se împart la patru conducători scitici, rezultând o medie de 100 de exemplare pentru fiecare dintre aceștia pe parcursul unui secol (perioada acceptată în general pentru manifestarea respectivilor conducători). Dacă împărțim numărul total de monede la secolul amintit (plus sau minus un deceniu) obținem un coeficient procentual de doar 1 % (adică 10 monede pe an). Pentru susținerea curentă de către monede a schimburilor economice (sau pentru un rol important în cadrul acestora) este nevoie de mai mult numerar, de mult mai mult numerar. Dar susținerea propagandei și îndeplinirea plății unui tribut (răspunzând exigențelor sugerate de autoritate) venea la schimb cu posibila garantare a securității, aceasta favorizând și înlesnind activitățile economice și comerciale desfășurate de colonii. În partea de nord-vest a spațiului pontic, de curând, a fost infirmată prin argumente variate, existența unui real „protectorat scitic” manifestat asupra coloniilor din zonă⁵⁷. În spațiul de la sud de Dunăre, din vestul Pontului, numărul mare de monede (raportat la unele emisiuni din amintitul areal nord-vestic pontic) ce au legătură cu episodul „regatului scitic”, sugerează totuși o prezență mai activă și aplicată în raport cu zona nord-vestică. Dar, este foarte adevărat, singurele date existente sunt documentele monetare și în directă asociere considerațiile ce rezultă din analiza monetară.

- Conducătorii sciți au fost supuși elenizării, astfel explicându-se poate prezența unor zeități pe monede, imaginile ușor modificate din punct de vedere stilistic fiind preluate din iconografia monetară locală. Dar în special unele și anume: Dioscurii, Marele Zeu și Demetra/Persephona. Nu credem că magistrații monetari greci de pe coastă erau cei care alegeau în mod direct personajele prezente pe monede. Deci nu era „o dorință plătită” vizavi de „libertatea deplină de care dispune executantul în alegerea tipurilor”⁵⁸. Sigur că în zona respectivă trebuie să fi existat o viață economică și un flux comercial dinspre orașe spre și în miezul eventualei stăpânirii scitice, de-a lungul unor rute comerciale. Altfel nu își găsește

⁵⁷ V. Cojocaru, *Despre așa-numitul „protectorat” scitic asupra orașelor grecești nord-vest-pontice*, în „Peuce”, 3-4, 2005, p. 109-120, cu privire specială la p. 117: „...singurele argumente demne de luat în seamă, care ar permite anumite supoziții în legătură cu o anume dependență a cetăților grecești de dinastia «barbari», ar fi emisiunile monetare care poartă numele regilor sciți, între care Skyles, Skiluros și, eventual, Eminakos, dacă lășăm în afara discuției monedele dinastiilor sciți din Dobrogea. Remarcăm, totuși, că între dovada existenței unor asemenea emisiuni monetare și recunoașterea pe baza lor a unui «protectorat» scitic asupra orașelor grecești nord-vest pontice rămâne o cale lungă, plină de ipoteze și presupuneri”.

⁵⁸ C. Preda, *op. cit.*, p. 129.

rațiunea eventuala protecție. Acest fapt s-ar înscrie în trendul general din epocă, fiind o expresie a procesului de integrare a comerțului grec în habitatul „barbar”, de apropiere și conlucrare în cadrul unor structuri economice stabilite. Și pline de satisfacții economice din partea ambelor entități, dincolo de un eventual tribut anual⁵⁹. Nu excludem posibilitatea, de la caz la caz, ca monedele de bronz „scitice” să fi fost folosite și ca monede de schimb, cu precădere în aria principală a „regatului” pentru obținerea unor produse, care se puteau extinde și spre *chore*, în punctele de control⁶⁰. Doar că depozitele cunoscute până în prezent cuprind un număr foarte mic de astfel de exemplare (fiind depozite de buzunar). Acestea sugerează lipsa unui curs al lor pentru măsurarea unor mărfuri mai deosebite etc. Lipsa descoperirii lor în acumulări închise relevante cantitativ și calitativ indică o destinație aparte, greu de acceptat în formă monetară cotidiană de piață. Spre diferență de acestea, cele vest-pontice dobrogene grecești de bronz erau bine receptate în mediile autohtone de la nord de Dunăre (spre exemplu câteva zeci de exemplare în acumulare), dincolo de aria lor de influență economică⁶¹.

- De curând s-a lansat ipoteza existenței unei monetării scitice centrale unde au fost bătute toate tipurile monetare cunoscute pentru suveranii sciți, care ar trebui considerată ca separată și independentă de monetăriile orașelor grecești pontice. În acest sens se aduc mai multe argumente, dintre care enumerăm: existența unor modele iconografice mai puțin folosite sau care chiar lipsesc din monetăriile grecești; unele diferențe de stil în cazul celor care se regăsesc și la acestea. De asemenea, calitatea deosebită artistică a portretelor a fost pusă pe seama gravurilor greci care ar fi lucrat și pentru monetăriile grecești pontice⁶². După părerea noastră, atâta timp cât monetăriile vest-pontice asigurau (fără ca autoritatea scitică să consume resurse financiare interne apreciable pentru organizarea și

⁵⁹ D. Draganov, *op. cit.*, p. 149.

⁶⁰ Reținem și opinia lui V. Cojocaru privind „circulația lor pe piețele interne ale cetăților respective”, ca și baterea lor în atelierele coloniilor grecești, ținând seama de tipologiile monetare, contramărcile prezente și monogramele magistraților monetari, conform V. Cojocaru, *Interferențe greco-scitice ca reflecție a circulației monetare la marginea stepei*, în „Cercetări Istorice”, 24-26, 2005-2007, 2010, p. 99.

⁶¹ Vezi tezaurul de la Poiana (com. Nicorești, jud. Galați) compus din 32 de monede de bronz callatiene de tip Apollo care a fost considerat o plată locală: Gh. Poenaru Bordea, *La diffusion des monnaies d'Istros, Callatis et Tomi du VIe au Ier siècle av. J.-C dans leurs territoires, zones d'influence et ailleurs*, în *Presenza e funzioni della moneta nelle choraie delle colonie greche dall'Iberia al Mar Nero*, Atti del XII Convegno organizzato dall'Università „Frederico II” e dal centro internazionale di studi numismatici Napoli, 16-17 giugno 2000, Roma, 2004, p. 62, nr. 44; G. Talmațchi, *Les monnaies autonomes d'Istros, Callatis et Tomis, Circulation et contexte*, Editura Moneta, Wetteren, 2006, p. 56, nr. 44.

⁶² D. Draganov, *op. cit.*, p. 83.

funcționarea unei monetării centrale cu toate activitățile complexe adiacente) baterea lor curentă la schimb *versus* bunăvoință/colaborare/securitate, în acest stadiu al cercetărilor, nu vedem vreo rațiune solidă în crearea unei monetării aparte (organizată separat), dar în totalitate cu aceiași meșteri din monetăriile grecești. Acestea funcționând în paralel, cu aceiași meșteri gravori, bătând monede proprii, aproape identice ca amprentă și tipologie iconografică cu cele majoritare „scitice”. Există, după cum am enumerat mai sus, și argumente, luate separat, care ar putea susține, tot la nivel teoretic, o monetărie locală aparte. Dar poate că baterea unor monede în regie proprie am putea-o accepta abia din perioada suveranilor Ailios și Sariakes. Mai ales Sariakes, deși oricum era destul de tardiv în contextul geo-politic al zonei. Și dacă scăderea calității stilului lor de execuție, odată cu partea de final a regatului scitic, ar putea fi pusă pe seama unei asemenea monetării. Dar sigur nu cu magistrații monetari greci care ar fi fost în funcții în paralel și în monetăriile oficiale grecești (nu trebuie să uităm deja cantitatea de exemplare cunoscută). Atelierele monetare grecești din zonă produc și în cea mai mare parte a secolului II a.Chr. tipuri monetare de un stil bun din punct de vedere artistic⁶³. Posibila monetărie „scitică”, diferită și independentă de cele ale orașelor grecești pontice, rămâne un subiect deschis care trebuie să primească și alte confirmări și care, în timp, prin decelarea informațiilor acumulate, să ofere soluții universal acceptate în comunitatea științifică numismatică.

- Nu am integra și Histria pentru moment în cadrul monetăriilor producătoare de monede „scitice”, aceasta fiind și părerea profesorului C. Preda⁶⁴. Deși suntem conștienți, pentru moment, că excluderea cetății din respectivul proces monetar are un caracter oarecum speculativ, la fel de speculativă este și integrarea sa în grupul monetăriilor grecești care produceau monede „scitice”. Odată pentru că descoperirile monetare nu se înghesuie în apropierea cetății (doar două piese „scitice” descoperite în *chora* histriană⁶⁵), iar în al doilea rând sunt câteva date care ar putea pune un semn de întrebare privind un eventual „protectorat scitic”. Starea cetății în perioada elenistică va deveni progresiv din ce în ce mai grea până în perioada lui Mithridates al VI-lea Eupator, spre diferență de sfera de prosperitate constatată economic și comercial la Tomis și Callatis⁶⁶. De acest oraș (sau în primul

⁶³ G. Talmațchi, *The Coinage of Callatis in the Hellenistic Period Revisited*, în A. Robu, I. Bîrzescu (editori), *Mégarika, Nouvelles recherches sur Mégare, les cités de la Propontide et du Pont-Euxin. Actes du colloque de Mangalia (8-12 juillet 2012)*, Editura De Boccard, Paris, 2016, p. 445-446.

⁶⁴ C. Preda, *op. cit.*, p. 129.

⁶⁵ G. Talmațchi, *op. cit.*, p. 179, nr. 20.

⁶⁶ M. Gramatopol, Gh. Poenaru Bordea, *Amfore ștampilate din Tomis*, în „SCIV”, 19, 1968, 1, p. 50; L. Buzoianu, *Les premières importations d'amphores timbrés dans les cités*

rând de acest oraș) se leagă cel puțin două evenimente ce ilustrează o situație precară a centrului milesian. Ne referim la episoadele cu Zalmodegikos (secolul III a.Chr.)⁶⁷ și Rhemaxos/Zoltes (din jurul anului 200 a.Chr.)⁶⁸, atunci când cunoaștem acțiunile de eliberare a unor ostateci și de restituire a veniturilor, respectiv prezența a numeroși „tâlhari” ce par să jefuiască fără frică (față de eventuale consecințe imediate) resursele din teritoriu în lipsa unei protecții⁶⁹. O atare situație critică nu credem că ar fi existat în contextul unei curente protecții scitice. De asemenea, din secolul III-lea a.Chr., aflăm dintr-o inscripție că un cetățean din Callatis împrumuta cu 300 de stateri orașul Histria, iar urmașul său acordă o păsuire de încă doi ani și renunțarea la plata unei dobânzi de 400 de stateri⁷⁰. Inscripția ne relevă dificultatea

grecques de Tomis et de Callatis, în „BCH”, supplément XIII, Recherches sur les amphores grecques, Paris, 1986, p. 407-415; Gh. Poenaru Bordea, *Les timbres amphoriques de Thasos à Callatis*, în J.-Y. Empereur, Y. Garlan (editori), *Recherches sur les amphores grecques*, Athènes-Paris, „BCH”, Suppl. XIII, 1986, p. 335-351; A. Avram, Gh. Poenaru Bordea, *Nouveaux timbres amphoriques thasiens de Callatis*, în „Dacia”, N.S., 32, 1988, 1-2, p. 28; A. Avram, N. Conovici, Gh. Poenaru Bordea, *Étude quantitative sur les timbres amphoriques sinopéens de Callatis*, în „Dacia”, N.S., 34, 1990, p. 115; N. Conovici, *The dynamics of trade in transport amphoras from Sinope, Thasos and Rhodos on the Western Black Sea Coast: a comparative approach*, în Vladimir F. Stolba, L. Hannestad (editori), *Chronologies of the Black Sea area in the period c. 400-100 BC*, „Black Sea Studies”, 3, Danish National Research Foundation's Centre for Black Sea Studies, Aarhus University Press, Aarhus, 2005, p. 109; despre diferențe vezi și L. Ruscu, *Relațiile externe ale orașelor grecești de pe litoralul românesc al Mării Negre*, Editura Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2002, p. 207: „Cele trei orașe grecești de pe țărmul românesc al Mării Negre nu formează o unitate decât prin însuși acest fapt; în nici un fel nu alcătuiesc o structură comună în epoca autonomiei (și, singure, nici mai târziu)”; probabil că nu mult după 260 a.Chr., sau oricum cel târziu la finalul celui de al treilea sfert al secolului III a.Chr., coloniile Callatis și Tomis au intrat treptat în aria de influență scitică.

⁶⁷ D. M. Pippidi, *Histria și Geții în sec. II î.e.n. Observații asupra decretului în cinstea lui Agathocles, fiul lui Antiphilos*, în „StCl”, 5, 1963, p. 150; idem, *Inscripțiile din Scythia Minor grecești și latine, vol. I, Histria și împrejurimile*, Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1983, pp. 68-72, nr. 8.

⁶⁸ Idem, *À propos du Basileus Rhemaxos*, în „Acta Antiqua Phillipopolitana”, 1963, pp. 91-98; I. I. Rusu, *Zoltes și Rhemaxos. Tracii, sciții și Istria în sec. III.-II î.e.n.*, în „Apulum”, 6, 1964, p. 123-138; D. M. Pippidi, *Contribuții la istoria veche a României*, Editura Științifică, București, 1967, p. 167-221; Idem, D. Berciu, *Din istoria Dobrogei. Geți și greci la Dunărea de Jos din cele mai vechi timpuri până la cucerirea romană*, Editura Republicii Populare Române, București, 1965, p. 229; M. Turcu, *Geto-dacii din Câmpia Munteniei*, Editura Științifică și Pedagogică, București, 1979, p. 24-25; D. M. Pippidi, *Inscripțiile din Scythia Minor...*, pp. 82-93, nr. 15.

⁶⁹ D. M. Pippidi, *Studii de istorie a religiilor antice. Texte și interpretări*, Editura Universitas, București, 1998, p. 84, n. 46.

⁷⁰ Idem, *Histria și Callatis în secolele III-II î.e.n. cu prilejul unei inscripții inedite*, în „SCIV”, 4, 1953, 3-4, p. 504; idem, *Inscripțiile din Scythia Minor grecești și latine, vol. I*,

financiară evidentă de returnare a unui relativ mic împrumut făcut de către cetate în condițiile unui tezaur public secătuit⁷¹. Datoria pare mai veche în condițiile în care dobânda ajunsese mai mare decât suma împrumutată. Această situație a fost explicată și prin necesitatea efectuării unei plății către un șef barbar care era proteguitor (get sau trac)⁷².

- Din punct de vedere iconografic există o multitudine de compatibilități în evidența iconografică și ponderală a monedelor "scitice" cu diferite tipuri monetare bătute în atelierele grecești pontice. Vasile Canarache observa că nici una din reprezentările care apar pe aversul și reversul acestor monede "nu este străină de regiunea Dobrogei"⁷³. Dar am putea spune mai mult, că de fapt nu este străină de iconografia monetărilor grecești de pe coasta de vest a Pontului Euxin (nu numai dobrogene). Acest fapt s-a petrecut și pe fondul unui conservatorism iconografic și stilistic manifestat în perioada elenistică în monetăriile grecești. Putem face afirmația chiar că, uneori, stilul de execuție al acestor monede "scitice" este ușor superior propriilor monede bătute în monetăriile vest-pontice. Observăm de cele mai multe ori, o atenție mai mare acordată stilului și clarității, o adaptare a tipului monetar la câmpul monedei, o profunzime a tipurilor prin conexiunea dintre zeitate și atribute, o adevărată splendoare instrumentalizată. Astfel de caracteristici sunt specifice monedelor grecești din marile centre ale lumii antice⁷⁴. Monedele „scitice” par a fi lucrate cu o deosebită grijă din partea meșterilor gravori, manifestând o artă a gravorii superioară, ștanțele fiind continuu verificate și schimbate în caz de reducere a calității de redare a detaliilor și alterare a aspectului general. Cu atât mai mult ne este foarte dificil să credem că ar putea fi piese „scitice” bătute separat într-o singură monetărie regală (în capitala regatului, propusă la Aphrodisias/Topola, Bulgaria)⁷⁵, mult superioare calitativ (iconografic, artistic)

Histria și împrejurimile, Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1983, p. 72-76, nr. 9.

⁷¹ D. M. Pippidi, *loc. cit.*, p. 507; idem, A. Ștefan, *Die Getreidekrisen in den Städten an den westlichen und nordlichen Küsten des Pontos Euxeinos in der hellenistischen Zeit*, în E. Ch. Welskopf (editor), *Hellenische Poleis*, Berlin, 1974, p. 648-663; A. Avram, *Inscriptions grecques et latines de Scythie Mineure, volume III. Callatis et son territoire*, Editura Enciclopedică, Bucarest-Paris, 1999, p. 36.

⁷² L. Ruscu, *op. cit.*, p. 163, vezi și trimiterea la n. 42; există și o părere privind o datare mai târzie a inscripțiilor ce îi menționează pe Zalmodegikos și Rhemaxos/Zoltes, în anii 160-150 a.Chr., respectiv 150-120/110 a.Chr. care va trebui confirmată de către lumea științifică. Vezi la M. Manov, *Greek-Thracian relationship evidenced by two epigraphic monuments from Histria*, „Numismatika i Epigrafika”, 1, 2003, p. 181-195.

⁷³ V. Canarache, *O monedă inedită a regelui scit Kanites*, în „CNA”, 16, 1942, 121-122, p. 5.

⁷⁴ Fr. de Callataÿ, *L'incomparable beauté des monnaies grecques. Les raisons qui fondent leur admiration*, Athens, 2016, *passim*.

⁷⁵ D. Draganov, *op. cit.*, p. 142-144.

tipurilor monetare „clasice” bătute în monetăriile costiere. Probabil că apariția destul de limitată a unor anumite nume de magistrați prezenți doar pe monedele „scitice” reprezentau persoane împuternicite de autoritatea regală cu desfășurarea în general a acestui proces monetar aplicat periodic sau continuu în majoritatea monetăriilor coloniale costiere cunoscute, nu în interiorul unei singure monetării centrale separate. La aceste nume se adaugă și altele, mai puține, care se regăsesc în lista magistraților monetari curenți tomitani, callatieni, dionysopolitani etc. Monedele „scitice” au avut un impact figurativ deosebit iconografic și prin legendă, prin statuarea foarte clară a titlului dorit și însușit de respectivii conducători sciți, și anume de basilei. Ele se constituie în forme de propagare a religiei grecești în medii „barbare”. Baterea unor monede cu date personale (titlu, nume etc.) de către diverși conducători autointitulați basilei în lumea elenistică era o realitate și o „modă” asupra căreia nu credem că mai este nevoie să dezvoltăm aici. Și exact acest lucru au înfăptuit monetăriile vest-pontice pentru fiecare rege în parte (în total fiind în jur de 1000 de exemplare cunoscute), îndeplinind o „cerință” curentă din cadrul „regatului scitic”.

- Din punct de vedere cronologic, în ceea ce privește datarea emisiunilor monetare bătute pentru basileii sciți, sunt propuse în bibliografia de specialitate mai multe soluții cvasi-apropiate. Profesorul C. Preda considera că „perioada de emitere, dacă avem în vedere identitatea de tip, stil și tehnică a monedelor, pare să fi fost destul de scurtă și să nu fi depășit cu mult o jumătate de secol, care ar fi acoperit, în principal, în lumina datelor oferite de tezaurul de la Bălgarevo, ultimele trei sferturi ale sec. II a.Chr.”⁷⁶ Numai că am văzut ca situația tezaurului de la Bălgarevo s-a schimbat fundamental. Din punctul nostru de vedere, pornind și de la considerente enumerate mai sus, ne raliem poziției privind datarea lor între mijlocul sau a doua jumătate a secolului III și finalul primei jumătăți a secolului II a.Chr. „Regatul scitic” se „construiește” în intervalul scurs între dispariția lui Lysimach și dispariția regatului de Tyllis, inițial prin modificarea lentă a mozaicului etnic. Prezența regatului celților nu a exclus desfășurarea unui început de inserare a comunităților scitice și de încheiere în nord-estul extrem al Traciei. Regatul celtic a fost un factor important politic și militar în sudul Traciei, dar cu influențe înfime directe asupra spațiului dobrogean colonial⁷⁷. Aceste pătrunderi inițiale scitice nu credem că au avut vreo consecință directă asupra realităților politice și militare în zonă. Dar, în timp, odată cu coagularea lor într-un „regat”, pe lângă alte cauze, credem că și dezvoltarea acestei noi puteri regionale a fost una din cauzele colaterale care a grăbit dispariția regatului celtic al lui Kavaros sub loviturile

⁷⁶ C. Preda, *op. cit.*, p. 126.

⁷⁷ L. Ruscu, *op. cit.*, p. 315.

populației tracice (în 218 a.Chr.)⁷⁸. Poate că abia odată cu dispariția celui celtic, prin crearea unui *vacuum* de autoritate, putem vorbi de o afirmare accelerată a celui scitic. Oricum ar fi, o prezență militară scitică în vestul Pontului Euxin, între mijlocul secolului III și mijlocul secolului II este posibil să fi existat. După cum am observat, printre noile piese monetare sunt descoperiri „scitice” și în interiorul unor așezări fortificate din interiorul chorei callatiene (la Coroana și Hagieni), alături de ceea ce știam de la Albești. Astfel de fortificații aveau un rol strategic, defensiv, de apărare și control a spațiului agricol și a rutelor comerciale care străbăteau *chora* și mergeau dinspre și spre Callatis. Cele trei fortificații au fost considerate ca scuturi împotriva unor eventuale atacuri din partea unor triburi, având garnizoane militare, considerate de origine scitică aflate în slujba *polis*-ului callatian⁷⁹. Finalul cetății fortificate de la Albești (un fort cu dimensiunile în prima fază de 45 × 70 m, aflat la 2 km. vest de sat) a fost stabilit, de colectivul științific al șantierului care a efectuat săpături arheologice, la sfârșitul secolului III a.Chr. „și eventual începutul celui următor”⁸⁰, pornind mai ales de la situația importurilor amforice. Doar că, spre exemplu (deși sunt trecute la elementele avute în vedere), monedele în totalitatea lor clar nu au fost luate în mod real în calcul la stabilirea datelor cronologice. Și ne referim strict la cele apărute în urma săpăturilor arheologice, nu la cele descoperite fortuit în zonă. De asemenea, pot fi integrate unele forme ceramice și acestui orizont al secolului II⁸¹. Cercetătoarea Ligia Ruscu, analizând cercetările efectuate la Albești, consideră finalul locuirii în (întreg ?) secolul II a.Chr., fără a face alte precizări⁸². Revenind la monede, sunt prezente monede din tipurile Demetra și Dionysos de la Callatis care au fost supuse imprimării contramărcilor, fenomen monetar petrecut în a doua jumătate a secolului II și în prima parte a secolului I a.Chr., precum și emisiuni callatiene din tipurile Artemis și Athena⁸³. Descoperirea în anul 1980 a unei monede de bronz de la Sariakes este un alt document monetar (contramărcat de două ori) care indică o prezență a locuirii la Albești, cel puțin la mijlocul și în cea de a doua parte a secolului II a.Chr.⁸⁴ În ceea ce privește începutul regatului, amintim o propunere recentă a colegilor Emanuel Petac și Aurel Vîlcu

⁷⁸ D. Draganov, *op. cit.*, p. 127.

⁷⁹ A. Avram, *Untersuchungen zur Geschichte...*, p. 129.

⁸⁰ L. Buzoianu, M. Bărbulescu, *Albești, Monografie arheologică, I.*, Editura Ex Ponto, Constanța, 2008, p. 34-36, 140-143.

⁸¹ A. Rădulescu, M. Bărbulescu, L. Buzoianu, N. Georgescu, L. Arsenie, *Cercetările arheologice de la Albești (jud. Constanța) 1996-1999*, în „Pontica”, 32, 1999, p. 56 și n. 13 și 16.

⁸² L. Ruscu, *op. cit.*, p. 263.

⁸³ G. Talmațchi, *Descoperiri monetare în zona fortificației de la Albești com. Albești, jud. Constanța*, în „BSNR”, 98-103, 2004-2009, 2009, p. 84-85, nr. 3-6, 10, 12-14 etc.

⁸⁴ *Ibidem*, p. 88, nr. 52.

care îl consideră deja prezent la câțiva ani după căderea lui Lysimach și care ar fi fost contemporan cu invazia celtică în Tracia (pe la 250 a.Chr.). Ailios și Charaspes s-ar fi perindat deja la conducerea acestuia⁸⁵.

- Dacă acceptăm o existență a acestui regat de pe la mijlocul (sau în jurul său) secolului III a.Chr. și până în jurul mijlocului secolului II a.Chr., respectiva situație venea curând după perioada considerată aparent dură instaurată de Lysimach, bazată pe un control și un pregnant factor militar. Politica diadohului a condus la declanșarea unei puternice revolte a cetăților vest-pontice în anul 313 a.Chr., în fruntea lor fiind Callatis-ul⁸⁶. Evident că toate aceste confruntări au avut consecințe economice grave la sfârșitul secolului IV a.Chr. și începutul secolului III a.Chr., suspendând și afectând circuitul comercial, așa cum am putut constata în coloniile vest-pontice dobrogene⁸⁷. Dispariția lui Lysimach conduce la dezintegrarea puterii macedonene în întreaga Tracie. Menționați deja ca prezenți în zonă în timpul revoltei orașelor grecești vest-pontice, sciții probabil că au profitat de lipsa unei autorități în Dobrogea (după participarea la răscoală ca aliați ai grecilor) și în imediata apropiere a zonei aflată la sud de teritoriul istro-pontic (nord-estul Bulgariei contemporane). Deplasarea lor s-a făcut dinspre nordul Dunării spre sud prin teritoriul dobrogian, în ultimă instanță fiind conduși de însuși conducătorul Tanousa. Probabil că deplasarea s-a realizat în valuri succesive, conturarea spațiului inițial de organizare și amplificarea numerică a unor enclave, dezvoltarea unei autorități, a structurii unui posibil regat și creșterea zonală a rolului său este posibil să fi durat chiar câteva decenii. Până la coagularea lor într-un posibil factor de putere destul de important.

Concluzii

Prezentul articol completează dosarul atât de complex și variat al monedelor „scitice” de factură greacă, implicit al activității monetărilor coloniilor de pe țărmul de vest al Pontului Euxin în perioada secolelor III-II a.Chr. Reactualizarea subiectului și completarea informației prin repertorierea a noi descoperiri monetare, din arealul vest-pontic dobrogian al coloniilor grecești, sunt principalele obiective

⁸⁵ E. Petac, A. Vâlcu, *The Scythian Kings Ailios and Charaspes...*, p. 28.

⁸⁶ P. Alexandrescu *Une nouvelle synthèse de l'histoire des villes grecques de la Dobrudja a l'époque préromaine*, în „RRH”, 7, 1968, 2, p. 272; H. S. Lund, *Lysimachus. A Study in Early Hellenistic Kingship*, London-New York, 1992, p. 33-36.

⁸⁷ A. Rădulescu, C. Scorpan, *Rezultate preliminare ale săpăturilor arheologice din Tomis (Parcul Catedralei), 1971-1974*, în „Pontica”, 8, 1975, p. 47-48; L. Buzoianu, *loc. cit.*, p. 413; Idem, *Importuri amforice la Tomis în perioada elenistică*, în „Pontica”, 25, 1992, p. 125.

pe care ni le-am propus de atins. Acestea ne-au oferit și posibilitatea de a puncta pe scurt unele aspecte ce privesc „monetăria scitică” în lumina unor publicații recente. Nu ne-am dorit aici să dezvoltăm o analiză aprofundată a acestui fenomen monetar petrecut și în spațiul istro-pontic.

Monedele de „tip scitic” oferă date de un real interes istoric pentru evoluția comunităților locale în perioada elenistică, în menționarea unor căpetenii regale scitice (care și-au însușit titlul de *Βασιλεύς*), acolo unde alte izvoare, cu foarte puține excepții (ca cele epigrafice), sunt extrem de lacunare. Din punct de vedere arheologic, datele sunt lacunare în ceea ce privește prezența scitică în teritorii, singurele indicii fiind mai ales mormintele descoperite în apropierea Mangaliei⁸⁸. Este posibil ca unele așezări fortificate din teritoriul Callatis-ului să fi fost apărate de garnizoane barbare mercenare, a căror etnie să fi fost preponderent scitică. Monedele „scitice” par a fi monede „de prestigiu”, dedicate unei autorități regale sau unui *adstratum* nobil scitic⁸⁹ și care a exclus la start, pentru început, o coordonată monetară în adevăratul sens al cuvântului. Sigur că nu excludem și unele excepții punctuale petrecute în anumite contexte locale. Ele devin cu adevărat monetare mai ales după dispariția posibilului regat scitic (sau spre finalul său), atunci când cetățile grecești le contramarchează (prin imprimare mecanică), alături de monedele proprii. Și este normal să fie implicate în activitatea de imprimare mecanică cu contramărci, pe fondul penuriei de metal disponibil, fiind în definitiv emisiuni proprii, ieșite în timp din aceleași monetării. Atunci sunt introduse într-un sistem monetar intern, diferit ca valori prestabilite, de la un oraș la altul (spre a doua parte sau spre sfârșitul secolului II a.Chr. și în prima parte a secolului I a.Chr.). Monedele „scitice” care au fost omise dintr-un motiv sau altul de la contramarcare par a fi perfecte sau aproape perfecte ca stare de conservare, fiind o consecință directă a non-circulării lor (a neimplicării pe piața schimburilor economice), a lipsei aproape totale a uzurii fizice universal acceptată din punct de vedere numismatic. În mod cvasi-majoritar, doar cele contramarcate sunt și tocite tocmai datorită procesului mecanic parcurs, întrucât contramărcile prin lovire distrug total sau alterează parțial în special reversul acestor monede (ca și situația restului monedelor angrenate în aceste fenomene monetare specifice lumii grecești). Fenomenul se aplică monedelor de nominal mare alături de

⁸⁸ V. Pârvan, *Începuturile vieții romane la gurile Dunării*, Editura Științifică, București, 1974, fig. 81; C. Preda, *Una nuova tomba a volta scoperta presso Mangalia-Callatis*, în „Dacia”, N.S., 6, 1962, p. 157-172; M. Irimia, *Morminte plane și tumulare din zona litorală a Dobrogei (sec. IV-II î.e.n.) și problema apartenenței lor etnice*, în „Thraco-Dacica”, 5, 1984, p. 67-72, 74-76.

⁸⁹ Căpeteniile scitice ar fi comandanții unor cete de sciți mercenari, iar monedele reprezentau o formă de tribut și una de cadou diplomatic, conform A. Avram, *Untersuchungen zur Geschichte...*, p. 121-122, 128-130.

cele de aceeași dimensiune sau aproape de aceeași dimensiune (ca spre exemplu la Histria, Callatis și Tomis) în cadrul monetărilor grecești⁹⁰. Ele respectă un „tipar al uzurii”, fiind prezente una sau două contramărci pe aversul acestora, circulare și de diametre mici (5-6 mm), provenind din cea de a doua etapă de aplicare, stabilită prin cercetări anterioare⁹¹. Fenomenul monetar al contramărcării se petrece pe fondul unei abrupte decăderi economice și a lipsei metalului destinat monetărilor. În aceste situații monedele ajungând să circule, cu foarte puține excepții, doar pe piețele interne ale coloniilor și în teritoriile de influență la o anumită valoare recunoscută doar de autoritatea emitentă, asociindu-se cu alte monede locale în masa monetară. Dincolo de orice considerații, monedele respective dovedesc apropierea și intersectarea intereselor celor două comunități prezente în spațiul istro-pontic, greacă și scitică.

În cadrul „regatului scitic”, respectivii basilei s-au perindat la conducerea unei formațiuni într-o perioadă relativ scurtă la scara istoriei, dar intensă prin dezvoltarea relațiilor greco-scitice (aproximativ un secol sau mai puțin)⁹². Nu agreăm varianta unui schimb între baterea de monede *versus* o plată dinspre sciți cu produse agricole către colonii⁹³. Regatul scitic, care avea la bază o aristocrație războinică, pare să fi avut o influență statornică asupra zonelor respective, putând oricând să obțină direct produsele cerealiere necesare, fără să depindă de un schimb. Relațiile fiind dezechilibrate, ca și în cazul celor cu căpeteniile getice și tracice Zalmodegikos, Zoltes și Rhemaxos, puteau obține acele cereale aproape oricând de la cetăți. Colonii ca Tomis, Callatis și Dionysopolis (poate și Odessos) se aflau sub o supraveghere atentă, dar totodată cordială a celor care conduceau regatul scitic, cetățile dorind să onoreze prin monede cu titlul și numele lor puterea din zonă. Fără a fi alterate autonomia lor politică și instituțiile interioare, poate doar ușor limitate. Dacă supoziția este justă, respectivul proces monetar nu pare a fi o comandă, ci o realitate firească de considerare și acceptare a acestora ca suverani (mai ales dacă și situația economică a grecilor manifesta un *crescendo* evident), pentru a onora siguranța și liniștea din *chore* și de pe rutele comerciale. Nu în ultimul rând, erau expresia unei loialități exprimate până acum din descoperiri cu circa 1000 de exemplare monetare pentru șase conducători. Numărul cunoscut în acest moment de monede „scitice” (după aproape 120 de ani de cercetări) este suficient de mare pentru a susține, indirect, o prezență a populației scitice în zonă. Este însă aproape

⁹⁰ G. Talmațchi, *Despre contramărcarea monedelor orașelor vest-pontice dobrogene în epocă autonomă*, în „CN”, 14, 2008, p. 158.

⁹¹ *Ibidem*, p. 175.

⁹² D. Draganov, *op. cit.*, p. 140, 149.

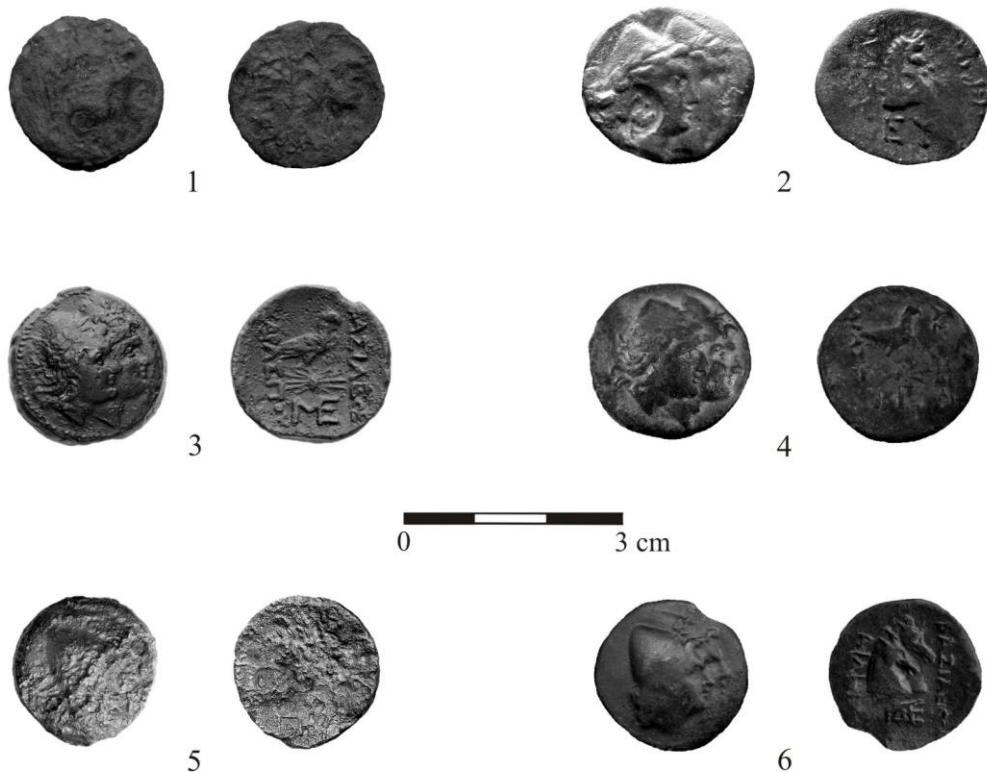
⁹³ Această idee apare la C. Preda, *op. cit.*, p. 128.

derizoriu ca susținere pentru o implicare reală economică, în comerțul colonial central sau teritorial.

Nu avem cum să nu ne întrebăm dacă nu există o legătură între prezența unor asemenea monede la „curtea centrală de la Aphrodisias” sau oricum în „arealul scitic” și nevoia afirmării și particularizării identității fiecărei cetăți, inclusiv prin calitatea și modul de prezentare al monedei în sine, printr-o realizare iconografică de excepție. Aceste elemente pot aparține categoriei aspectelor subtile ale procesului de aculturație greco-scitic. În condițiile în care sciții, în majoritatea timpului, au fost „cea de a doua componentă etnică minoritară a zonei litorale, după cea greacă”⁹⁴.

Sigur că mai sunt și alte direcții de discutat privind monedele „scitice”. În ultimul deceniu s-au făcut progrese în cercetarea acestui fenomen, dar multe aspecte rămân deschise diferitelor opțiuni. Spre exemplu, analiza atentă a monedelor cu loc exact de descoperire pe „emitenți”. În lipsa unor cercetări mai ample, alte supoziții sunt riscante. Rareori nu putem avansa decât ipoteze, sprijinite pe puținele informații care ne stau la dispoziție. De foarte mare ajutor rămân totuși descoperirile realizate în contexte arheologice precise (relativ reduse încă la număr), deoarece pot aduce noi precizări în ceea ce privește cronologia generală a „problemei” scitice în Dobrogea. Oricum, populația scitică se constituie într-un factor activ în cadrul istoriei spațiului istro-pontic probabil până la sfârșitul epocii autonome.

⁹⁴ M. Irimia, *Geții din Dobrogea în a doua jumătate a mileniului I a.Chr. și legăturile lor cu alte populații*, în *Colegiul Pedagogic „Constantin Brătescu”. Valori ale civilizației românești în Dobrogea*, Constanța, 1993, p. 166.

Planşa I: Monede de tip „scitic” bătute pentru Kanites (1), Akrosas (2), Charaspes (3-4) şi Ailios (5-6) descoperite în Dobrogea.

Plate I: „Scythian” type coins issued for Kanites (1), Akrosas (2), Charaspes (3-4) and Ailios (5-6) discovered in Dobrudja.

Cristiana TĂTARU*, Costel ILIE**

**EMISIUNI MONETARE MUNTENEȘTI ȘI MOLDOVENEȘTI
DIN COLECȚIA NUMISMATICĂ A MUZEULUI DE ISTORIE
„PAUL PĂLTĂNEA” GALAȚI**

**WALLACHIAN AND MOLDAVIAN COINS FROM THE COLLECTION OF
NUMISMATICS OF „PAUL PĂLTĂNEA” HISTORY MUSEUM OF
GALAȚI**

- Abstract -

The aim of this study is to bring to the attention of the specialists a number of twelve medieval coins issued by Wallachian and Moldavian princes. The coins are kept in the numismatics collection of the History Museum „Paul Păltănea” from Galați. The silver coins are extremely important for the numismatic researches and for the study of monetary circulation. Two of the coins were found during the archeological researches undertaken during the years 1962-1963, the other ten coins being preserved from the old collection of the museum. Most probably the group of ten coins were found in the area of Galați and Tulcea counties, being illustrative for the monetary circulation from the end of 14th century and the 15th century.

Keywords: Wallachia, Moldavia, Enisala, coin, monetary circulation, ducat, gros, 14th-15th centuries, History Museum „Paul Păltănea” Galați.

În cadrul bogatei colecții numismatice deținute de Muzeul de Istorie „Paul Păltănea” din Galați se păstrează și un număr doisprezece piese monetare emise de domni ai Țării Românești și Moldovei. Dintre acestea opt sunt emisiuni muntenești, restul de patru monede fiind emisiuni moldovenești.

Scopul acestui articol este de a valorifica acestea piese și de a oferi toate informațiile obținute din analiza monedelor, o parte dintre acestea fiind semnalate în

* Muzeul Național de Istorie al României (cristiana.tataru@gmail.com).

** Muzeul de Istorie „Paul Păltănea” Galați (costelilie@gmail.com).

numeroase studii fără a fi însă oferite descrieri complete ale acestora. Prezentarea acestor piese monetare este cu atât mai importantă cu cât singurele date pe care le mai avem la dispoziție despre acestea sunt cele oferite de registrul inventar al muzeului.

Din punct de vedere al provenienței pieselor, doar pentru două dintre acestea este cunoscut faptul că provin din săpăturile arheologice desfășurate în interiorul incintei fortificației de la Enisala, întreprinse între anii 1963-1964, în timp ce pentru celelalte zece piese monetare, în cadrul registrului de inventar întocmit în anul 1969, este menționat faptul că acestea provin din fondul vechi al muzeului, fără a fi indicate alte informații despre originea pieselor.

Monedele descoperite la Enisala

Este important de menționat faptul că demersul din spatele acestui studiu a fost acela de a afla cât mai multe informații despre cele două tezaure descoperite în cadrul săpăturilor arheologice desfășurate la Enisala în anul 1939. Campaniile arheologice din această perioadă au fost coordonate de Grigore Avakian, una dintre puținele mențiuni despre acestea fiind făcută într-o scurtă cronică redactată de către Scarlat Lambrino, în cadrul căruia semnalează descoperirea a două tezaure monetare, „unul provenind de la Mircea cel Bătrân și celălalt de la Petru al Mușatei”¹. În articolul publicat de Ion T. Dragomir prin care valorifică bogatul material arheologic descoperit în cadrul celor două campanii arheologice din anii 1963-1964, acesta ne informează că cele două tezaure, depuse inițial, împreună cu celelalte materiale, la sediul fostei prefecturi a ținutului Dunărea de Jos, și care au fost ulterior transferate în patrimoniul Muzeului „Cuza Vodă” din Galați, s-au pierdut în timpul celui de-Al Doilea Război Mondial, când orașul Galați este distrus, așezarea portuară fiind bombardată². Cu toate acestea, în registrul inventar al muzeului sunt menționate două monede: o emisiune de la Mircea cel Bătrân și o emisiune de la Petru Mușat, pentru care se precizează faptul că au fost descoperite la Enisala în anul 1939, conform informațiilor publicate de Scarlat Lambrino. Din păcate, piesele nu au putut fi identificate, fiind pierdute ca urmare a unor evenimente nefericite care au afectat patrimoniul muzeului.

Pierderea documentației săpăturilor din anul 1939, alături de numeroase piese arheologice, l-au determinat pe Ion T. Dragomir, cu susținerea lui Ion Barnea, să reia cercetările în interiorul incintei cetății medievale de la Enisala, în încercarea

¹ Scarlat Lambrino, *Săpăturile arheologice din Ținutul Dunărea-de-Jos*, „Revista istorică română”, IX, 1939, p.498.

² Ion T. Dragomir, *Cetatea medievală de la Enisala. Unelte, arme și obiecte de podoabă*, „Danubius”, VI-VII, 1972-1973, p.29.

de a recupera cât mai mult posibil din informațiile pierdute. În ceea ce privește descoperirile monetare, în studiul deja menționat, Ion T. Dragomir amintește cu date foarte sumare faptul că dintre cele treisprezece monede medievale care au ieșit la lumină în timpul cercetărilor o piesă provine de la Vladislav I Vlaicu, în timp ce patru sunt piese emise de către Mircea cel Bătrân³. Însă, în lipsa unor ilustrații de o mai bună calitate a monedelor, legende, iconografia și elementele specifice ale pieselor sunt imposibil de identificat⁴.

La o distanță de aproape două decenii, Octavian Iliescu, publică un studiu dedicat circulației monedei medievale românești în apropierea Mării Negre, unde, fără a oferi detalii, consemnează existența a cinci monede medievale muntenești și moldovenești descoperite în anii 1964-1965: un gros de la Petru Mușat⁵, doi ducați ante-reformă de la Mircea cel Bătrân⁶, un ducat de la Vlad I⁷ și o jumătate de gros de la Alexandru cel Bun⁸. Este important de menționat faptul că în registrul inventar al muzeului se regăsesc înregistrări care pot fi asociate cu piesele indicate de Octavian Iliescu, cu o singură excepție, și anume piesa de la Vlad I.

³ Ion T. Dragomir menționează faptul că identificările au fost făcute de către Octavian Iliescu, a se vedea Ion. T. Dragomir, *op.cit.*, p.43, nota 66.

⁴ Numeroase piese descoperite în apropierea cetății de la Enisala au fost publicate în următoarele studii: Octavian Iliescu, *Însemnări privitoare la descoperiri numismatice (II)*, „Studii și Cercetări Numismatice”, II, 1958, p.456; Gheorghe Mănușu-Adameșteanu, *Necropola medievală de la Enisala. Raport preliminar de săpătură*, VIII, 1980, p.476; Ernest Oberländer-Târnoveanu, *Cronica descoperirilor monetare din nordul Dobrogei*, „Peuce”, VIII, 1980, p.511/176-177;

Horia Camil Radu, *O monedă medievală la Enisala, jud. Tulcea*, „Cercetări Numismatice”, VII, 1996, p.159; Gabriel Custurea, *Tezaurul monetar de la Enisala (secolele XV-XVII)*, „Crisia”, 8, 1979, pp.245-256; Ernest Oberländer-Târnoveanu, Gheorghe Mănușu-Adameșteanu, *Monede antice și bizantine descoperite la Enisala, jud. Tulcea*, „Cercetări Numismatice”, IV, 1982, pp.113-120; Gheorghe Mănușu-Adameșteanu, Ernest Oberländer-Târnoveanu, *Noi dovezi de locuire pe teritoriul actual al satului Enisala în mileniul I e.n.*, „Peuce”, IX, 1984, pp.349-354, 706-709; Silvia Baranschi, Gheorghe I. Cantacuzino, *Cercetările arheologice din cetatea de la Enisala (1976)*, „Peuce”, VIII, 1980, p.470 nota 11; Silvia Baranschi, *Civilizația urbană din Dobrogea în secolele XI-XIV*, „Studii și Cercetări de Istorie Veche și Arheologie”, 42, 1991, p.137; E. Lăzarcă, Gheorghe Mănușu-Adameșteanu, *Noi descoperiri arheologice la Enisala jud. Tulcea*, „Materiale”, 1980, p.154; Gheorghe Mănușu-Adameșteanu, *Decouvertes archeologiques et numismatiques sur le territoire du village d'Enisala, com. Sarichioi, Dpt. De Tulcea (IXe-XIVe siecles)*, „Pontica”, 48-49, 2015-2016, pp.527-538.

⁵ Octavian Iliescu, *Monedele Țării Românești și ale Moldovei la Marea Neagră (secolele XIV-XV)*, „Revista istorică”, I, 6, 1990, p.654/ nr. 6.

⁶ Ibidem, p.654/ nr. 11.

⁷ Ibidem, p.655/ nr. 18.

⁸ Ibidem, p.655/ nr. 25.

În prezent, se mai păstrează doar două monede emise de Mircea cel Bătrân, un ducat antereformă cu legendă latină și siglele GO/I(cat. A3) și un ducat reformat tip IV(cat. A8) emis în atelierul de la Târgoviște. Prezența celei de-a doua piese în incinta cetății Enisala este extrem de interesantă, fiind alături de ducații tip I și tip IV⁹ din tezaurul de la Constanța¹⁰, unicele descoperiri de emisiuni reformate de la Mircea cel Bătrân, din zona Dobrogei. Descrierea completă a pieselor monetare este inclusă în catalogul de la finalul articolului.

Nu putem încheia această parte a studiului fără a discuta despre piesele descoperite de către paznicul cetății Alexandru Tudor în luna octombrie a anului 1964, după cercetările efectuate de Ion T. Dragomir și Ion Barnea în cetate. Conform registrului inventar, acesta a predat Muzeului de Istorie din Galați un număr de nouă monede antice și medievale pe care le-a descoperit la poalele cetății. În același articol, Dragomir relatează faptul că zona din care provin piesele descoperite de Tudor Alexandru se localizează pe latura de sud-vest, la baza cetății, unde la acel moment se afla o vie. De asemenea, se pare că la suprafața solului se găseau și numeroase fragmente ceramice și osoase, care ar putea sugera că în acea zonă se afla necropola așezării¹¹. Un alt lot constituit din cinci monede medievale muntenești (patru piese) și moldovenești (o piesă), recuperate de către Tudor Alexandru, în incinta cetății de această dată¹², a fost însă predată către Muzeului de Istorie și Arheologie din Constanța, bucurându-se de o publicare completă din partea lui Gheorghe Papuc. Cu toate acestea, arheologul se hazardează în a afirma că una dintre monedele bătute în numele lui Mircea cel Bătrân face parte din tezaurul descoperit la Enisala în anul 1939¹³. Având în vedere contextul conturat considerăm că ipotezele enunțate de Gheorghe Papuc, și anume că piesele provin din incinta cetății de la Enisala și că una dintre acestea (nr. inv. V. 88207)¹⁴ face parte din tezaurul de la Enisala/1939, trebuie privite cu rezerve. Din punctul nostru de vedere, piesele păstrate în prezent în colecția numismatică a Muzeului de Istorie Națională și

⁹ Pentru clasificarea emisiunilor reformate ale lui Mircea cel Bătrân a se vedea - Ernest Oberländer-Târnoveanu, nota 40, în Octavian Iliescu, *Monetele lui Mircea cel Bătrân*, Brăila, Editura Istros, 2008, pp.130-131.

¹⁰ Ernest Oberländer-Târnoveanu, *Un tezaur de monede medievale românești de la începutul secolului al XV-lea descoperit la Constanța*, „Cercetări Numismatice”, XVII, 2011 (2015), pp.67-94.

¹¹ Ion. T. Dragomir, *op.cit.*, p.34.

¹² Piesele au fost predate către Muzeul de Istorie Națională și Arheologie Constanța la data de conform declarației sale la data de 24 octombrie 1967.

¹³ Gheorghe Papuc, *Câteva monede feudale din Țara Românească și Moldova descoperite în Dobrogea*, „Pontica”, 3, 1970, pp.391-392 și nota nr. 1.

Arheologie din Constanța provin, de asemenea, din exteriorul cetății, Gheorghe Papuc neavând cunoștință de descoperirile și informațiile menționate câțiva ani mai târziu de către Ion T. Dragomir,

De asemenea, alte două monede au fost descoperite de către Tudor Alexandru și predate către Muzeul Deltei Dunării în anul 1973. Aceste două piese sunt groși sârbești, emiși de către Ștefan Dušan. Se pare că alături de aceste piese descoperite printre ruinele cetății, paznicul cetății ar mai fi descoperit și monede ale Hoardei de Aur și ale Imperiului Otoman¹⁵.

Monedele provenind din fondul vechi al muzeului

După cum am menționat deja, restul de zece piese provin din fondul vechi al muzeului, fără a avea nicio informație înregistrată privitoare la proveniența pieselor: colecții private, descoperiri izolate sau tezaure. Cele șase piese muntenești sunt emise de Dan I (o monedă) și Mircea cel Bătrân (cinci monede). Moneda de la Dan I (cat. A1) este marcată cu siglele Θ/P, cele mai numeroase emisiuni păstrate de la acesta individualizându-se prin prezența acestor sigle. În ceea ce privește emisiunile de la Mircea cel Bătrân, toate cele cinci monede sunt ducați emiși înainte de reforma monetară din 1402/1405¹⁶. De remarcat piesa cu legendă slavonă dezvoltată și siglele K/K (cat. A2), care se încadrează în seria celor mai timpurii emisiuni ale lui Mircea cel Bătrân, alături de ducații cu legendă dezvoltată¹⁷ și siglele Θ/P¹⁸. Celelalte piese au legenda latină și poartă perechile de sigle M/N (cat. A4), P/C (cat. A5, cat. A6), o piesă având pe avers sigla W (cat. A7), în timp ce sigla de pe revers pare a fi O, însă faptul că aceasta nu este foarte definită ne determină să luăm în considerare și faptul că ar putea fi și o greșală de batere sau un alt semn destul de șters. Din acest grup ne-au atras atenția piesele cu siglele M/N și W/O?

Referitor la ducatul marcat cu siglele M/N, acesta are o legendă incorrect redată, ca urmare a surfrapării. Însă ceea ce face absolut deosebită această piesă este

¹⁴ Este vorba despre un ducat de la Mircea cel Bătrân, ante-reformă cu legendă latină și siglele Π/Π. A se vedea Gheorghe Papuc, *op.cit.*, p.392.

¹⁵ Ernest Oberländer-Târnoveanu, *Cronica descoperirilor monetare din nordul Dobrogei*, „Peuce”, VIII, 1980, p.511/176-177.

¹⁶ Ernest Oberländer-Târnoveanu, *Monetăria târzie a lui Mircea cel Bătrân în lumina tezaurului monetar descoperit în 1867, în zona Treviso*, „Cercetări Numismatice”, XIV, 2008, p.382.

¹⁷ Prin legendă dezvoltată ne referim la faptul că titulatura domnului este completă – ИГО МРЪЧА БОЕВОДА, legendă care o dată cu trecerea timpului este caracterizată de folosirea titlaturii prescurtate ajungând să fie redată uneori chiar și sub forma de BO.

faptul că pe avers lângă scut este vizibil un M gotic. În acest context, trebuie avut în vedere faptul că sigla M este cunoscută sub două forme, pe de-o parte, sub forma de M gotic și, pe de altă parte, sub forma unui M mai stilizat, atent decorat în partea superioară. Faptul că ștanța cu varianta stilizată a siglei M este surfrapată peste un ducat care prezenta inițial sigla M gotic, sugerează faptul că sigla M gotic este anterioară din punct de vedere cronologic.

În schimb, în cazul ducatului care este marcat cu sigla W pe avers, acesta prezintă din punct de vedere al stilului în care a fost realizată ștanța cu care a fost bătută piesa similitudini cu ștanțele utilizate pentru baterea pieselor cu o singură siglă dispusă pe avers (Φ -, I/-, M/-), și anume: cercul care se suprapune peste muchia scutului, neexistând nicio diferență între cele două elemente, forma rotunjită a scutului, gâtul foarte alungit al acvilei, precum și prezența cercului liniar care separă zona dedicată desenului monetar și zona dedicată legendei. Cu toate acestea pe revers se poate observa o siglă care este relativ ștearsă și nu foarte bine definită fapt care face dificilă identificarea exactă a acesteia. La prima vedere, se pare că este vorba de sigla O, care prezintă deasupra două puncte dispuse una lângă alta. În lipsa unor piese similare, considerăm că este nesigur în acest moment să atribuim o interpretare strictă pentru posibilă siglă de pe reversul acestei monede.

În ceea ce privește monedele moldovenești, acestea sunt: doi groși emiși de Petru I, o jumătate de gros emis de Alexandru cel Bun și un gros de la Ștefan cel Mare. Conform numărului de flori de crin prezente în al doilea cartier al scutului de pe reversul groșilor emiși de Petru I, moneda care prezintă șapte flori de crin se consideră ca fiind printre primele emisiuni ale domnului muntean (cat. B1), în timp ce grosul care prezintă două flori de crin (cat. B2) se consideră a fi emis în ultima parte a domniei acestuia¹⁸. Din păcate, starea destul de proastă de conservare a jumătății de gros de la Alexandru cel Bun (cat. B3), nu ne-a permis încadrarea acestuia într-unul dintre cele cinci tipuri cunoscute conform catalogului de referință *Monede și bancnote românești*, prin urmare nu am putut propune nicio datare pentru această piesă. Referitor la grosul emis de Ștefan cel Mare (cat. B4), acesta se încadrează în rândul primelor emisiuni princiare ale domnului moldovean, care se individualizează prin scutul despicat cu o cruce pe o rozetă în primul cartier și fascii

¹⁸ Un număr foarte mic de piese care sunt marcate cu aceste sigle se regăsesc în tezaurele de la Balta Sărată, Gogoșu, Ostrov etc, sugerând faptul că acestea tezaure au fost ascunse în primii ani ai domniei lui Mircea cel Bătrân.

¹⁹ Nicolae Docan, *Notiță despre monedele lui Petru Mușat*, „Analele Academiei Române. Memoriile Secțiunii Istorice”, 30, 1907-1908, pp.149-151; Ernest Oberländer-Târnoveanu, *Monetary reforms the circulation of the old local coinage in 15th-17th centuries Moldavia: some remarks about a coin of Peter I (cca. 1375-1391) found in a mid 17th century hoard from Iassy*, XII-XIII, 2006-2007, pp.281-282.

în al doilea cartier. Acest tip monetar este din punct de vedere cronologic primul pus în circulație în preajma anilor 1465-1467 până la jumătatea deceniului al optulea²⁰.

Este important de subliniat faptul că toate aceste piese sunt specifice pentru circulația monetară din a doua jumătate a secolului al XIV-lea și din secolul al XV-lea în spațiul din estul Țării Românești și sudul Moldovei.

Catalog

A. Țara Românească

1. Dan I (1383-1386)

Ducat cu legendă slavonă și siglele Θ/P.

AR, 0,37 g, →, 13,20 mm x 14,19 mm

Av. +IWΔ[...]

Scut despicat cu patru fascii în primul cartier și sigla Θ în al doilea cartier; globulă în centrul scutului.

Rv. +IW[...]OVBO[...]

Coif cu o cruce cu brațe egale pe vizieră, timbrat de acvila conturnată. Sigla P în câmp.

MBR²¹, p.80, Oberländer 2012²², V.2.

Nr. inv. 11096, Fig. 1.

2. Mircea cel Bătrân (1386-1418)

Ducat ante-reformă cu legendă slavonă și siglele K/K.

AR, 0,31 g, ↗, 13,52 mm x 13,84 mm

Av. +IWM[...]BOEBOΔA

Scut despicat cu patru fascii în primul cartier și sigla K în al doilea cartier; globulă în centrul scutului.

Rv. +IWM[...]

Coif timbrat de acvila conturnată. Sigla K în câmp. Fasciile scutului de pe avers incuse.

MBR, p.169, Oberländer 2012, VIII.35.

²⁰ Ernest Oberländer-Târnoveanu, *Emisiunile monetare bătute pe teritoriul Moldovei în vremea lui Ștefan cel Mare (1457-1504). O analiză critică*, „Cercetări Numismatice”, 9-11, 2003-2005, pp.335-337.

²¹ Abrevierea MBR provine de la lucrarea George Buzdugan, Octavian Luchian și Constantin C. Oprescu, *Monede și Bancnote Românești*, București, Editura Sport și Turism, 1977.

²² Abrevierea Oberländer 2012 provine de la articolul Ernest Oberländer-Târnoveanu, *Untangling Ariadne's Thread – Contributions to the „Archaeology” of the Romanian Medieval Numismatics. Part I – The Early Stage of Wallachian Coinage – From Vladislav I to Mircea the Elder (cca. 1364-1418)*, „Cercetări Numismatice”, XVIII, 2012 (2016).

Nr. Inv. 11097, Fig. 2.

3. Țara Românească, Mircea cel Bătrân (1386-1418)

Ducat ante-reformă cu legendă latină și siglele G/I

AR, 0,35 g, ⚡, 11,24 mm x 13,34 mm

Av. +IWAN[...]I:MVNAZ

Scut despicat, în primul cartier patru fascii, al doilea cartier plin și sigla G.

Rv. [...]MVNAZ

Coif surmontat de acvilă conturnată, cu sigla I în câmpul stâng.

MBR, pp.146-151; Oberländer 2012, VIII.22.

Context arheologic: piesă descoperită în anul 1964, Secțiunea 5 – 11m, cap, h – 0,30 m.

Nr. inv. 7691; Fig. 3.

4. Mircea cel Bătrân (1386-1418)

Ducat ante-reformă cu legendă latină și siglele M/N.

AR, 0,17 g, ⚡, 12,76 mm x 13,63 mm

Av. +IW[...]IZ

Scut despicat cu patru fascii în primul cartier și sigla M în al doilea cartier. Totul într-un cerc perlat.

Rv. [...]MVNZ

Coif timbrat de acvila conturnată. Sigla N în câmp.

MBR p.131, Oberländer 2012, VIII.17.

Nr. inv. 11103, Fig. 4.

5. Mircea cel Bătrân (1386-1418)

Ducat ante-reformă cu legendă latină și siglele P/C.

AR, 0,21 g, ⚡, 12,69 mm x 13,88 mm

Av. +IWA+ [...]N

Scut despicat cu patru fascii în primul cartier și sigla P în al doilea cartier. Dublăfrapă.

Rv. +IW[...]

Coif timbrat de acvila conturnată. Sigla C în câmp.

MBR, pp.133-135, Oberländer 2012, VIII.18.

Nr. inv. 11094, Fig. 5.

6. Mircea cel Bătrân (1386-1418)

Ducat ante-reformă cu legendă latină și siglele P/C.

AR, 0,33 g, ⚡, 13,95 mm x 14,11 mm; Piesa este restaurată.

Av. [...]AN :D [...]

Scut despicat parțial vizibil, cu fascii în primul cartier și sigla P în al doilea cartier.
Dublăfrapă.

Rv. [...]WA[...]MV[...]

Coif timbrat de acvila conturnată. Sigla C în câmp.

MBR, pp.133-135, Oberländer 2012, VIII.18.

Nr. inv. 11099, Fig. 6.

7. Mircea cel Bătrân (1386-1418)

Ducat ante-reformă cu legendă latină și siglele W/O?

AR, 0,24 g, ⚔, 12,58 mm x 14,35 mm

Av. + IOANSI:MNUS

Scut despicat cu trei fascii în primul cartier și sigla W în al doilea cartier.

Rv. + IVVA[...]NSI:M

Coif timbrat de acvila conturnată. Sigla O în câmp.

MBR, pp.114-116?, Oberländer 2012, VIII.11.

Nr. inv. 11092, Fig. 7.

8. Țara Românească, Mircea cel Bătrân (1386-1418)

Ducat reformat, tip IV, cu stea cu cinci raze în primul cartier al scutului de pe revers, emis în atelierul de la Târgoviște

AR, 0,39 g, ⚔, 12,72 mm x 13,46 mm

Av. [...]W[...]BVAB

Reprezentarea domnului frontal, cu veșminte occidentale și mantie pe umeri, în mâna dreaptă ține o lance în poziție verticală, în mâna stângă globul cruciger.

Rv. IW[...]BVAB

Scut înclinat, despicat cu stea în primul cartier și fascii în al doilea, surmontat de coif și acvilă conturnată.

MBR, pp.200, Oberländer 2012, VIII.53.

Context arheologic: piesă descoperită la data de 8 octombrie 1964, Secțiunea 5, 0,15 m.

Nr. inv. 7692; Fig. 8.

B. Moldova

1. Petru I (1375 -1391)

Gros cu șapte flori de crin. Piesă incusă.

AR, 0,95 g, 17,28 mm x 18 mm

Av. Incus.

Rv. +SIMOLDAVIENSIS

Scut despicat cu trei fascii în primul cartier și șapte flori de crin stilizate în al doilea cartier.

MBR, pp. 1-72.

Nr. inv. 11015/2, Fig. 9.

2. Petru I (1375-1391)

Gros cu două flori de crin.

AR, ↑, 0,56 g, 18,51 mm x 18,20 mm

Av. [...]MPETRIWO[...]

Cap de bour cu stea cu cinci raze între coarne, semilună la dreaptă capului și rozeta la stânga.

Rv. +SIMOL[...]IS

Scut despicat cu trei fascii în primul cartier și șapte flori de crin stilizate în al doilea cartier.

MBR, pp.177-208.

Nr. inv. 11105, Fig. 10.

3. Alexandru cel Bun (1399/1400-1432)

Jumătate de gros, anepigraf.

AR, 0,18 g, →, 9,20 mm x 9,55 mm.

Av. Cap de bour cu stea între coarne.

Rv. Scut despicat cu fascii în primul cartier și flori de crin în al doilea cartier.

Nr. inv. 11106, Fig. 11.

4. Ștefan cel Mare (1457-1504)

Gros, tip I.

AR, 0,59 g, ⚔, 13,85 mm x 14,87 mm.

Av. +MONETA MOL[...].

Cap de bour cu semilună la stânga, rozeta din partea dreaptă este ilizibilă.

Rv. +STE[...]VOIEVODA

Scut despicat cu o cruce cu brațe egale deasupra unei rozete în primul cartier și trei fascii în al doilea cartier.

MBR, pp.604-607, Oberländer 2005²³, tip I, var. 1-a.

Nr. inv. 7706, Fig. 12.

²³ Abrevierea *Oberländer 2005* provine de la articolul Ernest Oberländer-Târnoveanu, *Emisiunile monetare bătute pe teritoriul Moldovei în vremea lui Ștefan cel Mare (1457-1504). O analiză critică*, „Cercetări Numismatice”, 9-11, 2003-2005.

Monede medievale emise în Muntenia (1-8) și Moldova (9-12)
în secolele XIV-XV.

Marius MITROF*

VECHIUL PROIECT DE ACOPERIRE A CAVOULUI ROMAN

THE OLD PROJECT FOR COVERING THE ROMAN CHARNEL

- Abstract -

In 1974, during the construction of Micro 21 locality, between the D14 and D16 blocks of flats, on Parcului Boulevard (the present Oțelarilor Street), a Roman tomb belonging to a Roman military commander of Sarmat origin was discovered. The discovery was dated to the 4th century AD .

The importance of the discovery led the authorities classify the Roman tomb as a historic monument in 1975. Local authorities took some measures to protect and cover it, planning to build an edifice for the purpose of establishing an archaeological museum on the spot. Although three projects were proposed in 1976, 1977 and 1984, none of them was put into practice. The historical monument was eventually covered with soil and preserved *in situ*. Cement was poured over it and the area was set up as a car parking and a garbage deposit. Through this paper, we are bringing to the fore, all the three projects from 1976, 1977, and 1984, with the agreement of PROIECT S.A. Company of Galați. The projects contain different solutions, depending on the conditions imposed by the political regime during that period, in order to protect this historical monument.

Keywords: historical monument, charnel house, Roman tomb, Galati, 4th century AD, Roman military commander.

După anul 1965, municipiul Galați cunoaște o dezvoltare remarcabilă atât pe orizontală, cât și pe verticală, impusă de prezența unui număr crescând de locuitori sosiți pe teritoriul orașului, datorită, mai ales, construcției și dării în folosință al celui mai mare complex siderurgic din țară, promotor al unor posibilități noi de afirmare a individului, într-un context al programelor generate centralizat de către regimul politic impus după anul 1945.

* Direcția Județeană de Cultură, Galați, România (marius.mitrof@gmail.com).

Pentru această masă uriașă de populație sosită în Galați, mai ales din mediul rural al județelor Moldovei, era necesară asigurarea de locuințe și, prin aceasta, o nouă sistematizare a orașului, prin extinderea acestuia, utilizându-se la maximum terenurile libere și realizarea unor compoziții arhitectural-urbanistice corespunzătoare unui oraș reședință de județ și important centru al industriei siderurgice.¹ Astfel, în deceniul opt al secolului al XX-lea, pe terasa superioară, mărginită la vest de lacul Cătușa, la sud de confluența Siretului cu Dunărea, la est cu faleză Dunării, a început construirea unor blocuri de locuințe care să creeze adevărate fronturi de arhitectură, vizibile de la mare distanță, în condițiile în care zona constituia poarta de intrare dinspre vest în oraș. A luat naștere, în aceste condiții, un nou cartier, intitulat „Dunărea”. Construcția acestui nou cartier a însemnat rezolvarea unor probleme de ordin locativ și urbanistic, în dauna unor repere ale istoriei antice, prin distrugerea și dispariția definitivă a unor tumuli și a vestigiilor acestora.²

Blocurile s-au înălțat, într-o concepție urbanistică modernă, bulevardele din cartierul „Dunărea” fiind străjuite de construcții înalte, pe 11 nivele, care adăpostesc locuințe colective, în spatele cărora se află alte construcții, mai scunde, pe cinci nivele, cu aceeași funcțiune. Din loc în loc, la parterul blocurilor dinspre stradă, se află spațiile comerciale menite a deservi cerințele de consum ale locuitorilor din zonă.

Bulevardul Oțelărilor este o arteră de circulație care desparte două microraiioane, denumire generică, tipică regimului de dinainte de 1990, Micro 19, la nord și Micro 20, la sud.

Pe acest bulevard, la sud, după o suită de blocuri de 10 etaje, pot fi văzute construcții pe două nivele, parter și etaj, după care urmează o altă suită de blocuri de 10 etaje. Construcțiile pe două nivele sunt amplasate la stradă, au funcțiunea de spații comerciale, fiind executate în jurul anului 1994, la patru ani după înlăturarea regimului totalitar aflat la putere din 1947.

Arhitectura acestor construcții este improprie locului iar în partea sudică a acestora a fost amenajată o parcare și un punct de colectare a deșeurilor menajere.

Privită în ansamblu, armonia frontului stradal este întreruptă de aceste construcții simpliste, coerența arhitecturală fiind astfel distrusă.

Spațiul extins dintre cele două blocuri cu 10 etaje, ocupat acum de aceste construcții scunde, de parcare și de locul de depozitare a deșeurilor, este inexplicabil pentru ochiul unei persoane cu un minim simț estetic. Acest spațiu, situat între

¹ Victor Sebestyen, *Galați, arhitectură nouă*, Editura Meridiane, București, 1967, p. 7.

² Mihalache Brudiu, *Un cavou roman descoperit la Galați*, în „Studii și Cercetări de Istorie Veche și Arheologie”, Tomul 27, Nr.1, 1976, p. 85.

blocurile D 14 și D 15 de pe bulevardul Oțelarilor, face obiectul studiului de față, deoarece, sub acest teren, se află un cavou de secol IV d. Hr., conservat *in situ*.

În iarna anului 1974, în timp ce lucrările de fundare a blocului D 14 se aflau în faza de execuție, pe terenul din imediata vecinătate a acestuia utilajele erau puse în funcțiune pentru excavarea pământului în vederea pregătirii fundației unui nou bloc de locuințe. La un moment dat, lama buldozerului se izbește de un corp dur, iar cum prin zonă s-au mai întâlnit cazemate din timpul războiului, buldozeristul a insistat asupra obstacolului. Cărămizi amestecate cu pământ au umplut lama buldozerului iar o groapă circulară și întunecată și-a făcut apariția. Buldozeristul distrusese calota cupolei unei construcții subterane din piatră și cărămidă.

Construcția subterană a fost cercetată de către o echipă de arheologi din care făcea parte și profesorul Mihalache Brudiu, acesta publicând rezultatele cercetărilor în anul 1976, în „Studii și Cercetări de Istorie Veche și Arheologie”, sub titlul *Un cavou roman descoperit la Galați*, astfel încât nu vom insista asupra descoperirii.

Dintr-un referat al profesorului Brudiu, aflăm că edificiul funerar avea o formă rectangulară, cu dimensiunile de 12 m x 9 m și înălțime de 4 m, era confecționat din piatră și cărămidă, cu zidurile de pe laturile de est și vest groase de 1,30-1,70 m, ceilalți pereți având grosimi între 0,70-1 m. Axul longitudinal al construcției era orientat NS. Cavoul avea două încăperi, intrarea fiind pe latura sudică în încăperea mai mare, iar din aceasta se trecea într-o încăpere mai mică, aflată în partea de nord.³

Întrucât cavoul roman constituia o descoperire unicat la nordul Dunării inferioare, în referatul menționat se preciza faptul că s-a hotărât, de către Comisia de avizare din cadrul Consiliului Culturii și Educației Socialiste, restaurarea, conservarea și valorificarea muzeistică a acestui obiectiv, emițându-se în acest sens Decizia nr. 5744 din 13 aprilie 1975, Muzeul Județean de Istorie propunând utilizarea spațiului din construcția de protecție a cavoului, ca muzeu tematic.⁴

La 13 iunie 1975, după cum reiese dintr-un referat asupra proiectului nr. 7129/1976, aparținând probabil vreunui birou din cadrul Consiliului Popular Județean Galați, Comisia Centrală de Stat a Patrimoniului Culturii Naționale a declarat cavoul roman monument istoric și de artă, incluzându-l în Lista monumentelor istorice, regimul juridic conferit construcției impunând luarea unor măsuri de protecție, conservare și punere în valoare. Astfel, Secția Tehnică de Investiții a Consiliului Popular Județean Galați a emis, la 21 aprilie 1976, comanda pentru proiectarea unei construcții de protecție a cavoului, alocând pentru aceasta, suma de 500.000 lei. Aceeași Secție Tehnică a stabilit, la 16 iulie 1976, tema-

³ Direcția Județeană pentru Cultură Galați, Dosarul monumentului istoric „Cavou roman”.

⁴ *Ibidem*.

program ca urmare a aprobării în ședința Comitetului Executiv din data de 15 iulie 1976 a machetei de studiu privind protejarea cavoului roman (Foto 1).

În tot acest răstimp, cavoul rămăsese decopertat, după cum reiese din Memoriul de rezistență din cadrul proiectului de acoperire a cavoului roman: „ca urmare a lucrărilor începute cât și cercetărilor efectuate, în jurul monumentului arheologic se găsește o escavație cu adâncimea de cca 2,5 metri.” (Foto 2).

Echipa constituită pentru executarea proiectului, compusă din șeful de proiect, arhitect Grosu A., directorul tehnic, Florea D., șeful de atelier, arhitect Pop A., verificador, arhitect Radi I., au ales soluția construirii unei clădiri, compusă din două volume. Clădirea, de formă patrulateră, era amplasată de-a lungul bulevardului Parcului, astăzi Oțelarilor (Foto 3, 4). Din exterior, cele două volume erau unite direct de terasele de expunere în aer liber. Corpul de la intrare avea o deschidere de 12 metri, fiind realizat din beton armat monolit și având un acoperiș frânt. Corpul principal avea o deschidere de 24 de metri, aceasta urmând a fi realizată în cadre monolite cu planșee prefabricate.

În interior, spațiul a fost conceput ca o trecere telescopică de la nivelul de călcare, interpusă de o grădenă de expunere, legătura dintre nivele efectuându-se prin intermediul unor scări „ce sunt punctate din loc în loc în jurul obiectului ce reprezintă punctul prim de interes.”

Într-un plan hexagonal, la cota +1,50 m, o pasarelă asigura vizitarea cavoului.

Soluția constructivă a rezultat din necesarul de spațiu acoperit. În interiorul corpului principal, pardoseala urma să fie realizată în trei terase cu dirijarea circulației spre punctul de interes major. Prin intermediul unei pasarele perimetrare, construită din beton monolit armat, cu balustrade din elemente prefabricate, se putea vizita cavoul roman.

Față de soluția propusă, șeful Secției Tehnice de Investiții a Consiliului Popular Județean Galați, cu adresa nr. 10931 din 19 august 1976, comunică Institutului de Proiectări că „finanțarea contractului de proiectare nr. 7129 urmează regimul prevăzut la punctele 1.3 și 1.4 din Ordinul CSEAL nr.6/1973, solicitând predarea proiectului în vederea avizării de către CSP și recalcularea prețului proiectării, asumându-și totodată „toată răspunderea pentru plata proiectului la valoarea investiției.”⁵

La 21 septembrie 1977, în cadrul consfățuirii de lucru a Comitetului Central al P.C.R., proiectul de acoperire a cavoului roman a fost discutat și, după cum reiese dintr-o adresă a Secției Tehnice de Investiții, datată 21 decembrie 1976, către

⁵ Suma este ilizibilă datorită aplicării ștampilei.

Institutul de Proiectări Galați, proiectul nu a fost acceptat⁶, fiind returnat pentru refacerea sa, urmând ca diferența de plată către Institutul de Proiectării, în valoare de 51.959 lei să nu mai fie achitată.⁷

În primăvara anului 1977, Secția Tehnică de Investiții comandă reproiectarea lucrării intitulate „Acoperire cavou roman”, cu condiția reducerii consumului de oțel-beton și ciment, iar valoarea investiției, inclusiv cota de proiectare, să nu depășească alocația de plan stabilită la 646.000 lei „în prețuri 1977”⁸, față de 1.500.000 lei cât fusese inițial.⁹ Reproiectarea lucrării cu reducerea cu peste 50% a valorii investiției a determinat Institutul de Proiectări să solicite o întâlnire cu „organul de specialitate de la Comitetul Județean de Cultură și educație socialistă” pentru ca împreună cu reprezentanții Secției Tehnice de Investiții să analizeze situația existentă și, de comun acord, să stabilească o soluție care să se încadreze în suma alocată în plan.¹⁰ Întâlnirea a fost programată pentru ziua de miercuri, 27 aprilie 1977, la ora 8.00.

Nu cunoaștem, din lipsa documentelor, dacă întâlnirea a avut loc. Cert este că, la 25 mai 1977, printr-un referat, directorul D. Florescu, de la Institutul de Proiectări, atrăgea atenția că termenul de predare a documentației pentru cavoul roman fiind 30 iunie 1977, întrucât întreaga capacitate a institutului era utilizată pentru asigurarea documentațiilor de execuție aferente locuințelor, trebuia să se solicite o prelungire a termenului de la 30 iunie la 30 septembrie.¹¹ Secția de planificare nu a fost de acord cu această propunere, astfel încât, în luna iunie 1977, echipa de proiect, având ca director tehnic, de această dată, pe inginerul Coșovliu Octavian, propunea în locul clădirii patruleter, de dimensiuni monumentale, o clădire circulară, de dimensiuni mai reduse (Foto 5), care simboliza tumulul sub care a fost acoperit timp de 15 veacuri cavoul roman. Clădirea, cu un diametru de 24 de metri, răspundea cerințelor impuse în ceea ce privea reducerea consumului de beton-armat și ciment (Foto 6). Privită în secțiune, construcția mai păstra doar pasarela de deasupra cavoului, precum și scara, în spirală, cu ajutorul căreia vizitatorii coborau la cavou (Foto 7).

⁶ Procesul-verbal din 21 octombrie 1976, conține următoarele: „Proiectul, necesitând revizui, conform indicațiilor de la Consfătuirea din 21 septembrie 1976, nu poate fi considerat ca terminat. Odată cu revizuirea se va reduce valoarea de 1,5 mil. lei”.

⁷ Adresa nr. 15868 din 21 decembrie 1976, a Secției Tehnice de Investiții a Consiliului Popular Județean Galați către Institutul de Proiectări Galați.

⁸ Adresa nr. 3933 din 8 aprilie 1977, a Secției Tehnice de Investiții a Consiliului Popular Județean Galați către Institutul de Proiectări Galați.

⁹ Tarifare pentru actul adițional, întocmit la 29.06.1977.

¹⁰ Adresa nr. 3436 din 25 aprilie 1977, a Institutului de Proiectări Galați către Serviciul Tehnic de Investiții al Consiliului Popular Județean Galați, trimisă spre înștiințare Comitetului Județean de Cultură și Educație Socialistă Galați.

¹¹ Referat nr. 5008 din 25 mai 1977.

La 25 iulie 1977, Direcția Patrimoniului Cultural Național din cadrul Consiliul Culturii și Educației Socialiste, printr-o adresă înaintată Institutului Județean de Proiectări Galați, spre înștiințarea Comitetului de Cultură și Educație Socialistă al județului Galați și Muzeului Județean de Istorie Galați, își exprima acordul de principiu față de documentația privind construcția de protecție a Cavoului roman conform planșelor prezentate, urmând ca documentația finală să fie trimisă Direcției, la București, pentru avizul final.

Secția Tehnică de Investiții a Consiliului Popular Județean Galați solicita, prin scrisoarea 8617 din 1977, Băncii de Investiții, Sucursala Galați, avizul pentru investiția „Acoperirea cavoului roman”, anexând la scrisoare și documentația necesară obținerii avizului.¹²

La 20 octombrie 1977, Comitetul Executiv al Consiliul Județean Galați emitea Acordul unic cu privire la „Acoperirea cavou roman-Cartier Dunărea”. Prin acest document, Consiliul Popular Județean Galați era de acord cu realizarea acoperirii și restaurării monumentului. Acoperirea urma să se execute printr-o construcție circulară (radială) impusă atât de sistemul constructiv, cât și din rațiuni funcționale, cu un aspect corespunzător. Se mențineau condițiile cu privire la economiile de metal și ciment.

Correspondența ulterioară cu referire la costurile care nu puteau fi încadrate în cerințele stabilite, ele depășind din ce în ce mai mult costurile planificate pe măsura trecerii timpului, au stat la baza re-proiectării. Astfel, în luna septembrie 1984, la un deceniu de la descoperirea monumentului, se revine la proiectul inițial, cel din 1975, cu construcția din două volume, patrulater. Trecerea timpului, modificarea prețurilor la materialele de construcții, revenirea la conducerea tehnică a Institutului de Proiectări a inginerului D. Florea și, cu siguranță, alți factori au constituit suficiente argumente pentru menținerea proiectului inițial (Foto 8, 9, 10).

Însă niciuna dintre variantele propuse și aprobate nu s-au realizat. Cavoul roman, rămas descoperit prea mulți ani, ajunsese să fie depozit de deșeuri menajere și loc de aprovizionare cu piatră sau cărămizi. Riscul distrugerii devenise iminent în condițiile în care lucrările de acoperire nu începuseră. S-a convenit conservarea acestuia *in situ* prin acoperire cu pământ peste care să se toarne plăci din beton.

Între timp, s-a așternut uitarea, însă circumstanțele au făcut ca proiectele de acoperire a cavoului să iasă, din nou, la lumină, în anul 2015, și, cu aprobarea conducerii S.C. PROIECT S.A. Galați, fostul Institut de Proiectări (pentru care ne exprimăm gratitudinea față de d-na director Mariana State), putem să publicăm date din documentele acestui proiect, precum și reproduceri ale planșelor, pentru a veni în sprijinul protejării și punerii în valoare a Cavoului roman.

¹² Adresa nr. 18610 din 20 august 1977, a Băncii de Investiții, Sucursala Galați, către Consiliul Popular Județean Galați, spre înștiințare Institutului de Proiectări Galați.

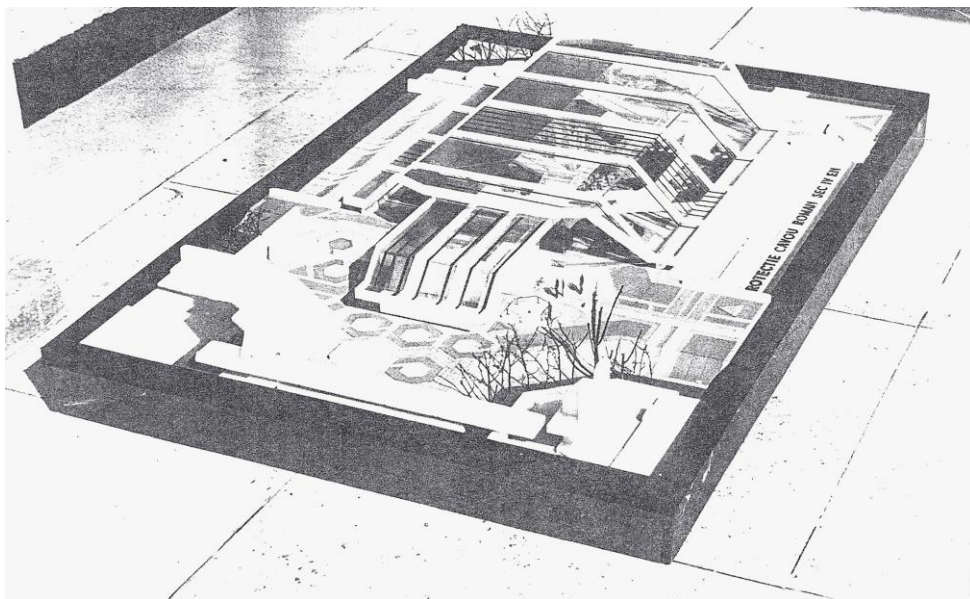

Foto. 1. Macheta de studiu privind protejarea cavoului roman

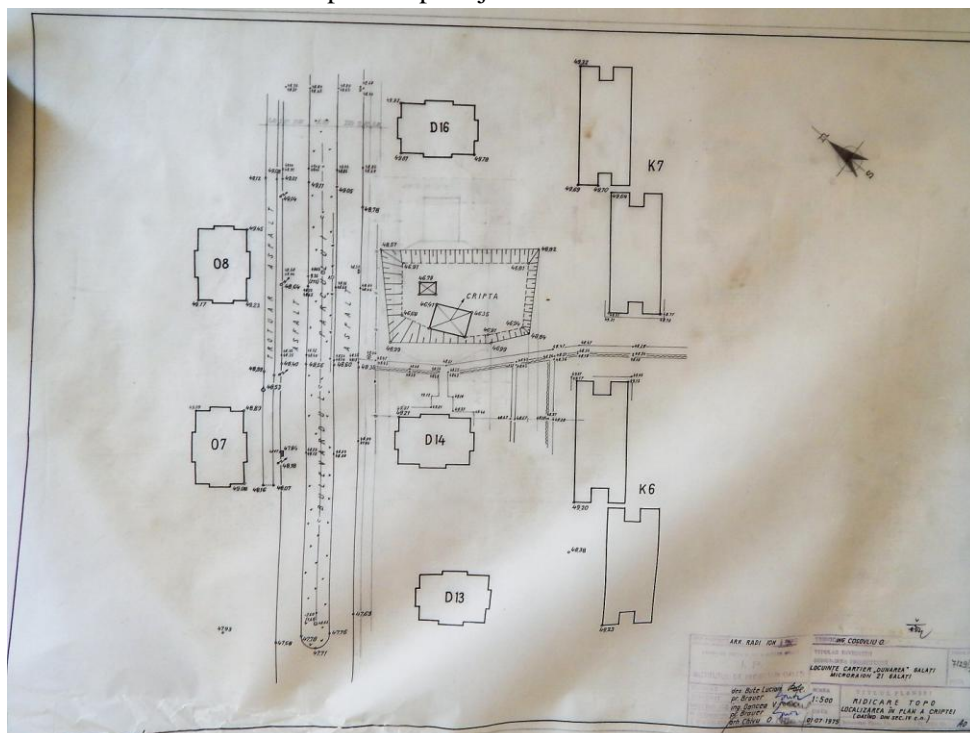

Foto 2. Ridicare topo a Cavoului roman.

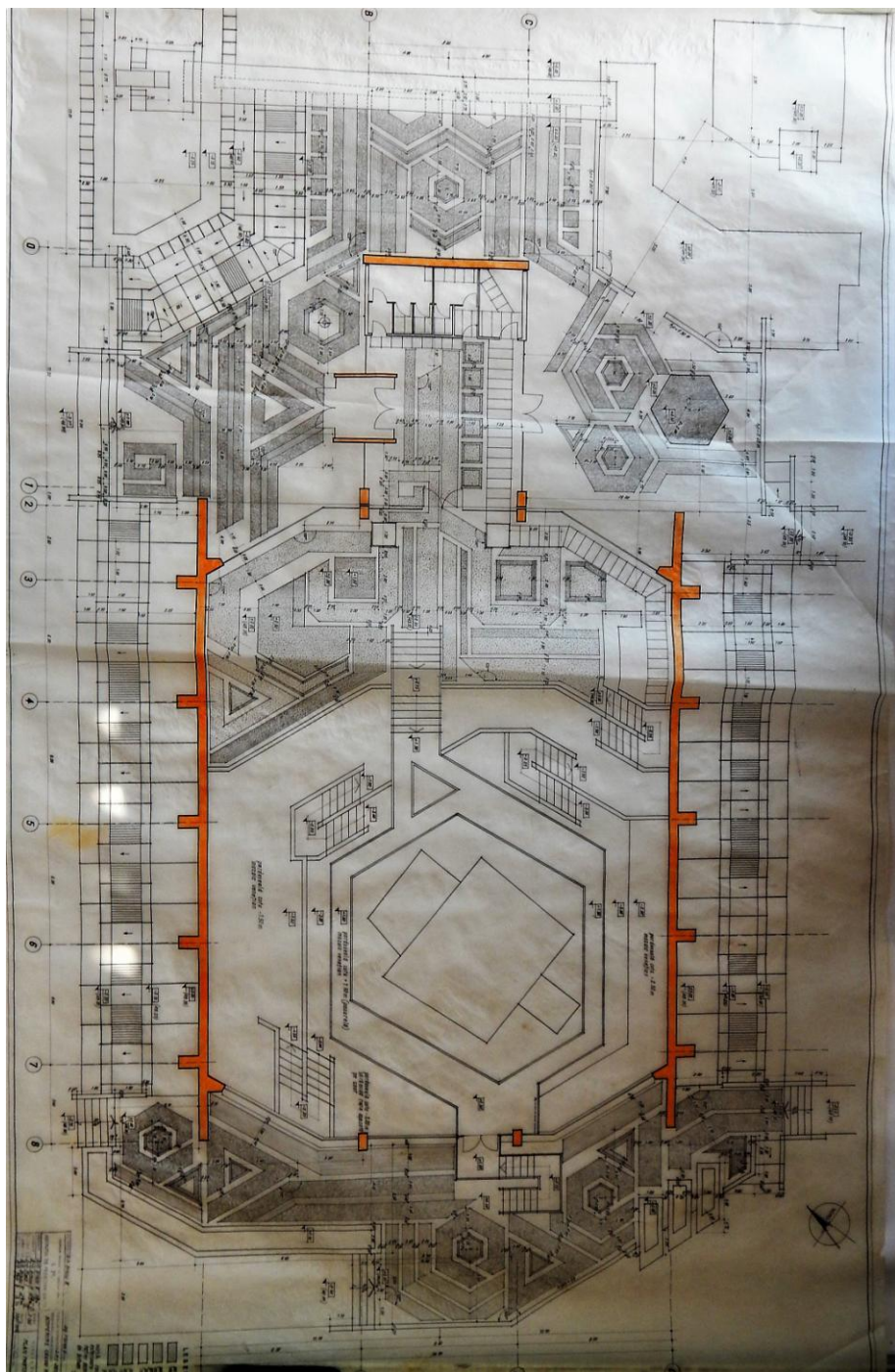

Foto 3. Plan clădire, septembrie 1975.

Foto 4. Fațade clădire, septembrie 1975.

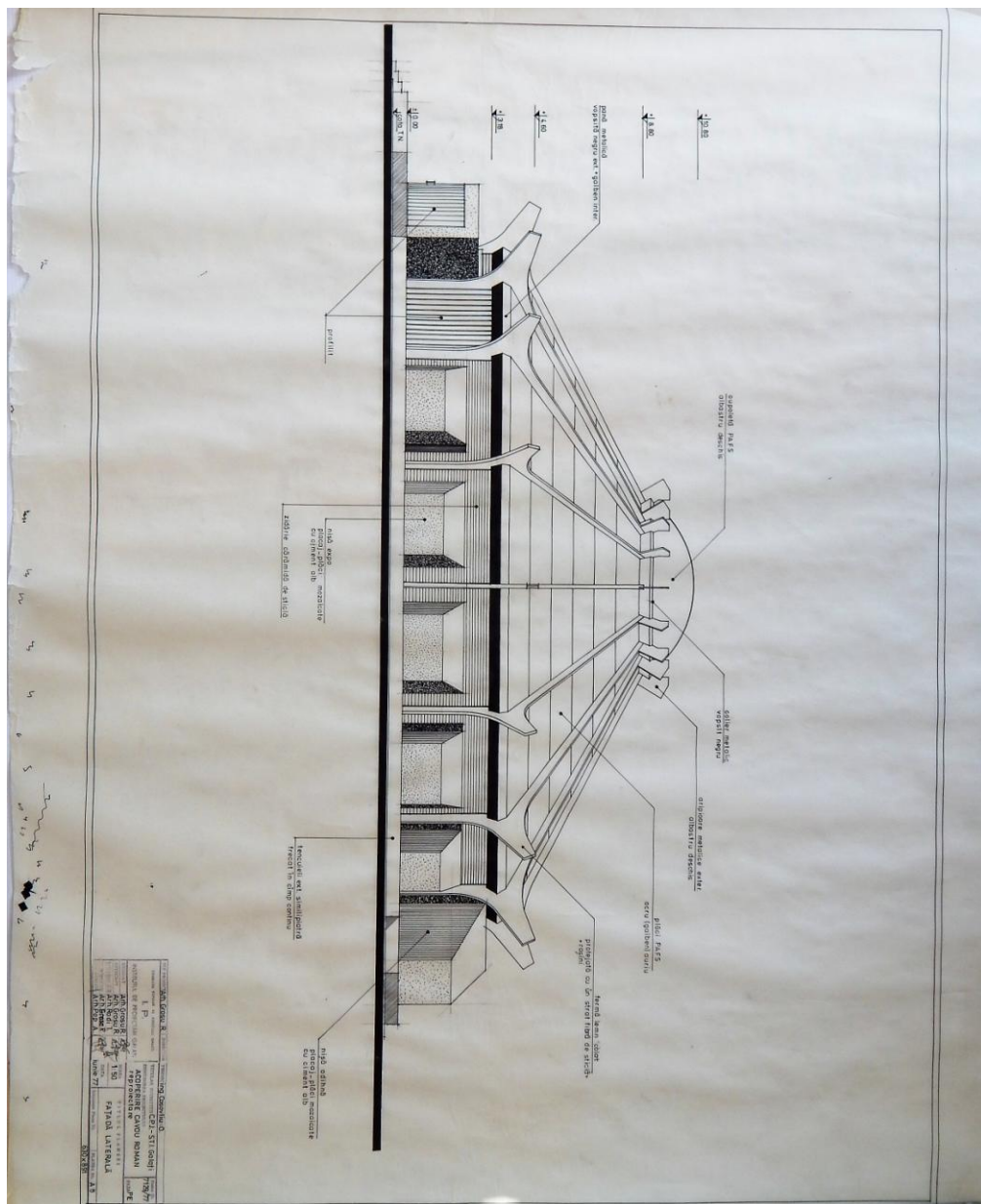

Foto 6. Fațadă clădire, 1977.

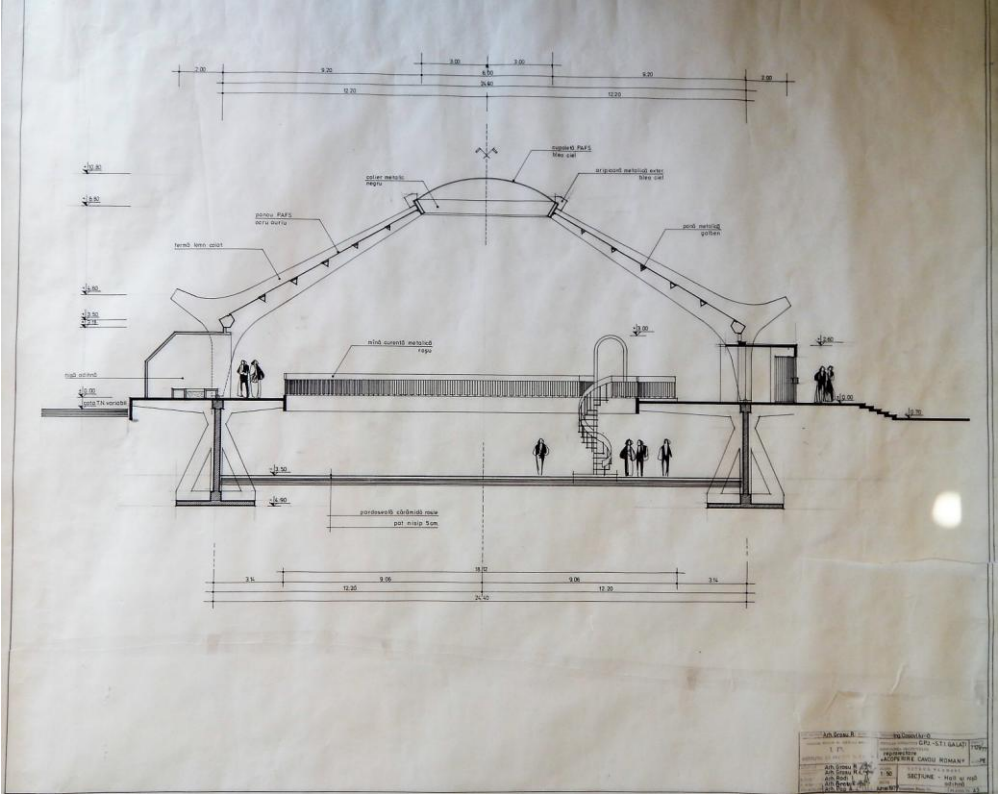
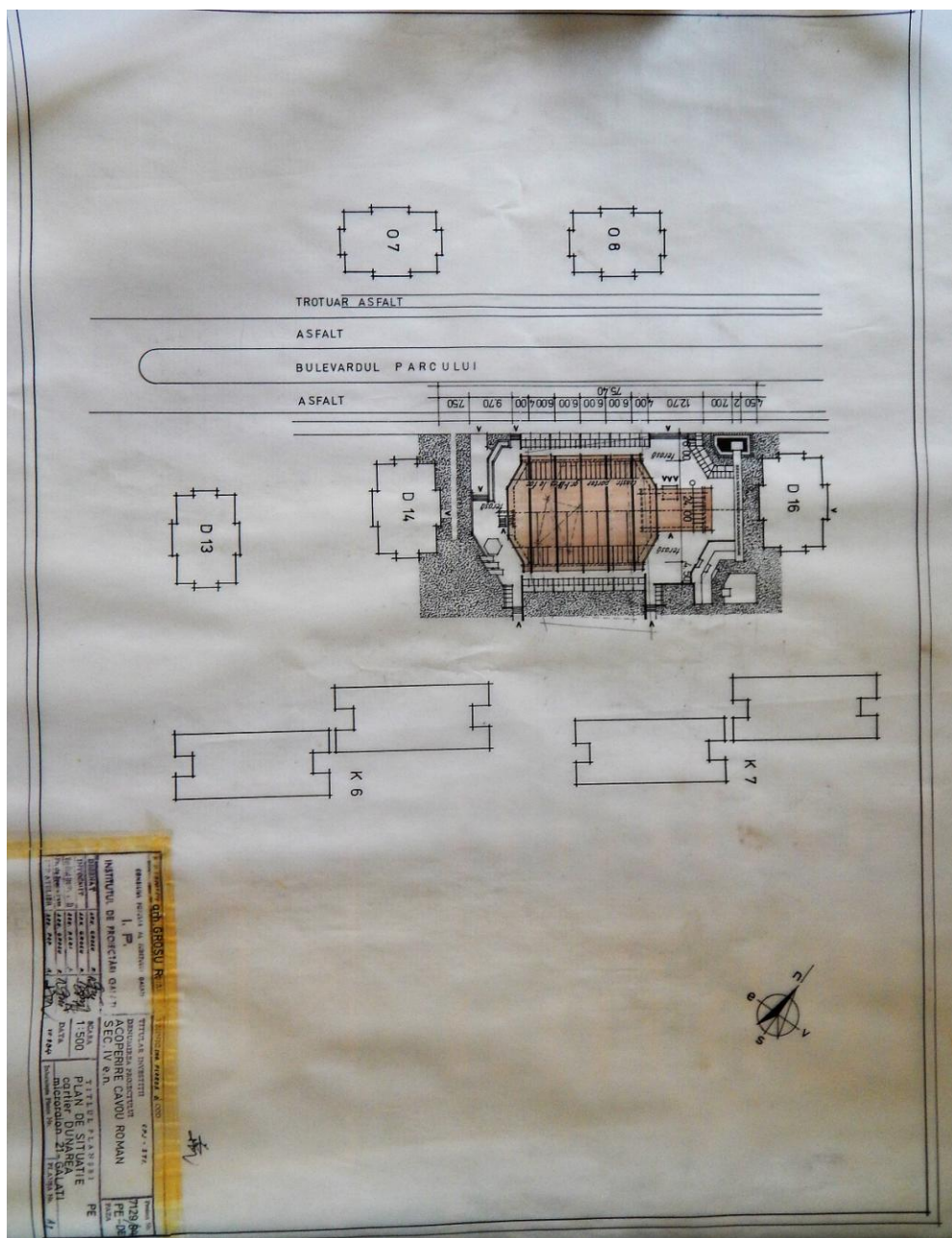

Foto 7. Secțiune.

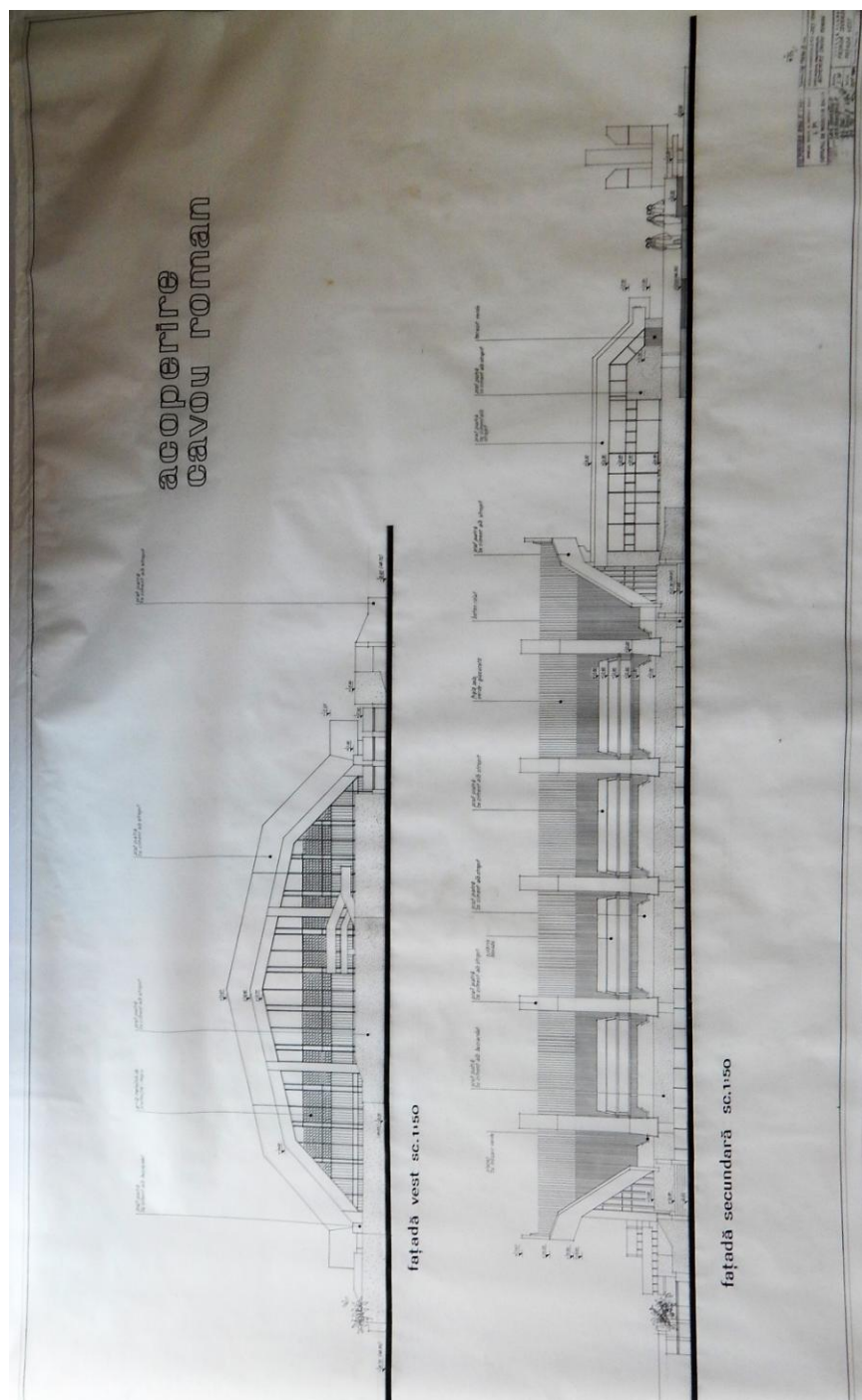

Foto 9. Fațade clădire, 1984.

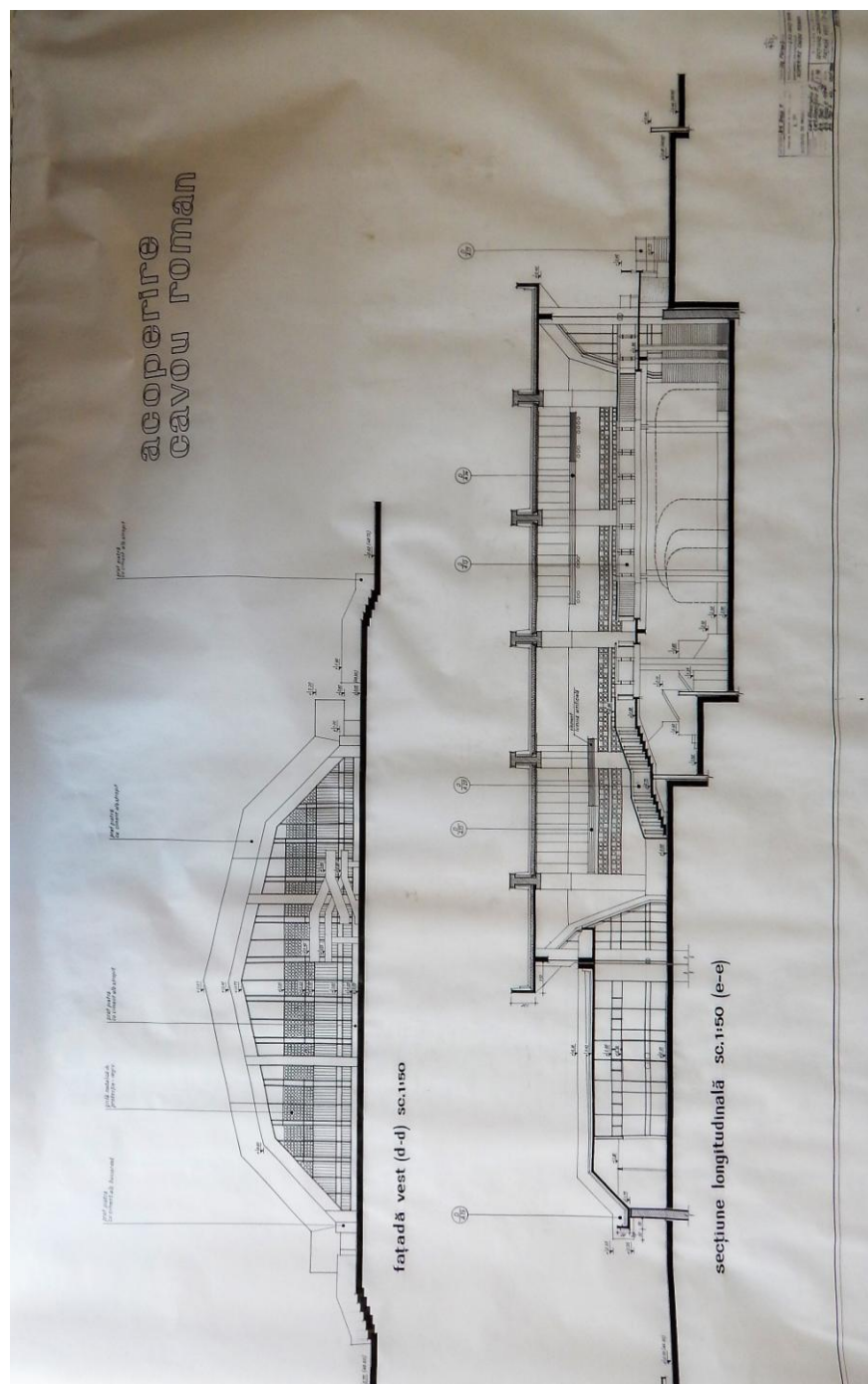

Foto 10. Secțiune clădire, 1984

Virgil Nistru ȚIGĂNUȘ *

**530 ANI DE STATORNICIE.
MĂRTURII VORONEȚIENE (1488-2018)**

**530 YEARS OF STABILITY.
TESTIMONIES FROM VORONEȚ (1488-2018)**

- Abstract -

This essay was written on the occasion of the celebration of 530 years since the foundation, in 1488, of „St. Gheorghe” Monastery from Voroneț - Bukovina. The sacred building was erected on a place where there had been some previous monachic settlements, by the Ruler of the entire Moldavia - Ștefan the Great. He raised the monastery at the council received by the hermit St. Daniil. The construction works lasted only for three months, three weeks and three days.

470 years ago, in 1547, at the request of the ruler Petru Rareș and under the authority of the Metropolitan Grigore Roșca, the outer walls of the monastery were painted, according to the conditions required by the church canons. The impressive wall-painting „Judgment Day” brought to the church the fame of being a „Sixtine Chapel of the East”. Nowadays, several nuns, which have graduated from important universities, recognized all over Europe, bring even more prestige to this blessed place.

Keywords: Daniile the Hermit, Grigore Roșca, canons, „The Garden of Virgin Mary”, „Bible in images”, „poetics of the symbols”.

Ceea ce suspendă starea opacă a timpului profund suferind în care trăim este, credem, speranța că, în plină forfotă globalizantă, tinerii vor dobândi înțelepciunea de a cultiva esențialele Patriei milenare, dreapta credință, școala și cultura românească. Ei au aflat că în lăcașurile din Moldova, Bucovina, Transilvania, Țara Românească, banat, Dobrogea s-a pus început bun din veacuri

* Universitatea Dunărea de Jos din Galați.

pentru unitatea de neam, pentru împlinirea idealului de umanitate, conduită morală, pentru iluminarea în duh a conștiinței naționale. Nu vă sunt străine nici acele voci îndulcite de fățarnicie care îndeamnă la abandonarea țării, a părinților (sau a mormintelor) cu scopul de a-și trăi „visul” (colorat cu adjective selectate după temeuri financiare). Cu nepăsare pleacă, cu o vivacitate suspectă sunt îngrămădiți sub „umbrelele” publicitare „travel”, cu ochii împăienjeniți de lacrimi, ar dori ca timpul să fie reversibil – atunci când află de trecerea părinților în „lumea fără dor”...

Sfintele chinezii au urcat munții, au îmbrățișat obcinile, dealurile, șesurile – până la țărmul de mare. Altarele acestui țărm, pe care nu vom înceta a-l numi apostolește „Grădină a Maicii Domnului”, sunt adevărate temeuri de hotar. La Rarău, Voroneț, Humor, Văratec, Toplița, Agapia, Nicula, Putna, Pătrunsa, Căpriana, Tismana, Sucevița, Bogdana, Petru-Vodă, Dervent, Maglavit, Frăsinei, Dragomirna, Prislop, Secu, Sihăstria, Sihla, Vladimirești, Dealu, Cocoș, Probota, Arbore, Adamclisi și în alte binecuvântate locuri ce păstrează un tezaur de spiritualitate românească. Prin alianța arhitecturii cu naturalețea culorilor, prin liniștea rapsodică a cerului ce se deschide deasupra acestor adevărate *cărți de rugăciune*, ele veghează străvechea ctitorie creștină care este România. Măreția acestor sălașuri rezultă din simplitatea discursului figurativ, din grija pentru respectarea ierminiilor, din valoarea de testament al sfințeniei. Am înțeles aceasta încă din anii în care, sfios pelerin școlar, contemplam treptele dramei creștine în fața porților zăvorâte de cine-știe-ce sărman amețit de putere. Cu ochii strânși priveam orbitele mucenicilor, albite cu pumnalul năvălitorilor atei. Sentimentul încrederii că există o rânduială sfântă ne-a salvat din strânsoarea preceptelor false.

La 530 de ani de la ctitorirea mănăstirii Voroneț¹ de către Sfântul Voievod Ștefan cel Mare (ridicăta între 26 mai și 14 septembrie 1488, adică în trei luni, trei săptămâni și trei zile), avem privilegiul unei miraculoase călătorii în arca de piatră a Voronețului, ale cărei icoane, cum spunea monahia profesor Elena Simionovici, o talentată, distinsă scriitoare, sunt „ferestre spre cer”.

Despre „vocația testamentară a Voronețului” a predicat cu năvalnic entuziasm, precum Părinții din primele veacuri creștine, ÎPS Teofan, Mitropolitul Moldovei și Bucovinei. Ea este întru chipată de Marele Voievod Ștefan, de Sf. Daniil Sihastrul și de mitropolitul Grigore Roșca: „Ce ne-au lăsat ei cu limbă de moarte? Nimic mai puțin decât pe Însuși Cuvântul Vieții. Ne îndeamnă cei trei, lăsându-ne Voronețul în dar (...) Ne-au lăsat această bogăție spirituală spre întărirea neamului

¹ În redacția Mănăstirii Voroneț: *Sfânta Mănăstire Voroneț. Un sfert de veac de veac de la reînființare*, volum îngrijit de monahia dr. Gabriela Platon, conf. dr. Carmen Cornelia Bălan, ed. Doxologia, 2016.

românesc.”² Recent, dl. acad. Andrei Eșanu și d-na dr. Valentina Eșanu au publicat un studiu monografic³ despre Mitropolitul Grigore Roșca. Pe lângă un valoros *Tetraevangheliar*, Mitropolitul dăruiește de fapt Voronețului toate averile și toți banii pe care-i acumulase pe parcursul vieții și, în primul rând, satul Mălini (unde, peste aproape patru veacuri, avea să se nască poetul Nicolae Labiș).

Se scria frumos în acest lăcaș; o dovedesc manuscrisele copiștilor Ioan și Mihail. Frescele din vremea lui Petru Rareș caligrafiază pe canavaua sinilie a adâncurilor cerești o „Biblie în imagini”, așa cum s-a spus. Aflat la Voroneț, Geo Bogza, „paznicul de far” al mărilor sufletești ale Bucovinei, recunoștea: „în lumina dulce mi se pare că mi-am petrecut acolo toată viața.”⁴

Astăzi, Voronețul înduhovnicirii își împlinește menirea, coborând din legende și cronici cu semnul Rugului Aprins al dreptei credințe, cu lumina din privirea maicilor, cu inegalabila sa artă românească cu semnificații universale, cu lecția de istorie trăită și de neînfrântă demnitate națională, dar și cu o binefăcătoare, nobilă tradiție de susținere a tinerelor valori. Măicuța Stavroforă Irina Pântescu întruchipează, de multe decenii, o *Alma Mater* pentru monahiile Voronețului, purtătoare de chip îngeresc. Cu multă stăruință, răbdare și curaj, ele, rugătoarele și îndelung lucrătoarele, sunt licențiate „cum laude”. Doctor în Teologie, maica Stareță Gabriela Platon a studiat poetica simbolurilor și a imaginilor din fresca Voronețului, a comparat „mărturisirile vechilor greci” cu „mărturisirea patristică”. Specializată în limbajul imaginilor, Maica Gabriela își rostește cuvântul despre cultul sfinților cu profundă smerenie, deolaltă cu florile verii, cu firele de iarbă aplecate peste lespezile netezite de trecerea anilor: „Sfințenia cea bine plăcută lui Dumnezeu înseamnă înstrăinarea omului de răutăți și de patimi, păstrarea și mărturisirea dreptei credințe în Dumnezeu, împlinirea poruncilor dumnezeiești (...) Pe o asemenea cale au mers sfinții reprezentați pe absidele Voronețului”⁵.

Pravila primită acum 530 ani de la cel recunoscut a fi „Atletul lui Hristos” – credința, unitatea de neam, neatârnrarea – reprezintă un ideal. Trecutul este considerat un mesager și un îndreptar pentru aceste vremuri. Este înălțător să-i asculți grăind pe Părintele Arhiepiscop Pimen, pe tânărul ierarh Damaschin, pilde de vrednicie și profundă smerenie – spre a te împărtăși cu Lumina ce stăruie din veacuri deasupra Moldovei și Bucovinei (așa cum ni le-a lăsat – la începuturi – Dumnezeu).

² Teofan, Mitropolitul Moldovei și Bucovinei, *Vocația testamentară a Voronețului*, op.cit., pp. 21-23 („Despre Daniil Sihastrul”: vol. *Sfinți români din Bucovina*, Ed. A.S.R., Suceava, 2017).

³ Andrei Eșanu, Valentina Eșanu, *Viața și faptele Mitropolitului Grigore Roșca (1478-1580)*, Ed. Doxologia, Iași, 2017, p.41.

⁴ Geo Bogza, „Voroneț”, în vol. *Paznic de far*, Ed. Minerva, București, 1974, p.271.

⁵ Monahia dr. Gabriela Platon, „Sfinții Părinți în reprezentarea Cinului de la Voroneț”, în vol. *Sfânta Mănăstire Voroneț. Un sfert de veac de veac de la reînființare*, ed.cit., p. 240.

Merituoase sunt lucrările științifice, antologate în elegante ediții, realizate de: prof. dr. Elvira Sorohan, conf. dr. Carmen Cornelia Bălan, prof. dr. Ovidiu Boldura, prof. dr. arh. Virgiliu Polizu, conf. dr. Mihai Lazăr, diac. conf. dr. Vasile Demciuc. Monografia semnată de monahia prof. Elena Simionovici a fost tradusă în franceză, engleză, germană, italiană. Monahia stareță Gabriela Platon, invitată curent la simpozioane românești și internaționale, a primit distincția de merit din partea UNESCO. Iată cum, la sfânta mănăstire Voroneț, continuă, în al șaselea veac ștefanian, în onoarea Patriei întregite, zidirea cea duhovnicească. Ea are statornicia înseninărilor albastre.

Corneliu MORARU *

**RESTAURAREA ȘI CONSERVAREA UNUI BAHUT DIN SEC. XIX,
APARTINÂND COLECȚIILOR MUZEULUI DE ISTORIE „PAUL
PĂLTĂNEA” GALAȚI**

**THE RESTORATION AND CONSERVATION OF A SIDEBORD FROM
THE XIX-TH CENTURY, BELONGING TO THE COLLECTIONS OF
„PAUL PĂLTĂNEA” HISTORY MUSEUM OF GALAȚI**

- Abstract -

The article deals with the restoration and conservation process of a furnishing item (sideboard) dating from the XIX-th century. The item belongs to the patrimony of “Paul Păltănea” History Museum of Galați.

Keywords: restoration, conservation, furnishing item, sideboard, XIX-th century, “Paul Păltănea” History Museum of Galați.

Bahutul face parte din colecția de Memoriale - Artă Decorativă a Muzeului de Istorie „Paul Păltănea” Galați, având numărul de inventar 7210. Reprezintă un bun cultural care face parte dintr-un set utilizat pentru decorarea unui salon de secol XIX.

Materialele folosite pentru realizarea lui sunt: lemnul, alama, бага, bronz, marmura, iar ca tehnici de realizare se remarcă intarsierea, cizelarea, șlefuirea, înnegrirea.

Bahutul este din lemn de culoare neagră, cu marchetărie în stil Boulle, pe fond roșu, cu fir metalic. Două figurine din bronz aurit străjuiesc cele două laterale, înspre partea superioară. De asemenea, mai are câte un ornament vegetal stilizat, din același material, înspre bază. Fiecare ușă are un medalion cu bordură și patru ornamente stilizate, din bronz aurit. La partea superioară este fixată o placă din marmură albă, având la bază borduri din bronz aurit.

Părțile componente sunt fixate cu elemente din metal cu filet, având în

* Muzeul de Istorie „Paul Păltănea” Galați (ce_moraru@yahoo.com).

partea superioară un inel pentru acționarea șurubului ce fixa partea de jos cu partea de sus prin cele două laterale ale bahutului.

În starea sa inițială, obiectul era acoperit de depuneri mecanice, având elemente componente rupte, desprinse, lipsă, îndoite. Prezenta urme ale unor intervenții anterioare, cu plăcile din lemn care alcătuiesc ușile deformate, tensionate, cu urme de atac xilofag.

Procedura de restaurare:

După demontare, s-au scos elementele care proveneau din intervențiile anterioare: cuie, bolduri.

Pentru început, s-au curățat mecanic, cu lame de bisturiu, inciziile făcute în lemn de adezivul vechi, rămas în urma intervențiilor anterioare. Scopul acestei operațiuni era de a permite fixarea lamelele de alamă desprinse cu rășină Devcon transparentă. S-au presat elementele până ce au rămas fixate în locașurile lor.

Curățarea chimică a ornamentelor din alamă s-a făcut prin imersia separată a pieselor componente în băi. În acest sens, s-a folosit soluție de EDTA 10%, timp de 15 minute. Curățarea a fost urmată de spălare sub jet de apă și perieri mecanice succesive cu lână de oțel și baton din fibră de sticlă. Aceste operațiuni s-au repetat până la îndepărtarea totală a produșilor de coroziune existenți. Produșii de coroziune depuși în cratere mai adânci au fost îndepărtați mecanic, local, cu freza diamantată, pentru a se evita menținerea în baie acidă pe timp îndelungat a întregii piese.

S-a trecut la spălarea abundentă sub jet de apă, urmată de neutralizarea finală prin imersia pieselor în apă distilată. Băile au fost repetate până când pH-ul apei de spălare a devenit neutru.

Următoarea etapă a fost uscarea pieselor în acetonă, urmată de uscare liberă, pe hârtie de filtru.

Integrarea cromatică s-a realizat cu vopsea Metalodesign VP 002.

În următarea etapă a fost demontat sistemul de închidere din oțel, care era deformat și acoperit de produși de coroziune specifici.

Tratamentul chimic și mecanic al acestuia s-a făcut prin imersia separată a pieselor componente în băi de citrat de sodiu 15%, timp de 15 minute, urmată de spălare sub jet de apă și perieri mecanice succesive cu lână de oțel și baton din fibră de sticlă. Aceste operațiuni s-au repetat până la îndepărtarea totală a produșilor de coroziune existenți. Produșii de coroziune depuși în cratere mai adânci au fost îndepărtați mecanic, local, cu freza diamantată, pentru a se evita menținerea în baie acidă pe timp îndelungat a întregii piese.

În continuare, s-a trecut la spălarea abundentă sub jet de apă, urmată de neutralizarea finală prin imersia pieselor în apă distilată. Băile au fost repetate până când pH-ul apei de spălare a devenit neutru.

A urmat uscarea pieselor în acetona, urmată de uscare liberă, pe hârtie de filtru.

În vederea conservării, a fost aplicat lac incolor Dupli Color.

Completarea zonelor lipsă ale părților componente din lemn a fost realizată cu chit Modostuc iar finisarea și integrarea cromatică cu vopsea neagră și roșie, acrilică.

La final, s-a trecut la fixarea ornamentelor din bronz cu elementele de prindere originale, montarea mecanismului de închidere pentru uși, montarea tuturor elementelor componente ale bahutului.

Bibliografie:

Mourey, W., *Conservarea antichităților metalice – de la săpătură la muzeu*, Editura Tehnică, București, 1998.

Plenderleith, H.J.; Werner, A.E.A., *The Conservation of Antiquities and Works of Art: Treatment, Repair and Restoration*, Oxford University Press, 1971.

Ionescu, Guy, *Manualul bijutierului*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1973.

Foto 1-2. Bahut, înainte de restaurare.

Foto 3-4. Imagini din timpul restaurării.

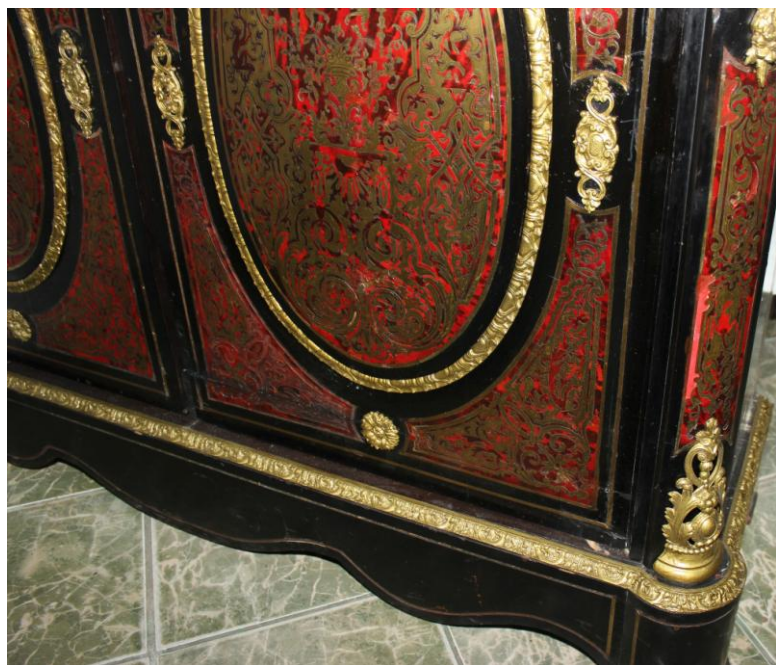

Foto 5-6. Bahut, după restaurare.

Cristian-Dragoș CĂLDĂRARU *

DIN CORESPONDENȚA ISTORICULUI ION T. DRAGOMIR (1954-1988)

FROM THE CORRESPONDENCE OF THE HISTORIAN ION T. DRAGOMIR (1954-1988)

- Abstract -

At the beginning of 2007, I.T. Dragomir, curator, archaeologist, scientific researcher and director of the History Museum of Galați, donated to this institution, where he became an authority in the field of Archaeology, his private correspondence, archaeological notes, plans and reports, and a shelf full of scientific journals and books, which were a part of his personal library.

Through the publication, for the first time, of this part of his correspondence (130 letters and notes), we aim at depicting the scientific personality of the historian I.T. Dragomir, during some important years of his life, when he became a well known scientific researcher and archaeologist.

Keywords: I.T.Dragomir, Bărboși, archaeology, Dolichen.

La începutul anului 2007, I.T. Dragomir, muzeograf, arheolog, cercetător științific și director al Muzeului de Istorie Galați¹, a donat instituției în care s-a desăvârșit ca autoritate în domeniul cercetării arheologice corespondența sa privată², caiete de șantier arheologic³, planuri și rapoarte de săpături arheologice, fotografii, precum și un corp din biblioteca sa personală cu o serie de cărți și reviste.

* Muzeul de Istorie „Paul Păltănea” Galați (cristian_caldararu@yahoo.com).

¹ Viorica Steluța Pisciă, *Medalion Ion T.Dragomir*, în „Danubius”, XVII, Galați, 1997, pp. 209-211.

² Corespondența lui I.T. Dragomir se află înregistrată în colecția *Istorie contemporană* a Muzeului de Istorie „Paul Păltănea” din Galați.

³ În primăvara anului 2007 a fost organizată expoziția „170 de ani de la primele săpături arheologice de la Tirighina-Bărboși, 1837-2007”, prilej cu care au fost expuse și *trei caiete de șantier* din timpul campaniilor arheologice efectuate de I.T. Dragomir, alături de Silviu *Danubius*, XXXV Galați, 2017, pp. 223-332.

Prin publicarea acestei corespondențe inedite (133 de scrisori și rapoarte), încercăm să conturăm personalitatea științifică a istoricului I.T.Dragomir dintr-o perioadă importantă a vieții sale, perioadă care a coincis cu formarea sa ca cercetător științific și ca un apreciat arheolog din a doua jumătate a secolului XX.

Corespondența cuprinde atât scrisori private cât și protocolare, în ordine cronologică, schimbate cu Anton Nițu, Dumitru Berciu, Nicolae Harțuche, Nacu Ion, Vladimir Dumitrescu, Sebastian Morintz, Emil Condurachi, Dinitr Krandžalo, Ion Ioniță, Dumitru Tudor, Ion Barnea, Constantin Preda, Nicolae Vătămanu, Nicolae Zaharia, Sanie Silviu, Bucur Mitrea, Mihalache Brudiu, Nicolae Gostar, Octavian Iliescu, Gh.Băileanu, Viorel Căpitanu, Alexandra Bolomey, Pamfil Polonic fiul, Ion Chelcea, Damian I.Bogdan, Constantin Șerban, Gabriella Bordenache, Dumitru Protase, Gh. Mihoc, Ghenuță Coman, Al. Popa, Al. Andronic, Ion Toderășcu, Adrian Rădulescu, Ion Pașa, Mircea Handoca, Virgil Mihăilescu – Bârliba, Marcel Gh. Morășanu, Rusu Dumitru, N. Corivan, N.G. Munteanu, Haimovici Sergiu, A.I.Rapaport, Al. Porțeanu, I. Răduțiu, Victor Andrei, Staicu I.Neculai, Constantin Gh. Marinescu, Paul Vătărescu, Petre Alexandrescu, M. Petrescu-Dîmbovița, Liviu Mărghitan, Attila László, Liviu Ștefănescu, Nicolae Dunăre.

Corespondența lui I.T.Dragomir ne introduce într-o lume specifică cercetării arheologice și a diversității culturilor neo-eneolitice, daco-getice și romane, descoperind astăzi frământările, căutările și bucuria de a finaliza un studiu trudit din greu. Totodată, istoricul a fost receptiv la multele propuneri de achiziții de bunuri muzeale, de la persoane particulare din Galați sau din țară, care au îmbogățit patrimoniul Muzeului de Istorie Galați, propuneri venite din partea muzeografilor gălățeni.

Din confesiunea făcută prietenului său, Al. Popa, director al Muzeului Unirii din Alba-Iulia, se desprinde ideea că „administrația” încetinește munca de cercetare pentru obținerea unui doctorat, fapt cunoscut și de I.T. Dragomir. O corespondență bogată și interesantă din punct de vedere științific este cea purtată cu Silviu Sanie, alături de care I.T. Dragomir a efectuat mai multe săpături arheologice în situl arheologic de la Tirighina-Bărboși, având ca rezultat descoperiri excepționale.

Publicarea acestei corespondențe reprezintă și un omagiu adus celui care acum o jumătate de secol (1967) a pus bazele și a coordonat revista „Danubius”, publicație anuală a Muzeului de Istorie Galați, de o reală ținută științifică, cunoscută în țară și străinătate.

Sanie, donate Muzeului de Istorie Galați. Din păcate, imediat după închiderea acestei expoziții, cele trei *caiete de șantier* au dispărut, nefiind înregistrate în arhiva științifică a Muzeului.

Pentru a fi mai ușor înțelese anumite lucruri sau fapte prezentate în aceste epistole, acolo unde am considerat necesar, au fost introduse note și comentarii. În cazul unor omisiuni sau adaosuri în text, s-au folosit paranteze drepte.

*

I

Garvăn, 29 iulie 1953

**Scurt raport asupra săpăturilor arheologice al sectorului
„Dinogetia”,
între 16 – 30 iulie a.c.**

În sectorul „C” problema esențială în cele două săptămâni de săpături, a fost aceea de a degaja malurile rămase între șanțurile săpate. Numai în funcție de această degajare a malurilor s-au descoperit anumite lucruri demne de semnalat și anume:

1) În șanțul „C5” săpându-se, s-a continuat urmărirea străzii romane ce cade perpendicular pe mijlocul șanțului. Aici ne aflăm la o adâncime maximă de -2,05 m, lângă malul N-E al șanțului „C5”.

În profilul acestui mal, depunerile romano-bizantine sunt caracterizate printr-un pământ galben, puțin roșiatic, cu bucăți de cărămidă ce au o grosime de 0,60 m, iar depunerile prezentate sunt de 1,40 m, inclusiv solul vegetal.

Lângă malul amintit, strada are o lărgime de 1,90 m, fiind mărginită în partea de SE de un zid bun din piatră și cărămidă, legate cu mortar, a cărui față a fost tencuită, iar la NV strada este mărginită de un alt zid din piatră și cărămidă legate cu pământ, ce pare a fi construit peste un zid mai vechi, legat cu mortar. Grosimea fiecăruia dintre ambele ziduri variază între 0,75-0,80 m.

În ceea ce privește nivelul străzii, se observă destul de evident, că ea merge în pantă, coborând de la E spre SV, aproape perpendicular pe drumul principal ce merge de la poarta cea mare a cetății.

Coborând spre strada principală de la poarta cetății, strada sus-amintită se îngustează de la 1,90 m la 1,20 m.

2) Începându-se desființarea malului „C₁-C₂”, cu pământul vegetal s-a umplut groapa cea mare din fața porții cetății, urmărindu-se prin aceasta nivelarea străzii.

Tot în acest mal „C₁-C₂” s-a descoperit un fragment de zid, iar pe traseul acestui zid, în partea de S-V și în imediata apropiere de bordeiul nr.130, ce figurează în planul cetății, rezultat al săpăturilor din vara anului 1952, s-a descoperit un cotlon orientat cu fața către strada principală ce vine de la poarta cetății. De asemenea, mai în toate malurile din sectorul „C” s-au găsit o serie de gropi umplute cu materiale corespunzătoare perioadei prefeudale și în care, uneori, fundurile lor au străpuns stânca

3) Eliminându-se malul din fața porții cetății, orientat NE-SV, s-a descoperit un cotlon în extremitatea de SV a malului. Cotlonul pare a fi situat pe podina unui bordei care coincide cu partea superioară a stratului de cultură romano-bizantin.

În stratul prefeudal al malului citat mai sus, nu s-au descoperit, demn de amintit, decât 2 monede rău conservate, ilizibile și o piesă de harnașament de forma unei inimioare.

4) De asemenea, tot în acest mal, chiar în dreptul porții cetății și în aceeași direcție cu malul „C₁-C₂” s-a descoperit în stratul prezentat un mormânt deranjat. Fundul gropii acestui mormânt atinge partea superioară a stratului romano-bizantin. Mormântul n-a avut nici un fel de inventar după care să poată fi datat. Mortul este orientat cu capul spre SV și a fost găsit deranjat, probabil de o groapă ulterioară, deoarece din schelet nu s-a găsit decât craniul, regiunea toracică și mâinile puse pe piept; restul scheletului – bazinul și membrele inferioare lipsesc.

5) Toate cele amintite în acest sumar raport, cât și alte detalii minuțioase sunt consemnate în carnetul de săpături al sectorului și trecute în diferite planuri.

Actualmente ne ocupăm tot cu degajarea malului din poarta cetății.

Raport dat de Popilian⁴

De la 1-15 iulie s-au înlăturat malurile dintre „D_{1 951}-W”, „D_{1 951}-D₃” și „D₃-D₄”. S-a terminat evacuarea pământului de umplutură din bordeiul nr.47. Acest bordei face parte din categoria celor fără inventar. Ceramica culeasă de aici este decorată cu linii paralele, adesea grupate în portativ și cu roțița în dinții triunghiului. Tot în umplutura acestui bordei s-a găsit un vârf de săgeată de formă conică.

În intervalul D_{1 951}-W, în pământ mazăros s-a găsit o aplică de bronz de formă dreptunghiulară. Ea are înscris un dreptunghi al cărui element decorativ este crucea cu brațe egale. De asemenea, s-a dezvelit aproape în întregime bordeiul nr.147 din „D₄” prin înlăturarea malului dintre „D₃-D₄”. Cu ocazia aceasta s-a constatat că anul trecut greșit se socotise acest bordei ca făcând parte din categoria „*bordeielor arse*” de tipul bordeiului nr.144 și 80. În realitate acest bordei este din aceeași categorie cu bordeiul „K” din sectorul „B”.

Ceramica găsită în bordeiul nr.147 este o ceramică destul de bună, decorată cu linii paralele, în benzi cu val, într-o singură linie și cu roțița cu dinții triunghiulari.

Tot în acest bordei s-a găsit și un ciob smălțuit de culoare verde-oliv. În bordeiul „K” s-a găsit un ulcior smălțuit cu același smalt și de aceeași culoare.

Nr. inv. 41585

⁴ Gheorghe Popilean (1926-2016), a cercetat cu predilecție perioada romană, începându-și activitatea în anul 1951 ca asistent la Muzeul Regiunii Porțile de Fier din Turnu Severin. În perioada 1951-1954 a făcut parte din colectivul de arheologi, coordonat de către prof. Gheorghe Ștefan, pe șantierul arheologic de la *Dinogetia-Garvăn*, județul Tulcea.

II

Iași, 27 ianuarie 1954

Dragă Dle Dragomir,

Dra Necrasov Olga⁵ mă întreabă zilnic dacă ne-ai trimis semn în legătură cu înțelegerea făcută relativ la scheletele de la Brăilița⁶.

Dra este acum liberă și vrea să se ocupe de problema antropologică Gorodsk-Usatovo⁷ în întregime.

De aceea m-a rugat să-ți scriu în legătură cu promisiunea făcută.

Cu cele mai bune sentimente,

(ss) Anton Nițu⁸

Muzeul de Antichități, Palatul Culturii Iași

Carte Poștală

Nr. inv. 41586

⁵ Acad. Mircea Petrescu-Dîmbovița, *Academician prof. dr. Olga Necrasov (1910-2000)*, în „Arheologia Moldovei” (AM), XXIII-XXIV, 2000-2001, Editura Academiei, București, 2002, p. 457-462, a fost „profesor universitar de anatomie comparată, antropologie și embriologie-histologie, Facultatea de Științe Naturale a Universității «Al. I. Cuza» din Iași, precum și director al Institutului de Antropologie din București și șeful Secției de Antropologie din Iași al acestui Institut, creatoare de școală în domeniul antropologiei din țara noastră”. La momentul acestei corespondențe era referent științific la Centrul de Cercetări Antropologice din București.

⁶ Olga Necrasov, Maria Cristescu, *Contribuție la studiul antropologic al scheletelor din complexul mormintelor cu ocră de la Brăilița*, în „Studii și Cercetări de Istorie Veche” (SCIV), Tomul VIII, nr. 1-4, 1957, p. 75, cele „19 morminte din movila de la Brăilița, datând din epoca de tranziție de la neolitic la bronz, au fost găsite în poziție chirchită, culcate pe dreapta sau pe stânga, afară de unul lungit pe spate, cadavrele fiind presărate cu ocră”.

⁷ M. Petrescu-Dîmbovița, *Date noi asupra înmormântărilor cu ocră în Moldova*, în „SCIV”, anul I, vol. II, iulie-decembrie 1950, p.115-116, constata că în urma cercetărilor „s-a determinat pe cursul Niprului, în regiunea nordică de răspândire a culturii Tripolie și în stepa de pe litoralul Nordic al Mării Negre, o etapă de dezvoltare târzie a culturii Tripolie, denumită convențional Gorodsk-Usatovo”. Vezi și Olga Necrasov, Maria Cristescu, *art cit.*, p.75. „Cu ocazia săpăturilor de la Brăilița, autorii săpăturii au putut stabili raportul dintre această populație și civilizația de tip Gorodsk-Usatovo”.

⁸ Dan Monah, *Cercetarea ieșeană asupra neo-eneoliticului din Moldova în perioada 1949-1999*, în „AM”, XII, 1999, Editura Academiei Române, București, 2002, pp.153-154, Anton Nițu (1911-1995), este important „prin deosebit de interesantele sale analize tipologico-stilistice, care nu s-au limitat doar la materialele cucuteniene. Fin tipolog, cu o vastă cultură și înțelegere a fenomenelor preistorice, a realizat un sistem propriu de periodizare a complexului cultural Cucuteni-Tripolie, bazat pe ipoteza semnificației fondului decorative, și a încercat să aplice metoda statistică în analiza ceramicii cucuteniene. Discutată și discutabilă, periodizarea lui Nițu induce o serie de observații și ipoteze care nu vor putea fi neglijate de cercetătorii viitori”. Muzeograf, arheolog și cercetător științific la Institutul de Istorie și Arheologie „A.D.Xenopol” din Iași, s-a impus prin cercetările arheologice din perioada neo-eneolitică.

III

23.XI.955

Dragă Dragomir,

Nu am putut să-ți scriu mai de mult. Am fost foarte prins cu o mulțime de treburi. Pe de altă parte, voiam să-ți comunic și data când trebuie să prezinți în ședințele Secției de *Comună primitivă* de la „Muzeul Național de Antichități al Academiei R.P.R.”, descoperirile de la Brăilița⁹. Acum două zile s-a definitivat planul nostru de lucru. Voi veți face comunicarea la începutul lunii februarie 1956. Tu vei vorbi despre daco-romani, iar Harțuche¹⁰ despre așezarea neolitică. În plus, ziua de 31 decembrie a.c. trebuie să trimiteți raportul preliminar al săpăturilor voastre. Se tipărește la noi în „SCIV”. Ultima zi de predare a lor este 1 ianuarie 1956.

Caută deci să termini raportul și comunicarea la timp. Roagă pe tov. director Grigoriu¹¹, din partea mea, să facă tot posibilul ca să-ți creeze condiții prielnice studierii problemei de la Brăilița. Ia legătura cu Harțuchi și dați zor la referat și comunicare.

Multe salutări tov. [Nicolae] Grigoriu

Noroc.

(ss) Prof. D[umitru] Berciu¹²

Str.Nicolae Iorga nr.31, raionul „Stalin”¹³, București

Nr. inv. 41587

⁹ N. Harțuche și I.T. Dragomir, *Săpăturile arheologice de la Brăilița, (reg. Galați, r.Brăila)*, în „Materiale și Cercetări Arheologice” (MCA), vol.III, Editura Academiei R.P.R., București, 1957, pp.129-144, săpătură arheologică efectuată în anul 1955, într-o „*așezare neo-eneolitică, la punctul vadul Catagaței, pe terasa inferioară a Dunării, în dreptul punctului de joncțiune a celor două brațe: Dunărea Nouă-Canalul Măcinului. Muzeul de Antichități a delegat pe prof. Dumitru Berciu ca observator și îndrumător al celor care urmau să înceapă lucrarea. Colectivul era alcătuit din: N. Harțuchi (responsabil), I.T.Dragomir și Nineta Kraus (membri). Lucrările șantierului arheologic de la Brăilița au început în ziua de 8 august, continuându-se până la data de 1 noiembrie 1955, cu un număr de 4-6 lucrători, efectuându-se săpături pe o suprafață de 350 mp*”.

¹⁰ Nicolae Harțuche (1928-2003), arheolog, și cercetător științific, a fost primul director al Muzeului Memorial „Hristo Botev”, deschis la Brăila în anul 1955, având și o secție de arheologie. În perioada 1957-1960, a coordonat activitatea Muzeului de Arheologie din Constanța și Mangalia, fiind pentru o scurtă perioadă de timp și cercetător științific în cadrul Institutului de Arheologie din București. Revenind la Brăila (1960), alături de Florian Anastasiu, a pus bazele Muzeului Brăilei.

¹¹ Director al *Muzeului Regional de Istorie Galați* (1949-1960), a coordonat activitatea științifică din cadrul Muzeului Regional Galați, sprijinind îmbogățirea patrimoniului muzeal.

¹² Dumitru Berciu (1907-1998), antropolog, arheolog și istoric, director fondator al Muzeului „Teohari Antonescu” din Giurgiu, membru de onoare al Academiei Române, descoperitorul culturii Hamangia.

¹³ În perioada anilor 1951-1962, Sectorul 1 din București a purtat numele de „raionul V.I. Stalin”.

IV

Brăila, 8.II.956

Dragă Bibicule¹⁴,

Am vorbit zilele trecute cu tov. Grigoriu și i-am promis că îi voi anunța astăzi prin telefon data când plec la București și rezultatul asupra datei când vom ține noi comunicările. Am vorbit aseară cu dl. Berciu și m-a anunțat că noi suntem programați pentru prima săptămână din luna martie.

Totuși eu voi pleca luni sau marți (săptămâna viitoare) la București cu rapoartele de săpături pentru „SCIV”. Așadar, tu poți veni zilele acestea ca să trimiți scheletele la Iași. Mi-a comunicat dl. Berciu că Olga Necrasov era la București, urma să plece astăzi la Iași, și că așteaptă materialele acum, deoarece este puțin mai liberă. Așadar, trebuie neapărat trimise.

Pentru acest lucru vei aduce și o ladă de la Galați. Încolo, ce mai e nou pe la dvs? Florian Atanasiu¹⁵ va fi încadrat la noi de la 15 februarie. Cetățeanca a primit preaviz. Ce se aude cu schema? Vom discuta mai multe când vei veni aici.

Transmite tov. Grigoriu salutări și multă sănătate. Comunică prin tov. Corpuz când vii la Brăila.

Cu alese salutări.

(ss) N[icolae] Harțuche

Nr. inv. 41588

V

P[iatra] Neamț, 4 martie 1956

Dragă Jane,

În drum spre Piatra-Neamț, mi-am adus aminte de muzeul „le réverent père” Mătase și desigur și de tine, cu care am fost împreună un șir lung de luni la Traian.

Am fost la muzeu și am rămas surprins când am auzit că anul trecut ai fost la Traian și mai ales cu V. Dumitrescu¹⁶.

¹⁴ Era diminutivul folosit de către N. Harțuche pentru I.T. Dragomir, ceea ce denotă o prietenie strânsă între cei doi istorici.

¹⁵ Fost director al Muzeului Brăilei, co-fondator al acestui Muzeu.

¹⁶ Vladimir Dumitrescu (1902-1991), a fost elev al lui Vasile Pârvan care i-a transmis pasiunea pentru cercetarea arheologică și în special a istoriei străvechi. Datorită faptului că în tinerețe s-a înscris în mișcarea legionară, a fost arestat anul 1952 trecând prin mai multe închisori. A fost „salvat” de Mihai Roller revenind, în anul 1955, la viața științifică și de cercetare arheologică. A fost și este considerat o mare personalitate în domeniul istoriei și

Am auzit că ar fi niște locuri la muzeul unde lucrezi tu din anul 1951; te rog scrie-mi și mie care-i situația, ce acțiune să întreprind în acest sens, poate e cazul să vin la Galați, anunță-mă, căci mie-mi este greu să părăsesc Moinești, să urc în Comănești în trenul Ciceu-Galați și în vreo 7 ore să fiu la tine. Eu sunt tot în Moinești, profesor la unul și același liceu.

Ce mai faci, Jane? Te-ai căsătorit sau încă nu?

Eu sunt, până în prezent tot burlac, însă vreau să mă căsătoresc până în Paști; tocmai de aceea am fost după actul de naștere la Piatra.

Te salut cu drag și-ți doresc tot ceea ce-ți dorești tu.

Aștept răspuns

(ss) Nelu [Nacu Ion]

Adresa mea este:

Nacu Ion, str. Filimon Sârbu 20

Moinești, reg. Bacău

Nr. inv. 41589

VI

București, 26 aprilie 1956

Dragă Tovarășe Dragomir,

Te anunț că în ședința Consiliului M[uzeul] N[ațional] de A[ntichități]¹⁷, ținută în ziua de 24 aprilie, s-au admis săpăturile de la Largu¹⁸. Cele de la

culturii străvechi și vechi. „Suprinderea” lui Nacu Ion, nejustificată pentru un coleg de breaslă, se datora detenției, ca deținut politic, în care a fost Vladimir Dumitrescu.

¹⁷ Muzeul Național de Antichități (MNA) a luat ființă în data de 10 aprilie 1874, continuând, la un alt nivel, activitățile Muzeului de Istorie Naturală și Antichități (MINA) înființat la 3 noiembrie 1834 de către domnitorul Alexandru Ghica, domn al Valahiei. În timpul lui Al. I. Cuza, prin Decretul domnesc din 25 noiembrie 1864, MINA se transformă în Muzeul de Antichități din București, aflat în subordinea „Ministerul Cultelor și Instrucțiunii Publice”. În anul 1932 MNA este reorganizat în noul sediu din Casa Macca, str. Henri Coandă nr. 1, București, prin stăruința lui Vladimir Dumitrescu. Din anul 1949, MNA a intrat sub patronajul „Academiei R.P.R.” și în subordinea „Institutului de Istorie”, și apoi ca unitate de sine stătătoare. În anul 1956, „Muzeul Național de Antichități al Academiei R.P.R.” se va transforma în Institut de Arheologie. Din anul 1992 a devenit Institutul de Arheologie „Vasile Pârvan” al Academiei Române.

¹⁸ Prima periegheză de pe raza comunei Largu, județul Brăila, a fost realizată de I.T. Dragomir „la 30 mai 1953, pe terasa secundară a Călmățuiului”; vezi, Ioan T. Dragomir, *Cercetări arheologice pe valea Călmățuiului (reg. Galați)*, în „Materiale și Cercetări Arheologice” (MCA), vol. III, Editura Academiei R.P.R., 1957, p.300

Lișcoteanca¹⁹ se amână pentru la toamnă. Totodată I. Nestor a pus condiția ca din suma de 15.000 lei pe care, zice el, că o aveți la dispoziție, să subvenționați și săpăturile de la Brăilița. I. N[estor] susține că este informat că Sfatul Popular [Galați] așa a înțeles că se va lucra, și că nu mai poate alocă un alt fond pentru săpături. Rămâne să te răfuiești cum vei ști cu Harțuche sau să-l înveți cum să obțină și el fonduri în acest scop.

Pe de altă parte, te anunț că săpăturile de la *Traian*²⁰ vor începe ca de obicei, pe data de 1 iulie și vor dura cel puțin două luni, așa că contăm pe D-ta. Am propus în colectiv pe Silvia și Viorica Balan.

Întrucât anul acesta stăm mai bine din punct de vedere financiar, l-am propus și pe [Ion] Nacu. Nu știu însă de unde să-l mai iau. Dacă îi știi adresa, fii bun și înștiințează-l imediat, deoarece lista colectivului trebuie să meargă spre aprobare la Academie. În orice caz, trimete-mi și mie adresa lui cât mai urgent. Vom avea și trei studenți pe șantier.

Aștept răspuns

Cu cele mai bune gânduri

(ss) V[ladimir] Dumitrescu

Muzeul Național de Antichități București, str.I.C.Frimu, nr. 11.

Nr. inv. 41590

VII

București, 8.V.958

Tovarășe Dragomir,

Am vorbit cu tine, când ne-am văzut ultima dată, că ar fi bine și-ți va ajuta la lucrarea pe care o vei face asupra sarmaților tăi de la Largu²¹, să dai scheletele în studiu unui antropolog. Îți spun aceasta deoarece eu am putut ajunge la concluzii

¹⁹ *Ibidem*, p.293 și 300, „cu prilejul unei periegeze efectuate în raionul Călmățui din regiunea Galați, la data de 18 iunie 1953, am descoperit pe teritoriul comunei Lișcoteanca rămășițele a două așezări omenești din timpul orânduirii comunei primitive. Având în vedere bogăția materialului descoperit, socotim că este necesar să se efectueze sondaje arheologice, cu scopul de a lămuri în mod științific problema neoliticului în partea de nord-est a Câmpiei Române, adică situația complexului de cultură Boian-Gumelnița”. I.T. Dragomir, *Contribuții la cunoașterea aspectului cultural Stoicani-Aldeni (Săpăturile de la Lișcoteanca, județul Brăila și Băneasa, județul Galați)*, în „Danubius”, II-III, Muzeul de Istorie Galați, Galați, 1969, p.46, nota 14; se menționează că aceste periegeze începute în anul 1953, „au constituit un argument decisiv pentru începerea săpăturilor la locul așezării neolitice gumelnițene, de pe raza comunei Lișcoteanca”, săpăturile fiind realizate sub conducerea lui I.T. Dragomir, în perioada 25 iulie - 4 august 1967.

²⁰ Este vorba despre cercetarea arheologică din satul Traian, la punctul Dealul Fântânilor, județul Neamț. Vezi, Hortensia Dumitrescu, *Șantierul arheologic Traian*, în „MCA”, vol. III, 1957, pp.115-126: „Colectivul a fost compus din Hortensia Dumitrescu (responsabilă), Vladimir Dumitrescu, I.T.Dragomir (membri) și S. Iacob (studentă)”.

²¹ Ioan T. Dragomir, *Săpăturile arheologice de la Largu*. (r. Filimon Sârbu, reg. Galați), în „Materiale și Cercetări Arheologice”, VII, 1960, pp.496-508.

interesante privind sarmata mea de la Focșani, după ce materialul osteologic, deși foarte fragmentar, a fost studiat de un antropolog.

Din discuțiile avute cu tov. Plopșor junior²² (antropologul), m-am convins că un studiu antropologic asupra populațiilor cu inventar sarmatic, ridică probleme foarte interesante de interpretare arheologică. Tov. Plopșor se ocupă tocmai de această perioadă și nu vei avea decât de câștigat dacă i-ai da lui materialul în studiu, cu atât mai mult cu cât ceilalți antropologi din țară nu s-au ocupat special de această perioadă până în prezent.

Tov. Plopșor îți va da toate datele de care ai nevoie spre a le utiliza pentru studiul tău, urmând ca publicarea studiului de arheologie și antropologie să se facă în același volum, de preferință în publicațiile noastre. Dacă ai alte preferințe, le vei discuta cu tov. Plopșor. Dânsul ține să te cunoască și să stea de vorbă cu tine.

Salutări,

(ss) S[ebastian] Morintz²³

București, str. I.C.Frimu, nr. 11, raionul „Stalin”.

Nr. inv. 41591

VIII

București, 19 iunie 1958

Dragă Domnule Dragomir,

Am primit scrisoarea dtale din 12 crt. și mă bucur că ai început lucrul. Nădăjduiesc că vei găsi materialele interesante atât din punct de vedere științific, cât și din punct de vedere muzeistic și bănuiesc că suma pe care o ai la dispoziție este suficientă.

În ceea ce privește, eventuala mea vizită pe acolo, ea este în funcție de câteva lucruri încă nesigure: de vreme ce trebuie să scriu cu o săptămână înainte, ar trebui să pot ști de pe acum când aș sosi în gara respectivă – ceea ce nu știu. De aceea este probabil că nu voi veni nici anul acesta.

În legătură cu venirea dtale la *Traian*, luna august mi se pare foarte potrivită. În orice caz, deoarece unele lucruri nu sunt încă cu totul definitive, noi îți vom

²² Adrian Doboș, *C.S. Nicolăescu-Plopșor și arheologia paleoliticului*, în revista Asociației Române de Arheologie, „Studii de Preistorie. In Honorem, Vladimir Dumitrescu (1902-1991)”, 2, 2003-2004, Editura Mica Valahie, București, 2005, pp. 233-247, „Constantin S. Nicolăescu-Plopșor (1900-1968), reprezintă una din personalitățile care au marcat arheologia paleolitică românească”. Membru al Academiei Române, Constantin S. Nicolăescu-Plopșor „a fost printre primii arheologi români care au încercat să imprime un caracter pluridisciplinar cercetării arheologice”.

²³ Christian Schuster, *Sebastian Morintz: un arheolog printre oameni, un om printre arheologi*, în „Peuce”, S.N., X, 2012, pp. 321-328.

comunica la Galați când vom începe lucrările, așa încât să fii în curent cu situația de la șantier.

În ceea ce privește a treia problemă, aceea a unui articol pentru „Dacia”, ea nu este deocamdată de actualitate. Vol. II/958 a fost predat la Editură dinainte de sfârșitul lunii martie, așa încât evident în acest volum nu se mai poate pune nimic. Pentru vol. III/1959, bănuiesc că materialele se vor primi în toamnă, dar până acum nu este nimic stabilit. Rămâne deci să te interesezi în toamnă și în orice caz este bine ca articolul să-l ai gata din timp, pentru orice eventualitate.

Până atunci, succes la săpături și multă sănătate dtale și familiei.

Cu cele mai bune salutări de la soția mea și de la mine.

(ss) Vladimir Dumitrescu

Academia R.P.R.

Institutul de Arheologie

București, Str. I.C. Frimu, 11

Nr. inv. 41592

IX

13.XI.1958

Tov. Ion Dragomir

Muzeograf principal Muzeul Galați

Responsabilul șantierului Bălteni

În vederea publicării rapoartelor preliminare asupra săpăturilor arheologice din campania 1958, vă aducem la cunoștință că raportul dvs. asupra activității șantierului *Bălteni*, trebuie depus cel mai târziu până la data de 1 februarie 1959.

Raportul nu poate depăși 10 pagini de mașină, în care se include și materialul ilustrativ, care trebuie dimensionat în așa fel încât să poată intra în acest total de pagini. Deoarece editura nu admite sub nici un motiv depășirea numărului de pagini inițial aprobate pentru vol. VII din „Materiale”, vom fi nevoiți să refuzăm orice raport care depășește numărul de pagini repartizate.

Director,

(ss) Em[il]Condurachi²⁴

Nr. inv. 41594

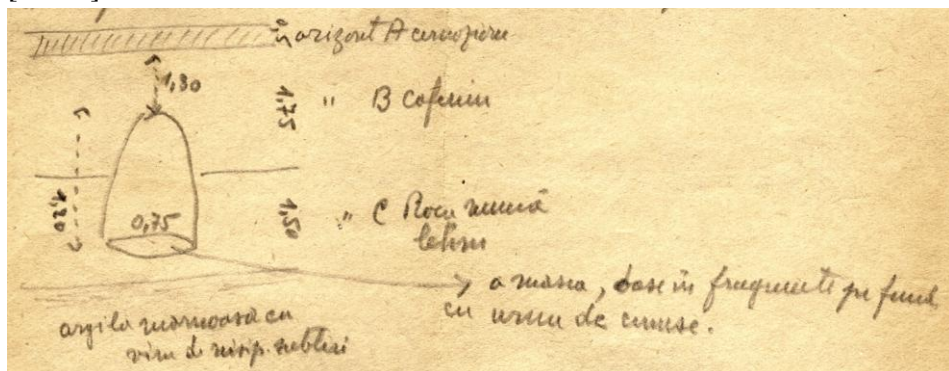
²⁴ Emil Condurachi (1912-1987), istoric, arheolog, numismat, cercetător științific, membru al Academiei Române, a cercetat și a adus contribuții deosebite la reconstituirea bogatei istorii a cetăților și așezărilor grecești și romano-bizantine din Dobrogea. Căsătorit cu Florica Moisil, fiica lui Constantin Moisil, marele istoric și întemeietorul numismaticii științifice și sora matematicianului Grigore C. Moisil, Emil Condurachi este tatăl lui Zoe Petre, remarcabil istoric și profesor universitar.

X

16.II.1959

Nota tov. ing. Nicolau Victor

- 1 Săpătură în mal lutos la punctul (pârâul Oarba²⁵)
 „Râpa Tochila, la circa 100 m nord de podul G.A.C.
 [Desen]

- 2 Vârf săgeată de fier, vârf de săgeată cremene alb Pe teren arabil „Dealul Gemenii”, la locuitorul Teodor Luca care a adunat pentru Muzeul „Cuza Vodă” din Galați
- Vârf de lance, culoarea lutului 20 cm, de cremene. Aflate la școală
- Cioburi de oale. la Muzeu
- 3 Măsele de carnivor cu patru colțuri. Soboreni
- Fosile de *Elephas Primigenius* (Femur). Idem
- La **Balintești**, raion Berești (gara Ghibărești)
- Măsele de carnivor și diferite fragmente de fosile la punctul „Gardul Târnei”, via de terasă a lui Vasilica Nicolae, în prunduri de terase fluviale.
- Cioburi de oale de la Cioinagi, la răsărit de sat și pe la 200 m depărtare de „Cimitirul Tracilor” (descoperit de Prof. Mircea Petrescu-Dîmbovița)
- Adresa mea:
- (ss) Ing. agr. Nicolau Victor
- G.A.C. „7 noiembrie”, Com. T. Vladimirescu.
- Nr. inv. 41595**

²⁵ Sorin Geacu, *Județul Galați. Dicționar de geografie fizică*, Editura CD Press, București, 2007, p.180, „Oarba, pârâu permanent, afluent pe dreapta al Horincii. Izvorăște din dealul Răzeși (1 km V de Cavadinesti), la 225m alt. Și se varsă în Horincea, la Rogojeni, la 11m alt. Are lungimea de 17 km. (orientat NV-SE)”.

XI

Univerzita Palackého v Olomouci

30 ianuarie 1960

Stimate tovarășe Dragomir,

Vă rog să-mi iertați întârzierea. Am căutat să-mi fac timp liber, pentru a face o copie mai bună a Dolichenului de la Carnuntum²⁶, însă sunt extrem de ocupat și cred că e mai bine să aveți cel puțin fotografia, pe care pot să v-o trimit acum. Fotografia din cartea lui Swoboda este firește mult mai bună și dacă aveți intenția s-o publicați, ar fi bine să vă faceți negativ după carte, ori să-mi scrieți și să vă fac o copie mai bună. Extrasul l-am primit la timp, la București. Cred că nu o să uitați a-mi trimite fotografia chiupului roman din muzeul Dvoastră.

Vă rog primiți, împreună cu tov. Sârbu, salutările mele

(ss) prof.univ.dr. Dinitr Krandalo

Olomouci, Legionarska 3, Cehoslovacia²⁷.

Nr. inv. 41596

XII

15 aprilie 1961

Sfatul Popular Regional Galați

Secțiunea Secretariat Ad-tiv

Nr. 10278, Doc. 1s

Tov. Dragomir Ion, muzeograf, Muzeul de Istorie Galați

Vă facem cunoscut că prin Decizia nr. 526 din 11 aprilie 1961, a Com[itetului] Ex[ecutiv] al Sfatului Popular Regional Galați, că ați fost numit ca membru al Consiliului Tehnico-Științific, de pe lângă Comitetul Executiv al Sfatului Popular al Regiunii Galați în problema de specialitatea dvs.

De asemenea vă comunicăm încheierea de la anexa nr.1 a acestei decizii:

„Membrii pe probleme își pot trimite înlocuitori competenți atunci când din cauza îndeplinirii altor sarcini nu pot participa la ședințele C.T.S.”.

Șeful Secțiunii,

Șt[efan] Spânache

Nr. inv. 41597

Șeful Serviciului,

Lungu Mihail

²⁶ Dolichenul de la Carnuntum, sec. al III-lea d.Hr., a fost descoperit în vechiul oraș roman Carnuntum (Petronell), aflat astăzi între Viena și Bratislava. Așezarea a devenit, sub împăratul Traian, cartierul general al *Legiunii a XIV Gemina*.

²⁷ Astăzi în Cehia.

XIII

Iași, 26.VI.1962

Stimate dle Dragomir,

Am întârziat cu promisiunile mele cam mult. A trebuit să termin comunicarea despre *Cultura cumanilor*, ceea ce mi-a răpit tot timpul.

Astăzi am citit cu atenție tot ce ați scris în legătură cu mormintele sarmatice de la Largu. De fapt, ceea ce mi-ați lăsat mie cuprinde numai prezentarea lor, urmând ca mai departe să vă ocupați de încadrarea lor culturală și cronologică.

Observațiile făcute de mine au fost notate direct pe text. Înainte de toate vă lipsește din text datele antropologice. Nu știu unde aveți materialele osteologice. Dacă este la Iași, la dra Necrasov sau Maria Cristescu²⁸ aş putea vorbi eu să vă pregătească toate datele necesare.

Vârsta și sexul trebuie indicate cu precizie acolo unde se poate. De asemenea, tipul antropologic este foarte necesar pentru concluzii, ca și tipul de deformare a craniului din mormântul 6. Totodată, oasele de animal trebuie determinate cu precizie.

Ar fi păcat să faceți prezentarea necropolei și să nu interpretați datele antropologice. Cereți-i chiar celei căreia i-ați încredințat pentru studiu oasele de la Largu să prezinte un mic studiu care să fie atașat ca anexă la lucrarea dvs., sau dacă este de proporții mai mari să fie publicat separat tot în „Arheologia Moldovei”, vol. III, împreună cu materialele de arheologie, așa cum s-a făcut de exemplu cu mormântul 1 de la Erbiceni, publicat în „Arheologia Moldovei”, vol. I.

Toate materialele, obiecte de metal și vase, ca și mărgelile să fie desenate, chiar dacă aveți și fotografii.

Observațiile mele, destul de puține, se referă mai mult la unele formulări care sunt mai acceptate astăzi. Le-am făcut cu creionul ca să le remarcați mai ușor. În măsura în care sunteți de acord cu ele, vor rămâne. Dacă veți găsi altele, mai potrivite, le veți schimba.

²⁸ Ana Țarcă, Maria Știrbu, *Dr. Maria Cristescu. 1929-2000*, în „Arheologia Moldovei”, XXIII-XXIV, 2000-2001, pp. 463-465, „bogată și unanim apreciată activitate științifică a îmbrăcat întreaga paletă a cercetărilor de antropologie (paleoantropologie, antropologie contemporană, cu toate aspectele ei: tipologie, biochimie antropologică, demografie, hematologie, fiziometrie, etc), dar domeniul de predilecție, în care, de altfel a și realizat o strălucită teză de doctorat, sub conducerea reputatului om de știință acad. Olga Necrasov, a fost auzologia, știință a creșterii și dezvoltării copiilor. Coordonator al Colectivului de Antropologie pe care l-a format și dezvoltat în timp (...), a reușit să-i imprime un caracter multi și interdisciplinar, astfel încât rezultatele cercetărilor abordate să poată servi ca o bogată sursă de informare pentru istorici, arheologi, medici, demografi, biologi etc., unele din ele fiind chiar preluate și incluse drept capitole în tratate de specialitate ”.

Am avut și câteva nedumeriri. Știam că săbiile scurte, cu două tăișuri au inelul de la capătul mânerului de formă rotundă. În text spuneți că aceste inele sunt ovale. Sunt într-adevăr ovale? Eu nu am la îndemână volumele de „Materiale” ca să văd fotografiile din rapoarte. Dacă săbiile de la Largu au inele ovale, ar fi o observație interesantă.

Alte câteva observații mărunte le-am făcut pe text. Vă trimit acum și volumul 60 din colecția „*Материалы и исследования по археологии СССР*”, pe care pot să vi-l las până la 1 august. Vă rog, mare atenție să nu se piardă. Este singurul exemplar la Iași. Fără el nu mă pot ocupa de sarmați.

Succes în muncă.

(ss) Ion Ioniță²⁹

Palatul Culturii, Muzeul de Istorie a Moldovei, Iași

Nr. inv. 41598

XIV

Iași, 4 iulie 1962

Stimate Dle Dragomir,

Folosesc prilejul pentru a vă scrie și în același timp a vă ruga câteva chestiuni.

Mi-a comunicat dl Gostar că recent în regiunea Galați s-a descoperit o metropolă de tip Cerneahov. M-ar interesa câteva date în legătură cu această necropolă. Până în toamnă nu cred să pot veni la Galați, de aceea, v-aș ruga, dacă aveți bunăvoință, să-mi comunicați și mie unele informații. Și pentru că dna Petrovici mi-a promis foarte mult că poate să mă servească cu unele schițe, vă rog să-i permiteți să schițeze ceva din materialele mai caracteristice, cărora d-stră să le faceți pe schiță o sumară descriere.

²⁹ Ioan Iațcu, *Profesorul Ion Ioniță la 75 de ani*, în „Arheologia Moldovei”, XXXIV, 2011, p.389, „Preocupările științifice pentru istoria și arheologia secolelor II-IV p.Chr. se concentrează asupra a trei teme: 1. Civilizația dacilor liberi (sec. II-IV p.Chr.); 2. Populațiile sarmatice (II-IV p.Chr.); 3. Cultura Sântana de Mureș-Cernjachov (III-IV p.Chr.). În cadrul acestor teme, atenția cercetătorului Ion Ioniță se focalizează asupra cronologiei, riturilor și ritualurilor de înmormântare, obiceiurilor de port, tipurilor de construcții, ceramicii și pieselor de import romane etc. Interpretările sale originale se opresc asupra unor categorii de obiecte, din care se remarcă fibulele și piesele de sticlărie”; Mircea Mamalaucă, *Ion Ioniță-profilul unui distins cercetător*, în „Acta Musei Tutovensis”, XII/2, 2016, p.11, „de-a lungul carierei a participat la cercetări arheologice în diferite situri arheologice: Văleni-Roman, Băiceni-Siliște, Miorcani, Iași-Nicolina, Pogorăști, Botoșani-Dealul Cărmidăriei, Siliște-Bârlad (...)”.

M-ar interesa raportul dintre numărul de incinerări și înhumați și unele detalii privind mormintele și inventarul lor. Totodată, vă rog să-i permiteți să facă unele schițe și pentru materialul sarmatic de la Largu pe care-l pregătiți acum pentru tipar.

Ceea ce v-am rugat acum este pentru documentarea personală. Acum v-aș cere permisiunea să reproduc într-o lucrare privind cultura Cerneahov *Vasele de la Cavadinești*, publicate în „Materiale”, VII, p. 159, fig. 7 și „Materiale”, VI, p. 465, fig. 9/1.

Dacă sunteți de acord cu acest lucru vă rog să dați dnei Petrovici vasele mai sus indicate pentru desen. Ași dori desene (pentru profil) și nu fotografie. În sfârșit, dacă aveți și alte materiale care considerați că mă pot interesa, comunicați-mi informații despre ele și vă voi rămâne îndatorat.

Cu deosebite mulțumiri

(ss) Ion Ioniță

PS. Cred că ați primit manuscrisul și lucrarea despre sarmați; le-am expediat săptămâna trecută prin poștă.

Nr. inv. 41599

XV

Iași, 6.III.1963

Stimate tov. Dragomir,

Încerc să mă țin de cuvânt, trimițându-vă încă odată volumul cu materialele sarmatice. Pentru moment mie nu-mi face trebuință, deoarece la acest capitol vom ajunge peste aproximativ două săptămâni. Așa că vă rog să căutați toate datele de care aveți nevoie până în jurul datei de 20 martie, ca până la 25 martie volumul să fie din nou la noi la Iași.

Tot acum vă trimit și un formular cu săpăturile din anul 1961 de la Pogorăști³⁰, în care sunt publicate, bineînțeles, numai parțial și patru morminte sarmatice.

Vă doresc spor la muncă.

(ss) Ion Ioniță

Nr. inv. 41601

³⁰ Ion Ioniță, *Recunoașteri arheologice în regiunea satelor Pogorăști și Răuseni (r. Botoșani, reg. Suceava)*, în „Arheologia Moldovei”, 1, 1961, p.296, „între anii 1955 și 1959 s-au desfășurat cercetări de suprafață la Pogorăști, pe terasa menie și majoră a Jijiei”. În perioada 1961-1962 Ion Ioniță a efectuat săpături sistematice, în același sit arheologic, în punctul *La Lutărie*.

XVI

București, 3.IX.63

Iubite tov. Dragomir,

Permite-mi să te supăr iarăși cu relieful *Cavalerilor Danubieni*³¹. Am ajuns cu lucrarea pe sfârșite și nici nu l-am inserat în serie ca descriere a figurilor și indice.

Te-aș ruga să-ți faci de drum pe la București ca să-l discutăm, ca dta să-l poți publica cât mai urgent. În orice caz, corpus-ul, deși va fi prezent toamna aceasta (sept.- oct.), apare cam după un an. Până la 9 sept. sunt plecat din București. Te aștept.

(ss) Prof. D[umitru]Tudor³²

București, Bdul Tolbuhin, 60

Nr. inv. 41602

XVII

05.09.1963

Tov. Director,

Vă informez că în com. Adam, satul Căuești³³ există o cetățuie veche, pe un deal lângă o pădure; se spune din bătrâni că ar fi un beci în care ar fi multe lucruri ascunse de turci; se cunoaște locul, sunt oase, oale vechi, rămășițe de hânburi. Trimiteți pe cineva să cerceteze la fața locului. Este în sat un bătrân, anume Grigore Dediu, care va lămuri cele auzite de la străbunii lui. Citind prin ziare văd multe descoperiri arheologice; e bine să luați măsuri și aici, căci după cum se prezintă locul, va fi ceva.

Vă așteptăm

T[răiască] R.P.R.

(ss) N. Gheorghe

Nr. inv. 41603

³¹ Ion T. Dragomir, *Cavalerii Danubieni din Castellum roman de la Tirighina-Bărboși*, în „Danubius”, IV, Muzeul de Istorie Galați, 1970, pp.123-129, „cu prilejul unei periegeze întreprinsă de către Ion Limbidis, în 1962, (fost restaurator la Muzeul de Istorie Galați), în incinta acestui castellum roman Tirighina-Bărboși, județul Galați, a găsit o placă de marmură pe care a donat-o apoi Muzeului de Istorie Galați”. Este vorba despre o „tăbliță votivă, dedicată zeităților războinice, realizată din marmură albă, este de forma unei aedicula (templu în miniatură), cu înălțimea de 0,160m, lățimea de 0,185m și grosimea de 0,020m, având colțul din stânga jos spart, iar chenarul știrbit, parțial, din vechime (nr. inv. 7846). Plăcuța votivă din castellum de la Tirighina-Bărboși, marchează punctul de maximă extindere estică a ariei de răspândire specifică cultului Cavalerilor danubieni, din bazinul Dunării.”

³² D.Tudor, *Corpus monumentorum religionis Equitum Danuviorum*, I, Leiden, E.J.Brill, 1969, pp.57-58, pl. LI(99), apud. Ion T. Dragomir, *Cavalerii Danubieni din Castellum roman de la Tirighina-Bărboși*, în „Danubius”, IV, Muzeul de Istorie Galați, 1970, p.123.

³³ Astăzi este în cadrul Comunei Drăgușeni.

XVIII

București, 6.IX.963

Dragă tov. Dragomir,

Scopul rândurilor de față este să te anunț că miercuri, 11 septembrie a.c., ora 9¹² voi veni la Galați împreună cu tov. prof. Gheorghe Ștefan³⁴ pentru a merge până la Dinogetia.

Cu acel prilej voi ține să ne abatem și pe la Muzeu ca să te vedem și să discutăm în legătură cu plecarea la *Ienisala*. De altfel, în acest sens, chiar astăzi s-a trimis adresă din partea Institutului nostru la Muzeul din Galați. Anticipând, îți comunic că eu am aranjat astfel:

Să rămân la Garvăn până sâmbăta viitoare (14.IX), când va sosi un autocamion de la București, cu care să iau lucrurile necesare pentru săpături. Duminică dimineață (15.IX.) să plecăm la Ienisala și a doua zi, luni, 16.IX., să începem săpătura, care va dura până sâmbătă, 28 septembrie a.c.

În acest caz, ar urma ca mata să fii prezent la Bisericuța Garvăn, sâmbătă, 15 septembrie, pentru a putea pleca împreună duminică la șantier. Despre asta vom mai discuta la întâlnire. De aceea, te-aș ruga ca să rămâi în acea zi la Galați, până la sosirea trenului de București, pentru a putea să stăm de vorbă.

Cu cele mai bune urări pentru mata și pentru familie.

(ss) I[on] Barnea³⁵

Institutul de Arheologie București, str. I.C.Frimu, 11.

Nr. inv. 41604

XIX

București, 26.IX.963

Dragă Jane,

M-am reîntors de câteva zile de pe șantier. Mi s-a comunicat la Muzeul din Mangalia că ai întrebat de mine. Mi-a părut rău că nu te-am putut vedea.

Monedele pe care mi le-ai lăsat au fost identificate. Tabelul cu toate datele îl trimit alăturat, urmând ca monedele să le ridici cu primul prilej pe care-l vei avea de a veni la București. Pentru aceste monede am primit și o scrisoare de la Gostar.

³⁴ Gheorghe Ștefan (1899-1980), istoric și arheolog, membru corespondent al Academiei Române (1952) și membru al Academiei de Științe Sociale și Politice din România (1970). În perioada 1939, 1949-1954 a coordonat colectivul de arheologi care a cercetat situl arheologic Dinogetia-Garvăn, județul Tulcea. De asemenea, în perioada interbelică a efectuat o cercetare arheologică și la Tirighina-Bărboși, jud. Galați.

Întrucât eu nu cunosc înțelegerea dintre voi, consider că este mai bine să-ți trimit numai ție tabelul și tu să-l anunți pe N.Gostar asupra identificărilor.

Cu stimă colegială,

(ss) C[onstantin] Preda³⁶

Nr. inv. 41605

XX

Tulcea, 1963, sept. 28

Dragă tov. prof. Barnea și

Dragă tov. prof. Dragomir

Azi am avut o triplă splendidă surpriză:

Prima: l-am întâlnit pe simpaticul salariat al Muzeului din Galați, pe care acum 12-13 ani în urmă îl alintam cu epitetul „Myki”;

Secundo și terțo: am ocazia de a vă scrie câteva rânduri și de a vă spune din toată inima că nu v-am uitat o clipă. V-am urmărit prin peregrinările Dvoastră arheologice prin toată țara (din studii arheologice, bineînțeles), din alte publicații, etc....

Ani în șir, în cadru oficial ori amical, nu am avut pentru D-voastră decât cuvinte de laudă, așa cum de altfel v-am cunoscut ca oameni de mare onoare și de fapte tot atât de mari. Regret că nu am ocazia de a fi lângă Dstră cel puțin o zi. Dar... nu cumva, trecând prin Tulcea, să nu veniți și pe la mine. Vă aștept cu toată dragostea. În orice caz – drumurile către Galați și București – pornind de la Enisala chiar duc... prin Tulcea!

Cu dragoste,

(ss) Gr[igore] Cuculi

Nr. inv. 41606

³⁵ I.Barnea (1913-2004), membru de onoare a Academiei Române, arheolog și istoric de artă bisericească.

³⁶ Gabriel Talmațchi, *Constantin Preda (1 noiembrie 1925-28 martie 2008)*, în „Pontica”, XLI, 2008, pp. 577-578, istoric, arheolog și numismat recunoscut, adevinit în anul 1983 președinte al Societății Numismatice Române, iar după 1990 șeful Cabinetului Numismatic al Academiei Române. De asemenea, a fost redactor șef la revistele „Dacia”, „Studii și Cercetări de Numismatică”, „Buletinul Societății Numismatice Române”, redactor responsabil-adjunct la „Thraco-Dacica”, dar și coordonator și autor la realizarea *Enciclopediei arheologiei și istoriei vechi a României*. O atenție deosebită a acordat-o descoperirilor arheologice din Dobrogea.

XXI

București, 28 octombrie 1963

Stimate tov. Dragomir,

Mi-a comunicat doctorul Manoliu, Secretarul general al Societății noastre de Istoria Medicinii, că a văzut de curând, cu prilejul unei vizite la Galați, piatra de mormânt a doctorului Mascellini. Eu am un studiu asupra acestui medic, cu multe date interesante. Știam ce a făcut el aici, la noi, în cele două capitale, la Târgoviște și București, ce a pățit la răscoala populară a seimenilor din 1659, cum a ajuns la Adrianopol medicul marelui vizir și apoi al sultanului. După care l-am pierdut din vedere; în nici un caz nu mi-aș fi putut închipui că a murit la... Galați!

Voi încerca să-mi dau seama în ce împrejurări, cu binevoitorul dvs. ajutor. De aceea vă scriu, rugându-vă a-mi trimite o copie de pe inscripția tombală, sau, dacă se poate, o bună fotografie. Neapărat că voi suporta eu cheltuielile. Studiul meu va fi comunicat în iarna aceasta la București; este gata și rămâne numai să fie programat.

N-ar fi exclus ca, dacă se rezolvă unele probleme ale familiei mele (boală, necazuri), care m-au întârziat și cu această scrisoare, să vin cu comunicarea la o ședință a filialei Galați.

Vă mulțumesc dinainte pentru concursul ce-mi veți da; contribuția dvs. va fi amintită, cu mulțumirile cuvenite în lucrarea mea.

Vă sunt îndatorat.

(ss) dr. Nicolae Vătămanu³⁷,

București, raion 16 Februarie, Str. Pictor Grigorescu, 2.

Nr. inv. 41607

³⁷ Nicolae Vătămanu (1897-1977), medic și istoric, a susținut comunicarea științifică în cadrul Societății de Istoria Medicinii, la data de 10 mai 1964, sub titlul „*Doctorul Giovanni Mascellini, fizic și secretar domnesc*”. Această comunicare a fost publicată în două lucrări ale lui Nicolae Vătămanu: *De la începuturile medicinei românești*, Editura Științifică, București, 1966, pp. 164-167, în care este reprodusă și imaginea pietrei de mormânt a lui Mascellini, dar după o fotografie din colecția Direcției Monumentelor Istorice. În a doua lucrare, *Voievozi și medici de curte*, Editura Enciclopedică Română, Colecția „Orizonturi”, nr. 29, București, 1972, pp. 150-165, N. Vătămanu completează și aduce unele corecții la textele publicate anterior.

XXII

București 20.XI. 1963

Stimate tov. Dragomir

Bănuiesc că nu ați primit scrisoarea mea de la 28 oct. 1963; vă rugam să binevoiți a-mi trimite textul și dacă se poate, fotografia pietrei de mormânt a doctorului Mascellini, care se găsește, așa cum m-a informat prietenul meu dr.V.Manoliu, în Muzeul dvs. Bineînțeles că voi suporta eu costul fotografierii. Serviciile colegiale pe care le aștept de la bunăvoința dvs. vor fi, după cum se obișnuiește, consemnate în lucrare.

Vă mulțumesc și vă rog să primiți cele mai bune salutări.

(ss) dr. [Nicolae] Vatamanu

Vice-președinte al Secției de Istoria Medicinii din Filiala București a U[niunii] S[ocietăților] de Ș[tiințe] M[edicale].

Nr. inv. 41608

XXIII

Iași, 26.II.1964

Dragă tov. Dragomir,

Iartă-mă te rog, că te deranjez cu o mică cerere la care m-am asociat cu tov. Petrescu [-Dîmbovița]. Pentru lucrarea noastră care intră pe curând la tipar, avem destul de mare nevoie de mici detalii informative asupra fibulei cu placă semicirculară, pe care ai adus-o la Iași astă toamnă. Fiind foarte importantă pentru susținerile noastre și asociindu-se cu altele ale noastre, vrem să amintim în lucrare punctul, localitatea în care a fost găsită, dacă e în mormânt, și sub ce titlu o publici, pentru a putea face o trimitere la lucrarea în care vei încadra-o.

Pe la noi, ca noutate, doar apariția peste câteva zile a „Arheologiei Moldovei”, nr. II-III. Fiind scoasă în număr limitat, îngrijește-te de ea din timp.

Astă vară neapărat vom încadra în cercetări pentru, o lucrare specială, **Brateșul**. Dacă vrei să colaborăm, prepară din timp o hartă de amănunt (eventual un plan agricol sau plan director) și cât mai multe date topice, căci regiunea este slab reprezentantă în ceea ce privește topicele, în toate publicațiile. Dacă poți căpăta și o hartă hidrologică de amănunt, și mai bine!

Multă sănătate și spor la lucru

(ss) N[icolae] Zaharia³⁸, Iași, B.dul Karl Marx, 50

Nr. inv. 41609

³⁸ Nicolae Zaharia (1899-1984), renumit profesor și arheolog, a făcut cercetări arheologice în județele Vaslui, Neamț, Iași și Botoșani.

XXIV

București, 3.III.1964

Dragă tov. Dragomir,

Ieri am avut o ședință a Consiliului Științific al Institutului, la care, pentru a doua oară, s-a pus problema întocmirii rapoartelor de săpături anuale. S-a pornit de la tendința generală de a nu se mai respecta dispoziția cu privire la întocmirea unor astfel de rapoarte, datorată faptului că nu mai există siguranța publicării lor. Unul și altul au zis: „*Publicați-le pe cele pe care le-am dat și după aceea vă vom da altele*”. Concluzia, și totodată hotărârea conducerii, a fost ca, indiferent dacă se vor publica sau nu, până *cel mai târziu 15 aprilie a.c.*, toți cei care au efectuat săpături în 1963, trebuie să predea rapoarte preliminare cu rezultatele acestora. Altfel nu li se va mai da aprobare pentru a săpa în 1964.

În ceea ce privește Enisala, eu voiam să întocmim un raport preliminar către sfârșitul semestrului I, deoarece aveam altceva de lucru și te știam și pe mata ocupat. Acum însă văd că lucrurile se precipită. De aceea te rog următorul lucru: pune să se spele întregul material din săpătura de anul trecut, de la Enisala, până pe la sfârșitul lui martie. Atunci, sau la începutul lui aprilie, eu sper să pot veni până la Galați pentru câteva zile și, pe loc, să întocmim un raport preliminar de cel mult 10 pagini, pe care să-l putem preda, chiar și fără ilustrații, pentru a ne achita de obligație.

Cu cele mai bune urări de sănătate și voie bună pentru mata și întreaga familie.

(ss) I[on] Barnea

Institutul de Arheologie București, str. I.C.Frimu, 11, r. 30 Decembrie.

Nr. inv. 41610

XXV

Iași, 14.03.964

Stimate Domnule Dragomir,

Unele cauze independente de mine m-au făcut să întârzii foarte mult cu scrisul și astfel, abia după multe luni să găsesc posibilitatea de a vă scrie. În acest interval de timp am fost pe șantiere neolitice, paleolitice și doar o săptămână am făcut un sondaj în perioada sclavagistă.

Cum am ajuns acasă, am căutat ceea ce vă promisesem, dar îmi dau seama că a trecut prea mult timp pentru a vă fi de vreun folos. Dacă totuși vreți să dați la o altă

revistă lucrarea, la informațiile deja cunoscute de dumneavoastră³⁹, am găsit în revista „Syria. Revue d'art oriental et d'archeologie et d'histoire orientale”, nr.1 din 1920, un exemplar identic cu al dumneavoastră, numai că este întreg⁴⁰. De asemenea îl avem pe Merlat⁴¹ la noi în bibliotecă.

În legătură cu fotografiile ce le așteptăm, am aflat abia la sosirea lui Giușcă la examenul de stat că nu mai e gălățean. Când o să vie pozele, vor fi binevenite.

Despre mine ce să vă spun? Am depășit stadiul de acomodare. Lucrez la un studiu mititel, am scris o notă pentru „Arheologia Moldovei”, IV și o recenzie pentru „SCIV”. De la „SCIV” n-am primit încă răspuns, așa că nu știu care-i situația. Probabil că și dumneavoastră în urmă cu ani ați simțit nevoia de a vedea mai repede vreo pagină în josul căreia să vă apară numele și înțelegeți nerăbdarea mea. Situația materială după buget. Distracțiile – cele oferite de Iași. Am mai rămas ceva colegi aici.

La Muzeu toată lumea e bine. În ceea ce vă privește nu erau mulțumiți că au trebuit să afle pe o cale indirectă despre tezaurul de bronzuri⁴².

Luni, 16.III. sosește la Iași prof. I.A. Richmond de la Oxford. Este specialist între altele în probleme de limes. Stă în țară vreo două săptămâni. În cursul săptămânii viitoare probabil va veni cu mașina la Galați, întovărășit de tov.prof. [Nicolae] Gostar⁴³.

³⁹ Este vorba despre studiul *Dolichenului de la Carnuntum*, pentru care I.T. Dragomir a corespondat și cu Dinitr Krandžalo (scrisoarea din 30 ianuarie 1960); vezi și I.T. Dragomir, *Un monument sculptural a lui Jupiter Dolichenus de la Cerna*, în „SCIV”, 4, tom.15, Editura Academiei R.P.R., 1964, pp. 535-541, descoperire întâmplătoare făcută de săteanul Tudorache Pavel din com Cerna, jud. Tulcea, în toamna anului 1959, la punctul „Mânjina”.

⁴⁰ Silviu Sanie face referire la Franz Cumont, *Groupe de marbre du zeus Dolichenos*, în „Syria. Revue d'art oriental et d'archeologie et d'histoire orientale”, Tom 1, 1920, pp. 183-189.

⁴¹ P. Merlat, *Répertoire des Inscriptions et Monuments figurés du Cult de Jupiter Dolichenus*, Paris, 1951; Idem, *Jupiter Dolichenus. Essai et de synthèse*, Paris, 1960.

⁴² Ion T. Dragomir, *Un nou depozit de obiecte de bronz descoperit în sudul Moldovei*, în „Danubius”, I, Muzeul Regional de Istorie Galați, 1967, pp. 89-105. Descoperirea, întâmplătoare, a fost făcută „în primăvara anului 1963, cu prilejul unor lucrări de terasare, întreprinse în comuna Băleni, (județul Galați), la punctul numit Rădiu, depozitul de bronzuri cuprinzând 269 de piese, deosebit de variate, în greutate de aproape 4 kg. aparținând culturii Noua”.

⁴³ Ion Ioniță, *Nicolae Gostar* (1922-1978), în „Arheologia Moldovei”, IX, 1980, pp.149-150, „epigrafist, arheolog și un foarte bun cunoscător al textelor literare antice, a reluat săpăturile făcute de V.Pârvan și apoi de Gh.Ștefan la Barboși, aducând contribuții de o valoare unanim recunoscută cu privire la prezența romană în sudul Moldovei”; a făcut parte din primul colectiv de arheologi care a reluat, după război, săpăturile arheologice în cetățile și așezările vechi și străvechi din România.

Vă rugăm (respectiv tov.prof.Gostar) să pregătiți ca să poată vedea materialul de la Barboși. I.A.Richmond este un om în vârstă (a debutat prin 1926), a fost directorul Școlii engleze din Roma, pe când era acad. Em. Condurachi elev al *Școlii Române* din Roma. Acad. Condurachi a cerut să i se dea toată atenția. Cred că n-o să stea mai mult de o zi la Galați; vizită la Barboși pe limes etc.

În general, cam atât. Scuzați stilul prolix ca și marea întârziere. Vă rog, transmite-ți-i doamnei sărutări de mâini și multă sănătate, la fel cele mai bune urări lui „Țiufuliți”.

Nu știu dacă voi avea loc în mașină pentru a veni la Galați.

Închei salutându-vă cu sinceră stimă,

(ss) Sanie Silviu,

Adresa mea: Sanie Silviu, str. Ștefan Gheorghiu 5, Iași Sau la cea de la Muzeu.

Nr. inv. 41611

XXVI

6 aprilie 1964

Stimate tov. Dragomir,

Profit de venirea tov.și colegului meu I.Barnea la Galați, pentru a te ruga să încunoștiințezi desenatorul Muzeului să-mi facă un desen, 1/1, după fluierul de os aflător în Muzeul din Galați.

Desenul îmi este necesar pentru studiu și publicație.

Cu vii mulțumiri,

(ss) Bucur Mitrea⁴⁴

NB. Ți-aș rămâne mult îndatorat dacă aș avea și indicațiile provenienței. Este col[ecția] Pașa, dar locul de descoperire?

B.M.

Nr. inv. 41612

XXVII

București, 12.VI.1964

Dragă Domnule Dragomir,

Nu știu dacă între timp ai mai fost prin București, dar, după cum îți spuneam, eu m-am internat pentru analize și un examen mai riguros la Institutul de Medicină internă al Academiei (la Colentina), unde au ajuns la concluzia aș fi avut un „chist

⁴⁴ Bucur Mitrea (1909-1995), arheolog și numismat al lumii *antice și bizantine*, cercetând în special siturile arheologice din primul mileniu creștin.

hidatic” la ficat. Cu acest diagnostic m-au trimis pentru operație la Clinica de Chirurgie de la Spitalul „Carol Davila”. La 11 mai prof. Făgărășanu m-a operat și a văzut că n-am nici un „chist” ci un „hemangiom”, adică un fel de varice sau de pungă cu sânge, pe lobul stâng al ficatului, care nu trebuie operată, fiind, probabil, ceva congenital, ce nu supără. De la 27 mai mi-am reluat serviciul, iar acum mă simt foarte bine. De altfel, înăuntru nu mi s-a făcut nicio operație. Totul a fost până s-a închis rana și s-a vindecat tăietura.

Dar, nu despre asta voiam să-ți scriu acum, ci în legătură cu Enisala. Desigur că am bătut la mașină și am predat raportul pe 1963. Îți păstrez un exemplar, pe care, la întâlnire, ți-l voi da⁴⁵. În ultimul timp mă preocupă chestiunea ridicării topografice și a releveului cetății, care trebuie făcute în orice caz anul acesta, și anume, cel mai nimerit în sept. când vom fi noi acolo.

Întâmplător, am deschis gura față de arhit. Dinu Teodorescu, care mi-a dat să înțeleg că dacă îi plătim, se înțelege cu ing. Comănescu și, împreună, vor face ambele operații. N-am discutat cu el în amănunt cât și ce fel. Voi căuta să-l întâlnesc și pe Comănescu și să văd ce spune.

Deocamdată, te-aș ruga să te interesezi la autoritățile de care depinde Muzeul de Istorie din Galați și spunându-le deschis, să vezi dacă există posibilitatea de a ți se pune la dispoziție 2.000-2.500 lei, în scopul arătat; planurile originale urmând să fie depuse ca justificare.

Oricum, când vii pe la București, aș vrea să stăm împreună de vorbă cu ambii (Teodorescu și Comănescu) pentru a stabili de pe acum ce să facem în septembrie viitor.

Cu cele mai bune urări!

(ss) I[on] Barnea

Institutul de Arheologie București, Str.I.C. Frimu, 11, r. 30 Decembrie

Nr. inv. 41613

XXVIII

Universitatea București, Prorectoratul științific

Nr.25353

16 nov. 1964

Către,

Tov. Ion Dragomir

Directorul Muzeului Regional Galați

Vă facem cunoscut ca în ziua de 18 decembrie 1964, orele 12, în amfiteatrul „D. Onciul” al Facultății de Istorie din București, str. Edgar Quinet 7, va

⁴⁵ Ion T. Dragomir, *Cetatea medievală de la Enisala. Unelte, arme și obiecte de podoabă*, în „Danubius”, vol. VI-VII, Muzeul de Istorie Galați, 1972-1973, pp. 29-45.

avea loc susținerea publică a disertației de candidat în științe istorice a tov. Georgescu Florian, cu tema:

Dezvoltarea edilitar-urbanistică a orașului București în epoca Regulamentară și a Revoluției de la 1848.

În conformitate cu Regulamentul de organizare și îndrumare a aspiranturii al Ministerului Învățământului, vă trimitem autoreferatul disertației, cu rugămintea de a comunica în scris observațiile dvs. pe adresa: B-dul 6 Martie nr. 64, Universitatea București, prorectoratul științific și a participa, la discutarea publică a disertației.

PRORECTOR,

SECRETAR,

s.s. indescifrabil

Nr. inv. 41614

XXIX

24.IV.1965

Tov. Director,

Citind un articol din ziarul „Viața Nouă”, de pe data de 10.IV.65, se vorbea despre unele săpături și descoperiri executate de către colectivul Dumneavoastră că sunt foarte interesante. Țin să vă anunț că la mine, în satul Brătulești⁴⁶, com. Blânzi, raionul Tecuci, mi-a povestit taică-meu că s-ar afla într-un beci, bani de aur, de care să povestea că ar fi fost descoperit de un boier Negrea⁴⁷, care era aici, executând unele săpături cu oamenii [din sat]; și se spune că nu a luat banii, că i-a cerut un suflet de om. A mai fost săpat și de un alt om și tot la fel a spus că beciul [avea o ușă] de fier, având un lacăt la greutate de 5 kg. Acest om a fost apucat în viață, când taică-meu avea 25 de ani. Locul se mai vede și acum, și toți bătrânii spun că acesta este adevărul. Aș dori să vă fiu de folos, dacă doriți să cunoașteți locul.

(ss) Irova Mărgărint

Trăiască lupta pentru pace

Către tov. profesor Ioan T. Dragomir, Directorul „Muzeului de Istorie Galați”

Nr. inv. 41616

⁴⁶ Paul Păltănea, *Toponimie gălățeană. Numele comunelor și orașelor. Istoria acestor locuri*, în „Viața liberă”, X, nr. 3054, 10 decembrie 1999, p. 7, satul Brătulești, comuna Corod, „este atestat la 15 septembrie 1601, când se numea Păpeni. Primul nume al satului este de la apelativul popă, preot. Cel de-al doilea nume, Brătulești, s-a alcătuit de la antroponimul Bratu, de influență slavă, frate, folosit încă de la sfârșitul secolului XIV”.

⁴⁷ Posibil Costache Negri.

XXX

Roman, 5 mai 1965

Domnule Dragomir,

După minunata lună de întâlnire cu sora mai mică a arheologiei – etnografia – mă găsesc acum din nou la Roman. În prezent, împreună cu Ursachi ne gândim la redeschiderea șantierului de la Brad⁴⁸ (Tamasidava⁴⁹ sec. II î.e.n. – sec. II e.n.), poate chiar de la 20 mai. În prezent pregătesc, într-un trunchi masiv, o interpretare a lui Călinescu.

Toate acestea sunt lucruri de perspectivă apropiată. Un alt lucru care aş vrea să se înfăptuiască, tot într-un viitor apropiat, este transferarea mea la Galați. Vă reamintesc și insist în această privință, nu numai ca să fiți ctitorul unei noi secții (etnografice) a Muzeului din Galați, dar și a unei noi case, bine înțelese, dacă veți obține două locuri pe schemă.

Cu alte cuvinte, trecerea mea la stadiul domestic al căsniciei este condiționată și de locul care îmi oferă posibilități mai favorabile. La Galați, de exemplu, pentru mine nu ar fi o problemă imediată locuința, fiindcă am rude acolo. Însă condiția cea mai importantă stă în mâna D-voastră: două transferuri – de la Roman și Mediaș.

S-ar putea să aveți unele impedimente, momentan, în realizarea acestui obiectiv etnografic, ca spațiu, mobilier etc. Dar pregătirea condițiilor, ca adunarea materialului și concepția de organizare, trebuie făcute în prealabil. Sper că, lărgind schema, și torentul altor realizări să fie apoi mai mare.

Dacă vom deschide șantierul de la Brad, poate ne faceți o vizită, pentru a urmări probleme legate de cele pe care le aveți și d-voastră în atenție. Așezarea noastră este aidoma cu Poiana⁵⁰.

Eu aş dori un răspuns, fiindcă sunt într-un clocot sufletesc, cât mai curând în legătura cu perspectiva venirii mele în Țara de Jos.

Cu stimă,

(ss) M[ihalache] Brudiu⁵¹

⁴⁸ Vasile Ursachi a identificat pe teritoriul satului Brad, comuna Negri, județul Bacău, așezarea geto-dacică *Zargidava*, menționată în *Geografia* lui Ptolemeu.

⁴⁹ Silvia Iacobescu, *Viorel Căpitanu*, în „Carpica”, XXXVI, p.226, arheologul Viorel Căpitanu a descoperit în „*cetate dacică de la Răcățanu o **davă** identificată cu Tamasidava, menționată și în harta geografului grec lui Ptolemeu*”.

⁵⁰ Piroboridava, așezare geto-dacică, pe teritoriul comunei Poiana, județul Galați, menționată în *Geografia* lui Ptolemeu. A fost cercetată de Radu Vulpe, Ecaterina Vulpe, Nicu Mircea etc.

⁵¹ Mihalache Brudiu, istoric, muzeograf, arheolog, cercetător științific, profesor universitar la Facultatea de Istorie a Universității „Dunărea de Jos” din Galați, și-a început activitatea de

Roman, Str. Cuza Vodă nr. 33
Muzeul de Istorie Roman
Nr. inv. 41617

XXXI

Roman, 23 mai 1965

Dragă Domnule Dragomir,

Pe la începutul acestei luni v-am trimis o scrisoare, în care vă împărtășeam dorința de a veni la Muzeul din Galați. Tot acolo arătam și motivul care mă determină să fac acest lucru. Acum din nou vreau să vă informez că sunt hotărât să plec din Regiunea Bacău pentru faptul că vreau să mă apropiu de ai mei și să-mi întemeiez și eu o familie, deoarece îmi ajunge nomadismul atâtor ani trecuți. În privința transferării mele la Galați, vă asigur că nu veți avea nici o neplăcere, întrucât nimeni nu are dreptul să dispună de destinul meu⁵². Desigur, colegii mei de aici vor regreta și tot atât de mult voi regreta și eu, dar trebuie să-mi împlinesc și eu un rost în viață. Eu sunt convins că între mine și colegii din Regiunea Bacău vor rămâne relații foarte strânse, dezinteresate ca și până acum, bazate pe aceeași emulație curată. Sper în acest lucru fiindcă le cunosc înțelepciunea lor și năzuințele. Totul însă depinde de d-voastră.

Deși la București ne-am înțeles principial în această privință, aș vrea acum să-mi comunicați ceva despre aspectul practic al problemei. Când considerați că ar fi posibil? Mie îmi este indiferent la ce va trebui să pun umărul când voi veni la Galați. Important este pentru mine ca să nu pierd contactul cu terenul. Aș dori, dacă îmi este îngăduit, să fac acest lucru, să fiu pus în cunoștință de realitățile privind venirea mea la Galați cât mai curând.

muzeograf la Muzeul de Istorie a Moldovei din Iași, apoi, după perioada de detenție politică (aproape 6 ani), este angajat muzeograf (1963-1965) la Muzeul de Istorie din Roman, al cărui director era Vasile Ursachi; prin transfer, continuă munca de cercetarea științifică la Muzeul Regional de Istorie din Galați. După anul 1990 a fost ales decan al Facultății de Istorie din Galați. În anul 1974 obține titlul de doctor în istorie cu teza de doctorat „*Paleoliticul superior și epipaleoliticul din Moldova*”, publicată în același an. Vasile Ursachi, *Profesor universitar dr. Mihalache Brudiu-Octogenar*, în „Danubius”, XXXIII, 2015, p. 13, „*este singurul arheolog care a cartat peste 430 de tumuli, parte din ei descoperiți și cercetați de el*”

⁵² Referiri la anii de detenție politică de care a avut parte prof. Mihalache Brudiu.

Noi de la 1 iunie vom începe *Bradul*. Am amânat două săptămâni din anumite motive locale. Dumneavoastră când începeți șantierul de la *Lunca*?⁵³

Cu cel mai ales respect,

(ss) M[ihalache] Brudiu

Roman, Str. Cuza Vodă nr. 33

Muzeul de Istorie Roman

Nr. inv. 41618

XXXII

4.VI/965

Tovarășe Director,

Subsemnatul, ing. Rosenblum Paul, domiciliat în Buhuși, str. Colonia Fabricii, bl. 2, vă ofer spre vânzare următoarele:

1.Două panoplii cu următoarele caracteristici: dimensiuni 1,40x0,70 m, rama sculptată

cu lemn dintr-o singură bucată; fiecare panoplie este realizat din bronz, lucrată manual dintr-o singură bucată reprezentând:

a.una, unelte de câmp, compas, echer, spice grâu etc. simbolizând pacea și munca constructivă, în mijlocul acesteia având în basorelief capul zeiței păcii, iar

b.a doua, reprezentând arme de luptă, scuturi, lăncii etc., simbolizează războiul, toate fiind așezate în jurul unei [cămăși de] zale, în dreptul capului având un coif de luptă. Ambele panoplii provin de la prințul Cantacuzino.

2.O măsuță orientală cu următoarele caracteristici: picioare din lemn care se pliază în jurul unui ax central, deasupra lor având o tăblie rotundă de aprox. 0,80 m diametrul, din alamă, care este gravată cu desene în stil egiptean, garnitură având trei piese de fumat.

3.O statueta de cca 0,80 m înălțime, lucrată în metal, reprezentând o grădinăreasă care este pe o măsuță suport.

Trăiască lupta pentru pace!

(ss) Rosenblum Paul

Nr. inv. 41619

⁵³ I.T.Dragomir, *Necropola birituală Sântana de Mureș-Cerneahov (sec. III-IV e.n.), de la Lunca, regiunea de sud a Moldovei*, în „Danubius”, XIX, Muzeul de Istorie Galați, 2001, p. 7, „săpăturile de salvare de la Lunca (comuna Jorăști, județul Galați) au fost eșalonate în trei campanii arheologice, planificate din doi în doi ani, începând din anul 1963, între 15 octombrie-15 noiembrie; în 1965, între 3-24 iulie și în 1967, între 16-30 august”.

XXXIII

Iași, 13.X.1965

Dragă tovarășe Dragomir,

Scuză-mă te rog că nu am putut lua parte la săpăturile de la Bărboși. Tocmai în luna septembrie soția mea a fost rău bolnavă, operată și de două ori internată la spital, așa încât am fost nevoit să tot amân, ca până la urmă să fie prea târziu și să nu mai pot pleca. Eu te rog, dacă ești bun, fă-mi o notă informativă despre rezultatele obținute. În cursul lunii decembrie a.c. voi veni și eu la Galați, pentru câteva zile și atunci o să discutăm în detaliu.

Multă sănătate, succes și urări de bine

(ss) N[icolae] Gostar

Nr. inv. 41620

XXXIV

București, 9.II.1966

Dragă tovarășe Dragomir,

Ai arătat în comunicarea matală de la Sesiunea Bibliotecii gălățene că prima donație de monede a lui V.A. Urechea către Academie a avut loc în 1869.

Am controlat în „Analele Academiei” pe 1869 știrea aceasta și nu am reușit s-o găsesc!

Întrucât faptul în sine ne interesează foarte mult, pentru precizarea începuturilor colecției care avea să constituie Cabinetul numismatic de mai târziu, te rog mult să-mi comunici de unde ai luat această informație, spre a cerceta și în „Analele” noastre evenimentul atât de însemnat.

Mulțumindu-ți în toată munca, te rog să primești salutări prietenești de la

(ss) Octavian Iliescu⁵⁴

Nr. inv. 41621

⁵⁴ Octavian Iliescu (1919-2009), numismat și istoric, de talia lui Dimitrie A. Sturdza, Constantin Moisil și Nicolae Docan, a avut o contribuție importantă în domeniul numismatice medievale românești. De profesie avocat, s-a dedicat cercetării numismatice românești, devenind membru al Societății Numismatice Române (1938), cercetător la Institutul de Istorie al Academiei Române (1951-1954), șef al Cabinetului Numismatic din

XXXV

1.III.1966

Mult stimate tov. prof. Dragomir,

Am primit adresa dvs. 3572/25.II.66, prin care îmi solicitați o nouă ofertă pentru obiectele ce vi le-am oferit anul trecut și „*datorită unor împrejurări independente*” de voința dvs. nu ați putut răspunde.

Sunt vechi muzeograf, am organizat, ca cercetător principal, Muzeul de Istorie al Academiei R.S.R.-Filiala Iași; cunosc problema achizițiilor, cunosc toate dispozițiunile actuale și știu că toată problema se învâрте în jurul fondurilor.

Probabil că scrisoarea dvs. se întemeiază pe permisiunea ce-o aveți de alocarea fondurilor la sfârșitul acestui trimestru (I/66) și, de posibilitatea de a cuprinde în sumă și piesa ce v-o ofer.

Iată, vă fac oferta și o anexez la declarația de expertiză a fotoliului lui Al. I. Cuza Vodă, făcută de forul cel mai competente de a-l identifica: Muzeul Unirii din Iași. Îmi permit însă să vă atrag atenția – după cum în trecut v-am informat verbal, prin tov. dr. N. Dabija – că *Muzeul Unirii*, nedispunând de fonduri, mă ține în șah de trei ani, sperând ca la alocarea fondurilor să cumpere acest fotoliu. Cu greu am obținut alăturata declarație – expertiză.

Așa fiind, dacă dvs. veți lua contact cu acest Muzeu, vi se vor pune bețe-n roate pentru această achiziție, încât este bine ca la Iași să luați contact cu mine și orice control de identificare să binevoiți a-l face cu mine și în tovărășia mea.

De aceea, vă rog a-mi telegrafia când veți sosi dvs. sau delegatul dvs. pentru a vedea și a-i face documentația necesară. Scaune mai mici, care n-au aparținut lui Cuza Vodă, au fost achiziționate acum 6 -7 ani cu 10.000 lei, încât suma de 5.000 lei, pe care o solicit acum, este absolut infimă.

Cu respectuoase salutări tovarășești, rămân în așteptarea răspunsului dv.

Adresa:

(ss) prof. Gh. Băileanu⁵⁵,

Str. Kogălniceanu 9, Căminul medicinei, Iași

Nr. inv. 41622

cadru Bibliotecii Academiei Române (1954-1978) și cercetător principal la Muzeul Național de Istorie a României (1978-1982).

⁵⁵ Gheorghe Băileanu (1901-1975), doctor în drept (1926), funcționând, din același an, ca asistent la Facultatea de Drept din Iași. Avocat, a făcut parte din administrația Epitropiei „Sf. Spiridon” din Iași, al cărei director general va deveni (1935-1938). În 1938 este judecat pentru tendință de organizare „bolșevică” a Epitropiei, pentru ca în anul 1951 să fie dus în fața instanței și acuzat de colaborare cu vechiul regim; a fost îndepărtat din învățământ. După „reabilitare” a devenit muzeograf, contribuind la întemeierea „Muzeului de Istorie Clinică Medicală” și a „Muzeului de Istorie al Moldovei”. De asemenea, a fost și custode onorific al „Casei memoriale Mihail Kogălniceanu” din Iași. A publicat, în multe periodice, amintiri, portrete literare și articole de istorie.

XXXVI

4.III.1966

Mult stimate tov. profesor Dragomir,

Ca urmare la telegrama dvs., vă trimit aici, alăturat fotografia fotoliului lui Al. I. Cuza Vodă, proprietatea mea. Este o piesă mare, de efect într-un muzeu și în perfectă stare. Fotoliul avea *piele grenă-roș*, dar timpul și oamenii au distrus o parte din ea (s.n.) încât eu voi îngriji de această tapițerie ca să fie perfectă, imediat ce voi încasa banii de la dvs.⁵⁶.

Monograma A.I.C. este sculptată în lemn; exact aceeași monogramă se găsește pe servieta de *uz oficial* a lui Cuza Vodă. Buaseria este sculptată cu aceleași motive ornamentale și stil ca dulapurile-bibliotecă și bufetele lui Al. I. Cuza Vodă.

În ceea ce privește oferta, dacă socotiți că aş trebui să pun o sumă mai mare, pentru ca eventual comisia dvs. de achiziții să aibă – după obicei – de unde scădea, eu sunt gata s-o fac, căci suma cu care dau fotoliul este de 5.000 lei în cap. Celelalte sume ce mi-au fost oferite sub acest preț, le-am refuzat.

Vă rog, după primirea fotografiei să-mi comunicați cât mai iute rezultatul dvs., dacă mai e nevoie să-l vedeți la fața locului sau nu și dacă plata se poate face în decursul lunii martie curent, ceea ce aş dori întru definitivarea chestiunii. O dată primiți banii, eu vi-l pot expedia și prin poșta C.F.R.

Vă mai pot oferi un iușchiuzarlâc⁵⁷ de grămătic, sec. XVIII, cu 1.500 lei și o carte din biblioteca lui Cuza Vodă cu monograma sa. Știam la București o besactea⁵⁸ cu monograma Elenei Doamna.

Ambele aceste piese, ca și fotoliul au aceeași proveniență: *Ruginoasa*.

Primiți, vă rog stimate tov. director Dragomir profundul meu respect
tovărășesc.

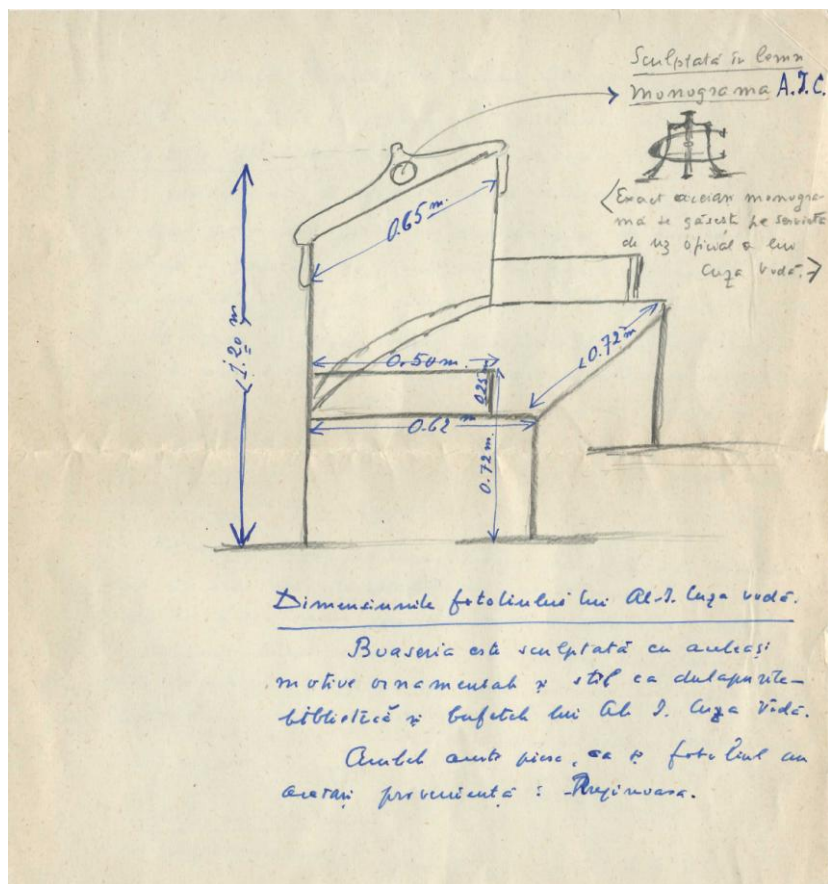
(ss) prof. Gh. Băileanu

Str. M. Kogălniceanu 9, Iași

⁵⁶ Fotoliul a fost achiziționat de „Muzeul de Istorie Galați”, înregistrat sub nr. 7000/19 mai 1966, și se află astăzi în expoziția de baza. Tapițeria originală din „*piele grenă-roș*” a fost înlocuită cu țesătură din fir de mătase *grenă-roș*.

⁵⁷ Iușkiuzarlâc = șiretenie, dibăcie.

⁵⁸ Besactea = cutioară din lemn, ornamentată, folosită pentru păstrarea bijuteriilor, tutun, sau obiecte de cusut.

Nr. inv. 41623

XXXVII

Bacău, 14 mai 1966

În primăvara anului 1951, locuitorul Benciu Ștefan din comuna Răcoasa, r. Panciu, scoțând rădăcina unui piersic uscat din grădina sa, a descoperit un tezaur de monede dacice în număr de 170 de piese. Monedele se aflau depuse într-o oală de lut ars, cu pereții groși, de culoare neagră-cenușie. Vasul fiind în stare fragmentară nu a fost salvat (informații primite de la Benciu Ștefan și Benciu Vasile, fiul descoperitorului).

Sus-numiții locuiesc actualmente în orașul Bacău, str. Prelungirea Militari. De un real folos au fost informațiile pe care le-am primit, atât din partea

tov. Căpitanu Viorel, șef secție la „Muzeului Regional de Istorie” Bacău, cât și a inv. Adam Gheorghe, cărora le mulțumim și pe această cale).

Din numărul celor 170 piese, 105 bucăți au intrat în colecțiile „Muzeului Regional de Istorie” Galați⁵⁹ (prin donația făcută de către Benciu Ștefan și fiul său Benciu Vasile)⁶⁰, 10 în colecțiile „Muzeului Regional de Istorie” Bacău, una se află în posesia învățătorului Adam Gheorghe din Bacău, ruda descoperitorului, iar restul de 55 au fost donate sau au fost pierdute. Din informațiile descoperitorului rezultă că în interiorul vasului s-au găsit și două mici lingouri, care de asemenea s-au pierdut.

Inf. tov. Căpitanu Viorel⁶¹,
șef secție „Muzeul Regional de Istorie” Bacău
și a tov. Adam Gheorghe din Bacău

Tezaur monetar de la Răcoasa, r. Panciu, monede de tip Inotești-Buzău⁶²
(Descrierea celor 9 monede existente în colecțiile „Muzeului Regional de Istorie” Bacău).

1. Av[ers]: Capul lui Zeus spre dreapta, f. mult stilizat, redat printr-o combinație de linii și globule. Nasul și fruntea din două linii în relief, părul din șase linii oblice paralele și o rozetă din șapte globule, una centrală. Fața din două ovale: unul mult alungit și două linii unite în unghi ascuțit. Ochiul și buzele înfățișate printr-o globulă
Re[vers]: Cal la trap spre dreapta, f. mult barbarizat. Deasupra \overline{M} , iar sub cal o pasăre, și un triunghi, împrejur cerc perlat.
2. Av[ers]: Idem ca precedenta, dar liniile părului cu poziții diferite.
Re[vers]: Idem, dar calul cu altă înfățișare. Litera **M** mai mare, pasărea sub triunghi, iar sub botul calului un alt triunghi

⁵⁹ Constantin Preda, I.T. Dragomir, *Tezaurul de la Rocoasa (jud. Vrancea) și unele considerații asupra monedelor getice de tip Inotești*, în „Studii și Cercetări Numismatice”, vol. VI, Editura Acad. R.S.R., București, 1975, pp. 27-39.

⁶⁰ Donația făcută Muzeului Regional de Istorie Galați a intrat în colecția de numismatică la data de 20 noiembrie 1967, cu nr. inv. 7286; cele 105 monede au fost clasate la categoria „Tezaur” cu nr. 2573/6 octombrie 2010.

⁶¹ Viorel Căpitanu, arheolog și istoric, director al Complexului Muzeal „Iulian Antonescu” Bacău (1971-1973 și 1990-1998).

⁶² Constantin Preda, I.T. Dragomir, *art.cit.*, p. 29, „numele provine de la primul tezaur cu astfel de monede, descoperit în 1914, în localitatea cu același nume”; vezi și G. Severeanu, *Le trésor monétaire d’Inotești département de Buzău*, în „Buletinul Societății Numismatice Române”, anul XXI, nr. 57-58, ianuarie-iunie, 1926, pp. 7-10.

3. Av[ers]: Idem cu nr.1, dar liniile părului mai distanțate și globulele rozetei altfel dispuse. Cele două liniuțe ce leagă fruntea de ovalul lung al feței lipsesc.

Re[vers]: Calul formă diferită, iar sub cal litera **N**.

4. Av[ers]: Idem cu nr. 3.

Re[vers]: Calul ușor diferit, **M** și **N** ceva mai mari.

5. Av[ers]: Idem cu nr. 4.

Re[vers]: Idem cu precedenta, dar capul calului mai lung și litera **M** lipsă.

6. Av[ers]: Idem cu nr. 1, dar rozeta, ochiul și buzele din globule mai mici.

Re[vers]: Idem cu nr. 1. Capul calului ușor diferit, deasupra 3 globule așezate în triunghi, iar dedesubt un triunghi.

7. Av[ers]: Idem cu nr. 6, dar ovalele feței ușor diferite.

Re[vers]: Forma calului diferită, capul în formă de oval. Cele trei globule de deasupra mai aproape între ele, iar triunghiul dedesubt cu vârful în jos.

8. Av[ers]: Idem cu precedenta, dar liniile părului diferite ca poziție.

Re[vers]: Idem ca precedenta, capul calului mai prelung și picioarele mai subțiri. Deasupra nu se mai vede nimic, iar dedesubt triunghiul abia vizibil.

9. Av[ers]: Idem ca nr. 1, dar liniile părului sânt ușor distanțate și în stânga rozetei două linii unite în unghi ascuțit.

Re[vers]: Idem cu nr. 8, calul diferit, redat și dedesubt un **M** cu bară întors.

Nr. inv. 41625

XXXVIII

București, 17 noiembrie 1966

Academia R. S. R.
Centrul de Cercetări Antropologice
Direcția Științifică
Serviciul Administrativ
Bd. Dr. Petru Groza nr. 8

Stimate Domnule Dragomir,

Odată cu scheletele umane de la *Lunca* au fost aduse la Centrul de antropologie și ofrandele animale din câteva morminte și anume: **M.2**, 5, 7, 12, 20, 23, 30. Este foarte probabil că nu știți, dar eu, lucrând în acest institut, mă ocup de osemintele de animale din așezări și necropole. După câte mi-a spus dr.Plopșor, la *Lunca* este vorba de un cimitir aparținând culturii *Sântana - Cerneahov*. Deoarece, în momentul de față redactez un articol despre ofrandele animale de la *Târgșor*,

Spanțov, Olteni, vă cer încuviințarea dv. – în calitate de părinte-descoperitor – de a folosi și materialele de la *Lunca*. Dacă aveți cea mai mică reticență, indiferent de ce natură ar fi ea, vă rog să mi-o spuneți fără înconjur – nu sunt omul care să se supere.

Nu am găsit nici în „SCIV”, nici în „Dacia” vreun articol al dv. despre aceste descoperiri. Tot de la dr. Plopșor știu că ați ținut o comunicare la sesiunea Muzeelor, dar publicațiile acestei sesiuni nu au apărut încă⁶³. De aceea, în cazul când nu vedeți vreun inconvenient în prelucrarea de către mine a acestor ofrande, v-aș ruga să aveți amabilitatea de a-mi comunica dacă mormintele în chestiune sunt cerniahovene sau, eventual, fie mai timpurii, fie mai târzii.

Profit de această ocazie pentru a vă comunica despre unele materiale care s-au găsit printre schelete: 3 mărgelile din **M.2**; una din **M.29**, iar din **M.13** un os carpian de bou, perforat (folosit ca pandantiv sau ca greutate?). Vi le ținem la dispoziție, oricând aveți ocazia de a le ridica.

Cu multe mulțumiri,

(ss) Alexandra [Maria] Bolomey⁶⁴

Nr. inv. 41626

XXXIX

5 dec. 1966

Dragă tovarășe Dragomir,

Prima etapă a desenelor obiectelor arheologice de bronz de la Băleni sunt gata, însumând un număr de 10 planșe cu 200 desene – adică se pot preda seria I de 5 planșe tip inventar (care se pot descrie), apoi trei planșe rezerve la pl. III, IV și V, care însumează o planșă (pentru a le putea băga în descriere), cu indicații, și 5 planșe cu desene de brățări nedecorate. Planșele definitive au fost controlate de tov. Didi (foarte amănunțit, cu sufletul), după dorința dlui Nestor, așa că sunt perfecte. Dl.

⁶³ I.T. Dragomir, *Necropola din sec.IV e.n. de la Lunca (jud. Galați)*, în „Sesiunea de Comunicări Științifice a Muzeelor de Istorie”, decembrie 1964, vol. II, București, 1971, pp. 55-80.

⁶⁴ Alexandra Bolomey (1932-1993), biolog-zoolog, a colaborat cu Vladimir Dumitrescu devenind membru de onoare al Comitetului Internațional de Arheozoologie, adepta teoriei pluridisciplinarității în cercetarea arheologică. A fost cercetător științific la Institutul de Arheologie București, Centrul de Cercetări Antropologice din cadrul Academiei Române și Muzeul Național de Istorie a României. Vezi Dan Monah, *Obituaria. Alexandra Bolomey. 1932-1993*, în „Arheologia Moldovei”, XVIII, 1995, pp. 151-153, „împreună cu regretații Vl. Dumitrescu și Fl. Mogoșanu a redactat *The Prehistory of Romania from the earliest times to 1000 B.C.*, publicată în prestigioasa *Cambridge Ancient History*. Cu aceeași colaboratori a realizat o altă lucrare de sinteză *Esquisse d'une Préhistoire de la Roumanie*. Pentru contribuția sa la această lucrare a fost distinsă cu premiul Vasile Pârvan al Academiei Române”.

Nestor m-a întrebat dacă ești gata cu descrierea?! I-am spus că nu știu. În dubiu. Dl. Nestor spune să te apuci cât mai repede să le descrii, să faci textul pentru fiecare planșă separat, după modelul tipărit pentru cele 5 planșe de la început, restul cu brățărilor este mai ușor.

Eu vreau să mă apuc să fac planșele definitive pentru brățărilor fără decor (pentru asta trebuie să mă rog de tov. Didi, sau când vii matală, ca să le aranjați și să încep desenarea planșelor brățărilor cu decor care sunt mult mai grele.

Ca să merg mai departe cu desenele, vă trimit urgent oferta și borderoul primei tranșe, cu rugămintea să urgențezi plata lor. Le-am socotit mult mai puțin, ca să nu fie discuție – pusesem la început 400 de lei de planșă și am micșorat la 340, adică am pus 3 înainte.

Munca titanică pe care am depus-o la ele ia-o te rog în considerare și în serios și urgențează plata lor ca să merg mai departe. Dl. Nestor te roagă, dacă nu te-ai apucat, să te apuci cât mai repede de ele. Vrea să intre înainte, nu odată cu ale dlui Dorin, care sunt aproape gata.

Dacă nu poți veni la București să iei planșele și să le descrii, vin eu la Galați cu ele, cum trimiți banii pe tranșa I, sau scrie-mi modalitatea cum să le trimit ca să-ți parvină.

Cu toată dragostea, cu mulțumiri anticipate și nu uita că te-a rugat dl. Nestor, care și-a luat și el angajamentul față de editură și de cei din afară.

(Dl Dorin spune că nu face trimiteri sau analogii, că treaba merge foarte repede – el e aproape gata. Doar să le bată la mașină și eu să aranjez planșele care sunt detașate desenele. Acum a plecat la Praga).

(ss) Polonic Pamfil⁶⁵

PS: Eu cred că în câteva zile, la București, faci toată descrierea cu ajutorul lui Didi, pentru indicații, și al meu pentru aranjament.

Nr. inv. 41627

XL

Iași, 8 dec. 1966

Dragă tovarășe Dragomir,

A venit pe aici tov. Păltănea și mi-a părut rău că nu am reușit să stau de vorbă.

Nu te supăra, te rog, că din motive care nu depind de voința mea, sunt nevoit să mai întârzi puțin cu articolul promis pentru „Danubius”, dar nu mult. În orice caz, în mod sigur că în cursul acestei luni va fi expediat.

Te mai anunț că tov. prof. Petrescu ține ca anul acesta să pregătim pentru publicare la „Arheologia Moldovei”, VI, cetățuia dacică de la *Barboși-Tirighina*,

⁶⁵ Fiul celebrului Pamfil Polonic era desenator tehnic.

care va trebui să o redactăm împreună. Eu te rog, deocamdată planifică ilustrarea, adică executarea fotografiilor privind obiectele dacice, greco-romane de import și a monedelor grecești și romane din sec. I î.e.n. până la emisiunile lui Nero, inclusiv. În ce privește planul lucrării o să vă trimitem informații mai târziu. Aș mai întreba, cum au reușit fotografiile de la necropolă și de pe *Tirighina* din toamna aceasta? Câteva dintr-ale noastre au reușit destul de bine.

Multe salutări și urări de bine colegilor Brudiu, Păltănea, Negruți și respectuoase sărutări de mână Dnei Mihaly.

Cu cele mai bune sentimente

(ss) Nicolae Gostar

Nr. inv. 41628

XLI

18 martie 1967

Dragă Dragomir,

Am executat desenele și hărțile arătate în borderoul anexat de acum câteva luni și v-am trimis și borderoul care nu era verificat, dar n-am primit plata lor. Repet și vă trimit actele bune, definitive și vă rog să insistați să mi se trimită imediat costul lor, având foarte mare nevoie de bani (se mărită fata mea).

Desenele de la Băleni sunt verificate și urmează să le definitivez în tuș. E cazul să lucrez altceva care mi se plătește imediat, să te neglijez din cauză că nu mi se trimit bani pe lucrul efectuat acum câteva luni, când termenul pentru Băleni este la 15 aprilie?

Dl. Nestor și dl. Petrescu se interesează mereu de desene și de textul primelor 5 planșe care ți le-am dat, dar matale nu dai nici un semn de viață. Eu am mers cu lucrul înainte, dar nu mi-ai trimis după cum mi-ai promis.

După ce termin cu Bălenii pentru inventariere urmează să vă fac și desenele după brățările decorate, pentru Muzeu, după cum am stabilit și după cum știe și dl. Nestor. Dânsul spune că face un scandal enorm dacă din cauza noastră pierde termenul la Editură. Eu am obținut pentru Dl. Dorin o mică amânare, dar nu putem cere mereu.

Aștept vești urgente de la mata și ce este subliniat.

Cu sănătate,

(ss) Pamfil Polonic

BORDEROU DE LUCRĂRI

Pentru Muzeul Regional de Istorie Galați, conform ofertei aprobate – planșe cu desene în tuș, pe cele reprezentând 3 cercei, un pandantiv mic, o rozetă mare și o pungă de argint filigranate, precum și 8 butoni, foarte dificil de desenat (de aceea le-am desenat la dublu), precum și hărți și anume:

1 planșă cu 14 desene (30 x 38 = 1.140 cm ² – patru pagini),	
socotind numai	2 pag. a 500 lei = 1.000
1 hartă cu regiunea Galați – Barboși 14 x 9 = 126 cm ² x 0,25 lei/cm ² =	31
1 hartă cu descoperirile Galați– Barboși 14 x 9 = 126 cm ² x 0,25 lei/cm ² =	31
1 hartă cu Galațiul și împrejurimi (14 x 9) x 2 = 252 cm ² x 0,25 lei/cm ² =	63
2 hărți cu drumul pe Siret la Bretiu 17 x 12 = 204 cm ² x 0,25 lei/cm ² =	51
2 hărți din analele Dobrogei	
5 desene de tipare	<u>1.120 cm² x 0,25 lei/cm² = 280</u>
	TOTAL
	1.467 lei

(ss) Polonic Pamfil, București,
str.I.Neculcea 72, r. Grivița Roșie,72
Bul. de identitate 170721, seria B, elib. de circa 19 DMC/959
Tov. Director, al Muzeului Regional de Istorie Galați
Nr. inv. 41629

XLII

Piatra Neamț, 11 august 1967

Dragă Tovarășe Dragomir,

Am primit cu oarecare întârziere nota Dvs, telegrafică, prin care ne anunțați că începeți săpăturile la Barboși, acum în luna august. Noi vă rugăm insistent să nu începeți fără noi. Vom fi la Barboși la 1 septembrie, iar dta, dacă vei pleca în Germania, vei putea lăsa pe cineva de la Muzeu, pe tov. Brudiu, pe tov. Păltănea sau pe dna Mihaly. După cât am înțeles, dta te vei întoarce la 15 sept., așa încât vei putea fi alături de noi până la 1 oct., când probabil că vom putea încheia săpăturile de comun acord cu dta.

Încă odată deci, vă rugăm, nu începeți săpăturile acum fără noi, căci mai avem de lucru la Piatra Neamț și insistent vă rugăm, așteptați-ne până la 1 sept.

Cu cele mai alese sentimente,

(ss) N[icolae] Gostar

Nr. inv. 41630

XLIII

25 noiembrie 1967

Dragă Domnule Dragomir,

Am întârziat cam mult cu răspunsul la ceea ce îți promisesem. Îți trimit acum lista tuturor elementelor care trebuie să intre în calculul pentru prețul unei lucrări. Când ai toate aceste elemente și lucrarea tipărită în coli sau în pagini (chiar fără copertă), vii la București, la mine și cu o adresă (vino cu ea în alb) predai aici fișa de calcul cu lucrarea și un Serviciu de la noi îți calculează prețul. În adresă va trebui specificat că în cazul când prețul de vânzare va fi mai mic decât prețul de cost, vom suporta diferența, adică pierderea. Dacă toate calculele sunt la un preț cu mult peste cel rezonabil, atunci se va vinde în pierdere. Poate că în cazul lui „Danubius” nu vor fi pierderi. Eu am fost foarte ocupat în ultimele zile de stat la Galați și n-am putut să mai vin pe la dumneata. Îmi pare foarte rău, pentru că n-am văzut Muzeul. Rămâne pentru altă dată când voi mai veni.

Transmite-i Doamnei sărutări de mâini și încă odată mulțumesc pentru găzduirea excepțională. Sper că în curând ne vom vedea la București, pentru că după câte îmi spuneați, lucrarea este avansată.

Până atunci îți doresc numai bine, duminică și familiei

(ss) V. Barbu

Str. Sf. Ana, 5, București

Nr. inv. 41631

XLIV

București, 25.XII.1967

Mult stimat tov. Director,

Vă trimit contractul, pe care am trecut adresa de pe buletinul de identitate pentru a nu avea neplăceri la poștă (Str. Sf. Constantin, nr. 13, r. 16 Februarie). Revista a apărut sau e în curs de apariție?

Am așteptat să vă pot vedea la Iași dar n-ați venit! Când ne întâlnim, îți spun cum s-au desfășurat lucrările și multe alte lucruri. În rest nimic nou. Eu am examen pentru doctorat pe 28.XII. ca să pot fi liniștit de Anul Nou, căci de Crăciun în loc de șoric, „mănânc sarmați și carpi”! Cu mulțumiri pentru toată oboseala produsă de „Danubius”, însoțită de felicitările sincere c-ai reușit să faci ce n-au făcut mulți alți luzeri cu tradiție mai veche, închei cu tradiționala urare „sărbători fericite și la mulți ani”.

Noul an să vă aducă succese și mai mari, fericire și sănătate întregii familii!

Cu stimă,

(ss) M[ihalache] Brudiu

Nr. inv. 41632

XLV

26.XII.1967

Tov. Director,

La scrisoarea Dvs. nr. 733 din 22.XII.967, vă înapoiem un exemplar din contract semnat și cu adresa, așa cum s-a cerut. Anterior s-a calificat oficial că lucrarea mea pentru „Danubius” nu a fost redactată în timpul programului. Acest lucru vi s-a făcut cunoscut recomandat la vreme.

Nu vă mai suntem datori decât cu urări de bine, de sănătate și prosperitate pentru noul an ce vine – acest lucru se referă la întregul dvs. colectiv.

(ss) Ion Chelcea⁶⁶

București, Muzeul Satului, Șos. Kiseleff, 28

Nr. inv. 41633

XLVI

București, 12.I.1968

Dragă Domnule Dragomir,

Mulțumesc mult pentru urări și-ți doresc, la rândul-mi sănătate, fericire și numai bine pentru mata și pentru întreaga familie! Speram să ne și vedem zilele astea, la București, dar, după câte am aflat, iarăși s-a amânat Sesiunea muzeelor și de data asta „sine die”.

Bănuiesc că în ultimul timp ai primit de la „Meridiane” contractul, pentru semnat. Este vorba de *Enisala*, pentru care, potrivit dorinței pe care mi-ai împărtășit-o altădată, am fixat ca termen de predare data de 1 iulie 1968. Desigur că până atunci mai sunt aproape 6 luni și noi ne vom mai vedea și vom mai vorbi. Eu chiar am planificat să vin pentru câteva zile la Galați în cursul lunilor aprilie sau mai a.c.

Dar, totuși... timpul trece și, din păcate, destul de repede! De aceea, printre picături, să căutăm să mai facem câte ceva și pentru a ne achita de această obligație! Ceea ce-ți pot spune în momentul de față, este că, în ultimul timp, a început să se intereseze tot mai mult de *Enisala* și conducerea Muzeului din Constanța. Vor cu orice chip să restaureze ruinele și să știe cât mai multe despre cetate!

Sănătate și numai bine!

(ss) I[on] Barnea

⁶⁶ Ion Chelcea (1902-1991), fondator și director al Muzeului Etnografic al Moldovei, Iași, șef de secție la Muzeul Satului, București, a publicat în primul număr din „Danubius” (1967) studiul *Considerații preliminare cu privire la Năruja-Vrancea*.

PS. Totodată îi scriu și lui Păltănea, care, de asemenea, mi-a cerut unele informații... tot despre Enisala!

I.B.

Institutul de Arheologie București, Str.I.C. Frimu, 11.

Nr. inv. 41634

XLVII

București, 23.I.1968

Stimate tovarășe Director,

al Muzeului Regional de Istorie din Galați

În referire la adresa dumneavoastră nr. 26 din 17 ian. a.c., vă rog să binevoiți a lua cunoștință că ofer matricea lui Alexandru cel Bun la prețul de lei 60.000 (șaizeci mii) lei. După cum am scris și în ofertă, piesa respectivă înfățișează un unicat. Numai printr-o împrejurare fericită pentru istoria atât de zbuciumată a neamului nostru ea s-a putut păstra, căci evitarea falsificării documentelor cerea ca la moartea posesorilor de sigilii, matricea acestora să fie distrusă sau deteriorată și pusă în sicriul proprietarilor lor. Nu se cunoaște, cel puțin până în prezent, o astfel de piesă românească din timpul sec. al XV-lea. Cu ajutorul acestei matrice se poate stabili autenticitatea unei șir de acte, nu numai de la Alexandru cel Bun, ci și de la Alexăndrel, care a folosit matricea după Alexandru cel Bun.

Aș ține foarte mult ca piesa să fie achiziționată de către Muzeul regiunii dumneavoastră căci acolo a și fost găsită.⁶⁷

În așteptarea răspunsului Dumneavoastră, Vă exprim întreaga mea prețuire.

(ss) Damian P. Bogdan,

profesor titular definitiv la Universitatea București – Facultatea de Istorie, dr. docent în științe istorice, membru fondator al „Asociației Slaviștilor din R.S. România”, membru fondator al „Comitetului Național Român de Studii Sud-Est Europene” și membru al „Asociației Oamenilor de Știință din R.S.România”.

Nr. inv. 41635

XLVIII

București, 15 febr. 1968

Mult stimat tov. Dragomir,

De mult auzisem că dvs. ați proiectat apariția unui anuar al Muzeului pe care-l conduceți, iar săptămâna trecută, la Conferința pe țară a „Societății de Științe

⁶⁷ Această piesă nu a fost achiziționată de Muzeul Regional de Istorie Galați, posibil și datorită sumei oferite.

Istorice” m-am întâlnit cu colegul meu Paul Păltănea care mi-a confirmat chiar apariția lui. Pe aici l-am căutat la „Institut” și la „Biblioteca Academiei”, fiindu-mi necesare pe de o parte la *Bibliografia* pe care o public în continuare la publicația Societății noastre „Studii și articole de istorie” (în vol. IX și X am publicat materialele de istorie apărute în 1965 și 1966, iar în vol. XIII va apare 1967 și primul semestru 1968, iar pe de altă parte o prezentăm la revista „Revu Romanian d’Histoire” sau la „Studii”.

Pe această cale, te rog tov.director să-mi spui cum aş intra în posesia lui sau când urmează să-l puneți în circulație în librării.

Multe salutări și vii mulțumiri,

(ss) Constantin Șerban

de la Institutul de Istorie „N. Iorga” al Academiei R.S. România

București, str. Bistra, Bl.E1, ap.31, r.16 Februarie

Nr. inv. 41636

XLIX

București, 27 februarie 1968

Academia R.P.R.

Institutul de Arheologie

București, str. I.C. Frimu 11

Dragă Dragomir,

Am primit articolul „*Cavalerul trac de la Tirighina – Barboși*” (în 3 copii+3 fotografii), nota pentru F.A. și extrasul dumatile din revista „Danubius”; îți mulțumesc foarte mult pentru extras, dar în ceea ce privește publicarea articolului de mai sus în „SCIV”, trebuie să-ți comunic că, în forma actuală, nu merge. Conștiincios conceput pentru o comunicare la Secția muzeelor - (în ziua aceea, mi se pare, am fost în prezidiu împreună cu tov.I.I.Rusu și R.Florescu) - ca prezentare exhaustivă de material nou al unui important muzeu de provincie – dar nu este de loc potrivit pentru o revistă de specialitate.

Toate observațiile dtale asupra celor două forme principale din iconografia curentă a călărețului – vânător sau erou sacrificant - asupra îndepărtatei origini grecești a schemei iconografice, asupra ariei de răspândire etc. – sunt așa de cunoscute încât devin cu totul inutile; cu atât mai mult, pot să adaug, cu cât tăblița de la Barboși nu are nici o inscripție și nici un detaliu compozitor nou, sau oarecum excepțional.

Nu mi se pare acceptabilă nici publicarea într-un studiu, consacrat unei tăblițe votive cu călărețul trac, a unei serii de date de arhiva despre un sarcofag cu simboluri mitriace!

Așadar, ar trebui, după mine, să scrii *ex novo*, două note foarte scurte, una pentru *Cavalerul trac*, cealaltă pentru datele și desenul inedit ale sarcofagului mitriac, azi foarte degradat.

Te rog să nu te superi, știi bine că vreau să te ajut în manieră pozitivă! Spune-mi dacă dorești să îți trimit înapoi textul articolului⁶⁸.

Cu cele mai bune salutări,

(ss) Gabriella Bordenache⁶⁹

Nr. inv. 41637

L

Cluj, 13 aprilie 1968

Iubite și stimată tovarășe Dragomir,

La Sesiunea muzeelor care s-a ținut la București, dvs. mi-ați promis că o să-mi expediați la Cluj – contra cost sau sub altă formă obișnuită de difuzare – „Danubius”, vol. II, pe care aş dori să-l am pentru uzul meu personal. Până acum însă, nu mi-a parvenit nimic. De aceea, îmi reînnoiesc rugămintea față de dvs. și aștept. Contra costul pe care vă rog să-l precizați, o să vi-l trimit prin poștă, îndată ce voi primi volumul. Vă mulțumesc cu anticipație și vă rog să primiți din parte-mi

Cordiale și respectuoase salutări!

(ss) D[umitru] Protase⁷⁰

Nr. inv. 41638

⁶⁸ Studiul a fost publicat un an mai târziu; vezi I.T.Dragomir, *Cavalerul trac de la Tirighina – Barboși*, în „Danubius”, Muzeul de Istorie Galați, II-III, 1969, pp. 71-78.

⁶⁹ Zoe Petre, *Fantoma lui Pârvan*, în „Materiale și Cercetări Arheologice”, (serie nouă), X, 2014, p.23, „Gabriella Bordenache, născută Battaglia, de origine și formație academică italiană, măritată cu un tânăr arhitect român, Richard Bordenache. Eminent istoric al artei antice, Gabriella Bordenache avea o cultură clasică remarcabilă, dincolo de cunoașterea de-a dreptul fermecătoare a Italiei și a patrimoniului ei literar și artistic. Era extraordinar să o ascuți vorbind, așa că nici nu îți dădeai seama prea repede că de fapt nu era foarte comunicativă, cu excepția celor pe care îi considera demni de luminile ei”.

⁷⁰ Dumitru Protase, născut în anul 1926, arheolog, cercetător la Institutul de Istorie și Arheologie din Cluj (din 1953), doctor în științe istorice, membru de onoare al Academiei Române (2003).

LI

Universitatea București
Nr. 14425

22 mai 1968

Către, Tov. I.T. Dragomir,

Vă facem cunoscut că în ziua de 10 iunie 1968, la orele 12, în sala 7, Facultatea de Istorie din București, str. Edgar Quinet nr. 7, va avea loc susținerea tezei de doctorat a tov. Zaharia Eugenia, cu tema:

„Săpăturile de la Dridu 1956-1962, contribuție la arheologia și istoria perioadelor de formare a poporului român”, în vederea obținerii titlului de doctor în istorie.

În conformitate cu Regulamentul Ministerului Învățământului nr.444/1966 privind atribuirea titlurilor științifice în Republica Socialistă România, vă trimitem autoreferatul tezei, cu rugămintea de a comunica în scris observațiile dv. Pe adresa: Universitatea din București – Doctorat – B.dul Gheorghe Gheorghiu-Dej nr.64 și a participa la susținerea tezei.

Director,
(ss) Acad. prof. Gh[eorghe] Mihoc
Nr. inv. 41639

Secretarul Universității,
(ss) M. Șerbănescu

LII

26.VII.1968

Tov. Director
Muzeul Jud. Galați,

Subsemnatul, Dănăilă N. Ionașcu, pensionar din comuna Costache Negri, jud. Galați, vă aduc la cunoștință Domniei voastre că în cursul lunii precedente, ducându-mă la Tg.Ivești pentru interese familiale, am găsit la tov. Nicolae o masă a lui moș Costache Negri; l-am întrebat de unde are această masă, el mi-a spus că a cumpărat-o. Eu i-am spus că această masă este a lui moș Costache, pe care eu o cunosc; l-am întrebat dacă vrea s-o vândă și el a spus că o vinde.

Tov. Director, dacă sunteți dispus să o cumpărați, treceți pe la mine, pe la Costache Negri, unde împreună vom merge la Ivești și Dvoastră veți dispune ce veți crede de cuviință.

Să trăiți, tov. Director,
(ss) Dănăilă N.Ionașcu,
com. Costache Negri, jud. Galați.

Nr. inv. 41640

LIII

22.08.1968

Mult stimat domnule Dragomir,

Am tot încercat să vă scriu încă odată cu expedierea articolului, dar tot n-am avut liniștea necesară. Acum la Piatra mai dă D-zeu câte o ploaie și găsim răgazul pentru a vă scrie. Voiam să vă rog să aveți grijă de ilustrația articolului pentru că am nevoie de ea. De fapt îmi aparține numai pe jumătate. Aș fi putut s-o fotografiez dar s-ar fi văzut mai slab după aceea, așa că am trimis originalele în speranța că veți face totul ca ilustrația să nu se piardă.

După cum vedeți, suntem pentru săpături la *Bâtca Doamnei*. Am adus și un student de la Arte Plastice care face planurile foarte frumos și desenează frumos și ceramica. Mă gândesc să vină și la Galați. Aici, când nu are de lucru (desene), supraveghează și e plătit obișnuit ca orice student. Dacă ar veni la Galați ar face ilustrația pentru necropolă, ceea ce ne-ar ușura mult munca pe mai departe. E un băiat modest și corect. E prietenul unui coleg și prieten de-al meu.

Dacă găsești nimerit, el poate să vină înainte de a veni noi, în cazul că aveți vreun șantier în lucru, ca să poată fi pontat și dacă are asigurată cazarea. Insist, pentru că desenator cu 25 lei la zi, e mai greu de găsit și pentru că are o mână mai bună ca actualul nostru desenator.

Doresc să vă reamintesc de gazdă ca eventual să pot veni cu onor familia.

La începutul lui septembrie (de fapt și mijlocul lui septembrie), vor avea loc examenele la restanțieri și admiterile. Dacă n-ați avea nimic împotrivă, am putea începe, noi, mai devreme săpăturile în necropolă. Cred că lucrurile s-au aranjat. Oricum, nu văd să fi îngrădit toată necropolă.

Domnul Gostar cred că nu ar avea nimic împotrivă și dacă va insista, vom continua lucrul și la caseta deschisă anul trecut și vom sta cu rândul la necropolă. S-au publicat destule necropole romane până acum. Am să vin cu vreo două modele pentru a fixa un plan.

V-aș ruga să nu-mi răspundeți pe adresa Muzeului din Piatra și preferabil nici la Palatul Culturii, ci pe adresa de acasă: str. Iancu Bacalu nr. 24, Iași.

Ai mei sunt binișor, cea mică merge zilnic sus pe *Bîtca*. Descoperiri deosebite nu avem încă. Transmiteți sărutări de mâini doamnei și succes Dvs.

Cele mai bune urări.

Cu deosebită stimă.

P.S.1 Eu voi fi probabil la Iași începând cu 23 august, sau o zi - două mai devreme. Băiatul de care v-am spus, poate veni cam de 25 august.

P.S.2 Domnul Gostar e cam bolnav cu picioarele și va încerca să facă un tratament. I-am spus de necropolă și a spus că n-ar avea nimic împotriva. Să nu săpăm însă în castru (ceea ce nici nu intenționam). Așadar totul rămâne la alegerea Dvs. Aș avea nevoie de locuință pentru noi, de cazare pentru studentul (îl cheamă Gherman Gheorghe) și de apelul Dvs.

La Cristești, unde trebuie să mai sap, trebuie să aștept să strângă porumbul căci din 5.000 lei nu-mi convine să mai dau și despăgubiri. Pe aici ne chinuie tare cu ploile. Să sperăm că acolo-i vremea-i mai bună

Aștept răspunsul Dvs, la Iași

Cu deosebită stimă

(ss) Silviu Sanie

Nr. inv. 41641

LIV

f.d., dar nu mai târziu de 10.09.1968

Mult Stimate Domnule Dragomir,

Eu v-am scris o scrisoare încă de la Piatra Neamț, în care vă anunțăm că am cu mine un student care desenează foarte bine. Vă rugam cu același prilej să încercați să asigurați cazarea lui și să-i dați să deseneze la Muzeu materialele din necropolă.

Dl. prof. Gostar e în tratament și abia a venit, așa că săpăturile vor începe probabil pe 10 septembrie. Să știți că am trecut nr.9 la str. Craiului; poate-i scrisoarea la poștă. Vă rog scrieți-mi dacă ați găsit cumva o cameră pentru a putea veni cu toată familia. Scuzați deranjul care vi-l fac cu cererile mele. Studentul ce vine, Gherman Gheorghe, este deja inițiat. Desenează în stilul *point last*. Sper să fiți mulțumit.

Închei cu mulțumiri anticipate.

(ss) Silviu Sanie

Nr. inv. 41642

LV

28 oct.1968

Stimate Domnule Dragomir,

Îmi îngădui să vă rețin atenția prin rândurile de față, cu privire la unele lucruri pe care mi le-a comunicat domnul Dan Teodor⁷¹. Am înțeles, din convorbirea

⁷¹ Acad. prof. Mircea Petrescu-Dîmbovița, *Dan Gh.Teodor la 70 de ani*, în „Arheologia Moldovei”, XXVI, 2003, pp. 5-8; „director al Institutului de Arheologie al Academiei Române din Iași, cu o valoroasă activitate în domeniul arheologie prefeudale și feudale timpurii, s-a născut în anul 1933 la Bacău. Ca cercetător științific și apoi director al

avută, că v-ați manifestat dorința de a veni la Murgeni. Cu toată plăcerea doresc să fiți oaspetele meu câteva zile, cu atât mai mult cu cât sper să găsiți în colecția mea câte ceva din ceea ce vă interesează.

De asemenea, mi-a spus că ați binevoi să primiți pentru „Danubius” ceva din epoca de care mă ocup (sec. V-XI)⁷². De altfel, o bună parte din materiale sunt de pe teritoriul județului Galați. Eu am mers până pe linia Oancea – Roșcani – Băleni – Vârlezi – Bălăbănești. La nord am ajuns pe linia Huși-Vaslui. În eventualitatea că nu veniți curând la Murgeni – deși eu aș dori cât mai repede – v-aș ruga să-mi comunicați cam în ce fel ar trebui să prezint un material pentru revista Dumneavoastră și, firește, până când ar trebui trimis.

Cu deosebită considerație,

(ss) prof. Ghenuță Coman,

Liceul Murgeni, județul Vaslui.

Nr. inv. 41643

LVI

București, 11.XI.1968

Dragă Domnule Dragomir,

Ultima oară când ne-am văzut, pe șantier la Garvăn, ți-am promis că „săptămâna viitoare”, adică aceasta în care ne aflăm, am să fac un drum până la Galați, pentru a sta mai îndeaproape de vorbă despre broșura privind *Enisala*. Iată

Institutului de Istorie și Arheologie «A.D.Xenopol» din Iași, din anul 1956, s-a remarcat prin cercetările arheologice de la Spinoasa, Erbiceni și Răducăneni (Iași), Fundu Herții și Lozna-Străteni (Botoșani), Drăgești, Epureni și Gura Idricii (Vaslui). Este membru din partea României al Consiliului Permanent al Uniunii Internaționale de Pre- și Protoistorie (1990), membru în Comitetul Permanent al Uniunii Internaționale de Arheologie Slavă (1967), membru în Comitetul Național al Istoricilor Români (1995), membru al Societății Numismatice Române (...)”.

⁷² Ghenuță Coman, *Instalații pentru foc în așezările culturii Dridu în sudul Moldovei*, în „Danubius”, IV, Muzeul de Istorie Galați, 1970, pp. 161-183. Ghenuță Coman (1914-2015), „a reprezentat prin activitatea sa, un reper definitoriu în cadrul arheologiei românești, cercetând și cartând 2.432 de așezări din peste 540 de stațiuni arheologice de pe raza județelor Vaslui și Galați. De-a lungul celor peste 30 de ani de activitate, Ghenuță Coman a participat și a inițiat o serie de săpături arheologice la Dodești, Zorleni, Vădeni, Simila, Bogdănești, Epureni, Bârlălești, Rosiești, Poienesti, Curțile Domnești-Vaslui”; vezi, „Monitorul de Vaslui”, 15 noiembrie, 2011. Ghenuță Coman, *Cercetări arheologice cu privire la secolele V-VI în sudul Moldovei (stepa colinară Horincea-Elan-Prut)*, în „Arheologia Moldovei”, VI, 1969, pp. 278-280, 310, sunt repertoriate urme ale vechilor așezări din Aldești, astăzi în com. Berești-Meria, jud. Galați, și Comănești, Gănești, Vădeni, astăzi în com. Cavadinesti, jud. Galați.

însă că mă văd în situația de a-ți comunica prin rândurile de față că nu mă pot ține de cuvânt. Cauza este că, chiar înainte de a mă înapoia de pe șantier, m-au căutat să mă anunțe că miercuri, adică poimâine, trebuie să plec la Moscova, Leningrad și Kiev, pentru două săptămâni. Eu fusesem programat pentru această vizită de studii în U.R.S.S. în cursul lunilor august sau septembrie.

Văzând că nu mai știe nimeni nimic, îmi luasem nădejdea și ziceam că chiar dacă va mai apare ceva, voi refuza, pentru motivul că nu mi s-a dat când am cerut. Mi s-a atras însă atenția că nu e bine să fac așa și mă gândesc eu însumi că mai bine e să mă duc, chiar dacă-mi va fi mai frig ca aici. De aceea, te rog să mă scuzi și să mă aștepti pe la începutul lui decembrie. Îți voi comunica din timp, când mă voi hotărî să vin.

Astăzi am trecut pe la Octavian Iliescu care mi-a spus că, la înapoiere, îmi va restitui monedele. Tot el m-a încurajat, spunându-mi că și el a contractat cu „Meridiane” pentru o broșură, al cărei termen a expirat din iunie. Așa că mai avem frați!

Salutări și numai bine!

(ss) I[on] Barnea

Nr. inv. 41644

LVII

București, 6.XII.1968

Dragă Domnule Dragomir,

După cum vezi, m-am întors din U.R.S.S. A fost bine, plăcut și instructiv. Merita drumul, chiar plătit (eu l-am făcut gratis) numai pentru *Ermitaj*, ca să nu mai spun despre celelalte toate. Dar despre asta poate vom mai vorbi, pentru că dacă ar fi să le aștern pe hârtie pe toate câte le-am văzut, ar însemna să nu mai termin...

După înapoiere și chiar pe acolo, unul din primele gânduri mi-a fost: *Enisala*. Mai cu seamă că știam că făcuseși și un drum special la *Dinogetia* pentru asta. Eu însumi mă apucasem mai serios de lucru, dar iar văd că trebuie s-o las mai încet.

Azi am vorbit într-adins cu tovarășa Bușe, care e responsabilă a broșurii (ce va să fie) și mi-a spus să stăm pe loc până în primul trimestru al anului viitor, când d-sa se va îngriji să asigure „tirajul”, adică să întrebe (la Tulcea, Constanța și Galați), câte exemplare vor fi cumpărate, ca să știe dacă broșura se va vinde sau nu.

Eu am asigurat-o că Muzeele din Tulcea și Constanța vor cumpăra cele mai multe exemplare, pentru că în repetate rânduri m-au întrebat când apare broșura planificată.

Contractul pe care l-am făcut rămâne valabil. Despre rezultatul corespondenței cu „tirajul” și despre data la care va trebui să predăm textul, vom fi anunțați ulterior de către Ed[itura] *Meridiane*.

Am ținut să-ți scriu imediat ca să te liniștesc. Asta nu înseamnă să întrerupem lucrul.

Cu tot dragul,

(ss) I[on] Barnea

Nr. inv. 41645

LVIII

31.I.1969

Dragă veterane,

Dintr-o seamă de motive de ordin personal, am fost împiedicat să răspund amabilei tale scrisori ce purta data de 8 ianuarie. De la bun început țin să-ți spun că regret foarte mult că nu ne-am întâlnit cu prilejul vizitei tale la Alba Iulia. Eram plecat la Tg. Mureș să-mi văd părinții.

Dragul meu, azi am dat dispoziție bibliotecarei noastre să-ți trimită tot ce aveam disponibil din publicația noastră⁷³ adică vol. II[1946], IV[1949], V[1964], VI[1967], VII/1[1968]. Ultimul volum îl expediem în 2 exemplare – unul pentru biblioteca voastră în cadrul obișnuitului nostru schimb de publicații. Cât privește vol. I (22 august 1939) el este complet epuizat, iar vol. III nu a apărut niciodată. Din acest volum (III), parțial tipărit în 1947, am legat noi 100 exemplare acum mai bine de zece ani, care evident s-au epuizat încă de la acea dată.

Îți mulțumesc pentru frumoasele aprecieri pe care le ai la adresa instituției noastre. Da, ceva am reușit să facem dar încă sunt atâtea și atâtea lucruri de pus la punct, din toate punctele de vedere, ca să nu mai vorbesc de organizarea interioară care se găsește și ea la pământ. În rest mă zbat și eu cu doctoratul pentru care am, din păcate, foarte puțin timp de pregătire. Mi-au mai rămas de dat sau mai bine zis de susținut două referate și apoi teza⁷⁴. Să știi că îmi vine tare greu să mă mai țin acum de examene. Parcă îmi vine să mă las de toată afacerea.

Și acum nu îmi rămâne decât să-ți mulțumesc pentru urările de bine ce mi le-ai trimis de anul nou. La rândul meu te rog să primești cele mai călduroase urări de bine și noroc pentru 1969 însoțite de tradiționalul la mulți ani!

Cu bine, al tău

(ss) Al[exandru] Popa⁷⁵, Muzeul Regional Alba Iulia⁷⁶

Nr. inv. 41646

⁷³ Revista „Apulum”.

⁷⁴ Alexandru Popa a susținut teza de doctorat cu tema „*Culte egipțene și microasiatice în Dacia romană*”, publicată în anul 1979.

⁷⁵ Alexandru Popa (1930-1985), arheolog, șef secție istorie veche și arheologie, director al Muzeului Unirii din Alba Iulia, pe care-l reorganizează în anii 1968 și 1975, contribuind și la reapariția revistei „Apulum”.

⁷⁶ Muzeul Regional Alba Iulia a fost înființat în anul 1939 sub conducerea lui Dumitru Berciu. Este continuatorul Muzeului Unirii înființat în anul 1929 sub egida „Astra”.

LIX

08.03.1969

Tovarășe Director,

Subsemnatul Ifrosie Nicolae, pensionar militar, cu domiciliul în satul Mândrești nr.172, județul Galați, respectuos vă rugăm să binevoiți a mi se comunica dacă de la dvoastră, sau prin dvoastră, contra cost, pot obține revista „Danubius”, volumul I, 1967. În cazul că revista amintită nu o pot obține de la dvoastră și nici prin dvoastră, vă rugăm să binevoiți a ne comunica de unde o pot procura.

Tovarășe director, satul nostru nu-și are monografie; de doi ani de zile mă omor cu culegerea de date de pe la cei bătrâni și cu găsire de probe materiale, ce fac o probă mai bună ca cele vorbite. Cu toate acestea, nu am putut ajunge la un rezultat pozitiv.

S-a vorbit și se vorbește că satul nostru și-a primit denumirea de Mândrești⁷⁷ de la boierul *Mândru*, ce se spune că pe timpul lui Ștefan cel Mare, domnitor al Moldovei, ar fi fost comandant de oaste, având de gornist pe Ion Stegar, și în băătălia cu tătarii din anul 1469, de sub comanda lui Eminek, nepot sau fiu al hanului tătărăsc Mamac, ar fi contribuit la prinderea lui în delta Prutului, când au invadat Moldova.

De la nord la sud, satul nostru este tăiat în două părți egale de apa pârăului Geru – se spune că la apus de apa Gerului, Ion Mândru ar fi avut curtea boierească. Atât în satul nostru cât și prin comunele din jur nu ne întâlnim cu familia Mândru, în schimb la noi în sat familia Stegărescu e mult răspândită.

Ca să pot întocmi o lucrare serioasă și plină de adevăr, m-am străduit până ce am descoperit locul unde se spune că ar fi fost curtea lui Ion Mândru. Spre marea surprindere aici am descoperit cioburi de ceramică din timpul dacilor liberi, neavând nicio legătură cu Ion Mândru. Cioburile de ceramică, o lulea și mai multe bucăți de cremene, prin colet poștal, le-am trimis „Institutului Central de Arheologie București”, care cu nr. 456 din 4.III.969 ne face cunoscut că cioburile de ceramică sunt din timpul dacilor liberi, iar luleaua este turcească din secolele XVII-XVIII, îndrumându-mă să-mi procur revista de mai sus.

⁷⁷ Paul Păltănea, *Istoria acestor locuri. Toponimie gălățeană. Numele comunelor și orașelor*, în „Viața liberă”, XV, nr. 4496, 26 august 2004, p.7, „satul este menționat în documente la 13 martie 1502, un sat la obârșia Gerului, anume Mândrești, unde a fost Ivan Mândrul, dar cu mult mai vechi decât această primă atestare documentară. Expresia Unde a fost Ivan Mândrul, forma greșită Ivul Mândrul, ne dovedește existența satului către începutul secolului XV, Ivan Mândrul, de la care și-a luat numele, Mândrești, fiind întemeietorul satului. Amintirea acestuia se mai păstra la 12 septembrie 1811, când este menționat moșul Mândrești, cu referire la moșia satului, moșul fiind cel care a descălecat satul”.

Dacă într-adevăr moșia a fost a lui Ion Mândru, încă nu am putut stabili prin ce împrejurări ar fi ajuns în mâinile grecului Știrbei⁷⁸ și de la acesta, la Ecaterina⁷⁹ Ghica de Comănești⁸⁰, albaneză. De la Ecaterina Ghica de Comănești este cunoscută trecerea moșiei în mâinile grecului Rosetti⁸¹.

Lucrul foarte curios că din trupul moșiei, o suprafață destul de mare, la nord de sat, poartă denumirea de *valea Mândrei* și *dealul Mândrei*. La apus de această vale și deal al Mândrei și nu departe, pe hotarul comunei Corod, încă se află „*Valea Mândrei*”. Nu am putut afla și descoperi nicidecum dacă a fost cândva pe aici vreo moșioară de Mândra sau poate soția sau fiica de a lui Ion Mândru, de unde satul și-ar fi primit botezul de Mândrești.

Pentru a se putea lămuri și această cauză, am intervenit la „Biblioteca Academiei”, [filiala] din Iași, solicitându-le a mi se comunica dacă prin hrisoave sau manuale se găsește ceva în legătură cu Mândrești, Ion Mândru sau Mândra și ce anume se vorbește despre toate acestea.

Încă nu am primit răspunsul. Totuși, sperăm că ni se va da tot sprijinul, fiind spre binele poporului nostru românesc.

Vă rugăm să binevoiți a ni se comunica și aici dacă ne putem abona la revista sus-amintită, unde ne putem abona și care este valoarea abonamentului anual.

În speranța că cele solicitate vor fi favorabil rezolvate, primiți, vă rugăm salutul meu tovărășesc, urându-vă totodată multă sănătate, fericire, noroc și mult spor în muncă.

(ss) Ifrosie Nicolae,

Com. Mândrești, nr.172, jud. Galați

Nr. inv. 41647

⁷⁸ La sfârșitul veacului XVIII, familia de boieri craioveni Știrbey era pe cale de dispariție. În aceste condiții vornicul Barbu C. Știrbey a înfiat-o pe Ecaterina Văcărescu, strănepoata Saftiei Brâncoveanu, care a fost căsătorită cu Dumitrache Bibescu. Primul lor copil, Barbu, a fost și el înfiat (la începutul veacului XIX) de vornicul Barbu C.Știrbey, care, prin testament, a lăsat copilului Barbu Bibescu, numele de Știrbey, viitorul domn al Valahiei, continuându-se astfel neamul Știrbey.

⁷⁹ Se face confuzie cu Ecaterina Văcărescu; de fapt este vorba de Maria Ghika-Comănești.

⁸⁰ Maria Ghika-Comănești a fost fiica cea mică a lui Nicolae Ghika-Comănești și a Ecaterinei Plagino; a fost căsătorită cu Alexandru Știrbey (1837-1895), fiul domnitorului regulamentar, Barbu Știrbey (1849-1856) și al Elisabetei Cantacuzino-Pașcanu.

⁸¹ Ioana, fiica cea mică (al optulea copil) a lui Barbu Știrbey, a fost căsătorită cu generalul Radu R.Rosetti, murind la numai de 29 de ani, la nașterea celui de-al patrulea copil. Moșia Mândrești, ținutul Tecuci, o moștenise de la mama sa, Maria Ghika-Comănești.

LX

10.III.1969

Respectate tov. Director

Iubite tov. Dragomir,

Multe felicitări pentru „Danubius”!

Rog a-mi comunica - pentru că am auzit că ați cerut colaborări, dacă aș putea găsi ospitalitate în numărul viitor al revistei dvs. pentru studiul meu intitulat: „*Originea prestațiilor colective la traco-geți - Interpretarea sociologică a unei cutume primitive*”, a cărui rezumat îl prezint la Sesiunea noastră științifică din aprilie. Studiul meu are 12 pagini dactilografiate. Multe complimente prietenului tov.prof. P. Păltănea.

Al Dvs. cu deosebite simțăminte și mulțumiri

(ss) prof. dr. Gh[eorghe] Băileanu,

Str. Kogălniceanu 9, Iași.

**„Originea prestațiilor colective la traco-geți.
Interpretarea sociologică a unei cutume primitive”**

dr. Gh. Băileanu

REZUMAT

Herodot considera pe geți cei mai viteji și mai cinstiți dintre traci, grup etnic care a avut pretutindeni aceleași datini și așezăminte.

Prin interpretarea datelor din Anabasis, G. Davy⁸² și E. Mauss⁸³ – reprezentanții școlii socio-etnografică franceză – au constatat că tracii odryzii din nordul Greciei au cunoscut sistemul prestațiilor totale (potlatch⁸⁴). În consecință, dacă grupul tracic a avut aceleași datini, atunci, ținând seamă că această cultură a putut fi generalizată în lunga evoluție a organizației gentilice și că formele contractuale au avut o evoluție egală la populațiile trace, este plauzibil ca ea să se fi aplicat și la geto-daci, cu toată diferența de viață care a existat între tracii din nord și cei din sud.

Expunerea rețelei prestațiunilor colective ale acestei cutume, socotim că stă la baza dreptului cutumiar (obiceiul pământului) care s-a aplicat în primele obștii sătești din cuprinsul patriei noastre.

Nr. inv. 41648

⁸² Georges Davy, (1883-1976), sociolog și antropolog francez.

⁸³ Marcel Mauss, (1872-1950), sociolog, antropolog și etnolog francez.

⁸⁴ Potlatch-ul este un dans de sărbătoare, practicat în N-V Canadei, în timpul căruia se făceau daruri.

LXI

București, 28.VIII.69

Dragă Domnule Dragomir,

Am aflat de la colegul Babeș de un topor de bronz⁸⁵, găsit întâmplător la Mahmudia și provenind dintr-o colecție veche, care se află acum în municipiul Galați. Mircea Babeș⁸⁶ mi-a făcut și un desen orientativ. După cum știți, mă ocup de topoarele de acest tip din România și chiar acum mi-au venit corecturile de la Frankfurt pentru vol. I. Eu public acolo 294 de piese din această familie și cred că ar fi frumos să pot ilustra și această piesă. Părerea mea sinceră este că piesa nu merită o publicație specială și că în lucrarea mea și-ar găsi cât se poate de bine locul. În general, am găsit înțelegere la toate muzeele și pot afirma că am toate topoarele din țară. V-aș ruga călduros să-mi permiteți demararea piesei pentru a anexa lucrării în timpul cel mai scurt. Promit ca la sfârșitul anului să trimit un volum din lucrarea mea Muzeului din Galați.

Cu mulțumiri anticipate și cele mai bune urări de bine și succes.

(ss) Silviu Sanie

Nr. inv. 41650

LXII

Iași, 29.X.1969

Mult Stimat Tovarășe I.T. Dragomir,

Ca urmare la adresa noastră privind organizarea de către Institutul nostru a Sesiunii Științifice „*Noi descoperiri arheologice din perioada formării poporului român*”, vă reamintim că termenul de predare al comunicărilor este de 1 noiembrie a.c.

⁸⁵ Toporul de bronz, inv.nr. 6087, descoperit în anul 1962 în zona fostei cetăți Salsovia, Mahmudia, jud. Tulcea, (sec. al VII-lea a.Chr.), numită de turci în secolul al XV-lea, „Beștepe” (*Cinci munți*), face parte din donația preotului Ștefan Eniceicu, făcută Muzeului Regional de Istorie Galați în data de 24 aprilie 1962.

⁸⁶ Cornelia-Magda Lazarovici, *Profesorul Mircea Babeș la 70 de ani*, în „Arheologia Moldovei”, vol. XXXV, 2012, pp. 393-395; născut în anul 1941, „arheolog și istoric pasionat, Mircea Babeș și-a concentrat activitatea asupra La Tene-ului geto-dac și primele secole ale erei noi. A efectuat săpături arheologice sistematice în mai multe situri: Fântânele, jud. Teleorman (1965), Romula, jud. Olt (1965-1970), Borosești jud. Iași (1968-1978), Enisala, jud. Tulcea (1968-1969), Cărlomănești, jud. Buzău (1967-1981, 2000-2010), Poienestii, jud. Vaslui (1979-2000), Zimnicea, jud. Giurgiu (2000-2004, coordonare săpături preventive 2007-2009)”.

Totodată, vă facem cunoscut că am cerut aprobarea Secției de Științe Istorice pentru amânarea sesiunii la data de 27-29 decembrie a.c., deoarece între 10-15 decembrie a.c. va avea loc Conferința Națională de Arheologie organizată de „Institutul de Arheologie al Academiei R.S. România”.

În consecință, vă rugăm să binevoiți a ne comunica adeziunea Dv. privind participarea la Sesiunea de la Iași și a ne trimite în termen comunicarea Dv., în colaborare cu Silviu Sanie: „*Descoperiri daco-romane în castrul de la Barboși*”.

În numele comitetului de organizare,

(ss) Al[exandru] Andronic⁸⁷.

Institutul de Istorie și Arheologie „A.D.Xenopol” Iași, str. K.Marx, 15.

Nr. inv. 41651

LXIII

31.10.69

Mult Stimate Domnule Director,

Am primit exemplarul din „Danubius”, II-III/1968; de asemenea și extrasele. Vă mulțumesc foarte mult pentru eforturile depuse de D-voastră pentru ca culegerea să apară în condiții grafice cât mai bune. Sunt foarte mulțumit și de felul în care au apărut extrasele. Vă mulțumesc pentru invitația D-voastră de a mai colabora și la volumele viitoare.

În încheiere vă rog să fiu iertat pentru întârzierea răspunsului meu. Am fost plecat timp de o lună din Iași.

Cu stimă și respect

(ss) Ion Toderașcu⁸⁸

Iași

Nr. inv. 41652

LXIV

01.11.1969

Mult stimată domnule Dragomir,

Am primit pozele și am început să caut analogii cu datare certă pentru opaițe și celelalte vase. Continui să caut material și situații asemănătoare în restul Moesiei și Dacia. Lucrarea încă nu s-a legat, dar sper ca în jurul lui 15.XI. să fie oricum în picioare.

⁸⁷ Alexandru Andronic (1915-1995), istoric, arheolog și cercetător în domeniul istoriei medievale și moderne a României.

⁸⁸ Istoric și profesor la Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, Facultatea de Istorie.

Am ținut o comunicare comună cu dl. prof. Petrescu-Dîmbovița la Sesiunea cadrelor didactice. A spus că se pare că vom avea o comunicare foarte interesantă. Acum e plecat la *Fundul Herței* [și] vine mâine. Cu dl. prof. Gostar am avut un schimb de cuvinte mai „tari”, suficiente ca să nu-mi mai ceară datarea monedelor. În rest vorbim orice, numai ce-l interesează nu.

Lucrez, învăț pentru examen, mai cu treburile gospodărești, trece timpul. Am să scriu de îndată ce va fi ceva deosebit. Sărutări de mâini doamnelor, sănătate întregii familii.

Cu stimă,

(ss) Silviu Sanie

Nr. inv. 41653

LXV

29.11.1969

Mult Stimate domnule Dragomir,

Am primit scrisoarea Dvs. Încerc să fac tot ce se poate. Neplăcerile abia urmează, căci va trebui să dau lucrarea la verificarea preliminară. Voi face două versiuni. Sunt de acord cu publicarea la „Danubius”, dar aş vrea s-o dau în franceză. Fac același lucru publicațiile „Memoria Antiquitatis” la Piatra, [și] „Apulum”, așa că nu-i ceva care să contravină uzului. Va trebui să plec la București în special pentru una din fibule.

Domnul Profesor mi-a cerut rezumatul lucrării, la care bineînțeles că a asistat și domnul profesor N.G. [Nicolae Gostar], așa ca să știi despre ce-i vorba. Lucrul acesta n-are importanță, doar că va trebui să ne grăbim puțin cu publicarea. Să sperăm că graba nu va fi în defavoarea lucrărilor în ansamblu. Dacă n-o să reușim să-l facem tot în franceză, vom da un rezumat mai amplu. În rest, ce să vă scriu: treabă, toceală, gospodărie. Multe șicane, mici fumuri, dar găsesc puterea să trec înainte.

Veniți la Craiova pe 17 a XII? Înainte de a veni la Iași să-mi scrieți sau să-mi comunicați cumva. Să vedeți să fie bune diapozitivele. Dacă aveți timp, e bine să fiți ceva mai devreme la Iași, dacă nu, veniți înainte.

Sărutări de mâini Doamnei. Cele mai bune urări pentru toți.

În așteptarea răspunsului, vă transmit toate cele bune.

(ss) Silviu Sanie

Iași, str. Iancu Bacalu, 24.

Nr. inv. 41654

LXVI

București, 6 decembrie 1969

Dragă Domnule Dragomir,

Întorcându-mă acum câteva zile din străinătate, am găsit scrisoarea dtale în legătură cu studiul trimis pentru „SCIV” și mă pregătesc să-ți răspund. Articolul a sosit la redacție chiar în ziua când, după citirea scrisorii dtale, am întrebat-o pe d-na Bogdan despre el; dar eu nu pot face un referat din proprie inițiativă, căci Comitetul de redacție sau redactorul responsabil, decid cine citește articolele primite pentru a redacta referatele.

Este, firește, foarte probabil, că și eu voi fi printre cei doi indicați pentru referate, dar până atunci, potrivit sistemului nostru de lucru, eu nu voi putea citi articolul dtale, decât cu titlu cu totul personal, ceea ce desigur voi face zilele viitoare.

Cât privește „plimbările” mele în străinătate, e bine să se știe că ele nu se fac în contul statului (care mi-a reținut și salariul pe timpul absenței de la Institut!), ci în contul celor care m-au invitat și al meu... Ceea ce cred că este o mică deosebire față de plimbările altora!.

Cele mai bune salutări din partea noastră pentru întreaga dtale familie și cele mai bune urări pentru apropiatele sărbători!

(ss) Vladimir Dumitrescu

Nr. inv. 41655

LXVII

Mândrești, la 30.XII.1969

Domnule Director,

Am primit de la Dstră revista „Danubius”, volumul II-III, pentru care vă mulțumim mult. V-am așteptat în vară, după cum ați promis, însă așteptarea a fost zadarnică; sigur că ați fost ocupați.

În domeniul achiziționării am făcut noi depistări care vi se vor comunica ulterior. Mi-a mai rămas de verificat un punct foarte important care a rămas pentru primăvară. În legătură cu monografia comunei, am primit de la Iași, de la Arhivele Statului, documente extrem de prețioase, care fac lumină în istoria satului Mândrești.

Ioan Mândru nu lipsește din aceste documente.

De anul nou primiți din partea noastră cele mai calde urări de fericire și prosperitate cu întreaga familie a Dvoastră.

La mulți ani și realizarea tuturor dorințelor vă dorește

(ss) Nicolae și Valerica Ifrosie

Nr. inv. 41656

LXVIII

Brăila, 6.I.1970

Dragă Bibicule,

Înainte de orice, fiindcă am pășit pragul noului an îți doresc din toată inima ani mulți, fericire și mari succese.

Regret că nu am avut prilejul să ne vedem de mult (parcă am fi peste lume), dar astă vară cu săpăturile, după ce am încheiat cu șantierele, am fost plecați cu acea comisie de inventariere în județul Brăila și Ialomița, apoi am fost vreo săptămână în Bulgaria (10-17.XII.) și în sfârșit în concediu. Sper că în luna ianuarie am să-ți fac o vizită la Galați.

Până atunci, conform unei oferte mai vechi – cu care am fost pe atunci de acord, îți trimit textul „*Repertoriului arheologic al jud. Brăila*”, însoțit de hartă, spre publicare în „Danubius” pe 1970. Te rog, dacă ai timp, citește-l și totodată te mai rog să-mi spui dacă îl poți băga în revistă.

În eventualitatea că nu există această posibilitate, când voi veni, mi-l restitui și îi găsesc loc în altă parte. Așadar, despre această problemă, basta!

Tu ce mai faci, unde ai săpat astă vară și ce rezultate ai avut? Cred că strălucite! Vreau să vin la tine să mai văd *Gumelnița* ta, căci vreau să mă apuc pe curând de *Medgidia*, pe care o voi publica la Constanța. Am aranjat totul cu tov. director A. Rădulescu *ot* Tomis. Noi am săpat la *Râmnicelu*, *Sihleanu* și *Brăilița*. Lucruri f. interesante; am să-ți povestesc când ne vedem.

Înainte de a încheia, te rog transmite colegilor gălățeni toate urările de bine pentru noul an și noi succese în munca de cercetare.

Pe tine te îmbrățișez cu toată prietenia,

Al tău,

(ss) N[icolae] Harțuche

P.S. Dragă Nelule, te rog iartă-mă că am uitat că mâine este *Sf. Ioan*, deci ziua ta onomastică. Îți doresc mulți ani, sănătate și realizarea tuturor dorințelor.

Nicu

Nr. inv. 41657

LXIX

05.II.70

Muzeul de Arheologie Constanța

Str. Muzeelor nr. 23

Stimate Tovarășe Director,

Intenționez să vin personal la Galați pentru a cere îngăduința să văd unele lucruri care mă interesează direct. Timpul urât, ocupațiile tot mai aglomerate în ultima vreme și desigur, lungimea drumului, toate laolaltă m-au oprit. De aceea,

încerc să substitui deplasării această misivă care, cu amabilitatea Dvs. colegială ar putea să-mi rezolve o mică dorință.

Iată despre ce este vorba: pentru o lucrare mai mare, intitulată „*Meșteșuguri în Dobrogea romană*”, aş avea nevoie să cunosc acele materiale arheologice care s-ar integra într-un fel sau altul, diferitelor capitole ale lucrării. Dar în special mă interesează cărămizi, olane, țigle, antefixe, tuburi ceramice de apeducte sau hipocauste⁸⁹, ceva amfore etc. Nu mă interesează materialul în sine, ci numai tipurile respective, cu elementele date ce se găsesc în fișa oricărui obiect. Desigur, nu vor lipsi: dimensiuni, pasta, proveniența, o ușoară schiță de mână etc. V-aș fi infinit recunoscător dacă ați face să-mi parvină datele ceute în legătură cu astfel de materiale, despre care voi vorbi în lucrare în așa fel încât să nu afectez interesele cercetătorului care se va ocupa sau s-a ocupat de ele. În ipoteza că unele dintre ele sunt publicate, atunci lucrurile stau mult mai bine, mie rămânându-mi obligația să folosesc direct sursa bibliografică. Deci, dacă materialul este publicat, aş ruga să mi se spună unde.

Cam asta este tot. Sper să nu cer lucruri greu de realizat și nici să nu fi implicat, cu cererea mea, interesele cuiva.

În așteptarea, cât mai grabnică a datelor cerute, primiți vă rog, Dvs și întregul colectiv al vrednicului Muzeu din Galați, asigurarea celor mai cordiale sentimente colegiale

Cu prietenie,

(ss) Adrian Rădulescu⁹⁰

Nr. inv. 41658

LXX

06.II.970

Iubite Director,

Am primit fotografia notată 12/18, pentru care îți mulțumesc foarte mult. Toarta în cârlig pe care ți-o trimit trebuie să fie de aceeași mărime cu celelalte. Deoarece ai clișeul făcut, te rog foarte mult scoate-mi încă o copie a acestui cârlig,

⁸⁹ Sistem de încălzire prin pardoseală folosit în antichitate și evul mediu.

⁹⁰ Maria Bărbulescu, *Adrian Rădulescu, la 75 de ani de la naștere și 7 ani de la dispariție (1932-2000)*, în „Pontica”, nr. 40, pp.673-678, „după terminarea studiilor universitare și-a legat numele de instituția muzeală constănțeană unde s-a încadrat în anul 1956. A fost pe rând muzeograf, șef secție (1965), director adjunct (1968) și director (1969-1990, 1992-2000). A fost președintele filialei Constanța a Societății de Studii Clasice din România, director al Centrului de Studii Ovidiene, președinte al Filialei Constanța a Asociației Oamenilor de Știință, președinte al Comisiei Naționale de Arheologie și membru corespondent al Institutului German de Arheologie din Frankfurt am Main etc. A avut un rol decisiv la înființarea Universității «Ovidius» din Constanța, fiind primul rector al acestei instituții de învățământ superior constănțean. De asemenea, în perioada 1990-1991 a fost prefect al județului Constanța”.

de cca 4 cm. De asemenea, te rog trimite-mi și o copie de pe vasul alăturat. Copia clară am pus-o în studiul din „Arheologia Moldovei” VI (1969)⁹¹ și am nevoie acum pentru lucrarea mea mare.

Cu cele mai bune urări și mulțumiri,

Al dumitate

(ss) Adrian Rădulescu

Nr. inv. 41659

LXXI

Bacău, 4 mai 1970

Stimate D-le Dragomir,

Pentru că sunt obligat să pun în circuitul național un topor de aramă cu tăișul în „cruce”, iată-mă obligat să vă scriu și dvs. câteva rânduri.

M-a informat un preot, pe nume Cezar Negru din Bacău, că prin anul 1932-1935, el, împreună cu un profesor de desen, Victor Lupu, care în prezent se află în Galați, au făcut săpături arheologice în satul Slobozia, care la vremea aceea aparținea de județul Tecuci, și că toate materialele descoperite inclusiv o serie de topoare de aramă au fost donate Muzeului din Galați.

Cum știu că la dvs. în depozit domnește o ordine perfectă, cred că nu vă vine greu să rugați pe cineva să verifice inventarele. Poate ceva material ceramic să existe, dar topoare cupru, așa cum încerca popa Negru să-mi spună, cred că nu. Eu am nevoie de o confirmare din partea dvs. pentru a dezminți cele relatate de preotul C.Negru.

Am verificat la fața locului și nici gând de săpături. Cred că au făcut o groapă în genul căutătorilor de comori și cu asta basta. Dacă există la Galați un profesor pe nume Victor Lupu, vă rog să-mi spuneți. Poate cunoașteți pe cineva de la Inspectoratul Școlar Județean pentru relații referitoare la Victor Lupu.

Dacă nu puteți vorbi dvs. personal, atunci vă rog să-mi dați adresa pentru a-i scrie câteva rânduri. Știu că vă deranjez, dar în același timp îmi cer iertare.

Ce mai faceți? Ce noutăți mai aveți pe la Galați? Pe când „Danubius” IV? Noi vă trimitem în curând vol. II și III din „Carpica”. Nu le-am fixat încă prețul. Extrasele le-am trimis deja la oameni.

Cred că v-a spus dl. P. Păltănea. Lui i le-am trimis. Mai plătiți drepturile de autor sau nu? Noi am dat acum două pe „Carpica”, I/1968.

Ce mai face Mihalache? Nu s-a întors încă la „patria-mumă”? Dvs. pe când susțineți teza? Vă doresc succes.

⁹¹ Nu a mai fost publicată în „Arheologia Moldovei”, VI/1969.

În speranța că nu mă veți refuza cu ceea ce v-am rugat, închei epistola mea mulțumindu-vă anticipat.

Cu cele mai alese sentimente,

(ss) Viorel Căpitanu

Nr. inv. 41660

LXXII

24.V.70

Spit[alul] Colentina

Dragă Tovarășe Dragomir,

Îți scrie Ion Pașa. De 5 luni, din ianuarie, sunt cu totul rupt de lume și viață, internat, izolat, multă vreme cu zăbrele la fereastră, prin care îmi vorbește familia din curte. Am suferit îngrozitor iar acum un sindrom colecist post-hepatită nu vrea să cedeze și mă imobilizează în continuare. Se răzbună toate necazurile din vremea mea de până la bătrânețe, toți nervii stricați pentru muzee.

Știți cât fost de atașat de dezvoltarea lor, și nici acum nu le pot uita.

De la micul meu aparat de radio am aflat de tragedie cosmică a Țării, cu care acum se luptă eroic Galațiul. Te rog fierbinte, dacă mai poți, dacă mai ai vreme, dă-mi un cuvânt: cum e în muzeul Dtale, așezat pe pantă, expus și înainte, d-apoi acum? Ce se întâmplă cu el? Ce se întâmplă cu Dta, cu familia, soția, copiii. În ce cartier stai și ce e cu gospodăria. Gândurile și nesiguranța mă omoară. O știre, oricum o fi, mă va liniști. Ce faci acum? Ce planuri ai? Ce e cu celelalte muzee? Neștiința îmi agravează și boala și tot. Te implor, nu mă uita, aruncă-mi două vorbe pe adresa de acasă, că-mi aduce familia scrisorile: Ion Pașa, str. Burcuș nr.2, București, sector I.

Nu mai pot scrie, obosesc și transpir.

Te îmbrățișez. Vă urez la toți succes

(ss) Ion Pașa⁹²

Nr. inv. 41661

⁹² Ion Pașa, fiul lui Paul și Ecaterina Pașa, fondatorii Muzeului Regional din cadrul Școlii primare nr. 6 de băieți din Galați, inaugurat la 22 iunie 1914; după refacerea „Casei Cuza-Vodă” din Galați, în anul 1938, întregul patrimoniu al Muzeului Regional, este donat de Paul Pașa noului Muzeu Regional de Istorie, „Casa Cuza-Vodă” din Galați, inaugurat la 24 ianuarie 1939.

LXXIII

București, 13 iulie 1970

Mult Stimate Domnule Director,

Cercetând în trecut, am mai găsit documente care se referă la personalitatea directorului Vasile Buzoianu. Împreună cu materialele care vi le-am predat, ele vor forma un tot mai complet a personalității sale. Sunt bucuros să vi le predau și când veniți în București vă rog să mă vizitați ca să le luați.

Vă rog să primiți, dna Guziec și Dvs, respectiul meu.

(ss) Alexandru V. Buzoianu

București, str.Ion Vidu, 12, sect.1.

Nr. inv. 41664

LXXIV

Măstăcani, 26 Iulie, 1970

Stimate Dle. Prof. I. T. Dragomir

Directorul Muzeului de istorie din Galați

Am onoare a prezinta o copie de pe scrisoarea trimisă de eruditul prof.dr.doc. Mircea Petrescu-Dîmbovița, de la Iași, care poate fi considerată de mine un act de mare esență asupra problemei de care mă preocup și, de care aș fi de părere, să fie adăugată la manuscrisul pentru vol. XV, ce va apare sub titlul de „Danubius”.

Și tot odată, fiindcă scrisoarea lămurește în esență, cu toate datele, asupra problemei arheologice de la „Gâtul Cămilei” ar fi bine să luați măsuri să fie publicată textuală și în ziarul – „Dunărea” – ce apare ca supliment, al ziarului „Viața Nouă” din Galați.

Vom înștiința la timp cum se va rezolv această problemă arheologică și pe dl.prof.dr.doc. M. Petrescu-Dîmbovița de Iași.

Cu deosebite considerații

(ss) Preot dr.Alex[andru] Ciuhureanu din Măstăcani, județul Galați

Nr. inv. 41649 (a)

LXXV

Iași, 9.VII.1969

Academia Republicii Socialiste România
Filiala Iași
Nr.6833
Institutul de Istorie și Arheologie
Preot Alex[andru] Ciuhureanu
Comuna Măstăcani, Județul Galați

Mult stimată Părinte⁹³

La scrisoarea Dvs. din luna Iunie a.c. vă comunic că în legătură cu așezarea neolitică de la *Gâtul Cămilei* s-a scris până în prezent puțin.

În ceea ce privește cercetările pe teren, s-au efectuat de către subsemnatul o recunoaștere arheologică în 1939 și un sondaj în 1948. Cu prilejul acestor cercetări s-a precizat că pe locul respectiv a existat o așezare neolitică, din vremea culturii „Stoicani-Aldeni” (începutul mileniului III î.e.n.) cu analogii apropiate în așezarea de pe *Cetățuia* de la Stoicani. În cuprinsul acestei așezări s-au identificat resturi de locuințe cu lipituri arse de la pereți, vase de lut de diferite dimensiuni, obiecte de piatră etc. O parte din acest material se păstrează la „Muzeul de Istorie” din Galați.

Despre aceste descoperiri s-a scris ceva de către subsemnatul în revista „Orizonturi” din 1940, a profesorilor din învățământul secundar din Galați, în revista „Dacia”, seria veche, nr. VII-VIII, 1937-1940 (în lb. germană), precum și în revista „Studii” nr. 1 din 1949. Toate aceste publicații le puteți găsi la Galați.

Pentru detalii în legătură cu aspectul de cultură, „Stoicani-Aldeni”, căruia îi aparține așezarea de la *Gâtul Cămilei*, vă rugăm să luați legături cu prof. I.T. Dragomir, directorului Muzeului din Galați.

Cu deosebită considerație,
(ss) Director, prof. dr.doc. M[ircea] Petrescu-Dîmbovița
Conform cu originalul,
Preot Dr. Alex. Ciuhureanu
Nr. inv. 41649 (b)

LXXVI

30.07.1970

Stimate coleg,

Cu ocazia cercetărilor pe care le-am efectuat la Tecuci, am avut răgazul să mă reped pentru două zile și la Galați, dar, din nefericire, fiind sâmbătă după masă și duminică, nu am avut posibilitatea să te întâlnesc, deși am încercat de vreo 3 ori cu

⁹³ Această scrisoare a fost trimisă de către preotul Alexandru Ciuhureanu, lui I.T. Dragomir, pe data de 29.07.1969.

telefonul și acasă. Îți spuseseam și cu un alt prilej că mă interesează materialul din epoca bronzului din zona Siret-Prut.

De curând a apărut lucrarea Dlui profesor Petrescu și Zaharia despre așezările din Moldova din paleolitic până în sec.18⁹⁴. Acolo figurează, la Băneasa, în punctul *Vatra Satului*, o așezare din epoca bronzului. După materialul dat la fig.240/1-7, într-adevăr am avea de a face cu un material ceramic ornamentat cu materie asemănătoare aceloră din fazele Munteni I₃ și I₂ la care se adaugă și altele deosebite. Voiam să stau de vorbă cu matale, întrucât știu că acolo s-au făcut, de către Muzeu, ceva cercetări mai ample, pentru a căpăta informații mai precise asupra punctului *Vatra Satului* și eventual să văd și ceva material.

Pentru mine materialul dat de Zaharia este extrem de important, dar prea puțin. Speram să găsesc la Muzeu ceva mai mult. Eu am sperat, chiar dacă vin sâmbătă și duminică să te pot găsi; am încercat la telefonul de acasă pe care l-am obținut la informații, dar nu a făcut apel. Am fost special duminică de două ori în oraș pentru a găsi o posibilitate.

De asemenea, din cauza că nu te-am putut găsi, am rămas și cu delegația nesemnată. De aceea după încheierea cercetărilor, de-abia mi-am adus aminte de acest lucru. În cazul când nu pot să mai iau delegație de la contabilitate, trimite-mi, te rog pe o hârtie două ștampile.

De asemenea, dacă ai răgaz, informează-mă și despre așezarea de la Băneasa.

Cu mulțumire,

(ss) M. Florescu

Nr. inv. 41665

LXXVII

10.VIII.1970

Stimate domnule director Dragomir,

În câteva zile veți primi și numărul 1 al „Buletinului Monumentelor Istorice”⁹⁵, așa că ne vom „mândri” cu două reviste. Vă scriu total neinteresat (tot în ghilimele), rugându-vă să mai colaborați cu noi și pe linia monumentelor. Dvs, ați săpat la *Enisala*, ne puteți face un istoric, o prezentare arhitectonică, rezultatele

⁹⁴ N. Zaharia, M. Petrescu-Dîmbovița, Em. Zaharia, *Așezări din Moldova de la paleolitic până în secolul al XVII-lea*, Editura Academiei R.S.R., București, 1970.

⁹⁵ Începând cu anul 1970, Comitetul de Stat pentru Cultură și Artă reia publicarea „Buletinului Comisiunii Monumentelor Istorice”, periodic desființat în anul 1945, care se va numi, în perioada 1970-1973, „Buletinul Monumentelor Istorice”. Colegiul de redacție al noului „Buletin” era compus din Ștefan Balș, Constantin Bălan, Virgil Bilciurescu, Richard Bordenache, Constantin Daicoviciu, Mișu Davidescu, Vasile Drăguț, Constantin Florea, Grigore Ionescu, Cornel Irimie, Emil Lăzărescu, Marcel Locar, Paul Petrescu, Dionisie Pipidi, Adrian Rădulescu, Virgil Vătășianu, Lucian Roșu redactor șef.

săpăturilor arheologice, singur sau cu un arhitect – dacă a fost cineva care să lucreze la consolidări, în sfârșit, cum credeți Dvs. că vă puteți organiza materialul. Dacă aveți și alte materiale pentru Revistă sau Buletin, cu atât mai bine.

De asemenea, vă rugăm ca ilustrația – bogată – să fie de foarte bună calitate, iar dacă alți colaboratori ai Dvs. au materiale de publicat, vă rugăm să-i invitați în numele nostru să ni le trimită. Vă poftim, de asemenea, să mai treceți pe la Revistă când veniți în București, spre a discuta pentru viitoarele colaborări.

Cu deosebită stimă,
(ss) Valentina Bușilă
București, Calea Victoriei, 120.
Nr. inv. 41666

LXXVIII

12 aug. 1970

Buletinul Monumentelor Istorice
Cal. Victoriei nr. 120
Nr. 419

Stimate tovarășe Ion Dragomir

Cunoscând rezultatele cercetărilor dumneavoastră la Cetatea *Enisala*, redacția „Buletinului Monumentelor Istorice” vă invită să colaborați cu un material pe această temă. Studiul va putea avea până la 25 pagini, ilustrații alb-negru și planșe în tuș.

Pentru a putea fi cuprins în sumarul numărului 4/1970⁹⁶, așteptăm de la dumneavoastră materialul până la data de 15 septembrie a.c. Vom fi bucuroși să primim și alte articole care să se încadreze în profilul publicației noastre.

Cu stimă,
Redactor șef,
(ss) Lucian Roșu
Nr. inv. 41667

⁹⁶ Materialul nu a fost publicat; vezi, Radu Ștefan Ciobanu, *Cetatea Enisala*, în „Buletinul Monumentelor Istorice”, an. XL, nr.1/1971, p.22 și nota 35, remarcă faptul că „cercetări arheologice la cetatea Yenî-Sale au fost întreprinse ... în ultimii ani de prof. I.Barnea și de directorul Muzeului de Istorie din Galați, I.T.Dragomir, dar din nefericire, până astăzi nu au fost publicate rezultatele și nici nu au fost făcute referiri la ele. Nota 35: (...) prof. I.Barnea

LXXIX

28 august 1970

Viața nouă

Organ al Comitetului Județean Galați

al P.C.R., și al Consiliului Popular Județean

Redacția și administrația, Galați, str. Avântului nr. 20⁹⁷

Telefon: 14400, 11008, 11300, 14620

Stimate tovarășe director,

Un cetățean din comuna Brăhășești se interesează în legătură cu trecutul istoric al locurilor în care trăiește și în legătură cu vestigiile arheologice existente în vecinătatea comunei. V-am ruga să ne scrieți pe această temă o scurtă însemnare, cca 40 de rânduri, pentru publicare.

Alăturat vă trimitem și scrisoarea sa. Vă mulțumim anticipat și așteptăm răspunsul dv.

Cu deosebit respect

(ss) Dan Plăeșu⁹⁸

„Tovarășe Director,

Numitu Sevastre P.Constantin, din sat Cosițeni⁹⁹, com. Brăhășești, mun. Tecuci, jud. Galați, cu respect venim către D-tră, [prin] care arătam:

Satu[l] nostru este așezat pe deal; la sud, cca 1.500 m, se află urmele unei foste cetăți, fiind împresurată de două văi: la est cu pârăul Zeletin, la vest și sud cu Berheciul, unde amândouă se unifică. Punctul [locul] față de orașul Tecuci nord este la 30 km. Între noi, cetățenii, există nedumeriri despre istoricul satului și a fostei cetăți; unii spun că cetatea ar fi construită de Decebal, sau de migratorii lui Atila, alții de Domnitorul Ștefan cel Mare, iar că satul ar fi luat naștere din foști străjeri ai cetății. Vă rugăm, tov. Director a înainta D-tră către oamenii care se

ne-a informat că în anii 1962-1965 a condus campaniile de săpături la cetatea Yeni-Sale alături de cercetătorul I.T.Dragomir”.

⁹⁷ Galați, Str. Avântului, fostă și actuală str. Mr. Iancu Fotea. În acea perioadă redacția cotidianului „Viața nouă” se afla într-un spațiu din Casa Cavalioti, imobil devenit în perioada 1988-2012, Muzeul Județean de Istorie Galați, restituit familiei Cavalioti în anul 2012.

⁹⁸ Dan Plăeșu, născut la Galați în anul 1941, jurnalist, dramaturg, prozator și critic literar.

⁹⁹ Paul Păltănea, *Istoria acestor locuri. Toponimie gălățeană. Numele comunelor și orașelor în „Viața liberă”*, X, nr. 2999, 7 octombrie 1999, p.9, „Cosițeni, sat, atestat la 2 mai 1546. Numele satului de la onomasticul Cosiță + sufixul eni. Antroponimul citat este amintit la 2 septembrie 1468: moara lui Cosiță, din hotarul satului Frâncești. Satul Frâncești a fost în comuna Podul Iloaiei, județul Iași. Se explică prin apelativul cosiță, adică șuviță de păr, și este de proveniență sud-dunăreană. Celălalt înțeles al substantivului cosiță, măzărache sau borceag, nu putea influența formarea numelui de persoană”.

ocupă cu istoria, [să ne spună de] când [este] satul nostru și fosta cetate, în ce secol s-a construit și de cine. Aștept răspuns, pe scurt, în ziarul „Viața Nouă” a Galațiului.

(ss) Sevastre P. Constantin

Tovarășului Director a ziarului „Viața Nouă” a Galațiului

Trăiască Lupta pentru pace”

Nr. inv. 41668

LXXX

București, 19.X.1970

Stimate Domnule Director,

La începutul anului viitor „Editura Didactică și Pedagogică” îmi va tipări o carte intitulată *Excursia literară*, unde și Casei memoriale¹⁰⁰ pe care o conduceți îi sunt consacrate câteva pagini. În cazul că aveți posibilitatea să-mi trimiteți câteva fotografii ale Casei Memoriale și ale celor mai reprezentative exponate (pentru a completa materialul ilustrativ pe care îl posedă) v-aș fi foarte recunoscător.

Cu mulțumiri,

(ss) prof. Mircea Handoca¹⁰¹,

București, str.Cazărmii 24, sector 6.

Nr. inv. 41669

LXXXI

10 nov. 1970

„Muzeul Județean de Istorie” Piatra Neamț

Colegiul de Redacție al Revistei „Memoria Antiquitatis”

Nr. 484

Către

Tov. I.T. Dragomir

Muzeul Județean de Istorie Galați

Vă facem cunoscut că C.S.C.U. nu aprobă publicarea în revistele muzeelor a materialelor care nu sunt recomandate de 1-2 referate de specialitate acordate de doctori sau cel puțin lectori universitari.

¹⁰⁰ Mircea Handoca, *Excursia literară*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1971, pp.169-171. Este prezentată Casa Memorială „Costache Negri”, din comuna cu același nume, cu referiri la personalitatea lui Costache Negri dar și a locului unde „se plămădeau viitoarele acțiuni revoluționare de la 1848 și 1859”. Tot în această *excursie literară* sunt amintite personalități ale vieții literare gălățene din prima jumătate a veacului XX (C.Z. Buzdugan, Barbu Nemțeanu, Anton Holban, H.P. Bengescu).

¹⁰¹ Mircea Handoca (1929-2015), istoric literar care a identificat, inventariat și publicat opera lui Mircea Eliade.

În consecință, pentru ca articolul Dvs. să apară în publicația noastră, vă solicităm să ne expediați până la 20 noiembrie 1970, referatele necesare. Nu se admite depășirea datei pentru a nu întârzia apariția revistei, iar în cazul că nu ne trimiteți referatele suntem nevoiți să vă programăm articolul pentru nr. IV al revistei.

Colegiul de redacție, Redactor responsabil

(ss) Virgil Mihăilescu - Bârliba¹⁰²

Nr. inv. 41670

LXXXII

26.01.71

Stimate Domnule Dragomir,

Am ajuns la jumătatea lui ianuarie și n-am reușit să găsesc o persoană care să deseneze ca lumea vasul. Am încercat cu una din desenatoarele noastre, dar nu iese ce ar trebui.

Mai rămâne cealaltă desenatoare și dacă nu, încercăm varianta Buzilă; înseamnă că trebuie să așteptăm să vină studenții. Vacanța însă e scurtă și nu știu dacă vor fi dispuși să lucreze. Nu am întreprins ceva serios pentru că n-am știut dacă mai dispuneți sau nu de bani pentru desen. Rog scrieți-mi acest lucru pentru că n-aș vrea să mai am obligații ca în cazul domnului Buzilă.

Ce dăm la „Danubius”? Opaite, fibulele sau săpătura de la zid. Totul depinde de termenele la care trebuie predate lucrările. Pentru săpătura de la *Jorica*, marcarea separat e mai greu, deoarece avem încă de lămurit unele chestii. Materialele provenite de acolo le-am putea însă folosi.

E jale cu monedele. Majoritatea sunt inutilizabile. Datarea e totuși peste tot asigurată. Vicoveanu [Dumitru] e plecat în Italia și majoritate lucrurilor nu sunt curățate. În funcție de ce credeți că e posibil îmi voi orienta și sistematizarea materialului bibliografic.

Am selectat o parte din materialul ce trebuie inclus la „import” în epoca dacică (una din teme de plan) și aș dori, dacă sunteți de acord, să aprobați expedierea lui la Iași pentru studiu poligraf și desene. Dacă trebuie adresă oficială, vă rog să-mi scrieți. N-am procedat așa ca să n-o luați drept lucru impus. În caz că n-aveți nimic împotrivă, l-aș ruga pe dl. Limbidis, care s-a oferit să mă ajute, să facă expedierea. Îndată ce va fi posibil, voi încerca să vin la Galați.

¹⁰² Virgil Mihăilescu-Bârliba, istoric, arheolog și numismat, a fost director al muzeului nemțean (1971-1974) și director adjunct al Institutului de Istorie și Arheologie „A.D.Xenopol” din Iași. A fost redactor responsabil al revistelor „Memoria Antiquitatis” și „Arheologia Moldovei”.

Dacă e posibil, veniți Dvs. la Iași. Ne trebuie numaidecât fotografii și desene. (cel puțin a profilelor de vase). Dacă expediază ceramică din nivelul dacic să pună și țigla de la zid – cea cu (LE)GVM. Trebuie și desen la ea.

Singurul lucru realizabil – într-un timp mai scurt– ar fi secțiunea la zid și un articol „*Fibulele și inelele din Castrul și Castellum-ul de la Barboși*”. Pentru primul, după verificarea întregului material trebuie să vedem cu ce ilustrăm. Obligatoriu desene pentru obiectele de fier și ceva profile de vase. Fotografii la zid avem, iar desenul în creion la fel.

Dacă veniți, aduceți fibulele. Dacă le desenați acolo, scrieți-mi cum le faceți (liniar, painterlist etc.) ca să fie la fel ilustrată. Inele, am trei aici la Iași. Eu înainte de 10 februarie nu intru la rând la desen, așa că nu-i mare zor cu expedierea. Am mai găsit câte ceva pentru vasul cu șarpele. Deocamdată, cam atât. Aștept răspunsul Dvs.

Cu stimă

(ss) Silviu Sanie

P.S. La „închiderea ediției” a sosit coletul pentru care vă mulțumesc. A ieșit bine. Scara trebuie modificată în funcție de reducere. Tot trebuie să reluăm problema, așa că nu-i mare nenorocire. Termenul de 28 februarie cred că nu schimbă cu nimic ceea ce vrem să facem. Numaidecât însă ne trebuie o săptămână împreună. Scrieți ce posibilitate de deplasare există.

La noi n-au venit încă fondurile. Deci, „*Fibule și inele/Obiecte de podoabă*” (1) și „*O nouă incintă din sec. III e.n. la Barboși*” (titlu aproximativ). Până în 10 februarie să-mi trimiteți ce nu se poate desena sau fotografia bine acolo. Fibulele chiar mai devreme; poate le fac băieții când vin în vacanță. Dacă ține vremea bună poate trageți o fugă cu mașina.

Toate bune

(ss) Silviu Sanie

Domnul I.Kara¹⁰³ are un articol: „*Două izvoare ebraice din secolele al XVII-XVIII-lea privind istoria Galațiului*”. Primul dintre ele este vag cunoscut și nefolosit în această direcție, iar cel de al II-lea este cu totul inedit.

Am spus că am să vă comunic și la primirea răspunsului, să știu ce trebuie să-i spun. M-am gândit că fiind vorba de Galați, e mai bine să fie dat la „Danubius”.

E al doilea P.S. și sper să fie ultimul, căci am să mă grăbesc să expediez scrisoarea.

Cele mai bune urări pentru toată familia.

Toate bune.

(ss) Silviu Sanie

Nr. inv. 41671

¹⁰³ I. Kara, pseudonimul lui Ițic Șvarț (1906-2001), memorialist și cercetător al istoriei evreilor din Moldova.

LXXXIII

6.II.1971

Muzeul de Istorie Galați, nr. 78

Către,

Institutul de Istorie și Arheologie „A.D.Xenopol” Iași

V-am expediat cu poșta de azi materialele arheologice selecționale de Dvs, pentru studii, după cum urmează:

- Gât și buze amfore, 20 buc;
- Fragmente ceramice de vase mici și opaițe, 79 buc;
- Fragmente ceramice torți de amforă, 28 buc.;
- Fragmente ceramice pereți amfore, 28 buc.;
- Fragmente ceramice fund amfore, 15 buc.;
- Fragmente țigle romane cu ștampila Leg.V.Mac., 1 buc.

Vă rugăm să ne confirmați primirea.

Director,

(ss) Ion.T.Dragomir,

Nr. inv. 41672

Gestionar,

(ss) Limbidis

LXXXIV

București, 30 martie 1971

Stimate domnule Dragomir,

Nu am mai ajuns la Galați, conform promisiunii, pentru că „*nu sunt vremile sub oameni, ci bietul om sub vremi*”. S-a îmbolnăvit socru, da, așa, gospodărește. Au fost momente foarte grele, dar mulțumim lui D-zeu, s-au terminat cu bine. Mara, care a stat mai mult pe lângă el, s-a îmbolnăvit și ea și abia cu câteva zile în urmă s-a făcut bine. Am plecat la București pentru a nu pierde deplasarea mare București-Craiova-Turnu. N-am venit la Galați, lucru pe care-l pot face și în aprilie, sper, și pentru că nu am reușit să pregătesc ilustrația articolului comun.

Am să refac la întoarcere profilul și planul săpăturii de la Turcu Mioara. Iese frumos zidul, dar probabil că l-am deocheat, pentru că la hașurarea nivelului cu humus, trăgătorul mi-a făcut figura și a lăsat cam mult tuș.

Ce vă rog:

1. Să faceți tot posibilul ca articolul să rămâie în sumar;
2. Să numărați țiglele ștampilate de la Barboși și să notați câte sunt **LEGVMAC**, indiferent

dacă **M** și **A** sunt sau nu în legătură și câte sunt **LEGVM** sau **LVM**. Dacă nu vă ia prea mult timp, măcar câteva trebuie măsurate, mai ales grosimea. Voi face același lucru cu exemplarele de la Iași.

3. Fotografați fragmentele de coloană și materialele mai de Doamne-ajută de la secțiunea zid.

Trebuie să găsim o modalitate pentru amplificarea articolului cu continuitatea. De asemenea, după discuțiile ce le-am avut aici va trebui să mutăm și celălalt articol de la „SCIV” la „Dacia”. „Dacia” XV e completă, așa că vom avea timp să lucrăm în liniște articolul. Rămâne să stabilim când, mai ales în funcție de Dvs. De la jumătatea lui aprilie voi fi oricum mai liber.

V-aș ruga să rezolvați cumva posibilitatea de a plăti desenul vasului și în general desenele. E locul unde ne poticnim. Dacă vrem să mergă la o revistă mare, desenul e destul de important. Vă rog mult, faceți cumva și va desena Heine. Băieții sunt inaccesibili. Au două biserici în lucru și aproape toată vacanța au lucrat. Am făcut o probă și va fi la înălțime. Încă mai caut bibliografie, dar sper că titlul, cum mi s-a sugerat să-l dau, îl vom putea pregăti până în octombrie.

Dacă aveți vreo posibilitate de a veni la Iași din 10 aprilie încolo ar fi bine, de nu, voi încerca eu mai repede să ajung la Galați.

Am expediat articolul dlui Dan Boțescu¹⁰⁴ pentru că n-am reușit să-l aduc eu. A fost referat susținut cu căldură și are girul specialiștilor. E o continuare a unei alte lucrări a d-sale și pentru că-i cu Dunărea va fi probabil admisă la „Danubius”. Dl.prof. Loghin a spus că dacă-i necesar referat scris, îl va trimite. Altceva ce să vă mai scriu? Sunt de două zile în București și timpul trece revoltător de repede. Nu reușesc să fac cât aș vrea. Adun materiale pentru lucrarea de doctorat și pentru problemele de interes comun. Pe aici vechile rivalități continuă.

În rest ce să vă scriu. Sper să puteți realiza cele cerute. Dacă nu aveți timp pentru toate, le vom face împreună la venirea mea la Galați. Sărutări de mâini Doamnei, cele mai bune urări Puștiului, sănătate și spor la treabă Dumneavoastră.

Cu deosebită stimă,

Silviu Sanie

P.S. N-am expediat scrisoarea din București și acum mă grăbesc s-o fac la întoarcere. Toate problemele rămân actuale. V-aș ruga să-mi răspundeți în ce măsură se pot rezolva.

Cu stimă,

(ss) Silviu Sanie

Nr. inv. 41673

¹⁰⁴ Dan Boțescu, *România și problema Dunării în preajma izbucnirii celui De-al Doilea Război Mondial*, în „Danubius”, V, Muzeul de Istorie Galați, 1971, pp. 225-249.

LXXXV

26.10.1971

Stimate Domnule Director,

Am auzit că cei de la Constanța s-au autodepășit din nou prin organizarea desăvârșită. Să vă fie de bine petrecerea. Pe la Iași ne tot încearcă iarna, fără a reuși să intre în circuit, dar sâcâind suficient lumea. N-am făcut încă vinul, dar sper să mai am timp. Cartofi mai găsește omul – vin mai greu. Toți ai casei, de la mic la mare sunt, mulțumesc lui D-zeu, binișor, exceptând micile răceli de sezon.

Pe la slujbă toate vechi. Dnul profesor M. Petrescu-Dîmbovița m-a întrebat ce mai faceți. E de acord să intre în sumarul „Arheologia Moldovei”, VIII, „*Locuirea dacică în castrul roman de la Barboși*”¹⁰⁵. Sper să mă descurc cumva cu desenele pentru ceramica dacică. În cazul cel mai rău vom da, la ceramica romană, numai poze. Asta în situația în care nu voi reuși nici măcar să trag în tuș desenele.

Bordeiele sunt toate făcute. Lucrez acum mai mult pentru ceramica romană – ne lipsesc și aici destule cărți. Aș dori să am pozele înaintea plecării la Cluj care va fi la începutul lui noiembrie. Dacă aveți drum pe aici, să-mi scrieți înainte cu vreo săptămână. De fotografiat în afara *mortarium*-ului¹⁰⁶ de pe dulap, la care trebuie fotografiată bine și ștampilă; au rămas nepozate fragmentul de figurină (nu figurină din casetă 1969, ci cea din 1970), și un fragment de cuțit curb care se află în depozit, lângă lance. Dnul Limbidis probabil știe, că l-am rugat să vi le dea.

N-am avut chitanța ștampilată la la hotel și am trimis în aceeași zi, cu banii, o scrisoare recomandată la Muzeu, în care era și chitanța, cu rugămintea de a mi-o restitui. Nu am primit-o încă și nu pot face decontarea. Rog scrieți-mi sau comunicați-mi altcumva dacă a expediat scrisoarea.

Transmiteți sărutări de mâini Doamnei.

Sănătate la toată lumea. Toate bune.

(ss) Silviu Sanie

Nr. inv. 41674

LXXXVI

Tecuci, 12.VIII.1972

Stimate tov. Director,

Prin bunăvoința profesorului Șoitu¹⁰⁷, v-am înaintat un material intitulat „*Gimnaziul seral din Tecuci*” - schiță mongrafică, semnat Rodica Florea, Doru

¹⁰⁵ Studiul a fost publicat în anul 1970, vezi Silviu Sanie, Ion T. Dragomir, *Continuitatea locuirii dacice în castrul de la Bârboși-Galați*, în „Danubius”, IV, Muzeul de Istorie Galați, 1970, pp.135-141. Probabil în „Arheologia Moldovei”, VIII, urma să se publice un studiu cu completări; nu a mai fost publicat.

¹⁰⁶ Mortarium = Vas din ceramic romană, folosit pentru baterea, sau măcinarea alimentelor, cerealelor etc.

¹⁰⁷ Dumitru D. Șoitu (1928-1994), profesor de limbă și literatură română, director al Liceului „Vasile Alecsandri” din Galați, inspector școlar și inspector școlar general la Inspectoratul

Scărlătescu – în vederea unei posibile cuprinderi în revista editată de dvs. Speranța publicării în „Danubius” era justificată de folosirea unor materiale din arhivele tecucene.

În vederea obținerii unei certitudini v-am căutat de două ori de la „Muzeul de Istorie”, dar nu v-am găsit. Ultima dată tov. Păltănea a avut bunăvoința să-mi dea câteva indicații (întocmirea unui rezumat în lb. franceză, obținerea a două referate de la cercetători de specialitate) valabile, însă numai cu alternativa acceptării materialului nostru.

Dar eu nu știu nici dacă materialul a ajuns la d-voastră, nici dacă odată primit acolo, el a fost acceptat. Bineînțeles, m-ar bucura această ultimă alternativă, mai ales că noi, aici la Tecuci, avem atât de puține posibilități de a desfășura o activitate publicistică onorabilă. V-aș rămâne profund îndatorat dacă D-voastră sau unul din colaboratorii d-voastră, rupând din timpul de care dispuneți, mi-ați trimite câteva rânduri în legătură cu soarta materialului respectiv și, eventual, cu ce ar urma să facem de acum încolo.

Cu multă considerație, al d-voastră,

(ss) Dan Scărlătescu

Tecuci, Str. Karl Marx, 83

Nr. inv. 41676

LXXXVII

Iași, 31 august 1972

Mult Stimate tovarășe Director Dragomir,

Cu deosebită bucurie am primit vestea încheierii tipăririi celui de-al V-lea volum din revista „Danubius” (1971), editată de „Muzeul de Istorie” din Galați.

Am fost foarte impresionat, și de data asta, de amabilitatea Dv personală, cât și de cea a colaboratorilor. De această amabilitate, de fapt, Dv ați dat dovadă și cu ocazia susținerii Tezei mele de doctorat, când împreună cu alți colegi din Galați, ați fost alături de mine. De aceea, pentru tot ceea ce a fost și este, vă rămân profund îndatorat. Aș vrea să mai notez că încă o surpriză plăcută mi-a făcut și primirea pachetului cu volumele și extrasele articolelor noastre. Și pentru aceasta vă mulțumesc din suflet. Cu asentimentul Dv., sper că și în viitor voi mai avea cinstea să mă număr printre colaboratorii revistei „Danubius”.

Cu deosebit respect,

(ss) Marcel Gh[eorghe] Morășanu¹⁰⁸
Aleea V. Alecsandri, 8.

P.S. Colegul D. Rusu vă trimite aceleași mulțumiri în legătură cu apariția volumului și includerea articolelor noastre.

Îmi cer scuze pentru expedierea cu întârziere a prezentei scrisori. Când tov. Păltănea mi-a telefonat din Iași, răspunsul meu era deja alcătuit. Am întârziat însă cu expedierea lui.

Nr. inv. 41677

LXXXVIII

Iași, 7 septembrie 1972

Mult Stimate Domnule Director,

Zilele trecute am primit extrasele și volumul al V-lea al revistei. Toată considerația pentru întregul volum, destul de substanțial în conținut și cele mai alese mulțumiri pentru felul în care a apărut comunicarea mea în colaborare cu mult regretatul coleg Gh.Bujoreanu¹⁰⁹.

Colaborările mele pentru volumul următor deja le-am trimis la Muzeu. Rămâne ca dumneavoastră să apreciați posibilitatea și oportunitatea publicării acestora. Rămân totuși cu încrederea că cele două scurte materiale pe care vi le-am trimis¹¹⁰, cu tematica referitoare la istoria orașului Galați, vor corespunde exigențelor dumneavoastră. Desigur vă stau la dispoziție pentru efectuarea unor eventuale îndreptări cerute de conducerea revistei.

Cu cele mai deosebite mulțumiri și deosebită stimă,

(ss) Rusu Dumitru

Iași, str. Pușkin, 9.

Nr. inv. 41678

¹⁰⁸ Marcel Gh. Morășanu, *Despre refacerea Partidului Social Democrat din România (1900-1910)*, în „Danubius”, V, Muzeul de Istorie Galați, 1971, pp. 199-204.

¹⁰⁹ Dumitru D. Rusu, Gh. Bujoreanu, *Contribuții la cunoașterea înfăptuirii regimului de porto-franc la Galați*, în „Danubius”, V, Muzeul de Istorie Galați, 1971, pp.155-162.

¹¹⁰ Idem, *Documente privitoare la reglementarea repausului duminical la Galați între anii 1865-1878*, în „Danubius”, VI-VII, Muzeul de Istorie Galați, 1972-1973, pp. 171-178.

LXXXIX

7.XII.1972

Dragă Domnule Dragomir,

Aș fi vrut să-ți vorbesc la telefon, dar legătura pe fir direct cu Galații pare să fie numai teoretică, așa că recurg la această c.p. Voiam să te informez că un prieten al meu din București (Dr. Broșteanu, tel. 12.15.16.) are un mare ceas de perete din 1834 și care a fost proprietatea lui Cuza Vodă, pe care ar dori să-l vândă. Dacă d-tale este interesant, dă-i te rog un telefon și stați de vorbă.

Cu bine și urări pentru 1973!

(ss) Vladimir Dumitrescu

Institutul de Arheologie București, str. I.C.Frimu, 11.

Nr. inv. 41679

XC

Iași, 28 decembrie 1972

Stimate tov. Director,

Vă transmit cele mai sincere urări de fericire și sănătate și să aveți parte de cât mai multe succese științifice. Urez cât mai multă prosperitate „Muzeului de Istorie” din Galați, care sub conducerea d-voastră desfășoară o activitate atât de bogată, impunându-se din ce în ce mai ferm în lumea științifică.

Studiul cu privire la politica externă a lui Alexandru Cuza¹¹¹ este terminat, dar acum, spre sfârșitul anului, nu am putut găsi nici o dactilografă liberă care să mi-l bată la mașină. Toate mi-au spus că sunt libere după Anul Nou. Imediat după sărbători îl voi da la dactilografiat, așa că până la 10 ianuarie îl veți avea la Galați.

Urându-vă ca anul ce vine să vă aducă cât mai multe satisfacții, cu alese sentimente de prețuire și considerație

(ss) Dr.docent N[icolae] Corivan¹¹²

Nr. inv. 41680

¹¹¹ N. Corivan, *Politica externă a lui Alexandru Ioan Cuza*, în „Danubius”, VI-VII, Muzeul de Istorie Galați, 1972-1973, pp. 139-160.

¹¹² N. Corivan (1904-1979), istoric, membru la Istituto per la Storia del Risorgimento din Italia (1935), profesor universitar la Iași, șef de secție la Institutul de Istorie și Arheologie „A.D.Xenopol” din Iași.

XCI

București, 29.I.1973

Stimate tov. Dragomir,

Este vina mea că am întârziat atâtea zile cu referatul. O gripă stăruitoare, recentele conferințe, aglomeratele ședințe de inaugurare a anului, niște deplasări pe teren – acestea se fac vinovate la rândurile de întârziere. Tov. Panțiru¹¹³, colegul nostru în ale „județului Galați” (felicităm pentru apariție! Poate vă faceți pomană să-mi trimiteți și mie 2-3 exemplare?), mi-a trimis materialul încă din decembrie.

Mai este timp să trimit și eu 10 pagini? Dacă da, la un semn îl voi trimite.

Cu bine și la mulți ani.

(ss) Nicolae G. Munteanu.

București, str. Latină, 16, sect. 2.

Nr. inv. 41681

XCII

4 martie 1973

Stimate Tovarășe Director,

Așa precum ne-am înțeles, era vorba ca acum, în martie, să prelucrez materialul trimis de Dvs în cele 3 lăzi pentru a vă face o notă pentru Teza Dvs cu privire la așezarea Suceveni. Am deschis lăzile (ele erau bătute în cuie foarte lungi și s-au deschis foarte greu) și am constatat următoarele:

Într-o ladă sunt pachete pe care este notat „*Lișcoteanca, 1967*”, în celelalte două – oase vărsate direct în ladă, nespălate și nepurtând nici un însemn. Care sunt deci oasele de la Suceveni (faza Stoicani-Aldeni) de care mi-ați vorbit Dvs.? Vă rog să-mi precizați ce reprezintă materialul din cele 3 lăzi, ca să știu cum îl prelucrez.

V-am trimis, cu destulă întârziere, căci nu le aveam la dispoziție, alte 3 lăzi mari pe adresa Muzeului ca să-mi expediați prin ele materialul de la Barboși.

Vă rog să-mi trimiteți cât mai urgent acest material (dacă este mai puțin decât volumul a trei lăzi, puteți opri o ladă la Dvs. la Muzeu).

Spuneți să nu se bată capacele cu cuie prea lungi și multe, căci se deteriorează lăzile la desfacere. Pe documentele de trimitere să notați numai adresa Universității *Al. I. Cuza*, Calea 23 August nr.11. Pe lăzi să puneți pe lângă această adresă, scrise cu litere foarte mici: *Lab. de Morfologie animală*, Conf. S. Haimovici. Este necesară această procedură, căci Administrația Universității le scoate de la gară, le aduce și

¹¹³ P.Panțaru, *Aspecte din mișcarea muncitorească gălățeană în perioada dictaturii regale*, în „Danubius”, VI-VII, Muzeul de Istorie Galați, 1972-1973, pp. 273-280.

mi le dă mie. Dacă se pune întreaga adresă pe documente, acestea ajung la mine direct și scoaterea lăzilor de la gară devine foarte dificilă.

Răspundeți-mi deci, cât mai repede posibil ce reprezintă materialul trimis de Dvs. și care e legătura cu localitatea Suceveni pentru a putea să vă fac în termen lucrarea respectivă. De asemenea, să asigurați expedierea materialului de la Barboși.

Cu cele mai calde urări,

(ss) Haimovici Sergiu¹¹⁴

Nr. inv. 41682

XIII

Iași, 23 aprilie 1973

Stimate tovarășe Director,

Am terminat publicarea materialului și în câteva zile vă voi face o expertiză pe care vă voi trimite-o atât pentru materialul de la Suceveni, cât și pentru cel de la Lișcoteanca (separat pentru fiecare stațiune). Expertiza v-o trimit în ciornă ca Dv. să o folosiți pentru teză, iar de publicat o voi publica mai târziu.

La *Lișcoteanca* am găsit relativ multe resturi de cal, ceea ce este o excepție pentru așezări neolitice, mai ales ceva mai vechi, adică de tip *Aldeni*. Este sigur material neolitic și la *Lișcoteanca*?

Mi-ați promis că-mi trimiteți materialul dacic de la *Barboși*. Sanie mi-a spus că a adunat material frumos. Insist cu privire la acest material, întrucât eu am în planul științific tocmai forma geto-dacică și actualmente nu au alt material și dacă vine vreun control contabilicesc care se ține exact de ceea ce e scris pe planuri și acte, mă cam prinde în ofsaïd (cum se spune în argoul microbiștilor).

Vă rog, deci, faceți și Dvs. tot posibilul și trimiteți-mi acel material ca să fiu și eu acoperit – adică cu palnul îndeplinit – prelucrându-l. Studiul, dacă va fi posibil, îl voi publica în revista Muzeului de la Galați.

Cu cele mai bune urări,

(ss) Conf. Sergiu Haimovici.

I.T.Dragomir, Notă: S-a rezolvat; am primit analizele și în același timp am expediat materialul osteologic de la Bărboși.

Nr. inv. 41683

¹¹⁴ Luminița Bejenaru, *Obituary - Sergiu Haimovici la (1929-2009)*, în „Analele Științifice ale Universității «Al. I. Cuza»” Iași, s. Biologie animală, Tom. LV, 2009, pp. 259-260; Sergiu Haimovici a dezvoltat, după anul 1960, cercetarea arheozoologică inițiată la Iași de către Olga Necrasov.

XCIV

Universitatea „AL. I. Cuza”, Iași
Rectoratul

25.IV.1973

Tov. Dragomir,

Vă facem cunoscut că la data de 11 mai 1973, ora 12, în sala Senatului, va avea loc susținerea publică a tezei „*Metalurgia bronzului din Transilvania la începutul Hallstattului*”, elaborată de tov. Rusu Mircea, în vederea obținerii titlului științific de „doctor în istorie”.

Comisia de doctorat este formată din:

Președinte: prof. dr. Ilie Grămadă, decanul Facultății de istorie, filozofie, Universitatea „Al. I. Cuza” din Iași;

Membri:

- prof. dr. doc. șt. Mircea Petrescu-Dîmbovița, conducător științific, Universitatea „Al. I. Cuza” din Iași;
- prof. dr. doc. șt. Kurt Horedt, Universitatea „Babeș-Bolyai” din Cluj;
- prof. dr. doc. șt. Ion Nestor, Universitatea din București;
- dr. doc. șt. Dorin Popescu, Institutul de Arheologie din București.

În conformitate cu Instrucțiunile privind conferirea titlurilor științifice în R. S. România, aprobate prin Ordinul Ministrului Educației și Învățământului nr.18 din 19.I.1968, vă trimitem anexat, rezumatul tezei de doctorat, cu rugămintea de a ne comunica în scris, în dublu exemplar, eventualele dv. observații și concluzii de apreciere, până la data de 8 mai 1973.

Vă invităm să participați la susținerea tezei.

Rectoratul
(ss) Indescifrabil
Nr. inv. 41684

XCV

7 mai 1973

Către,
Rectoratul Universității „AL. I. Cuza” Iași
Nr. 234

La adresa Dvs. nr. 6998 din 25.IV.1973, vă înaintăm referatul nostru, în dublu exemplar, asupra rezumatului Tezei de doctorat a tov. Rusu Mircea, intitulată: „*Metalurgia bronzului din Transilvania la începutul halstattului*”, având conducător științific pe prof.dr.doc.Mircea Petrescu-Dîmbovița.

Rod al unor intense și îndelungata cercetări personale și largă sinteză a cercetărilor specialiștilor români care s-au ocupat de perioada propusă, lucrarea analizează fenomenul metalurgic al bronzului în epoca *Hallstatt A*, pe un întins areal geografic românesc, constituind un prețios instrumentar de lucru pentru specialiști, în viitor.

Autorul a urmărit – și a reușit să prezinte complexul proces al metalurgiei bronzului, în strânsă legătură cu aspectele metalurgice ale celorlalte două metale: aurul și fierul, element de bază și ferment civilizator al epocii omonime, dublându-și partea discriptiv-analitică cu interesante observații cu caracter tehnologic, tipologic, în vederea stabilirii cronologiei depozitelor de bronzuri, conform sistemului cunoscut în Europa.

Tovarășul Mircea Rusu a depus o muncă obositoare, dar utilă cercetării, prin faptul că a căutat să analizeze, aproape exhaustiv, repertoriul materialelor arheologice descoperite, lărgind aria de investigare și peste hotare.

Catalogul-corpus întocmit asupra celor 120 depozite de bronzuri din Transilvania, având în anexă listele cu descoperiri izolate, au presupus și ele o analiză pertinentă, critică și de verificare a conținutului descoperirilor, documentate teoretic pe un bogat volum informațional din literatura de specialitate din țară și străină – aceasta fiind un merit în plus pentru autor, care a întregit tabloul cercetării sale sintetice cu ilustrație adecvată compoziției depozitelor, și cu hărți care prezintă aria de răspândire a zăcămintelor metalifere din spațiul cercetat.

Autorului nu i-a scăpat din vedere prezentarea ansamblului cultural al epocii timpurii hallstattiene, urmărind alături de tipologia pieselor de bronz și pe cea a așezărilor locuințelor, riturilor funerare și a ceramicii.

Autorul dovedește (cap. III, 1, 2, 3) o cunoaștere detaliată a proceselor metalurgice metalifere asupra cărora se axează, utilizând informații de ordin istoric și localizând inventarele de bronzuri pe care le analizează. Putem sublinia aici faptul că lucrarea poate fi socotită, din acest unghi, drept o pagină de început a preistoriei mineritului, a metalurgiei și a meșteșugurilor primitive din Transilvania în prima epocă a fierului, candidatul propunându-și să aducă în continuare noi contribuții.

Seriile tipologice ale obiectelor sunt analizate pe grupe: unelte, vase, arme, piese de harnașament, podoabe și obiecte de toaletă, din punct de vedere numeric, evolutiv, frecvența aflării lor individuale în depozite precum și funcțional.

Interesante observații se fac și din punct de vedere al analogiilor și sincronismului unor tipuri de obiecte din bronz analizate cu produse similare din aria de cultură greacă cât și a categoriei ceramice cu protuberanțe. S-a remarcat totodată și faptul că depozitele de bronzuri descoperite se află în apropierea centrelor de exploatare a sării. S-a mai remarcat și rolul progresist al ramurei tracice nord-danubiene în cultura materială a perioadei cuprinse între 1200 și 1000 î.e.n., a

rolului jucat de factorul local, prin centrele metalurgice transilvănene, în evoluția generală a metalurgiei bronzului european.

Lucrarea, bine structurată și fundamentată științific, se înscrie ca o valoroasă contribuție la studierea rolului și locului pe care l-a ocupat fenomenul metalurgiei bronzului în preistoria culturilor materiale din perioada de sfârșit a epocii bronzului cea de început a fierului pe o însemnată parte a țării noastre, acolo unde se va consta tui viitorul stat scalavagist dac.

Considerăm că cercetarea tov. M. Rusu, materializată printr-o astfel de lucrare, îi justifică acordarea pe merit deplin a titlului de doctor în istorie la care aspiră.

(ss) Ion I. Dragomir.

Nr. inv. 41685

XCVI

1 oct. 1973

Stimate domnule Dragomir,

Mergând la Odesa, am fost plăcut surprinsă să aud elogiile aduse publicației dvs. la Muzeul de Arheologie, precum și dorința de a face schimb. Ei au lucrări foarte bune și interesante, așa că vă trimit adresa lor pentru a o include, dacă e posibil, pe lista dvs. de schimburi: *Одесский Археологический Музей*, ул. Ласточкина, 4, Одесса, СССР.

Sunt oameni foarte drăguți și amabili, poate îi vizitați (cred că și vienezii v-au plăcut).

Veniți și pe la noi, la redacție.

(ss) V. Bușilă

Revista Muzeelor, București, Calea Victoriei, 174.

Nr. inv.41686

XCVII

15.01.1974

Mult Stimate Domnule Dragomir,

Dumnezeu știe de ce nu ies lucrurile cum trebuie, dar buna intenție nu a lipsit. Am avut deplasările în străinătate în perioade diferite și asta-i motivul principal pentru care nu s-a putut realiza săpătura. Ce să vă scriu: se pare că nu am voie să am două bucurii consecutive niciodată. Am fost în Italia pe 12 zile. Timp scurt, dar extraordinar de plin. Am mers spre Lecce, pe malul Adriaticii și către Roma, pe malul Mediteranei. Am văzut Polihoro, Metapont, Pompei, Napoli, Roma și Veneția.

A fost totul ca un curs frumos. La două zile după venirea mea a murit tataia. Părinții n-au vârstă și când s-au dus amândoi e un moment de dezechilibru. Semănam cu tataia și eram preferatul. În sfârșit, soția a fost plecată la reciclare și 3 săptămâni am fost și mamă și tată. Acum că toate-s iar în ordine, reușesc să vă scriu și eu. Trebuie să trec pe la Cluj, căci nu mi-au aprobat transferul și am o situație neclară.

Lucrarea în trei, „*Cultura romană în Moldova*”, rămâne în continuare valabilă și trebuie să încercăm să-i dăm zor. A fost plecat dl. prof. Gostar la Freiburg și n-am dat nimic la Editură. Rămâne s-o terminăm până în luna mai dacă dorim să apară în decembrie. De nu, pierdem și anul 1974. Articolul comun, (unul din ele) „*Noi descoperiri de ceramică romană cu inscripție în Moldova*” e pe terminate. Am reținut spațiu la „SCIV”. Întârzierea se datorește în special faptului că a trebuit să desenez singur cam jumătate din obiecte.

Aș dori să vă faceți timp să treceți și pe la Iași. Am primit promisiuni pentru desene. Nu știu încă la ce dată și nici pe câtă vreme. V-aș ruga să selecționați Dvs. un număr de obiecte - o listă mai largă și alta minimală - pentru a fi pregătiți în momentul când ar dispune de D-nul Profesor.

Sper că publicarea celor câteva lucruri din sec. I î.e.n. – I e.n. n-ați luat-o în nume de rău. Lucrarea noastră comună nu suferă cu nimic. La „Noi descoperiri...” de exemplu, sunt, în afară de Barboși, și alte 5 din alte localități. Veți vedea planul lucrării mari și dacă vom fi sănătoși, sper să facem o treabă bună fără a încetini îngrijorător mersul doctoratului. Trebuie să ne grăbim cu lucrarea și pentru că asemenea proiecte mai sunt și în alte părți și oricum, o parte a materialului e publicat. V-aș ruga să-mi scrieți sau să-mi telefonați când veniți la Iași, căci nici eu nu știu exact data plecării la Cluj și ar fi păcat să nu ne vedem. Aș vrea să-mi trimiteți cât de repede posibil confirmarea asupra literelor de pe un gât de amforă.

V-aș ruga să vă uitați cu lupa și să desenați cât mai bine. Priviți cu atenție dacă cele două litere sunt legate (A și X), dacă linia de deasupra e așa : \bar{X} sau așa: \mathbf{X} .

În sfârșit, mai uitați-vă dacă or mai fi ceva cu litere (opaițe, fragmente ceramice etc.). Dacă nu puteți face desen în creion o să-l trag eu clar în tuș și va rămâne pentru lucrarea mare. Bine era să dăm la „SCIV”, ceea ce în viitor ar fi fost un capitolaș din lucrare. Sunt încă optimist cu toate că-s aerian cu lucrarea. Să fim sănătoși și vom duce toate la capăt. Acum, la început de an, vă transmit și pe această cale multă fericire împreună cu cei dragi, să aveți bucurii de la flăcău, doctorizarea pentru mai multă liniște sufletească, sărutări de mâini Doamnei.

(ss) Silviu Sanie

Trebuie să ne grăbim cu lucrarea
 și pentru că asemenea proiecte
 nu sînt și în alte părți și nici
 o parte a materiei este publicată.

V-aș ruga să-mi scrieți sau să-mi telefonați
 cînd veți fi la dactilografie ca să vă dau un stîl exact
 data plecării la Cluj și să vă pot da
 nu vă vedeți. Atunci să-mi trimiteți cît de repede posibil

confirmarea asupra literelor de pe un gît de aurifer.

V-aș ruga să vă uitați cu atenție și să descuțiți cît mai bine
 -scrieți cu atenție dacă cele două litere sunt legate (A și X)
 -dacă linia de decompunere este X sau X. În sfîrșit
 mai uitați-vă dacă or mai fi ceva cu litere
 (grîtă, fragmente ceramice etc). Dacă nu puteți

face desene în desen să-l trimiteți cu două sau trei
 va rămîne pentru lucrarea mea. Bine era să dăm la
 scriu ceea ce în vînt ar fi fost un copiat al
 lucrare. Sînt încă optimist cu toate că-o aș vrea
 cu lucrare. Să fim fîntători și să ducă toate
 la copiat. Acum la început de a vă trimite
 și pe această cale multă periculoasă un preț
 cu ces drapi, și aveți bucurii de la plăc
 , doctorizarea pentru cea multă lucrare înfăptuită,
 fîntători de ceramice drapi.

Janelberg

XCVIII

Iași, 10.II.1974

Mult Stimat dle director,

V-am trimis, mai demult, un material despre gimnaziul tecucean, cu un referat favorabil de la dl.prof. Cihodaru. Întrucât între timp, m-am mutat la Iași și nu mai am posibilitatea unui contact direct cu d-voastră, m-ar bucura mult dacă mi-ați trimite un răspuns (dvoastră sau unul din colaboratorii dvoastră) cu privire la soarta lui. Pentru a simplifica lucrurile, vă pun alături o carte poștală.

Cu deosebită stimă,

(ss) D. Scărlătescu

Nr. inv. 41688

XCIX

15.02.1974

Prea stimat prof. Ion Dragomir,

Vă rog să mă scuzați de întârzierea mea la răspunsul meu. Am fost reținut în pat în urma unei complicații grave după o gripă. Mă bucur foarte mult că după aproape 2 ani am reușit să reluăm legăturile noastre de corespondență. Mă bucur foarte mult că voi primi în curând „Danubius” nr. V (1971) și mai târziu numerele VI (1972), VII (1973).

Eu am cunoscut personal pe savanta Tatiana Passek¹¹⁵; ea a vizitat Cernăuțiul și a luat parte la săpăturile de la stațiunea preistorică Darabani (jud. Hotin). Am avut lucrarea despre cultura Tripolie, dar am trimis-o unui tov. din R.S. România, nu-mi amintesc unde, pentru că eu sunt în legătură cu aproape 20 de muzee pe lângă alte institute. Fiul meu lucrează la Moscova și cu poșta de azi am cerut s-o procure pe la antiquariat; sper că voi reuși să vă servesc.

Despre cultura *Gumelnița* din RSS Moldovenească am scris unui fost elev care lucrează la Chișinău, la *Institutul Lingvistic* și sper că o va procura.

Cu poșta de azi v-am expedit:

- 1) Краткие сообщения нр. 137 „Каменский век 1973”
- 2) Краткие сообщения нр. 117 „Каменский век 1969”

¹¹⁵ Olga S.Sveshnikova, Tatiana Passek. *The Soviet Union's most successful female archaeologist*, în „Histories of Archaeology Research Network weblog”, 6 iunie 2014, Tatiana Passek (1903-1968), „contesa sovietică”, a fost recunoscută ca „principalul specialist în studiul culturii neolitice-eneolitice Tripolie care s-a extins pe mari părți ale Ucrainei, Moldovei și României, cca. 4800-3000”.

Sper că veți folosi aceste lucrări. În așteptarea lui „Danubius”, V, 1971, vă mulțumesc și sunt gata a vă ajuta cu alte lucrări.

Cu profund respect al dvs.

(ss) A.I.Rapaport

URSS, Or. Cernăuți, str. Ucrainscaya 9/69

Rapaport A.I., doctor în litere

Nr. inv. 41689

C

24.07.1974

Stimate Tovarășe Director Dragomir,

Cu mai mult timp în urmă vă scrisesem în problema unei colaborări la „Danubius”, dar nu mult după aceea, colaborarea s-a materializat prin acea bibliografie a mișcării muncitorrești inclusă în volumul aflat sub tipar din câte știu. Chiar dacă colaborarea nu s-a realizat cu tema la care mă gândeam, nu pot fi, firește decât foarte mulțumit, cu atât mai mult cu cât ideea a venit de la dvs. Vă reamintiți desigur istoricul acestei colaborări cu bibliografia, problemă în care, la intervale destul de mari, țineam legătura cu tov. Păltănea pentru a mă informa asupra stadiului ei. Sper că foarte curând volumul să apară.

Întrucât tov. Păltănea mi-a spus că pleacă de la Muzeu, mă adresez Dvs. cu rugămintea de a mă ține la curent cu apariția bibliografiei, precum și cu reînnoirea propunerii, a rugăminții de a-mi include în sumarul volumului următor din „Danubius”, aflat probabil în curs de elaborare, a studiului meu despre *Mișcarea muncitorească și socialistă din România în perioada imediat următoare războaielor din 1907*¹¹⁶ (aprilie 1907 – ianuarie 1908). Eu sper că, cu toate dificultățile și penuriile, „Danubius”, publicație științifică valoroasă și apreciată, nu va avea de suferit¹¹⁷.

Așa cum vă mai spuneam, țin ca articolul amintit să apară la dvs. atât din motive speciale, dar mai ales pentru că miezul său îl formează pregătirile și desfășurarea Conferinței socialiste de la Galați. Are în total 34 de pagini, nu prezintă nici o problemă de conținut, vi-l pot trimite însoțit de referate. Știu că aveți o mulțime de probleme grele cu valorificarea muncii științifice, dar sper că există posibilitatea obiectivă a publicării acestui studiu, asupra unei probleme necercetate încă până acum în profunzime, în detaliu, așa cum încerc eu să o fac.

În altă ordine de idei, am făcut recent, în vreo două locuri, o expunere despre *Dezvoltarea științei istorice românești după eliberare* și dacă în cadrul acțiunilor

¹¹⁶ Alexandru Porțeanu, *Aspecte ale mișcării muncitorești din România în perioada imediat următoare războaielor din 1907*, în „Danubius”, VIII-IX, 1979, pp. 219-243.

¹¹⁷ Din nefericire, „Danubius” a apărut după cinci ani, în 1979.

pentru a 30-a aniversare a lui 23 august, ar interesa și la Galați așa ceva, vă stau la dispoziție cu plăcere.

Pentru că știu că veniți pe la București cu diverse treburi, mi-ar face o deosebită plăcere să ne întâlnim. Eu sunt la Institutul „N. Iorga.

În așteptarea răspunsului Dvs., vă doresc mult spor, sănătate și succes.

Cu deosebită stimă,

(ss) Al[exandru] Porțeanu

Nr. inv. 41690

CI

București, 8 februarie 1975

Mult stimat domnule director Dragomir,

Ieri am primit pachetul cu extrasele din revistă ale articolului meu¹¹⁸. Vă mulțumesc din inimă pentru marea bunățate pe care ați arătat-o față de mine, scoțând la lumina tiparului o strădanie cărturărească sortită, poate, să mai aștepte rândul, în alt sertar de redacție. Massoff, istoricul teatrului românesc, cu care m-am întâlnit aseară, s-a bucurat de apariția articolului căci va folosi materialul de informație din el, în vol. VI pe care îl are în pregătire și în care se ocupă și de mișcarea teatrală din Galați.

Am vorbit și despre activitatea frumoasă pe care o depuneți acolo, neuitând să-i subliniez și greutățile cu care vă luptați (le cunosc că și eu am mâncat pâinea asta în alt oraș moldovenesc). Articolul a apărut pe hârtie bună, iar clișeele sunt destul de reușite, mai ales figurile 1 și 3. Din păcate, contribuția tipografilor și a dactilografelor ne-a făcut și de data asta pocinogul. S-au strecurat unele greșeli de tipar, de corectură. Întrucât mă privește, voi face în extrasele mele corecturile necesare. Nu știu ce se va întâmpla cu cele de acolo? Știu că nu-i treabă ușoară să faci asemenea corecturi cu mâna în vraf de reviste; mai cunosc pățania dvoastră cu clișeele mele. Nu mai înșir aici erata. Aș fi însă recunoscător tânărului dvoastră colaborator - pe care l-am întâlnit de curând aici, unde venise pentru reciclare - să corecteze măcar două asemenea greșeli. Este vorba: din de schimbat cu în (din p.103, subsol, nota 18, ca să sune: „Reprodusă în Ist. României”); la fel în fig.2a: J. Laurens nu Z. Laurens. Mă expun la rându-mi să primesc riposta celor criticați și să le înlesnesc astfel, scuza.

Dacă expedierea revistelor s-a terminat, atunci vorba românului „*Domnul cu lipsa*”. Mă gândesc la niște tineri istorici puși pe cârâială (tari în critică dar iertători

¹¹⁸ Victor Andrei, *Dunărea de Jos și orașul Galați în însemnările unor călători francezi din secolul trecut*, în „Danubius”, VI-VII, Galați, 1972-1973, pp. 99-111.

în autocritică). La urma urmei, însă, iarăși vorba moldoveanului: „*Eu am făcut-o, neata giudec-o!*”.

Aș mai mai îndrăzni să vă mai rog ceva, repetând și aici ceea ce am spus tânărului dvoastră muzeograf. De puteți, expediați-mi contra plată, ramburs, un exemplar din revistă. V-aș trimite banii înainte dar nu știu cât costă.

Din parte-mi, o făgăduială. De veți avea nevoie vă voi mai trimite un alt articol asupra *digului de la Galați*, cu avatarele încercărilor de construcții în prima jumătate a sec. XIX (pe bază de documente de arhivă inedite, mai ales). Dvoastră mă veți anunța din vreme.

Încă odata, vă mulțumesc și vă rog iertați-mi săcăielile. Respecte Doamnei; am avut cinstea să o cunosc prin intermediul vechiului meu prieten prof. I. Șandru de la Iași, aceasta cu ocazia Simpozionului geografic *Danubius*, din dec., 1973.

Dvoastră, primiți, vă rog, alesele mele salutări.

(ss) Victor Andrei,

București, str. Poterași, 11, sect.IV.

Nr. inv. 41691

CII

17.IV.1975

Relații Externe - Protocol

Consiliul Culturii și Educației Socialiste București,

Notă telefonică

Oaspete al Academiei de Științe Sociale și Politice, Filof Valentin, candidat în științe istorice șef sector la *Institutul de Arheologie din Leningrad*, URSS, s-a aprobat să facă o vizita între 24-26 IV, la Muzeul de Istorie Galați.

Pregătește tema științifică „*Studierea colecțiilor științifice din România, legate de populațiile din Nordul Mării Negre și epoca migrațiunii popoare lor*”. Legat de aceasta temă i s-a dat aprobare să fie primit la „Muzeul de Istorie Galați”, de directorul Muzeului și de specialiști, pentru a primi explicațiile necesare.

Vine cu însoțitor translator din partea „Academiei de Științe Sociale și Politice”. Nu interesează cazarea care o va face Academia de Științe Sociale. De văzut dacă sunt materialele respective.

Transmite,

(ss) tov.[Constantin]Preda

Nr. inv. 41692

Primește,

(ss) Arsene Eugen

CIII

Cluj-Napoca, 18 mai 1975

Stimate domnule Dragomir,

Vă scriu aceste rânduri, pentru a vă mulțumi călduros pentru invitația dv. la „Zilele Mânjinei”, lucru ce probabil, din grabă, se pare că nu l-am făcut la telefon. Cu tot regretul însă, nu pot participa, datorită unor motive pe care la telefon nu am putut să vi le explic. Iată câteva:

- familia mea este în așteptarea dizolvării „Institutului de Istorie și Arheologie din Cluj”, unde soția mea este bibliotecară¹¹⁹ și se pare că va fi printre cei dintâi care vor primi plicul...
- sunt „concentrat” pentru Alba Iulia toată luna mai, iar în continuare pentru Consiliul de Stat;
- trebuie să-mi fac lucrarea pentru reciclarea muzeografică și plec la atestare în a doua jumătate a lunii iunie la București.

În această situație, cred că mă înțelegeți de ce nu m-am angajat să vin la dv., mai ales că pentru a face față la toate, trebuie să duc și o politică economică familiară foarte chibzuită. Știu și am înțeles foarte bine că dv. suportați deplasarea, dar eu v-am scris sincer nu pentru a pretinde ceva de la dv., ci ca să mă înțelegeți și să nu fiți supărați pe mine pentru că nu pot veni.

M-am simțit foarte bine la dv. și vă voi ajuta și servi totdeauna în măsura posibilităților mele și mi-ar părea rău să mă fi înțeles altfel. Până la revederea noastră, eu vă doresc multă sănătate și fericire și succes în acțiunea dv. În cazul că doriți totuși un istoric din Cluj, mă angajez să-l găsesc.

Cu stimă și mii de mulțumiri,

(ss) N[icolae] Cordoș¹²⁰**Nr. inv. 41693**

CIV

Iași, 19.II.1976

Stimate Domnule Director,

Vă trimit textul expediat dlui C. Preda. Am încercat, fără a termina însă, reducerea textului pentru Mitropolie. Sper să facem în același timp un text de circa 25 p. pentru „SCIVA”. La București vom duce textul cam pe la jumătatea lui aprilie. În consecință, dacă nu ați făcut încă pozele, vedeți să fie câte una în plus la fiecare.

¹¹⁹ Sanda Cordoș, critic și istoric literar, profesor la Facultatea de Litere din Cluj.

¹²⁰ Nicolae Cordoș, istoric, Cluj-Napoca

De asemenea, uitați-vă cu atenție la materialele din Muzeu care ar putea fi incluse în titlu. Continui documentarea pentru ceramica romană.

Pentru comunicarea de la tracologie trebuie să găsim un număr mai mare de forme de vase dacice. Până acum sunt relativ puține. Sper să se termine odată cu omologarea contractelor și să dea banii de deplasare. Se pare însă că nu se va întâmpla asta înainte de sfârșitul lunii martie.

Întotdeauna chestiile astea sunt însoțite de zvonuri negre, adică reducerea *Institutului* la un *Seminar*. În sfârșit sunt și eu în așteptare cu formele necesare.

Ai mei au avut gripă și am avut și eu o răceală mai zdravănă. Acum, când vă scriu, sunt complet restabilit, așa că nu vă faceți probleme. În funcție de sosirea ilustrației voi putea să trimit articolul la Mitropolie. Nu-mi pot permite două dactilografieri.

Pe la Facultate se așteaptă alegerile. N-am putut, din motive financiare și de sănătate, să trec pe la Sesiunea cu săpăturile de la București. Cam asta ar fi. Iarna e oleacă mai de treabă, dar oricum tot iarnă. Respectuoase sărutări de mâini și urări de sănătate mamei soacre și Doamnei Dragomir și multe succese lui Adrian.

Cu stimă,

(ss) Silviu Sanie

Nr. inv. 41694

CV

3.XI.1976

Stimate D-le Dragomir

Îmi cer iertare pentru faptul că deranjez prin scris, dar mi-am adus aminte, după ce m-am întors la Bacău, că am uitat să vă spun că va trebui să-l invitați și pe dl. Radu Dragomir la Galați, deoarece se integrează perfect cu lucrările domniei sale în tematica compoziției noastre.

D-lui este membru activ al Uniunii artiștilor plastici și locuiește în București. Este prezent în expoziția noastră cu un număr de 24 de lucrări. Pentru edificare vă trimit un Catalog pentru conducerea Muzeului și un al doilea exemplar pentru Comitetul de Cultură.

D-lui își procură (tipărește) Cataloagele la București și nu ridică nici un fel de pretenții, dar drumul și cazarea este bine s-o suportați dvs. ca la toți organizatorii. De fapt, peste tot așa am procedat. Simion de la Tulcea ar dori să ducă expoziția și la Tulcea, de aceea aveți grijă să-l invitați la deschidere.

Asupra protocolului, stabiliți cu Comitetul de Cultură. Dacă D-lor vor să invite președintele de la Bacău, o pot face. Treaba lor...! Nu vă complicați mult cu prea mulți invitați.

La noi s-au încurcat lucrurile puțin din acest punct de vedere. O să vă povestesc când ne revedem marți, săptămâna viitoare. Dacă se organizează până joi

vreo ieșire în județ (Cămin cultural, Casă de cultură) vă rugăm să contați pe noi. Facem o combinație cu muzeografi de la dvs., cu noi trei (Mioara Turcu, Dinu Pop și subsemnatul). Ne axăm pe tema expoziției „*Civilizația daco-getă în perioada clasică*”, respectiv pe descoperirile de pe Siret, Muntenia și Transilvania. Așa am făcut la Bacău și lucrurile s-au soldat cu bine.

Am vorbit cu clujenii la telefon și-am stabilit întâlnirea pentru marți dimineață, la orele 9, la Galați (Muzeu).

Vă salută cu toată considerația,

(ss) Vasile Căpitanu

N.B. Invitația dlui Radu Dragomir i-o trimiteți pe adresa „Muzeului de Istorie al Municipiului București”, prin dl Turcu.

Nr. inv. 41695

CVI

17.XI.1976

Tovarășe Director,

Conform propunerii tov. acad. Ștefan Pascu, cu scrisoarea recomandată nr.63, v-am trimis o comunicare în legătură cu haiducul Dragoș Costachi din satul Hănțești, jud. Galați.

Vă redau mai jos conținutul adresei 302 a Secției de Științe Istoric:

„*Vă mulțumesc pentru trimiterea comunicării dvs. Vă sugerăm să vă adresați spre publicare Muzeului din Galați*”.

Cum până în prezent nu am primit nici o comunicare de la dvs., îngrijorat că studiul meu nu poate fi publicat, vă rog să-mi restituiți manuscrisul.

Pentru orice relație pot fi găsit zilnic între orele 7¹⁵ – 15³⁰, la telefon 31.900, interior 1575.

Cu deosebită stimă,

(ss) Staicu I.Neculai¹²¹,

Galați, str. Traian, 34.

Nr. inv. 41696

CVII

10 decembrie 1976

Stimate Domnule Dragomir,

Iarăși n-ați mai dat nici un semn de viață de multă vreme. Pe la Iași toate cum le cunoașteți. În ceea ce privește lucrarea comună, am trimis la volumul Congresului de Tracologie comunicarea cu mici modificări, notele și 9 planșe. Nu știam dacă

¹²¹ Neculai I. Staicu-Buciumeni (1920-2016), coleg cu Regele Mihai la Liceul Militar de la Mănăstirea Dealu, autor a peste 90 de volume de proză, romane, monografii, jurnale de front.

putem depăși prea mult la textul propriu zis. Am dat planurile locuințelor, inclusiv cea din 1975 și multă ceramică dacică. N-a fost prea ușor cu desenele. În sfârșit, când veți fi pe la D-nul Preda veți vedea despre ce-i vorba în propozițiune.

Cu planul e ceva mai complicat anul acesta și pretențiile sunt mult mai mari – se fac referate și autoreferate care sunt atașate lucrării propriu-zise înainte de trimitere pentru omologare. Am avut și am mult, mult de lucru și vremea n-a fost tocmai bună pentru reumatici.

Lucrarea mare, *Cartea*, trebuie predată - cel târziu ultimul termen (!!!) - la 1 februarie. Deci numai ianuarie a rămas întreg pentru treabă. Faceți ceva planșe format 16/21, cu țigle, cărămizi, conducte și notați dimensiunile. Ar mai trebui ceva poze cu fierărie. Nu mi le trimiteți, ci îmi scrieți numerele și le veți aduce când veniți la Iași.

Sper să fi făcut poze la săpătură. E bine să fie o planșă și cu acestea. Ce se mai aude cu consolidările. Credeți că ar trebui să trimitem o adresă la Universitate? Ce mai e pe la Barboși?

Cum o duceți în noua situație, îmi veți povesti la venirea la Iași. Cu doctoratul, deocamdată la mine, singura alternativă, așteptarea. Cum a fost la nuntă? Mi se pare că ați cunutat prima dată acum? Transmiteți sărutări de mâini și cele mai bune urări de sănătate Doamnei Oancea și Doamnei Dragomir și succese lui Adrian.

Sănătate pentru a le putea duce pe toate bune și rele.

Cu stimă,

(ss) Silviu Sanie

Nr. inv. 41697

CVIII

Iași, 27 iulie 1977

Dragă Domnule Dragomir,

Așa cum cred că ați aflat deja de la Dnul prof. M. Petrescu-Dîmbovița, a ajuns și referatul dlui prof. D. Berciu, dar cu multă întârziere și nu s-a mai putut întreprinde nimic, lumea fiind ocupată cu admiterile.

Referatul era însoțit de o scrisoare în care spunea că din moment ce trimite referatul, susținerea s-ar putea desfășura și în absența Domniei Sale. Era târziu, căci rezumatele trebuie trimise cu 15 zile înainte de susținere și o asemenea situație nu era nici pe placul dlui prof. M. Petrescu-Dîmbovița.

În concluzie:

1. Referatele sunt toate și după observațiile proprii viziunii fiecărui referent, se încheie favorabil;
2. Rezumatul tezei de doctorat este important;

3. Actele sunt completate.

Urmează să stabiliți din vreme, cu cei 5 membri ai Comisiei, data susținerii. Se zice că sunt discuții cu privire la data reînceperii cursurilor. Nu-i exclus 1 septembrie. Oricum, când aveți stabilit ceva sigur voi vorbi cu dna Ungureanu pentru a expedia rezumatele. A fost tot timpul deosebit de amabilă.

Eu sper să termin săpăturile la *Dumbrava* până la 13 august și aș veni pe 15-18 august la Galați. Eu voi începe și Dumneata vei încheia, căci sper să merg la Congresul de epigrafie de la Constanța. O amânare a săpăturilor în a doua parte a lui septembrie nu intră în discuție. Așa că sper că și din punctul Dv. de vedere e cea mai bună soluție. Oricum, comunicați în scris sau telefonic ce mai faceți. Dacă plecați la odihnă, vreme bună, anturaj plăcut și petrecere frumoasă.

Sărutări de mâini Doamnei Oancea și Doamnei Dragomir și succese lui Adrian,

Cu cele mai bune urări,

(ss) Silviu Sanie

Nr. inv. 41698

CIX

Iași, 8.I.1979

Stimate tov. prof. Dragomir,

Vă rog să aveți amabilitatea colegială și să interveniți pe lângă tovarășa directoare a Muzeului să-mi restituie urgent articolul meu împreună cu fotografiile privind „*Contribuția studenților la lupta pentru unirea Transilvaniei cu România*”.

Solicit restituirea, deoarece au trecut aproape doi ani de când le-am trimis și nu mi s-a dat un răspuns pozitiv în ceea ce privește publicarea. Articolul mi-a fost cerut urgent aici, la Iași, la *Institutul „A.D. Xenopol”* pentru volumul anual. Adresa mea este cea din cartea de vizită sau la „Institutul de Medicină”, situat în str. Universității nr. 16. Vă mulțumesc în mod deosebit pentru serviciul ce mi-l faceți. Voi veni la Galați, la lansarea cărții mele și a prof. dr.V.Netea, intitulată ***Liga Culturală și unirea Transilvaniei cu România***, dar probabil la începutul lunii februarie și atunci vom vorbi mai mult.

Încă odată, sincere mulțumiri,

(ss) Constantin Gh. Marinescu¹²²

¹²² Constantin Gh. Marinescu, născut la Galați în anul 1928, participant la fondarea „Institutului Pedagogic” din Galați (1959) unde a fost rector, prorector și decan (1959-1968). Istoric, sociolog și filozof român, este, așa cum îl caracterizează Mihai Cimpoi, „*un istoric și un intelectual, un constructor de poduri între românii din țară și cei din afara fruntariilor ei*”

(verso carte de vizită)

Cu prilejul Anului Nou, vă rog să primiți împreună cu familia Dvs, cele mai alese urări de sănătate, fericire, multe împliniri și satisfacții

(ss) prof. dr. Gh. Marinescu

Nr. inv. 41699

CX

22.07.79

Mult Stimat Domnule Dragomir,

Vă scriu din nou după o pauză cam mare. Am fost două săptămâni pe la București și Cluj, mi-am mai adunat câte ceva pentru lucrarea de doctorat și pentru treburile noastre. Propunerea unei Comunicări comune la *Congresul limesului*, cu rezultatele ultimilor campanii a fost respinsă, grație unor presiuni extraștiințifice. Despre Barboși va vorbi într-o comunicare comună d-nul Gostar și d-nul B.Mitrea.

Mi s-au impus săpături în *val*[ul lui Traian], pe care ar fi urmat să le fac împreună cu V.M. Bârliba. Am refuzat orice săpătură fără colaborarea Dv. S-a hotărât, prin Direcția Muzeelor, să se suspende anul acesta săpătura din *Castru*[I] [Tirighina], și să se facă săpătură în *val*.

Întrucât urmează să prezentăm rezultatele la *Congresul Limesului*, avem nevoie de timp, baftă și ceva materiale la redactare. Am mai adunat unele date și voi mai lua de la geografi. V-aș ruga ca, imediat după primirea misivei, să-mi scrieți când să vin la Galați, să mergem pe *val*, să alegem locul de săpătură, bine ar fi cât mai aproape de Barboși, poate-poate prindem rămășițele vreunui turn.

Scrieți-mi care-i situația finanțării, ce ar trebui să aduc eu ca documentare. Am să aduc și harta să ne facem timp pentru a trece secțiunile pe ea. Am vorbit cu Gh.Diaconu și a spus dacă ar fi gata la sfârșitul lui noiembrie, posibil să mai aibă loc la „Dacia”. Cam atât cu alea profesionale.

Pe acasă lucrurile binișor. Au avut domnișoarele serbarea de sfârșit de an. Cu ajutorul lui D-zeu, în toamnă, Aninel va deveni școlăriță. Măruța și ea a devenit un omuleț de înțeles. Soția cu slujba și casa și socrul cu grădina. Am legat lucrarea de acum. În sfârșit, sper în următoarele zile să vorbim despre toate. Până atunci transmiteți sărutări de mâini Doamnei și cele bune Cavalerului.

Toate bune,

(ss) Silviu Sanie

PS. Dimineață a vorbit cu Dvoastră Dl. prof. Petrescu-Dîmbovița; noi vom avea eventual o intervenție și o comunicare. I-am spus Dlui Profesor că împotriva sugestiei D-sale, doresc să lucrăm împreună și la *val*, nu ca un lucru ocazional, ci care, dacă necesită, îl vom continua.

Voi veni la Galați îndată ce veți considera potrivit.

*

Am mai întârziat expedierea misivei, așa că vă rog să-mi scrieți când ar fi mai nimerit să vin. Eu aş zice chiar de săptămâna aceasta. Mi-am notat câteva puncte, care logic ar necesita termene. Dacă vă vin ceva bani, cel puțin 5-7 mii, vă rog comunicați-mi.

Aș ține mult să începem cercetările pe *val* de săptămâna viitoare și bine ar fi săpătura în continuare 11-12 zile. A doua parte a lui septembrie o am cam ocupată. Rog răspundeți imediat părerea Dvs.

Cu stimă,

(ss) Silviu Sanie

Nr. inv. 41700

CXI

Consiliul Culturii și Educației Socialiste
Academia de Științe Sociale și Politice

1980

Autorizație

Pentru săpături arheologice

Tovarășul **Ion T.Dragomir**, Funcția, **muzeograf**, Instituția **Muzeul Județean Galați**, este autorizat de Comisia arheologică de pe lângă Academia de Științe Sociale și Politice și Comisia Centrală a Patrimoniului Cultural Național să efectueze cercetări arheologice în localitatea **Bârzanu-Bulgaru** punctul, județul Galați, în campania 1980 cu respectarea prevederilor Legii nr. 63/1974, a decretului nr. 13/1975 și a planului unitar de cercetare arheologică pe anul în curs.

Secretar de Stat,

s.s. indescifrabil

Nr. inv. 41717

Secretar de Stat

s.s. indescifrabil

CXII

20.VII.1981

Stimate Domnule Profesor Doctor,

De la data de 3 iunie 1981, de când ați fost la noi, aici s-a petrecut multe. Am avut o spadă cu vârful rupt, trimisă de fostul cadru didactic Costică Costandache, din Timișul de Jos, jud. Brașov. N-a avut atestare făcută spre a se cunoaște vechimea, și a aparținut la Muzeului școlii din localitate(...).

Pe lângă fragmentele ceramice depuse la Muzeu, se mai găsesc săgeți de pe timpul sciților, sabie de pe timpul lui Ștefan Vodă, zăbăluță pentru fugari, 2 căsuțe, similare bordeielor geto-dacice, una aparține dascălului de biserică Gheorghe Ifrosie și una lui Gheorghe Caraghin, om sărac.

Cu deosebit respect,

(ss) Ifrosie Nicolae

Nr. inv. 41701

CXIII

27.VII.1981

Stimate Domnule Profesor Doctor,

V-am mai trimis un colet în care se afla o carte de matematică a fostei eleve Ifrose Marica să o aveți ca document pentru muzeu. V-am sesizat despre materialul existent la Muzeul școlii, cum ar fi săgeți de arc de pe timpul lui Ștefan Vodă și înainte de domnia sa, cum de exemplu săgeți de pe timpul sciților, spadă de pe timpul lui Ștefan, care încă mai taie prin anumite locuri, zăbăluțe de fugari care strângeau pentru înfrânare prin apăsare în cerul gurii și strângerea buzei de sus printr-o verigă circulară, un vârf de lance care s-a oprit la „Muzeul de Istorie Galați” de dl. prof.doctor Brudiu pentru recomandare.

Tot la Muzeul din localitate se află construite de subsemnatul două căsuțe. Una acoperită cu tablă și a aparținut fostului dascăl de biserică Gheorghe Ifrosie și una acoperită cu stuf, fost proprietate a lui Gheorghe Caraghin care, nu departe de locuința sa, avea în supraveghere pe un bolnav adăpostit într-un bordei.

Casele sunt asemănătoare bordeielor de pe timpul dacilor liberi (carpi), din fosta curte boierească a lui Radu Rosetti. A fost ridicat pentru restaurare, un cazan grecesc, de către dl.profesor doctor Brudiu și tehnicianul său, care după informațiile ce le posed s-ar afla tot în starea în care l-a ridicat. Cele două căsuțe nu sunt lipsite de masa turcească, încuietori primitive, lavițe, rogojina de pe laviță, pătura din paliiu¹²³, și tot inventarul se găsește la Muzeu pentru educare și instruire. Nemaiavând ce să vă mai scriem vă salutăm pe D-stră și familia

¹²³ Paliu = țesătură de stofă sau de lână.

Cu deosebită stimă și profund respect,

(ss) Ifrosie Nicolae,
sat Mândrești, com. Valea Mărului, jud. Galați.
Nr. inv. 41702

CXIV

Consiliul Culturii și Educației Socialiste
Academia de Științe Sociale și Politice

1981

Autorizație
Pentru săpături arheologice

Tovarășul **Ion T. Dragomir**, Funcția, **muzeograf**, Instituția **Muzeul Județean Galați**, este autorizat de Comisia arheologică de pe lângă Academia de Științe Sociale și Politice și Comisia Centrală a Patrimoniului Cultural Național să efectueze cercetări arheologice în localitatea **Berești** punctul **Bârzanu, Bulgaru**, județul Galați, în campania **1981** cu respectarea prevederilor Legii nr. 63/1974, a decretului nr. 13/1975 și a planului unitar de cercetare arheologică pe anul în curs.

Inventarul materialului descoperit în cursul campaniei de cercetări va fi predat, imediat după încheierea săpăturii, la Oficiul județean pentru patrimoniul cultural național, Galați pe teritoriul căruia se află obiectivul arheologic.

Raportul preliminar plus documentația grafică și fotografică vor fi predate la Oficiul județean pentru patrimoniul cultural național Galați după trei luni de la efectuarea cercetării.

Vicepreședinte,
(ss) Tamara Dobrin
Nr. inv. 41718

Vicepreședinte,
(ss) Roman Moldovan

CXV

Consiliul Culturii și Educației Socialiste
Academia de Științe Sociale și Politice

1981

Autorizație
Pentru săpături arheologice

Tovarășul **Ion T. Dragomir**, Funcția, **muzeograf**, Instituția **Muzeul Județean Galați**, este autorizat de Comisia arheologică de pe lângă Academia de Științe Sociale și Politice și Comisia Centrală a Patrimoniului Cultural Național să efectueze cercetări arheologice în localitatea **Galați** punctul **Bărboși**, județul Galați, în campania **1981** cu respectarea prevederilor Legii nr. 63/1974, a decretului nr. 13/1975 și a planului unitar de cercetare arheologică pe anul în curs.

Inventarul materialului descoperit în cursul campaniei de cercetări va fi predat, imediat după încheierea săpăturii, la Oficiul județean pentru patrimoniul cultural național, Galați pe teritoriul căruia se află obiectivul arheologic.

Raportul preliminar plus documentația grafică și fotografică vor fi predate la Oficiul județean pentru patrimoniul cultural național Galați după trei luni de la efectuarea cercetării.

Vicepreședinte,
(ss) Tamara Dobrin
Nr. inv. 41719

Vicepreședinte,
(ss) Roman Moldovan

CXVI

Consiliul Culturii și Educației Socialiste
Academia de Științe Sociale și Politice

1982

Autorizație
Pentru săpături arheologice

Tovarășul **Ion T. Dragomir**, Funcția, **muzeograf**, Instituția **Muzeul Județean Galați**, este autorizat de Comisia arheologică de pe lângă Academia de Științe Sociale și Politice și Comisia Centrală a Patrimoniului Cultural Național să efectueze cercetări arheologice în localitatea **Berești** punctul **Bârzanu, Bulgaru**, județul Galați, în campania 1982 cu respectarea prevederilor Legii nr. 63/1974, a decretului nr. 13/1975 și a planului unitar de cercetare arheologică pe anul în curs.

Lista materialelor descoperite în cursul campaniei de cercetări și raportul tip vor fi predate, imediat după încheierea săpăturii, un exemplar la Oficiul județean pentru patrimoniul cultural național pe teritoriul căruia se află obiectivul arheologic, iar al doilea exemplar la instituția care finanțează cercetarea. Raportul preliminar, în două exemplare, însoțit de ilustrația aferentă va fi predat la Direcția Economică și a Patrimoniului Cultural Național din Consiliul Culturii și Educației Socialiste, până cel târziu la 1 martie 1983.

Vicepreședinte,
(ss) Tamara Dobrin
Nr. inv. 41720

Vicepreședinte,
(ss) Roman Moldovan

CXVII

Beer Sheva 10 iulie 1983

Stimate Domnule prof. I. Dragomir,

Subsemnatul Vătărescu Paul, născut în București, cu anii în urmă, locuiesc în prezent în Israel, oraș Beer Sheva, (cod 84341), str. Rialik 57/14, sunt înscris la studii de doctorat în istorie la Universitatea Sorbonne, anul IV și alcătuiesc o lucrare

de doctorat: *Creștinismul la daco-romani în secolele III-VII*, sub conducerea prof. Ch. Pietri.

Mi-am procurat enorm de mult material din R.S.R., fie direct din București, de la „Patriarhia Română”, fie prin „Institutul de Arheologie”, fie prin prieteni, dar mai am încă multe materiale lipsa spre a completa o lucrare științifică.

Am avut ocazia să citesc că dvs. ați publicat în volumul: „*De la Dunăre la Mare*” un material privind începuturile paleocreștine ale Moldovei! Întrebare: îmi puteți trimite contra cost, sau contra schimb volumul „*De la Dunăre la Mare*”, sau cel puțin materialul privind Moldova?

Sunt gata să schimb sau să plătesc orice material privind tema de mai sus, dacă încă nu-l am! Aduce vreo contribuție nouă, arheologică! Vă întreb și pe dvs. așa cum am întrebat pe mulți, fără un răspuns satisfăcător. Când și cum s-au creștinat daco-romanii de la nord de Dunăre? Populația din Moldova se poate numi daco-romană? Moldova nu a fost cucerită de către romani!

Am auzit de lucrări privind începuturile creștinismului în Moldova; scris de cineva cu numele Gostar? Știți ceva despre acestea? Mă puteți ajuta? Îmi puteți trimite aceste materiale?

Întrebare: a existat vreo legătură între populația goților și populația geto-dacă din Moldova? Există vreo dovada arheologică sigură? Există vreo legătură între goți și geto-daci privind creștinismul în Moldova? dacă da, care este aceasta legătură?

Materiale privind martiri daco-romani exista? Exista pe undeva vreo concluzie privind granița Scitiei Mari, sau Mici și cine erau sciții din secolele III-VI din Dobrogea sau Moldova? Exista vreo legătura între aceștia? Au fost daco-geții, sciți? De ce i se spune Dobrogei „Scythia”? A fost acolo o majoritate scitică sau getică? Care este originea evenimentelor care au adus denumirea? Știe cumva cineva?

Închei cu mulțumiri anticipate, cu mulțumiri eventuale, mari, mari de tot, dacă îmi trimiteți lucrarea cerută!

(ss) Paul Vătărescu

P.S. Eu am niște rude la Berești, comuna Meria, Mariana și Ioan Chirvase au și telefon, (nu le știu numărul). Cred că ei ar fii dispuși să suporte temporar costul cărții și costul expediatului cărții! Întrebați-i.

Cu aleasă considerație,

(ss) Paul Vătărescu

Nr. inv. 41703

CXVIII

Consiliul Culturii și Educației Socialiste
Academia de Științe Sociale și Politice
Nr. 192

18.07.1983

Autorizație

Pentru săpături arheologice

Tovarășul **Ion T. Dragomir**, Funcția, **muzeograf**, Instituția **Muzeul Județean Galați**, este autorizat de Comisia arheologică de pe lângă Academia de Științe Sociale și Politice și Comisia Centrală a Patrimoniului Cultural Național să efectueze cercetări arheologice în localitatea **Berești** punctul **Dealul Bulgarului**, județul Galați, în campania 1983 cu respectarea prevederilor Legii nr. 63/1974, a decretului nr. 13/1975 și a planului unitar de cercetare arheologică pe anul în curs.

Lista materialelor descoperite în cursul campaniei de cercetări și raportul tip vor fi predate, imediat după încheierea săpăturii, un exemplar la Oficiul județean pentru patrimoniul cultural național pe teritoriul căruia se află obiectivul arheologic, iar al doilea exemplar la instituția care finanțează cercetarea.

Raportul preliminar, în două exemplare, însoțit de ilustrația aferentă va fi predat la Direcția Economică și a Patrimoniului Cultural Național din Consiliul Culturii și Educației Socialiste, până cel târziu la 1 martie 1984.

Vicepreședinte,
(ss) Tamara Dobrin
Nr. inv. 41721

Vicepreședinte,
(ss) Roman Moldovan

CXIX

1983

RAPORT SĂPĂTURI

Note

Ion T. Dragomir

1983

Săpăturile arheologice de la Berești
„Dealul Bulgarului”, județul Galați, 1983, Casetă „C”,
cu laturile de 10x9 m=90 m², perpendiculară pe S₃, orientată N-N-V, S-S-E.

În cadrul acestei casete s-au descoperit ruinele Loc[uiței] cucuteniene de suprafață nr.II. Caseta se află la 18 m față de stâlpul viei I.A.S.

La suprafața solului arabil, proaspăt arat cu tractorul abundă bucăți de chirpic ars, fragmente ceramice puternic corodate, de culoare roșie-cărmăzie, diferite pietre de râu, cenușă etc.

La 0,25 m de la suprafața solului arabil materialul arheologic abundă, ne referim în special la chirpic și fragmentele ceramice. Loc. nr.II Cucuteni A₃, este o locuință de suprafață lungă de 9 m x 5 m, orientată S-S-E-N, N-N-V?, cu fațada către E soare, de formă rectangulară în suprafață de 45m², cu podina din lut bătut.

Masa de chirpic se află la baza solului arabil la 0,25 – 0,30 m, de la suprafața terenului actual.

Masa de chirpic se află situată aproape exclusiv în partea de S-S-E a locuinței unde s-a descoperit și un chiup fragmentar *in situ*.

Obiecte descoperite:

1. un fragment de vas, cu protomă animalieră;
2. frag[ment] picior figurină feminină;
3. un frag[ment] topor plat, trapezoidal;
4. un frag[ment] coadă lingură.

Masa de chirpic din S-S-E, Loc.II reprezintă îndeosebi vase menajere, decorate cu barbolină, puternic corodată.

Decor:

-brăuri alveolare aplicate sub buza vaselor;

-gurguie la vasele cu pastă cenușie.

5. În centrul casei „C”, la -0,30 m, s-a descoperit un *frecător de râșniță*.

6. În imediata apropiere a Loc.II s-a descoperit o *figurină feminină*, partea inferioară a corpului, de lut ars, cu decor penat-nervurat, degradat pe partea sa superioară.

7. În partea de N-N-V a casei „C”, sub dărâmăturile Loc. II, s-au descoperit *două vase mici in situ*. Lângă ele, un *frecător*, la -0,40 m de la suprafața solului.

8. În colțul de S-S-E al Loc. II, la -0,40 m s-a descoperit un *chiup mare, cucutenian*, având partea superioară distrusă de tractor. În jurul lui s-a descoperit un fragment de figurină (*bustul cu capul figurinei*).

9. În interiorul chiupului s-au găsit mulți bolovani de chirpic ars și cărbuni, căzuți odată cu prăbușirea pereților acestei locuințe. Chiupul în timpul distrugerii locuinței se afla pe bătătură, în exteriorul ei.

10. Pe latura de V-N-V a Loc. II, sub dărâmături, la -0,30 m, s-a descoperit o *figurină antropomorfă masculină*, cu picioarele în forma unor paranteze.

11. Masa de cioburi din jurul locuinței II este plasată în partea de S-S-E, în rest fragmentele ceramice sunt rare.

12. În partea de S-S-E a așezării pe botul „Dealului Bulgarului”, la suprafața solului arabil, se găsesc sporadic fragmente ceramice Sântana de Mureș, sec. IV e.n. În același loc s-a găsit o *măsea de copil* și o *mărgică fațetată*, trecută prin foc, albicioasă;

13. În interiorul locuinței, pe latura E-S-E s-au descoperit câteva vase întregibile, situate sub dărâmăturile pereților.

14. Sub masa de chirpic, la -40 m, s-a descoperit o *lamă de silex*, gălbuie, de formă ovală, cu urme din coretx la unul din capete.

15. Chirpicii sunt de dimensiuni relativ mici, având urme de păioase în compoziția pastei.

16. După felul cum se află ruinele locuinței putem deduce forma sa rectangulară.

17. Datorită faptului că masa de chirpic se află la mică adâncime de la suprafața solului arabil, la -0,25 m, -0,35 m, se înțelege că ruinele locuinței au fost mult răvășite de brăzdarul plugului, ivindu-se multe goluri în suprafața chirpicului. Pe latura de V-N-V a locuinței s-au observat câteva bucăți de chirpic zgurificat.

18. În colțul de S-E al locuinței s-au găsit câțiva bolovani de chirpic cu decor spiral-meandric.

19. Pe latura de V-N-V a Loc. II, la -0,45 m, sub ruine, s-a descoperit *bustul unei figurine antropomorfe*;

20. În partea de N-N-E a Loc. II, sub dărâmăturile pereților, pe o suprafață de lut bătut, s-a descoperit o *cupă cucuteniană pictată*.

În jurul locuinței și sub ruinele acesteia oasele de animale sunt f. rare, ceea ce denotă că locuitorii aruncau resturile menajere în gropi special amenajare. În jurul acestei locuințe n-a fost descoperită nicio groapă menajeră.

Pe arătură, la suprafața solului s-au descoperit următoarele obiecte:

1. mai multe cioburi lucrate la o roată, de culoare gris-cenușie, frumos netezite, specifice culturii Sântana de Mureș, sec. IV e.n.;

2. o *râșniță* primitivă de mână, din piatră de râu, de formă ovală, alveolară-cucuteniană;

3. câteva *lame de silex* și așchii fumurii sau alb-mate trecute prin foc;

4. o *figurină feminină* cucuteniană, gălbuie, cu incizii în zigzag;

5. o *figurină zoomorfă*, din lut ars, cenușie, fără cap;

6. câteva cute de piatră, cu una din suprafețe lustruite;

În cadrul casetei C după demontarea loc. II s-au efectuat sondaje de control până în pământul galben cu concrețiuni calcaroase.

Nr. inv. 41722

CXX

Consiliul Culturii și Educației Socialiste

Academia de Științe Sociale și Politice

Nr. 193

18.07.1983

Autorizație

Pentru săpături arheologice

Tovarășul **Ion T. Dragomir**, Funcția, **muzeograf**, Instituția **Muzeul Județean Galați**, este autorizat de Comisia arheologică de pe lângă Academia de

Științe Sociale și Politice și Comisia Centrală a Patrimoniului Cultural Național să efectueze cercetări arheologice în localitatea **Barboși - Tirighina**, județul Galați, în campania 1983 cu respectarea prevederilor Legii nr. 63/1974, a decretului nr. 13/1975 și a planului unitar de cercetare arheologică pe anul în curs.

Lista materialelor descoperite în cursul campaniei de cercetări și raportul tip vor fi predate, imediat după încheierea săpăturii, un exemplar la Oficiul județean pentru patrimoniul cultural național pe teritoriul căruia se află obiectivul arheologic, iar al doilea exemplar la instituția care finanțează cercetarea.

Raportul preliminar, în două exemplare, însoțit de ilustrația aferentă va fi predat la Direcția Economică și a Patrimoniului Cultural Național din Consiliul Culturii și Educației Socialiste, până cel târziu la 1 martie 1984.

Vicepreședinte,
(ss) Tamara Dobrin
Nr. inv. 41723

Vicepreședinte,
(ss) Roman Moldovan

CXXI

3.11.1983

Dragă Domnule Dragomir,

Dna Theodosia Stephanidou-Tiveriou de la Salonic m-a rugat să mă interesez dacă la Muzeul din Galați se găsește un picior de masă antic¹²⁴ al cărui copie xerox ți-o trimit, cu rugămintea de a-mi răspunde și de a-mi trimite înapoi fotografia. Ea dorește să aibă o fotografie bună și indicații necesare, posibil și de inventar, dimensiuni, locul de descoperire și dacă și unde a fost publicat. Ea nu mai cunoaște decât o singură piesă similară în România, publicată de G. Bordenache, pl. C X LI

Cu mulțumiri

(ss) Petre Alexandrescu¹²⁵

Nr. inv. 41704

¹²⁴ În timpul săpăturilor arheologice din așezarea cucuteniană A3, de la Berești, punctul *Dealul Bulgarului*, din anul 1981, I.T. Dragomir a descoperit „două picioare de măsută de cult cucuteniană, întregi, din lut ars”, inv. 20.230-20.331.

¹²⁵ Petre Alexandrescu (1930-2009), arheolog, istoric al religiilor, coordonator al șantierului arheologic de la Histria (1981-1999), cercetător științific și director al Institutului de Arheologie „Vasile Pârvan” al Academiei Române, membru corespondent al Institutului Arheologic German, al Institutului de Studii Avansate din Princeton și al Societății Române de Studii Clasice.

CXXII

Iași, 20.12.1983

Dragă Domnule Dragomir,

Am primit cartea matală „*Eneoliticul din sud-estul României. Aspectul cultural Stoicani-Aldeni*”, pentru care îți mulțumesc în mod călduros.

În același timp te felicit pentru apariția ei în Editura Academiei RSR. În felul acesta, rezultatele muncii de atâția ani, pe care ai depus-o cu pasiune și pricepere, în cunoașterea acestui aspect cultural, vor putea fi cunoscute și, desigur, bine apreciate de toți specialiștii din țară și străinătate, care se interesează de problema respectivă.

Încă odată sincere felicitări și cele mai bune urări pentru 1984.

(ss) M[ircea] Petrescu-Dîmbovița

Nr. inv. 41705

CXXIII

8.02.1984

Mult stimat d-le Dragomir,

Vă adresez mulțumiri pentru cadoul oferit cu ocazia apariției *Eneoliticului*, dar zău că nu trebuie. În tot cazul, încă odată mulțumesc și La Mulți Ani!

Pe aici lucrurile au evoluat într-un fel mai aparte. S-au desființat toate posturile de secretari științifici ai secțiilor Academiei mare și mică.

De la 1.II. oamenii au plecat, iar manuscrisele, în diferite etape de avizare, au rămas în dulapuri, neavând cine să le ia în primire. Încă nu s-a găsit o soluționare, așa că și noi aproape că nu mai avem productivitate neavând lucrări cu avizele de rigoare. Așa că, să zicem bogdaproste fiindcă lucrarea lui E. Comșa¹²⁶ a fost prinsă în acest nefavorabil context... de moment.

Dvs. cum ați rezolvat cu volumele în cauză. S-a reușit ceva cu plasarea lor? La cine v-ați gândit să facă o bună recenzie? Nu știu dacă ați apucat să-i dați un exemplar profesorului D. Berciu; ar fi necesar, fiindcă „*Thraco-dacica*” poate să publice o astfel de recenzie.

Alăturat vă trimit din partea dlui Țirli Viorel, secretarul, contractele cu rugămintea să-mi retrimiteți exemplarul 1 cu semnătura dvs.

Adresa mea este: Str. Miron Constantinescu nr. 3

Rămân în așteptarea răspunsului dvs.

Cu cele mai bune sentimente,

(ss) Liviu Mărghită

Nr. inv. 41706

¹²⁶ Eugen Comșa (1923-2008), personalitate marcantă în arheologia românească, aplicând în cercetarea arheologică metode moderne interdisciplinare (dendrocronologie, antropologie, arheozoologie, chimie-fizică, biologie etc). A conceput un proiect privind alcătuirea bibliografiilor principalelor perioade istorice străvechi și vechi ale omenirii.

CXXIV

11.02.1984

Mult Stimate domnule Marghitan,

Zilele acestea am primit scrisoarea Dvs., însoțită de cele două exemplare ale contractului ce trebuia de mult încheiat cu „Editura Academiei” și sincer vă mărturisesc că am rămas complet surprins de schimbările ce au avut loc în cadrul Academiei. În ceea ce privește donația cărții mele, vă rog să mă credeți că prima carte am înmănat-o colegului Preda Constantin, apoi prof. D. Berciu, prof. M. Petrescu-Dîmbovița, acad. Em. Condurachi, acad. Ștefan Pascu, prof. Vl. Dumitrescu, dir. Institutului de Istorie „N. Iorga”, Ștefan Ștefănescu, dir. Muzeului Național de Istorie al R.S.R., Florian Georgescu, precum și la mulți colegi și prieteni, așa încât în afară de cele 30 de exemplare am mai distribuit alte 20 de cărți, bineînțeles fără să-i pot mulțumi pe toți.

Referitor la soarta celor 180 de cărți care mi-au fost încredințate de către „Editura Academiei” spre a fi vândute și pe care știți că le-am plătit din drepturile mele de autor, situația este destul de precară, deoarece până în prezent nu am promisiuni.

În afară de acestea, drept să vă spun, mă surprinde modul în care apare actualul contract al „Editurii Academiei”, trimis spre semnare, privind drepturile mele de autor, care nu concord cu statul de plată pe care l-am semnat în luna decembrie la București.

În data de 23.XII.1983, la București am semnat drepturi bănești în valoare de 19.696 lei, din care am primit în numerar 11.725 lei, bineînțeles, după ce mi s-a reținut impozitul de 2.523 lei, costul celor 180 de cărți în valoare de 5.220 lei și 228 lei reprezentând textul explicației figurinelor în lb. franceză, introdus în carte ulterior. Actualul contract pe care mi l-a înmănat tov. secretar de la contractele editurii, Țirli Viorel, figurează cu totul alte sume, adică 16 coli x 800 lei = 12.800 lei și material grafic 21.000 cm² x 0,10 lei = 2.100 lei; Total, 14.900 lei

Evident, pus în fața unei astfel de situații, nu pot semna acest contract, mai ales că de la încasarea banilor și până astăzi au trecut aproape două luni de zile. Vă restitui contractul nesemnat, cu rugămintea ca el să fie corectat conform sumelor încasate și semnate în statul de plată.

Dacă este o scăpare din greșeală, îmi cer scuze, iar dacă este ceva de altă natură, atunci este bine să nu ne jucăm cu onoarea, cinstea și corectitudinea în probleme de bani, deoarece în această situație este vorba de prestigiul celui mai mare for științific din patria noastră.

Cu salutări tovărășești

(ss) dr. Ion T. Dragomir

Nr. inv. 41707

CXXV

Iași 23 mai 1984

Stimate Domnule Dragomir,

Multe mulțumiri pentru extrasele și copia xerox trimisă care, așa cum vă spuneam, îmi sunt foarte utile. Sper că între timp ați primit și din extrasele mele, acele care mai existau.

Acum îmi permit să vin cu o altă rugămintă și anume, să-mi expediați contra ramburs, cinci exemplare din cartea dumneavoastră despre aspectul *Stoicani-Aldeni*. Am aflat că ați luat un stoc mare spre a-l distribui. Dacă nu mai este posibil, atunci dați-mi de știre imediat ca să pot face rost pe alte căi.

Cu cele mai calde mulțumiri și cele mai bune urări.

(ss) Ion Ioniță

PS. Mă gândesc eventual, dacă vă este greu să le trimiteți prin poștă, atunci aduceți-le la Tecuci la Simpozionul de pe 7 iunie, unde voi fi prezent și eu.

Nr. inv. 41708

CXXVI

25 iunie 1984

Dr. I. T. Dragomir, Galați

Stimate Domnule Dragomir,

Abia acum câteva zile am avut prilejul să am în mimă primele două volume ale revistei brăilene *Istros*. În vol. II-III, 1981-1983, p. 67 și urm. am „descoperit” și studiul Dumneavoastră interesant despre descoperirile hallstattiene din sudul Moldovei¹²⁷. Având în vedere preocupările mele, vă rog foarte frumos să-mi trimiteți un extras, dacă mai aveți vreun exemplar disponibil. Păcat că planșele cu fotografii nu sunt prea clare, datorită hârtiei proaste pe care au fost tipărite. Dacă ați avea și câteva fotografii „în plus”, aș fi foarte-foarte recunoscător. Folosesc prilejul de a vă întreba: la Galați oare nu se mai găsește cartea Dumneavoastră? Dacă cumva răspunsul ar fi afirmativ, V-aș ruga foarte mult să-mi expediați prin ramburs două exemplare (unul pentru mine, altul pentru colegul Makkay de la Budapesta, care se interesează de această problemă).

Cerându-vă scuze pentru deranj, vă transmit cele mai sincere salutări și urări de bine, împreună cu mulțumirile mele anticipate.

(ss) Attila László,

Iași, Șos. Păcurari 23.

Nr. inv. 41709

¹²⁷ I.T.Dragomir, *Mărturii hallstattiene traco-geto-dacice din regiunea de sud a Moldovei*, în „Istros”, II-III, Brăila, 1981-1983, pp. 81-114.

CXXVII

4.06.1985

Stimate coleg,

S-au împlinit în această primăvară 40 de ani de când promoția noastră, 1945, părăsea băncile Seminarului „CHESARIE EPISCOPUL” din Buzău, în care, opt ani, îndrumați de profesori și sub ochiul mereu prezent al părintelui director Gheorghe Marinescu ne pregăteam pentru viață, legam prietenii, ne făceam visuri...

Evenimentul este copleșitor! Ți-aduci aminte, stimat coleg, de toți acei opt ani al noștri? Ți-amintești cât a fost de greu? Ți-amintești de înfricoșătorul catalog? De tot acel univers de fapte și întâmplări?...Îți amintești?

O emoție unică, sacră și cutremurătoare sălășluiește în fiecare din noi, când ne întoarcem cu gândul la Buzăul adolescenței și al primilor ani - poate cei mai frumoși - ai tinereții noastre!

Anii au trecut, cu bucurii, dar și cu necazuri, și iată-ne către sfârșitul activităților noastre, prag hotărâtor de viață care se impune sărbătorit pe măsura tuturor marilor momente semnificative. Cine știe dacă firul vieții ne va permite în viitor să ne mai putem reîntâlni și cine știe câți dintre noi vor mai putea răspunde prezent, la auzul numelui său peste alți 5 ani?!

Iată de ce considerăm necesară prezența ta, stimat coleg, la întâlnirea pe care am hotărât-o pentru data de 24 august a.c., ora 9, la Buzău, în clădirea Seminarului, unde se va desfășura întregul program sărbătoresc și unde vom fi cazați.

Organizarea întâlnirii presupunând unele cheltuieli preliminare: vă rugăm să vă anunțați participarea odată cu expedierea sumei de lei 200 de persoană, pe adresa:

(ss) Corneliu Buescu,

Intrarea Popa Nan nr. 12, sector 2, cod 73, 116, București.

Comitetul de organizare

N.B. Invitația o adresăm, în aceeași măsură și colagilor din alte serii, care vor avea plăcerea să participe.

Nr. inv. 41710

CXXVIII

9 octombrie 1985, București

Dragul meu,

După cum vezi, abia acum a îngăduit năcazul să pot mântui ce ne-am propus în primăvară. Îți trimit materialul excelent pe care ai avut bunăvoința să mi-l pui la dispoziție. În curând îți voi trimite și câte o copie din cele ce am scris.

Nădăjduiesc să avem noroc la tipărit și să te poți bucura de o recunoaștere binemeritată pentru o viață de muncă și de realizări mari.

Omagii celor dragi ai tăi.

(ss) dr. Liviu Ștefănescu

PS. O listă de lucrări mai stăruie câteva zile la mine și ți-o voi remite cât de curând.

Nr. inv. 41711

CXXIX

Oradea, 5 noiembrie 1985

Stimate Domule Profesor,

În cursul anului 1965 m-am adresat unui însemnat număr de arheologi români solicitându-le răspunsuri la câteva întrebări referitoare la cercetările arheologice efectuate în țara noastră, răspunsuri ce urmează a fi publicate – în totalitate – într-o carte.

Cu mult respect vă rog și pe Dumneavoastră, să răspundeți întrebărilor ce vi le adresez pe fila alăturată, considerând că ele vor fi un îndreptar în activitatea arheologică prezentă și viitoare a tuturor cercetătorilor români. V-aș fi recunoscător să-mi trimiteți răspunsurile până cel târziu la data de 13 decembrie 1985.

În așteptarea interviului ce vi-l solicit în scris, vă mulțumesc anticipat.

Cu mult respect,

(ss) S[ever] Dumitrașcu¹²⁸

1. De patruzeci de ani v-ați dedicat întreaga forță da muncă și creația Muzeului din Galați. E o abnegație și înaltă responsabilitate, civică, intelectuală căreia îi aducem omagiul respectuos. Vă rugăm să ne relatați cum a fost îmbogățit patrimoniul Muzeului din Galați, cu material arheologic, de pe urma cercetărilor și săpăturilor Dumneavoastră arheologice și ale altor colegi?
2. Care sunt șantierelor arheologice cărora, pe parcursul acestei îndelungate activități, le-ați consacrat o atenție deosebită și ce probleme istorice ați urmărit?
3. Ați inițiat publicarea anuarului „Danubius”, și acum la al XI sau al XII-lea număr vă rugăm să ne spuneți care a fost rolul său în cunoașterea istoriei

¹²⁸ Sorin Sfrengeu, *Arheologul și profesorul Sever Dumitrașcu la 75 de ani. Aspecte privind activitatea științifică*, în „Crisia”, XXVII/1997, muzeograf, arheolog, istoric, profesor universitar, director al Muzeului Țării Crișurilor din Oradea, fondatorul revistei „Crisia” (1971), anuar al Muzeului Țării Crișurilor din Oradea, s-a format la școala lui Constantin Daicoviciu.

vechi a județului Galați și prin ce a sprijinit afirmarea nucleul de tineri cercetători și colaboratori ai Muzeului galățean?

4. Recent, ați publicat, în „Editura Academiei”, un volum consacra cercetărilor neolitice din sudul Moldovei în principal. La ce încheieri istorice noi ați ajuns în urma acestor minuțioase și îndelungate studii și cercetări arheologice?
5. Ce probleme de muzeografie arheologică credeți că ar trebui urmărită cu prioritate de muzeografia noastră în prezent?

Nr. inv. 41712

CXXX

30 Decembrie 1985

Mult Stimat Domnule Coleg,

Prof. Dr. Ion T. Dragomir,

Mai întâi, vă mulțumesc sincer pentru studiul Dv. arheologic și etnografic referitor la sudul Moldovei. L-am și citat, la locul cuvenit, într-una din comunicările în curs de pregătire pentru o călătorie științifică. Considerând pe de o parte zăbava cu care vă scriu, precum și noua performanță, de-a dreptul descurajatoare, a poștei noastre, abia sper să primiți rândurile de față de Ziua Onomastică. De aceea îmi unesc într-un singur mesaj, caldele și prieteneștile urări de sănătate, noi succese redacționale și editoriale, bucurii și fericire în Noul An 1986 și La Mulți Ani!

P.S. Pentru că nu mai răzlesc în timp, vă rog să binevoiți a fi interpretul sentimentelor și urărilor mele de bine, sănătate și succese științifice către admirabilul etnolog Holban!

(ss) prof. dr. Nicolae Dunăre¹²⁹,
Calea Giulești 48.

Nr. inv. 41713

CXXXI

2 septembrie 1986, București

Dragul meu,

Alătur trei exemplare din recenzia apărută la Oradea în „Crisia”¹³⁰, prin amabilitatea lui Sever Dumitrașcu. Nu a apărut articolul despre activitatea ta, mă voi

¹²⁹ Nicolae Dunăre (1916-1987), istoric și etnograf.

strădui în continuare. Anul acesta nu am reușit să ne vedem, poate în primăvara viitoare ori cu alt prilej. Omagii sincere tuturor celor dragi.

Cu sentimente deosebite,

(ss) L[iviu] Ștefănescu

Nr. inv. 41714

CXXXII

3.09.1986

Mult Stimate Domnule Ștefănescu,

Zilele acestea am primit cu multă bucurie și satisfacție morală trei exemplare din recenzia cărții mele, pe care mi-ați publicat-o în „Crisia”. Această faptă constituie încă o dovadă de neprecupețit altruism, alături de multe alte mari realizări pe care le-ați adus științei românești, care întocmai ca o luminoasă aureolă încununează noblețea și umanismul personalității Dvs. Ați rămas același prieten și om de omenie pe care rar îl poți întâlni în zilele noastre. Țin să vă mulțumesc din suflet pentru tot ceea ce ați făcut pentru mine.

Cu aleasă și deosebită stimă vă îmbrățișează

(ss) dr. Ion Dragomir.

Aceleași respectuoase prețuiri însoțite de sărutări de mâini Doamnei Ștefănescu.

Nr. inv. 41715

CXXXIII

Consiliul Culturii și Educației Socialiste
Academia de Științe Sociale și Politice

1988

Autorizație

Pentru săpături arheologice campania 1988

Tovarășul **Mihai Brudiu** și **I.T.Dragomir**, muzeografi la Complexul Muzeal Județean Galați sunt autorizați de Comisia arheologică de pe lângă Academia de Științe Sociale și Politice și Comisia Centrala a Patrimoniului Cultural Național să efectueze cercetări arheologice în localitatea **Bazinul hidrografic Horincea, zona Cavadinești-Suceveni**, județul Galați în campania **1988** cu respectarea prevederilor

¹³⁰ Liviu Ștefănescu, *Ion T.Dragomir, Eneoliticul din sud-estul României. Aspectul cultural Stoicani-Aldeni*, Editura Academiei R.S.R., București, 1983, 184 pagini+4 planșe, în „Crisia”, nr.XV, Oradea, 1985, pp.631-632.

Legii nr. 63/1974, a decretului nr. 13/1975 și a planului unitar de cercetare arheologică pe anul în curs.

Lista materialelor descoperite în cursul campaniei de cercetări și raportul tip vor fi predate, imediat după încheierea săpăturii, un exemplar la Oficiul județean pentru patrimoniul cultural național, Galați pe teritoriul căruia se află obiectivul arheologic. Iar al doilea exemplar la instituția care finanțează cercetarea

Raportul preliminar, în două exemplare, însoțit de ilustrația aferentă va fi predat la Direcția Economică și a Patrimoniului Cultural Național din Consiliul Culturii și Educației Socialiste, până la 1 februarie 1989.

Vicepreședinte
(ss) Tamara Dobrin

Președinte
(ss) Mihnea Gheorghiu
Președintele Comisiei Arheologice

Din colectivul de cercetare face parte Dan Nanu Basarab – Compl[exul]
Muz[eal] Jud[etean] Galați

Nr. inv. 41724

DANUBIUS

XXXV

2017

a journal of historical and cultural studies

CONTRIBUTORS:

Andrei MIHAI,
Alexandra GEREĂ,
Alexandru MICU
Ovidiu Soleriu COTOI
Costel ILIE,
Paul CIOBOTARU,
Tudor MANDACHE
Adrian-Ionuț ADAMESCU
Gabriel Mircea TALMAȚCHI
Cristiana TĂTARU
Marius MITROF
Virgil Nistru ȚIGĂNUȘ
Corneliu MORARU
Cristian-Dragoș CĂLDĂRARU

ISSN 1220 – 5052

EISSN 2392 – 7992

www.revistadanubius.ro